

КУРІННЯ, ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ ТА НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН СЕРЕД ПІДЛІТКІВ, ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ: ПОШИРЕННЯ Й ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ДОСЛІДЖЕННЯ 2019 РОКУ В РАМКАХ МІЖНАРОДНОГО ПРОЕКТУ

ESPAD – 2019:

The European School Survey
Project on Alcohol and Other Drugs

«Європейське опитування учнів щодо вживання
алкоголю та інших наркотичних речовин»

КУРІННЯ, ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ
ТА НАРКОТИЧНИХ РЕЧОВИН СЕРЕД ПІДЛІТКІВ,
ЯКІ НАВЧАЮТЬСЯ:
ПОШИРЕННЯ Й ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту

**«Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю
та інших наркотичних речовин – ESPAD»**

УДК 316.346:178.(3-8)-053.6

К 93

Авторський колектив

О.М. Балакірева, канд. соціол. наук (кер. авт. кол.); Д.М. Павлова, канд. соціол. наук;
Н-М.К. Нгуєн; О.Г. Левцун, канд. соціол. наук; Н.П. Пивоварова, канд. соціол. наук; О.Т. Сакович;
О.В. Флярковська, канд. пед. наук

Рецензенти:

Л.М. Герасіна, д. соціол. наук
І.П. Рущенко, д. соціол. наук
Ю.І. Завалевський, д. пед. наук

Рекомендовано до друку Вченою радою ГО «Український інститут соціальних досліджень
імені Олександра Яременка» (протокол № 3 від 10 вересня 2019 р.)

**Підготовлено та видано за сприяння
Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні**

Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин серед підлітків, які навчаються: поширення
й тенденції в Україні : за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту
«Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин –
ESPAD» / О.М. Балакірева (кер. авт. кол.), Д.М. Павлова, Н-М.К. Нгуєн, О.Г. Левцун, Н.П. Пивоварова,
О.Т. Сакович; О.В. Флярковська. – К. : ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ», 2019. – 212 с.

ISBN 978-617-7239-36-8

Монографія має за мету ознайомити громадськість з результатами опитування серед учнівської молоді
в Україні, проведеного у 2019 році в межах проекту ESPAD – Європейське опитування учнів щодо вживання
алкоголю та інших наркотичних речовин (European School Survey Project on Alcohol and other Drugs). Вона
містить інформацію про рівень та структуру куріння, вживання алкоголю та наркотиків, оцінку респондентами
власного оточення, доступ до медико-соціальних послуг для молоді, а також динаміку окремих показників за
період 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 та 2019 років.

УДК 316.346:178.(3-8)-053.6

- © Український інститут соціальних досліджень
імені Олександра Яременка, 2019
- © О.М. Балакірева, Д.М. Павлова, Н-М.К. Нгуєн, О.Г. Левцун,
Н.П. Пивоварова, О.Т. Сакович, О.В. Флярковська, 2019
- © Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ)
в Україні, 2019

ISBN 978-617-7239-36-8

ЗМІСТ

Перелік скорочень.....	5
Вступ.....	6
Розділ 1. Доступність та сприйняття ризиків вживання психоактивних речовин.....	8
1.1. Сприйняття підлітками доступності ПАР.....	8
1.2. Оцінка ризиків вживання ПАР.....	12
Ключові результати та рекомендації.....	16
Розділ 2. Уживання тютюнових та нікотинових виробів.....	17
2.1. Досвід куріння тютюну.....	17
2.2. Досвід куріння електронних сигарет і кальяну.....	21
Ключові результати та рекомендації.....	23
Розділ 3. Алкоголь.....	25
3.1. Поширеність та причини вживання алкоголю.....	25
3.2. Структура та обсяг вживання алкогольних напоїв.....	30
3.3. Вживання алкоголю у великих кількостях (сп'яніння).....	34
Ключові результати та рекомендації.....	36
Розділ 4. Наркотичні речовини.....	39
4.1. Поширеність вживання марихуани.....	39
4.2. Проблемне вживання канабісу.....	43
4.3. Уживання транквілізаторів та седативних засобів.....	48
4.4. Досвід вживання інших наркотичних речовин.....	49
4.5. Поширеність вживання будь-яких наркотичних речовин.....	51
4.6. Вік першої спроби наркотичних речовин.....	52
4.7. Уживання нових психоактивних речовин.....	53
Ключові результати та рекомендації.....	55
Розділ 5. Залежність від соціальних мереж, комп'ютерних та азартних ігор.....	56
5.1. Соціальні мережі.....	56
5.2. Комп'ютерні та онлайн ігри.....	58
5.3. Азартні ігри.....	60
Ключові результати та рекомендації.....	62
Розділ 6. Соціальне оточення як фактор впливу на поведінкові практики молодих людей.....	54
6.1. Батьківська сім'я.....	64
6.2. Дружня підтримка.....	68
6.3. Середовище закладу освіти.....	68
Ключові результати та рекомендації.....	76
Розділ 7. Булінг в підлітковому середовищі.....	78
7.1. Поширеність булінгу в підлітковому середовищі.....	78
7.2. Поведінкові моделі підлітків в ситуаціях булінгу.....	78
Ключові результати та рекомендації.....	82
Розділ 8. Явище полінаркоманії у підлітковому середовищі.....	83
8.1. Полінаркоманія серед українських підлітків: поширеність та динаміка.....	83
8.2. Полінаркоманія в контексті поведінкових практик та цифрових технологій.....	85
Ключові результати та рекомендації.....	87

Розділ 9. Досвід звернення за медико-соціальними послугами.....	88
9.1. Доступ до медичної допомоги.....	88
9.2. Тестування на ВІЛ та рівень знань про ВІЛ-інфекцію	91
Ключові результати та рекомендації.....	93
Рекомендації.....	95
Стисле викладення.....	97
Executive summary.....	103
Додатки.....	109
Додаток 1. Методологія дослідження та характеристика цільових груп.....	109
Додаток 2. Таблиці за результатами опитування ESPAD – 2019 серед 15-17-річної вікової когорти учнівської молоді за віком та статтю	115
Додаток 3. Таблиці, що презентують дані опитування цільової вікової групи учнівської молоді міжнародного проекту за окремими показниками у динаміці: 1995,1999, 2003, 2007, 2011, 2015 та 2019 роки	193

Перелік скорочень

- ВІЛ** Вірус імунодефіциту людини
- ВООЗ** Всесвітня організація охорони здоров'я
- ГО** Громадська організація
- ЗЗСО** Заклад загальної середньої освіти
- ЗПТО** Заклад професійної технічної освіти
- ЗФПО** Заклад фахової передвищої освіти
- МОЗ** Міністерство охорони здоров'я України
- МОН** Міністерство освіти і науки України
- СНІД** Синдром набутого імунодефіциту людини
- ПАР** Психоактивні речовини
- ESPAD** Проект «The European School Survey Project in Alcohol and Other Drugs»
(«Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин»)

Вступ

Представлена монографія підготовлена в межах міжнародного дослідницького проекту «Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотичних речовин» (ESPAD: The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs), в якому Україна бере участь з 1995 року. Опитування проводиться раз на чотири роки. Україна представлена в усіх хвилях опитування, які проведені в 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 та 2019 роках. Цільовою групою міжнародного дослідження ESPAD є учні одного року народження, яким протягом року чергової хвилі опитування виповнилося або має виповнитися 16 років. У 2019 році цільовою групою стали учні 2003 року народження – на період проведення анкетування їм було 15-16 років.

Представлені дані фокусуються на результатах останньої сьомої хвилі опитування учнівської молоді, але також містять аналіз тенденцій вживання тютюну, алкоголю та наркотичних речовин у динаміці з 1995 року. Опитування 2019 року в Україні проведено у 260 навчальних закладах, репрезентує вікову групу підлітків 14-17 років, які навчаються в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) (9-11 класи), закладах професійно-технічної освіти (ЗПТО) (I-II курс після базової середньої освіти) та закладах фахової передвищої освіти (ЗФПО) (I-II курс після базової середньої освіти). Загальна кількість опитаних визначеної вікової групи складає 8 509 учнів/студентів віком 14-17 років у 24 областях України та м. Києві.

Отримані дані будуть корисними для підлітків, батьків, вчителів, представників засобів масової інформації, громадських організацій, усім тим, хто переймається проблемами підростаючого покоління та опікується його здоров'ям.

Основна мета проведення опитування серед учнівської молоді – вимірювання поширеності вживання тютюнових та нікотинових виробів, алкоголю й наркотиків та відслідковування тенденцій у динаміці. Крім того, дослідження надає можливість оцінити рівень доступності психоактивних речовин та сприйняття підлітками ризиків від вживання. Традиційними є тематичні блоки, які характеризують соціальне оточення, залежність від інтернету та соціальних мереж, а також доступність для підлітків медико-соціальних послуг. До анкети цієї хвилі також було включено тематичний блок запитань щодо поширеності булінгу в підлітковому середовищі.

Отримані дані дають можливість аналізу зв'язків між вживанням тютюну, алкоголю й наркотичних речовин та особливостями соціального оточення (впливу батьківської сім'ї та компанії однолітків), моделювання чинників, які визначають поведінкові практики юнаків та дівчат в різних умовах соціалізації.

Стратегія дослідження (опитування в навчальних аудиторіях шляхом заповнення анкет особисто підлітками з використанням індивідуальних конвертів) є економічно ефективною та досить легкою в реалізації. Фокус на віковій групі 15-16 років дозволяє отримати досить надійну інформацію стосовно першого досвіду куріння, вживання алкоголю та еспериментів із наркотичними речовинами, а також з'ясувати сприйняття доступності психоактивних речовин і поширені стереотипи щодо наслідків їх вживання.

Соціологічні опитування є практично єдиним джерелом такої інформації, що дає можливість виміру кількісних характеристик вживання тютюну, алкоголю та інших психоактивних речовин, оскільки жодні статистичні показники не відображають поведінкових практик будь-яких груп населення.

Авторський колектив висловлює подяку співробітникам ГО «Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка»: Романовській Лідії, Єрмоленко Наталії, Арабській Юлії, Мошурі Марії, які плідно працювали як виконавці та організатори дослідницького проекту.

Автори зазначають, що реалізація цього дослідження в Україні стала можливою лише завдяки співпраці широкого кола людей, а саме керівників команд інтерв'юерів та інтерв'юерів в областях, керівників закладів освіти і працівників управлінь та відділів освіти і науки.

Проведення дослідження у 2019 р. було підтримано Міністерством освіти і науки України, Міністерством молоді і спорту України, Управлінням забезпечення діяльності Уповноваженого Президента України з прав дитини, ДІ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», ГО «Центр «Соціальний моніторинг».

Також, окрему подяку висловлюємо Європейському моніторинговому центру з наркотиків та наркоманії за технічну підтримку реалізації проекту в Україні.

Окрема подяка Представництву Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні, яке підтримало проведення дослідження, підготовку цього звіту та його видання. Щирі слова вдячності персонально керівниці сектору освіти та молоді Олені Сакович.

Аналітичний звіт підготував колектив авторів: О. Балакірева, канд. соціол. наук (наукове керівництво та редагування, вступ, методологія дослідження, розділи 4, 6, 8, 9, загальні висновки та рекомендації), Д. Павлова, канд. соціол. наук, доцент (стисле викладення, розділи 1, 5, 7, 8), Н.-М. Нгуєн (розділ 2), О. Левцун, канд. соціол. наук (розділ 3), Н.П. Пивоварова, канд. соціол. наук (розділ 6), О. Сакович (загальні висновки та рекомендації), О. Флярковська (підрозділи 2.1, 7.1).

Представлені результати дають значний обсяг змістовної інформації та ґрунтовні підстави для розробки і впровадження практичних дій як на національному рівні, так і на рівні областей, міст, районів, населених пунктів та конкретних закладів освіти.

Результати дослідження представляють інтерес для всіх фахівців, які працюють із підлітками та молоддю, для педагогів та психологів, медичних працівників та правоохоронців, для батьків і самих молодих людей, для громадських організацій, ЗМІ, блогерів, молодіжних організацій та молодіжних лідерів.

Розділ 1. Доступність та сприйняття ризиків вживання психоактивних речовин

1.1. Сприйняття підлітками доступності ПАР

Доступність та обізнаність щодо негативних наслідків вживання психоактивних речовин вважаються важливими чинниками впливу на поведінкові практики підлітків. Під доступністю психоактивних речовин у цьому дослідженні мається на увазі наявність та легкість у придбанні цигарок, алкогольних напоїв, наркотичних речовин для учнівської молоді, а не фінансове підґрунтя такої купівлі. Попередні виміри засвідчували досить високий рівень доступності за оцінками учнів. Сприйняття підлітками ризиків вимірюється через оцінки ними можливої шкоди своєму здоров'ю внаслідок різних практик спроб та вживання.

Доступність сигарет

За даними опитування 2019 року 43,8% респондентів вважають, що для них буде достатньо легко придбати сигарети. Цей показник є вищим для осіб 2001/2000 р.н. (53,1%) і зменшується разом із віком опитаного – для респондентів 2004 р.н. він становить 34,7%. Водночас хлопці всіх вікових груп частіше за дівчат вважають, що з легкістю зможуть придбати сигарети, якщо забажають. Так, у респондентів 2000/2001 р.н. цей показник становить 59,5% для хлопців і 47,6% для дівчат. У опитаних 2004 р.н. – 37,8% для хлопців і 31,7% для дівчат (див. рис. 1.1).

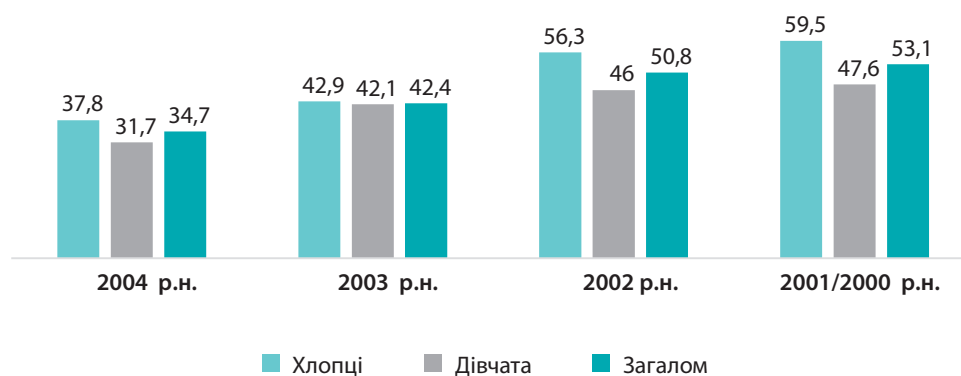

Рис. 1.1. Рівень доступності сигарет, за віковими групами та статтю, %

(сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати сигарети (крім електронних) за бажанням)

Чітка залежність спостерігається в розподілі респондентів за типом поселення. Найвищий рівень доступності зазначили підлітки, які проживають в обласних центрах (50,1%). Цей показник є нижчим для респондентів, які проживають у селах (36,3%), і є ще нижчим для мешканців інших міст (34,9%) (див. рис. 1.2).

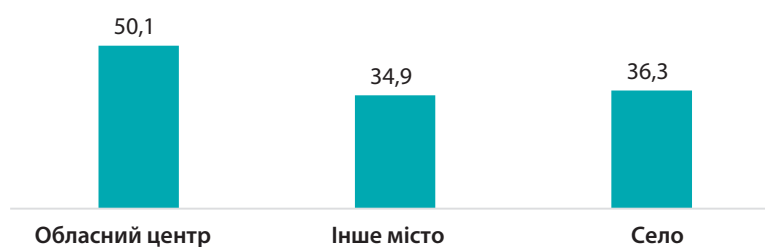

Рис. 1.2. Рівень доступності сигарет, за типом населеного пункту, %

(сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати сигарети (крім електронних) за бажанням)

Динаміка відповідей на поставлене запитання протягом років проведення дослідження демонструє значний прогрес у обмеженні доступу підлітків до тютюнової продукції (див. рис. 1.3). Варто зазначити, що показники демонструють розподіл відповідей серед респондентів у віці 15-16-ти років (цільової групи міжнародного дослідження). Починаючи з 1999 року, показник сприйняття доступності сигарет зменшився майже вдвічі – з 74,7% до 42,4%. Водночас, розрив в оцінках доступності між хлопцями та дівчатами стрімко зменшився після 2007 року. Якщо за результатами виміру в 2003 та 2007 рр. частка хлопців, які вважали легкодоступними сигарети, була майже на 10% більшою, ніж частка серед дівчат, то у 2019 році ця різниця зменшилась до майже 2%: 42,9% серед хлопців і 41,1% серед дівчат визнали легку доступність сигарет.

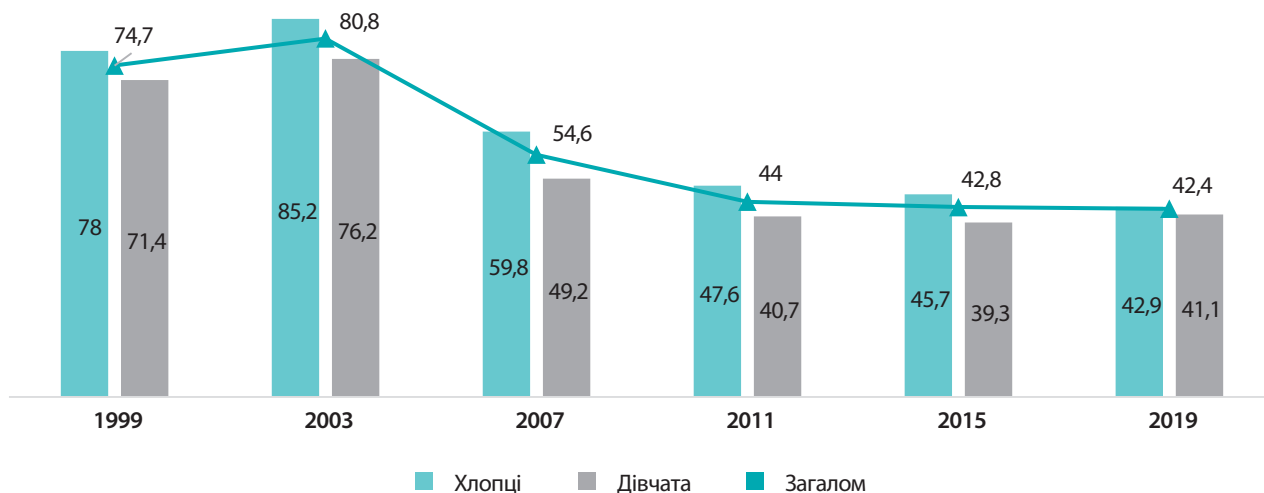

Рис. 1.3. Рівень доступності сигарет серед 15-16-річних учнів/студентів, в динаміці, %
(сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати сигарети (крім електронних), за бажанням)

Доступність алкоголю

Результати опитування свідчать про певну легкість, з якою молоді люди можуть дістати алкогольні напої. Слабоалкогольні напої за оцінками дістати найлегше (про це повідомили в середньому 60,7% підлітків). Також більше половини сприймають легкодоступними пиво (53%), шампанське (51,8%) та вино (50,4%). Для 28,3% респондентів легко та дуже легко дістати міцні алкогольні напої, які виявилися більш доступними для хлопців. Значних гендерних відмінностей у легкості дістати пиво не простежується. Що стосується слабоалкогольних напоїв, шампанського та вина, то дівчата дещо вище оцінили можливість дістати такі напої за бажанням. (див. рис. 1.4).

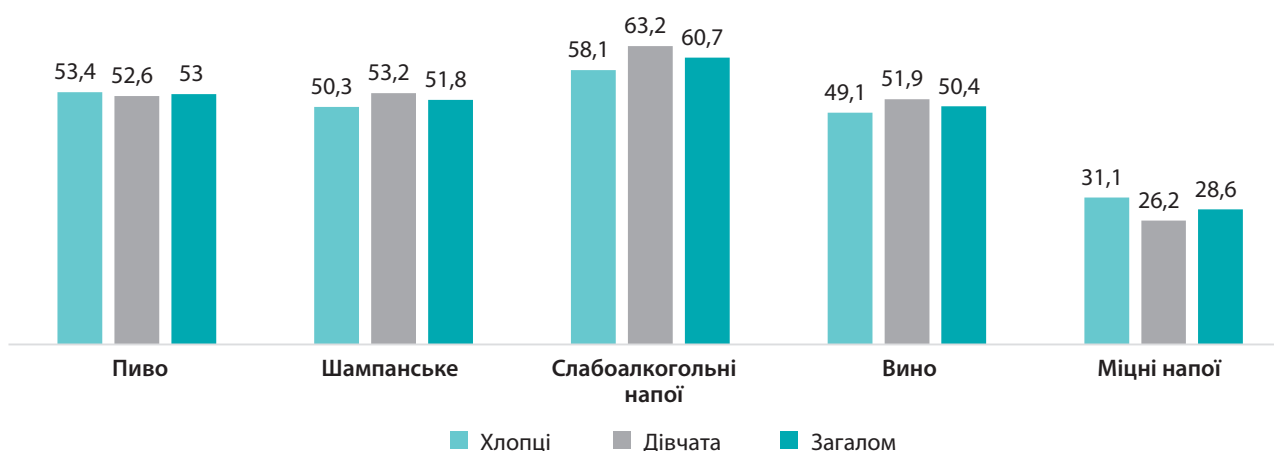

Рис. 1.4. Рівень доступності алкогольних напоїв, за віком та статтю, %
(сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати, за бажанням)

Дані всіх років спостережень (з 1995 по 2019 рік) серед 15-16-річних підлітків показують, що в період з 1995 по 2003 рр. спостерігалась тенденція зростання сприйняття куріння і доступності алкогольних напоїв. Результати в 2007 році зафіксували різке зменшення, і тенденція поступового зниження доступності всіх алкогольних напоїв спостерігалась до 2015 року. Проте в 2019 році рівень доступності алкогольних напоїв дещо збільшився. Так, якщо про доступність пива в 1995 році повідомили 66,7% учнів, то в 2019 цей показник знизився до 50,4%. Значно знизилась доступність міцних алкогольних напоїв для 16-ти річних учнів – у 2 рази. Щодо слабоалкогольних напоїв та шампанського, то дані доступні тільки за три останні хвили дослідження. І вони також демонстрували зниження показників до 2015 року. Проте в 2019 році відбулося зростання сприйняття доступності всіх алкогольних напоїв (див. рис.1.5).

Рис. 1.5. Рівень доступності алкогольних напоїв серед 15-16-річних учнів/студентів, в динаміці, % (сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати, за бажанням)

Доступність марихуани

За отриманими результатами 12,3% учнівської молоді (11,5% серед дівчат та 13,3% серед хлопців) зазначили, що за бажанням «дуже легко» і «скоріше, легко» дістати марихуану або гашиш (коноплю). Частка тих, хто вважають, що дістати марихуану «неможливо», «дуже складно» та «складно» становить 69% (серед дівчат така оцінка становить 70,5%, а серед хлопців нижче – 67,3%). Ще 18,7% (18% серед дівчат та 19,4% серед хлопців) відповіли, що не знають (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Сприйняття доступності марихуани або гашишу, за статтю, %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Неможливо+дуже складно+складно	67,3	70,5	69,0
Дуже легко+легко	13,3	11,5	12,3
Не знаю	19,4	18,0	18,7

Чим старшими є респонденти, тим більш доступною вважають марихуану. Серед хлопців 2004 р.н. назвали доступною 8,7%, серед дівчат – 6,7%; серед підлітків 2003 р.н. таку відповідь надають 13,2% хлопців та 12,9% дівчат, а серед молоді 2001 р.н. – 22,4% та 12,1% відповідно (див. рис. 1.6).

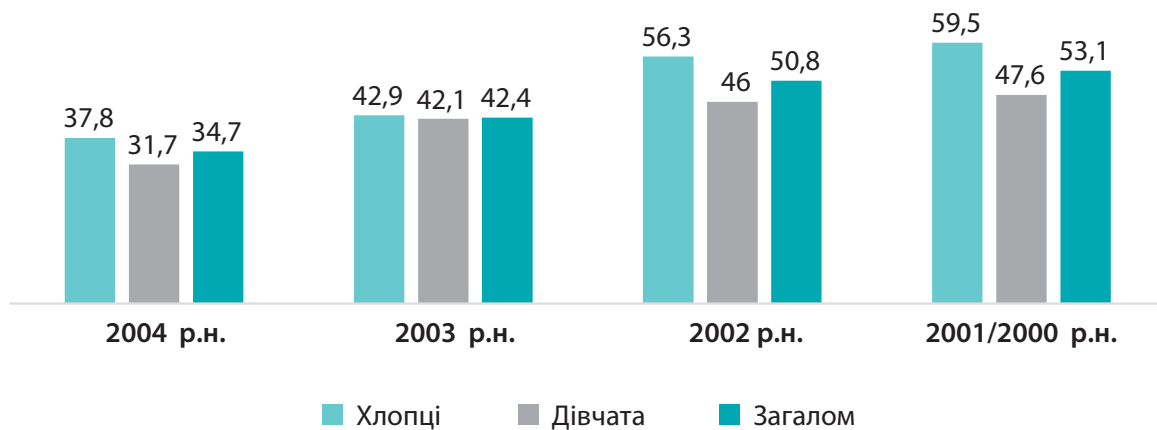

Рис. 1.6. Рівень доступності марихуани або гашишу, за віком та статтю, %
(сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати, за бажанням)

При порівнянні сприйняття доступності марихуани підлітками 15-16 років з даними попередніх досліджень слід зазначити, що в період з 1995 по 1999 роки кількість відповідей про легке отримання марихуани зростає більше ніж у 2,3 рази: з 4,7% до 10,9%. У наступних хвилях дослідження цей показник перебуває в межах 10,9 – 13,2%. У 2011 році було зафіксовано деяке зниження рівня доступності марихуани, проте дані 2015 року показали збільшення частки молодих людей, які вказали, що за бажанням вони «дуже легко» або «скоріше, легко» можуть дістати марихуану або гашиш. За даними 2019 року загальний рівень майже не змінився, проте відбулося одночасне зменшення сприйняття доступності серед хлопців та збільшення серед дівчат. Різниця в оцінках доступності марихуани між хлопцями та дівчатами з 6,4% зменшилась до 1,8% (див. рис. 1.7).

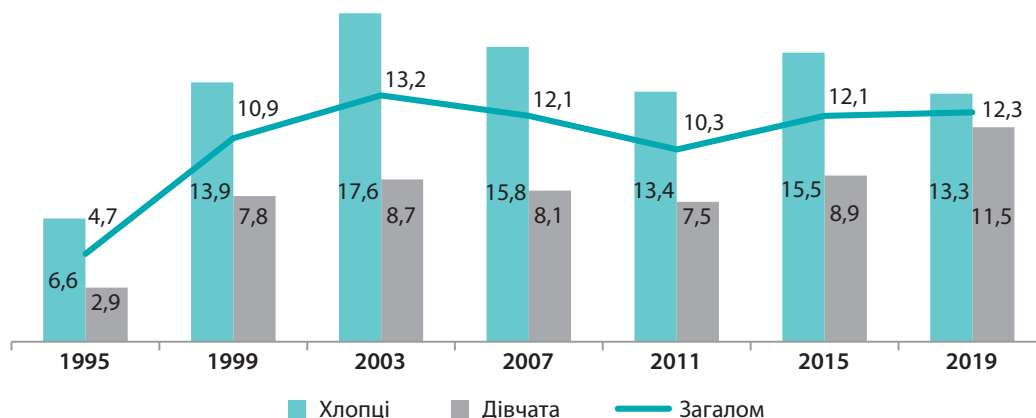

Рис. 1.7. Рівень доступності марихуани або гашишу серед 15-16-річних учнів/студентів в динаміці, %
(сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати, за бажанням)

Доступність наркотичних речовин

Стосовно можливості дістати інші наркотики (інструментарій опитуванням включав: амфетаміни, метамфетаміни, транквілізатори (без призначення лікаря) екстазі (MDMA), кокаїн, крек, екстракти маку, метадон) відповіді «дуже легко» і «скоріше, легко» надали 5,9% стосовно амфетамінів, про екстракт маку (ширку) та екстазі по 5,7% та 5,2% відповідно. Частка учнів, які вказують на легкість дістати метамфетаміни, кокаїн та крек, становить 3,8-4,9%.

На недоступність креку вказало 71,8%, а кокаїну 71,7% опитаних. На неможливість та високу складність дістати метадон, метамфетаміни, амфетаміни та екстазі відповідно зазначили 70,9%, 70,5%, 70,3% та 70,1% учнів, охоплених дослідженням. Найбільш доступним наркотиком виявилися транквілізатори (без призначення лікаря), на складність їх отримання вказало 69,2% респондентів. Також спостерігається тенденція зростання з віком впевненості в можливості декларації дістати практично всі зазначені наркотичні речовини (див. рис. 1.8).

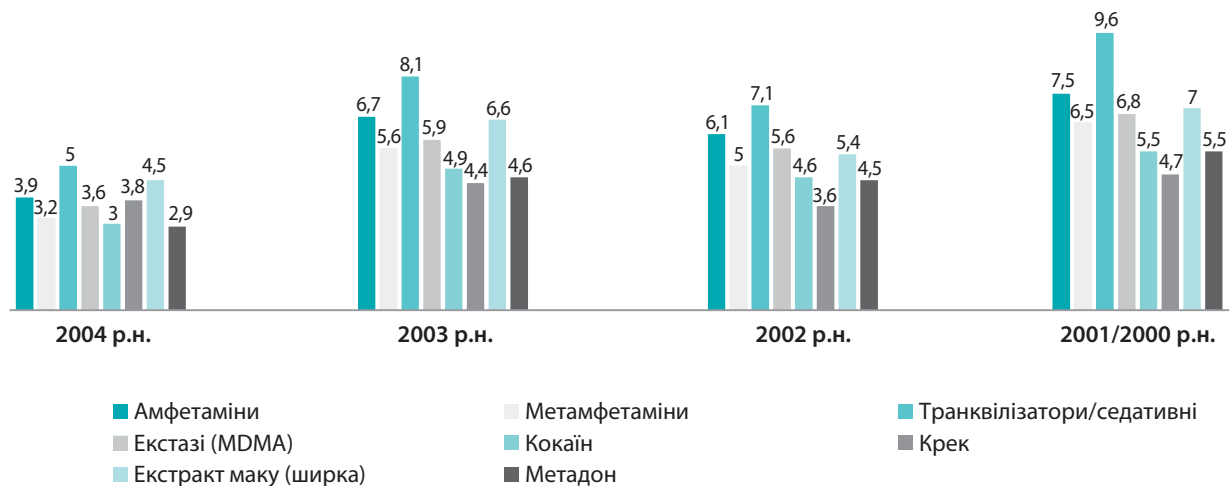

Рис. 1.8. Рівень доступності наркотичних речовин, за віком та видом наркотику, %
(сума відповідей «дуже легко» та «скоріше, легко» дістати, за бажанням)

1.2. Оцінка ризиків вживання ПАР

Сприйняття ризиків тютюнокуріння

Варто зазначити, що українські підлітки загалом добре поінформовані про наявність ризиків для здоров'я від вживання тютюнової продукції. Так лише 8,2% респондентів зазначили, що за умови куріння сигарет час від часу («іноді») відсутній будь-який ризик фізичної або іншої шкоди здоров'ю. Більше чверті дотримуються думки, що ризик є слабким (28,1%), ще 37,1% – що ризик є помірним. Кожний шостий (17,1%) респондент вважає, що особи, які іноді курять сигарети, сильно ризикують отримати негативні наслідки для здоров'я (див. рис. 1.9).

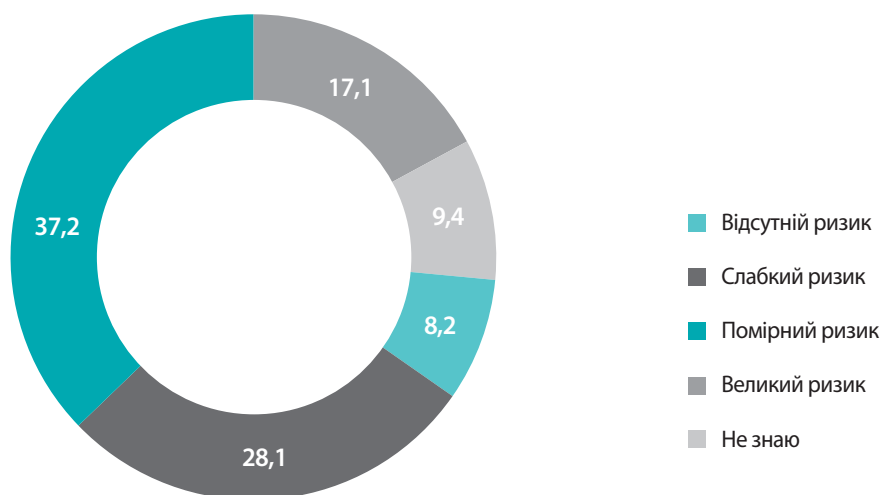

Рис. 1.9. Оцінка ризиків від нерегулярного вживання тютюнових виробів, %

Водночас, вік респондента не має значного впливу, на його думку. Дівчата дещо більше за хлопців схильовані можливими наслідками нерегулярного куріння.

Що стосується питань ризиків для здоров'я за умови інтенсивного куріння (однієї або більше пачок сигарет на день), то думки респондентів відрізняються. Більше половини опитаних (59,7%) вважають, що таке вживання тютюнової продукції протягом дня створює серйозні загрози для здоров'я, 21,2% респондентів вважають, що такий ризик є помірним, 5,3% – що він є слабким, а 4,5% – що він відсутній взагалі (див. рис. 1.10).

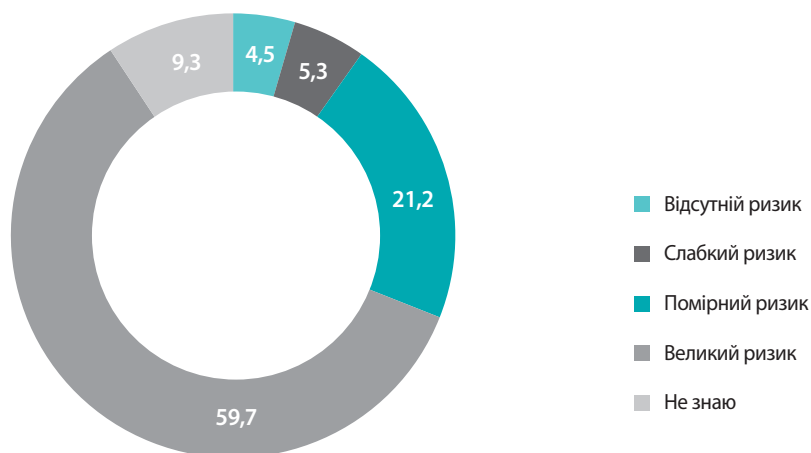

Рис. 1.10. Оцінка ризиків вживання значної кількості (однієї або більше пачок) сигарет на день, %

Характерним є те, що оцінка ризиків для здоров'я за умови щоденного куріння значної кількості сигарет практично не залежить від віку респондента, а дівчата більше за хлопців схильються до думки, що таке куріння матиме значні негативні наслідки для здоров'я людини.

Учні ЗПТО, які більше за інших опитаних схильні до цієї шкідливої звички, є найменш обізнаними щодо ризиків від куріння – про відсутність наслідків вживання тютюнової продукції повідомили 7,6% респондентів.

Важливим також є те, що простежується чітка залежність між оцінками респондентів ризиків для здоров'я і типом населеного пункту, у якому вони проживають.

Серед нових практик, на які необхідно звертати увагу дослідників, – це куріння електронних сигарет. Під час опитування підлітків у 2019 році їм було поставлено запитання щодо ризиків куріння електронних сигарет, а саме щодо ризиків, пов'язаних зі спробами курити електронні сигарети 1 чи 2 рази. Більшість підлітків вважає, що від таких спроб ризики для здоров'я є відсутніми (33,1%) або слабкими (37%) – про це сукупно зазначили 70,1% респондентів (див. рис. 1.11).

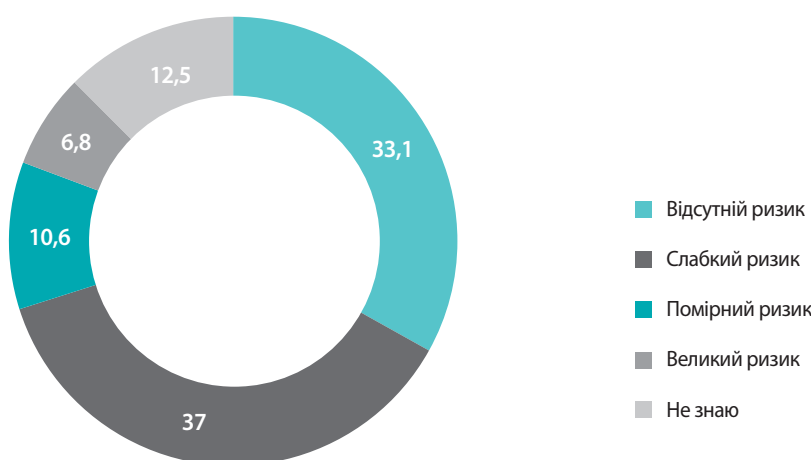

Рис. 1.11. Оцінка ризиків від спроб куріння електронних сигарет, %

Сприйняття ризику вживання алкоголю

Уживання алкоголю більшою мірою пов'язане з визнанням ризиків завдати шкоду власному здоров'ю. Зокрема, 39,2% респондентів вказали на великий ризик нашкодити собі, якщо людина майже щодня випиває 1-2 порції алкоголю. На помірний ризик при щоденному вживанні 1-2 порцій алкоголю вказали 32,6% опитаних підлітків. Кожен восьмий (12,6%) вважає, що ризик нашкодити собі слабкий, водночас хлопців, які дотримуються цієї думки дещо більше, ніж дівчат (14,2% та 11,1% відповідно). На великий ризик нашкодити собі, якщо щодня випивати 4-5 порцій алкоголю, вказали 67,6% опитаних, а 14,4% – на помірний ризик.

Якщо протягом кожних вихідних випивати 5 та більше порцій алкоголю, то, на думку 65,3% опитаних підлітків, є великий ризик нашкодити собі, тоді як на помірний ризик вказали 14,39% опитаних. Дівчата усіх вікових категорій частіше визнають серйозність наслідків від вживання алкоголю, ніж хлопці (див. рис. 1.12). А учні ЗПТО, на відміну від учнів ЗЗСО та студентів ЗФПО, рідше визнають великий ризик вживання алкоголю (див. табл. 1.2).

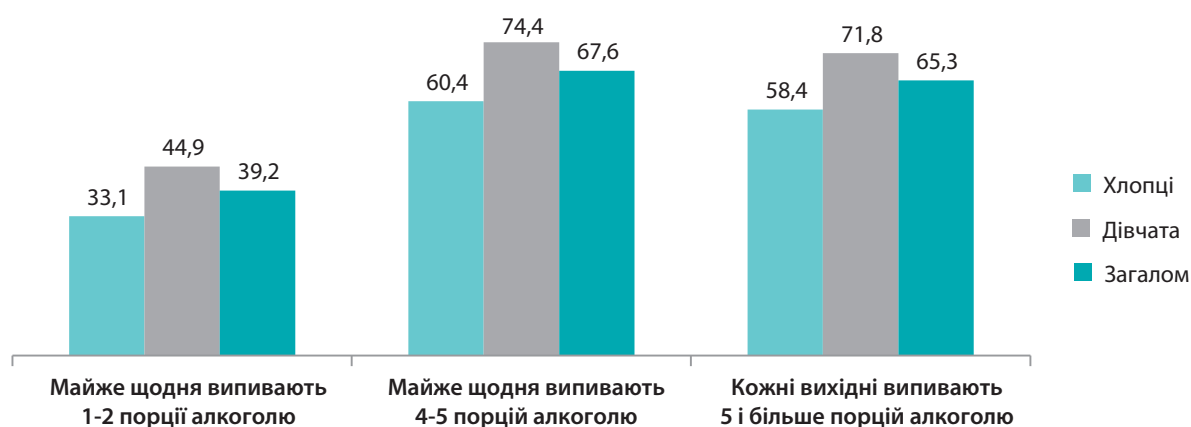

Рис. 1.12. Ступінь визнання «великого ризику» від вживання алкоголю, за статтю, %

Таблиця 1.2

Оцінки ризиків вживання алкоголю, за типом закладу освіти, %

	Тип закладу освіти		
	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО
Майже щодня випивають 1-2 порції алкоголю			
Відсутній ризик	4,2	9,6	5,2
Слабкий ризик	13,0	10,7	12,4
Помірний ризик	33,2	29,9	32,0
Великий ризик	40,0	30,8	42,9
Не знаю	9,6	19,0	7,5
Майже щодня випивають 4-5 порцій алкоголю			
Відсутній ризик	3,6	7,8	3,5
Слабкий ризик	2,0	3,5	3,5
Помірний ризик	14,7	12,8	14,5
Великий ризик	69,2	56,1	69,8
Не знаю	10,5	19,8	8,7

	Тип закладу освіти		
	ЗЗСО	ЗПО	ЗФПО
Кожні вихідні випивають 5 і більше порцій алкоголю			
Відсутній ризик	3,6	8,1	3,9
Слабкий ризик	3,0	4,7	3,7
Помірний ризик	14,0	13,6	16,6
Великий ризик	67,6	52,2	65,7
Не знаю	11,8	21,4	10,1

Сприйняття ризиків уживання марихуани

Результати опитування свідчать про те, що підлітки, особливо хлопці, не до кінця усвідомлюють ризики, пов'язані як з нерегулярним, так і з регулярним споживанням марихуани. Про відсутній та слабкий ризик куріння коноплі 1-2 рази, куріння коноплі час від часу та її регулярне куріння заявили 34,4%, 17,1% та 8,1% відповідно, водночас юнаки про це повідомляли частіше за дівчат (див. рис. 1.13).

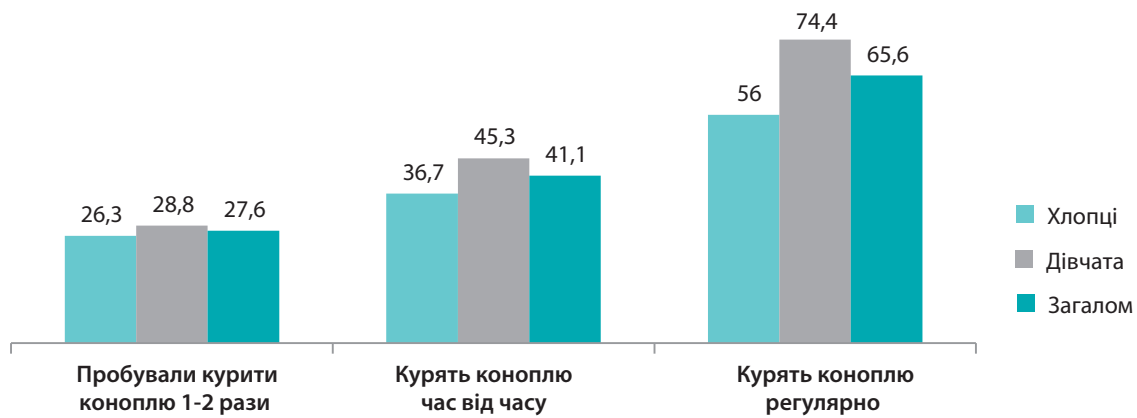

Рис. 1.13. Ступінь визнання «великого» ризику від вживання коноплі, за статтю, %

Сприйняття ризиків уживання наркотичних речовин

Результати дослідження показують, що залишається значна частка учнів/студентів, які вважають вживання багатьох речовин як одноразово, так і на більш регулярній основі не ризикованою поведінкою (див. рис. 1.14). Регулярне вживання екстазі, амфетамінів значно більша частка підлітків визначає як ризиковану поведінку.

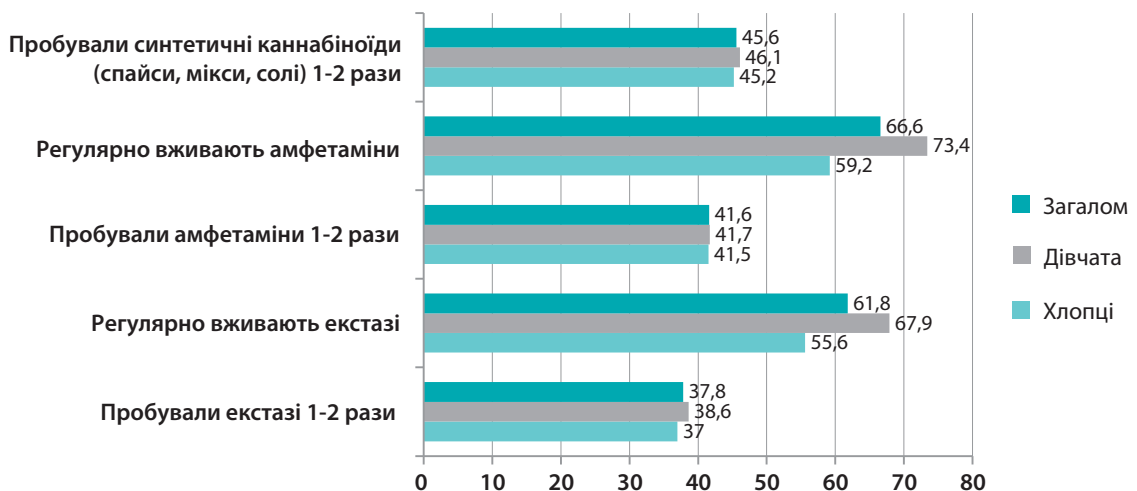

Рис. 1.14. Ступінь визнання «великого» ризику через наведені види поведінки, за статтю, %

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

- 43,8% респондентів вважають, що для них буде достатньо легко дістати сигарети.
- Найвищий рівень сприйняття доступності сигарет у підлітків в обласних центрах (50,1%).
- Слабоалкогольні напої виявились найдоступнішими (про це повідомили в середньому 60,7% підлітків).
- В середньому для 28,3% респондентів «легко» та «дуже легко» дістати міцні алкогольні напої.
- 12,3% учнівської молоді зазначили про можливість «дуже легко» і «скоріше, легко» дістати марихуану або гашиш (коноплю).
- 7,1% респондентів сказали, що їм буде «дуже легко» і «скоріше, легко» отримати транквілізатори, 5,9% зазначили це стосовно амфетамінів, про екстракт маку (ширку) та екстазі по 5,7% та 5,2% відповідно.
- Аналіз сприйняття доступності психоактивних речовин у динаміці свідчить, що відбувається тенденція зближення показників між хлопцями та дівчатами, переважно через збільшення сприйняття доступності дівчатами.
- 17,1% респондентів вважають, що особи, які іноді курять сигарети, сильно ризикують отримати негативні наслідки для здоров'я.
- Більше половини опитаних (59,7%) вважає, що інтенсивне куріння (однієї або більше пачок сигарет на день) є ризиком для здоров'я.
- 39,2% респондентів вказали на великий ризик нашкодити собі, якщо людина майже щодня випиває 1-2 порції алкоголю.
- На великий ризик нашкодити собі, якщо щодня випивати 4-5 порцій алкоголю, вказали 67,6% опитаних.
- Про відсутній та слабкий ризик від регулярного куріння коноплі заявили 8,1% молодих людей.

Рекомендації

З метою зниження рівня доступності для дітей та підлітків різних психоактивних речовин необхідно залучати молодь до громадського контролю за дотриманням нормативних актів, зокрема щодо заборони продажу тютюнової продукції та алкоголю, а також уживання їх у громадських місцях.

Посилити інформаційні кампанії, що спрямовані на роз'яснення ризиків вживання тютюну, алкоголю та інших наркотичних речовин в закладах освіти.

Посилити увагу до впровадження ґендерно чутливих профілактичних програм, з акцентом на особливості впливу вживання психоактивних речовин на чоловіків та жінок.

Підтримка та розвиток соціальних проектів та програм профілактики вживання психоактивних речовин за ініціатииви молодих людей та з метою впливу на формування політики на рівні окремих освітніх закладів, громад, населених пунктів.

Розділ 2. Уживання тютюнових та нікотинових виробів

Куріння сигарет – це найбільш поширений спосіб вживання тютюну серед підлітків та молоді. Більшість людей, які вживають тютюн, розпочали куріння в підлітковому віці, що викликає швидше формування нікотинової залежності та ускладнює відмову від куріння у старшому віці¹.

У 2012 році в Україні було схвалено Закон про повну заборону реклами сигарет², причому заборона стосувалась не тільки реклами, а й будь-яких способів стимулювання продажів тютюнових виробів, зокрема, спонсорства фестивалів, концертів, спортивних змагань чи інших масових заходів, та Закон про повну заборону куріння у громадських місцях, в тому числі у закладах громадського харчування³.

Починаючи з 2016 року, в Україні починають набирати популярність альтернативні способи вживання тютюну, такі як електронні сигарети та пристрої для нагрівання тютюну. На даний момент дана сфера не є достатньо врегульованою на законодавчому рівні України, а численні промоційні кампанії можуть приваблювати учнівську молодь до початку користування ними.

2.1. Досвід куріння тютюну

Приблизно половина опитаних респондентів (49,5%) ніколи не курили сигарети. Варто зазначити, що досвід куріння сигарет є більш розповсюдженим серед хлопів (56,2%), ніж серед дівчат (45,1%). Найбільш поширеним є досвід куріння сигарет у респондентів старшої вікової групи 2001/2000 р.н. і становить 61,8% у хлопців та 54,7% у дівчат (див. рис. 2.1).

Рис. 2.1. Рівень поширеності куріння серед молоді, за віком, за статтю, %

Аналіз поширеності куріння сигарет за типом закладу освіти та місцем проживання показує, що найнижчий рівень куріння спостерігається серед учнів ЗЗСО – 54,4%. Майже кожен третій (-я) студент (-ка) (32,8%) ЗПТО повідомляли про відсутність досвіду куріння сигарет. Серед студентів ЗФПО частка тих, хто ніколи не курив сигарети, становить 38,8% (див. рис. 2.2).

Розподіл відповідей за типом поселення вказує, що досвід куріння сигарет вищий у містах та обласних центрах – 47,5% та 47,4% відповідно, та нижчий у селах – 54,2% (див. рис. 2.3).

¹ Walker JF, Loprinzi PD. Longitudinal examination of predictors of smoking cessation in a national sample of U.S. adolescent and young adult smokers. *Nicotine Tob Res Off J Soc Res Nicotine Tob.* 2014;16(6):820-827. doi:10.1093/ntr/ntu005.

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо заборони реклами, спонсорства та стимулювання продажу тютюнових виробів: Закон України від 22.09.2011 № 3778-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, N 21, ст.196)

³ Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення окремих положень про обмеження місць куріння тютюнових виробів: Закон України від 24.05.2012 № 4844-VI // (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 16, ст.137)

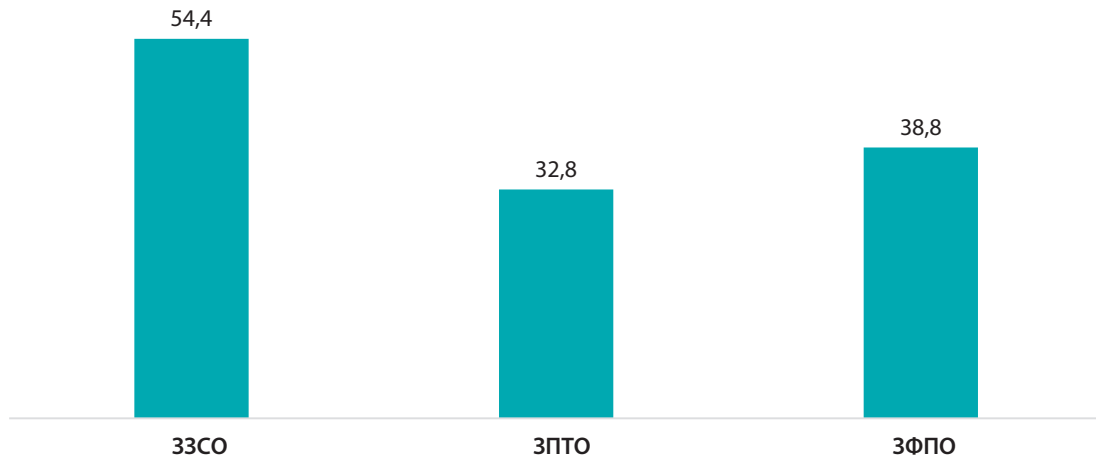

Рис. 2.2. Частка молодих людей, які ніколи не курили, за типом закладу освіти, %

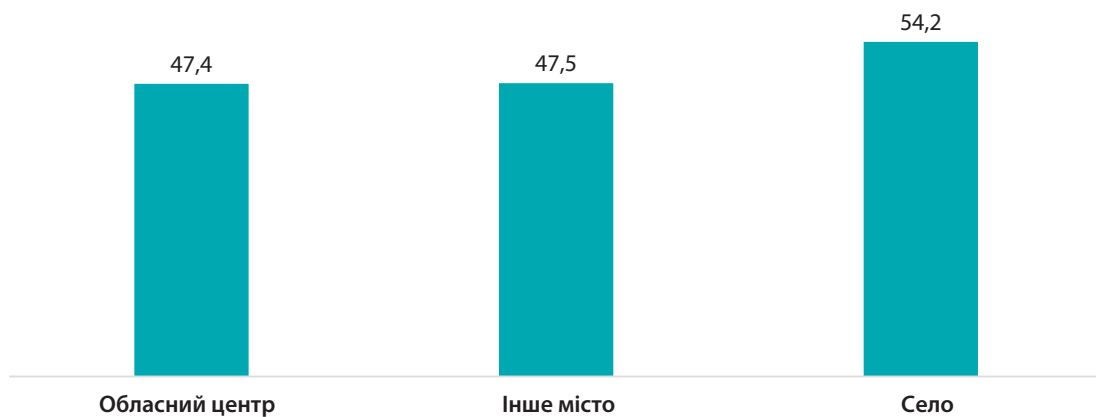

Рис. 2.3. Частка молодих людей, які ніколи не курили, за типом населеного пункту, %

Аналізуючи дані за час проведення дослідження, в Україні з 1995 р. спостерігаємо з 2003 року стійку тенденцію до зменшення досвіду куріння хоча б раз у житті серед підлітків (див. рис. 2.4).

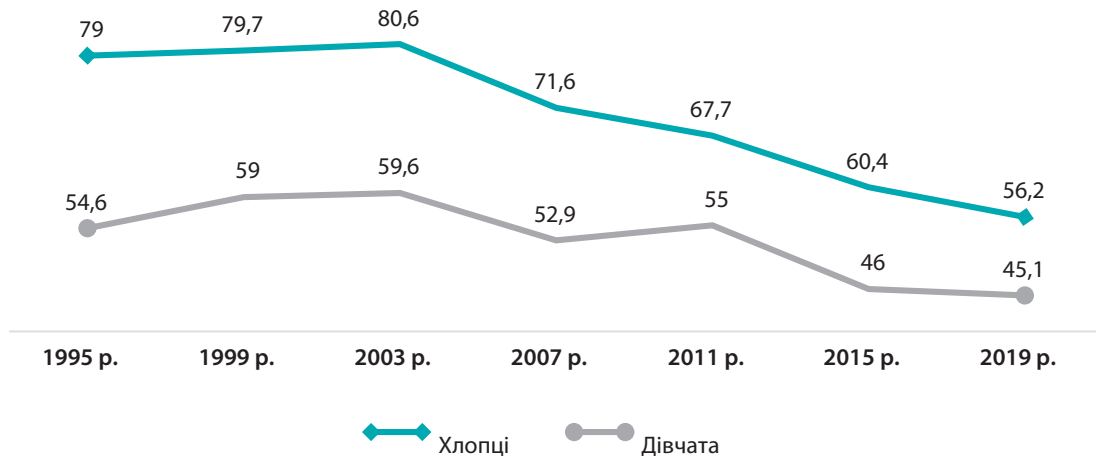

Рис. 2.4. Частка молодих людей 15-16 років, які курили хоча б раз у житті, у динаміці, %

Куріння протягом останніх 30 днів

Не курили взагалі протягом останніх 30 днів 78,2% опитаних респондентів. Варто зазначити, що відсоток тих, хто взагалі не курил, вищий серед дівчат, ніж серед хлопців – 81,7% та 74,4% відповідно. Серед тих, хто хоча б 1 раз курил за останні 30 днів, 6,1% курили менше, ніж одну сигарету на тиждень, 3% – менше, ніж одну сигарету на день, 7,4% – 1-5 сигарет на день, 4,7% – 6-10 сигарет на день, 2,5% – 11-20 сигарет на день, 2% – більше ніж 20 сигарет на день. Також слід зазначити, що, незважаючи на рік народження, частка тих, хто хоча б раз курил сигарети за останні 30 днів, є вищою серед хлопців (див. табл. 2.1, рис. 2.5).

Таблиця 2.1

Кількість викурених сигарет протягом останніх 30 днів, за віком і статтю, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Не курил (-ла) взагалі	84,0	90,1	87,1	74,3	81,4	78,0	69,8	77,5	73,8	59,9	73,0	66,8	74,4	81,7	78,2
Менше, ніж одну сигарету на тиждень	4,9	3,8	4,4	7,0	6,9	7,0	6,2	7,4	6,8	6,8	6,5	6,6	6,2	6,1	6,1
Менше, ніж одну сигарету на день	2,7	2,2	2,5	3,3	2,6	2,9	2,9	3,4	3,2	3,0	4,1	3,6	3,0	2,9	2,9
1-5 сигарет на день	4,9	2,0	3,4	6,9	5,2	6,0	8,4	6,3	7,3	13,3	7,9	10,4	7,4	5,0	6,1
6-10 сигарет на день	1,7	1,0	1,3	4,7	2,3	3,5	6,4	2,9	4,6	8,4	5,5	6,8	4,7	2,5	3,6
11-20 сигарет на день	0,7	0,3	0,5	2,2	1,1	1,6	3,9	1,2	2,5	4,4	2,0	3,1	2,5	1,0	1,7
Більше, ніж 20 сигарет на день	1,1	0,6	0,8	1,6	0,5	1,0	2,4	1,3	1,8	4,2	1,0	2,5	2,0	0,8	1,4

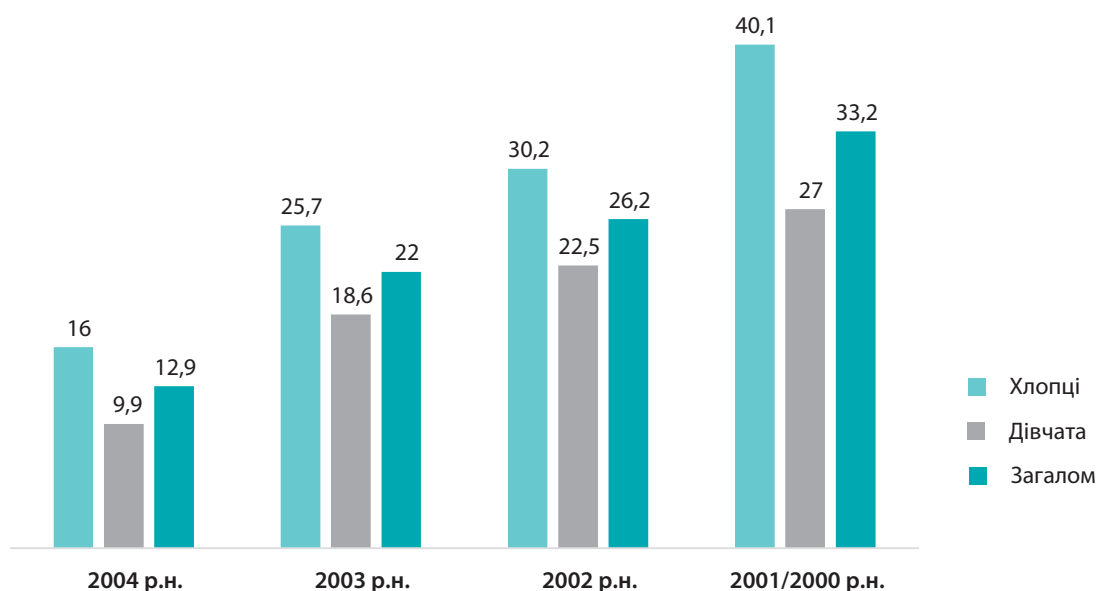

Рис. 2.5. Частка молодих людей, які курили хоча б один раз протягом останніх 30 днів, %

Зберігається зв'язок між типом закладу освіти та поширеністю куріння. Найбільша частка молодих людей, які взагалі не курили протягом останніх 30 днів, у ЗЗСО – 83,1%. Найменша частка тих, хто взагалі не курили протягом останніх 30 днів, у ЗПТО – 56,5% (див. рис. 2.6).

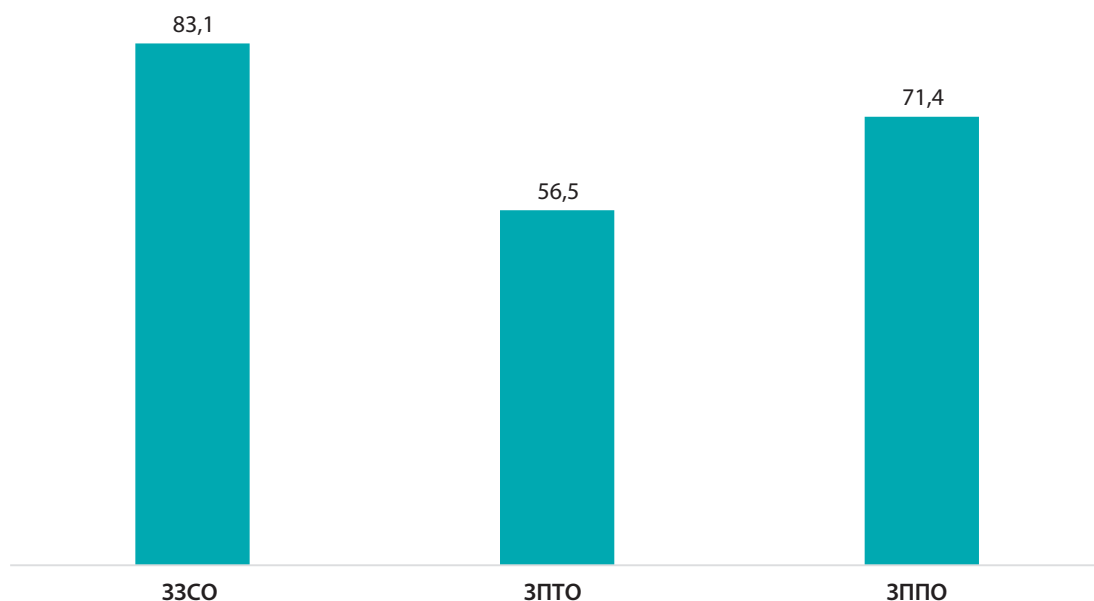

Рис.2.6. Частка молодих людей, які не курили взагалі протягом останніх 30 днів, за типом закладу освіти, %

Вік першої спроби куріння та куріння щодня

Згідно з даними, отриманими під час дослідження, вік першої спроби куріння становить 14 років для кожного восьмого підлітка (12,1%). Проте необхідно наголосити на тому, що перша спроба сигарет у віці 9 років і молодше мала місце у кожного десятого (10,2%) опитаного респондента.

8,6% респондентів зазначили, що спробували курити у віці 15 років, та 7,3% респондентів вперше закурили у віці 13 років.

Варто зазначити, що різниця у першій спробі куріння між дівчатами та хлопцями не є великою та не залежить від віку, тобто і хлопці, і дівчата починають курити у приблизно однаковому віці.

Слід зазначити, що майже кожна п'ята дівчина та кожний п'ятий хлопець 2001/2000 р.н. почали курити у віці 16 років або старше (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Вік першої спроби куріння, за віком і статтю, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ніколи	53,4	65,6	59,6	45,0	52,9	48,9	37,6	49,4	43,8	32,6	45,1	39,4	44,2	54,5	49,5
9 років і молодше	11,0	5,8	8,4	9,5	4,8	7,1	9,6	4,4	6,8	12,2	3,7	7,6	10,2	4,8	7,4
10 років	3,7	2,0	2,9	5,1	2,5	3,8	3,9	1,9	2,8	2,6	2,0	2,3	4,1	2,1	3,1
11 років	3,2	1,2	2,2	2,7	2,6	2,7	3,2	1,2	2,2	3,0	1,6	2,3	3,0	1,7	2,3
12 років	6,3	4,7	5,5	4,5	4,7	4,6	4,6	4,6	4,6	7,3	3,7	5,3	5,3	4,6	4,9
13 років	9,3	8,4	8,9	7,7	7,6	7,7	5,9	6,0	6,0	4,0	4,5	4,2	7,3	7,0	7,1
14 років	12,4	11,5	11,7	13,7	12,5	13,1	11,7	11,5	11,5	8,0	7,9	7,9	12,1	11,4	11,8
15 років	0,7	0,8	0,8	11,2	11,8	11,5	12,9	13,5	13,3	10,5	12,0	11,3	8,6	9,3	9,0
16 років і старше				0,6	0,6	0,6	10,6	7,5	9,0	19,8	19,5	19,7	5,2	4,6	4,9

Слід зазначити, що щоденно курив (-ла) сигарети майже кожен п'ятий респондент – 19,6%.

Звичка курити щодня починає формуватися з 14 років та посилюється зі збільшенням віку. Також слід зазначити, що хлопці є більш схильними до формування звички курити щодня, ніж дівчата.

2.2. Досвід куріння електронних сигарет та кальяну

Електронні сигарети та їх різновиди стають все більш популярними серед молоді, про що свідчать отримані результати, які демонструють, що половина опитаних (50,5%) хоча б один раз у житті мали досвід куріння електронних сигарет.

Проте цей вид куріння не викликає повний перехід від куріння звичайних сигарет до електронних. 15,3% опитаної молоді курили хоча б один раз електронну сигарету протягом останніх 12 місяців. 11,7% респондентів курили електронну сигарету хоча б один раз протягом останніх 30 днів. Проте частка тих, хто мав досвід куріння електронних сигарет, але більше ніж 12 місяців тому, складає 23,5%, що дає змогу зробити припущення, що молодь розглядає куріння електронних сигарет не як основний вид куріння. Такий високий рівень досвіду куріння можна пояснити цікавістю до даного виду куріння (див. табл. 2.3, рис. 2.7).

Таблиця 2.3

Досвід куріння електронних сигарет, за віком і статтю, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так, протягом останніх 30 днів	13,5	6,5	9,9	14,8	8,6	11,6	17,6	8,6	12,9	17,0	10,7	13,7	15,4	8,3	11,7
Так, протягом останніх 12 місяців	14,1	11,9	13,0	17,9	14,3	16,1	18,7	14,5	16,5	17,9	14,4	16,0	17,0	13,7	15,3
Так, але більше, ніж 12 місяців тому	26,2	17,4	21,7	25,5	22,3	23,8	25,2	24,4	24,8	26,8	20,4	23,4	25,8	21,3	23,5
Ні, ніколи	45,7	64,1	55,0	41,6	54,9	48,4	38,7	52,8	46,2	39,2	54,5	47,3	41,7	56,8	49,5

Досвід куріння електронних сигарет є вищим серед респондентів, які навчаються у ЗПТО та у ЗФПО, а також у містах та обласних центрах.

Згідно з даними, отриманими під час дослідження, досвід куріння електронних сигарет протягом останніх 30 днів є у кожного п'ятого (19,2%) респондента. Проте варто зазначити, що поширеність куріння електронних сигарет була значно вищою серед хлопців, ніж серед дівчат. Так досвід куріння електронних сигарет, але рідше ніж раз на тиждень мали 14,8% хлопців та 10,3% дівчат. Курили електронні сигарети щонайменше раз на тиждень 6% хлопців і 2,6% дівчат. Курили електронні сигарети практично щодня 3,7% хлопців та 1,3% дівчат.

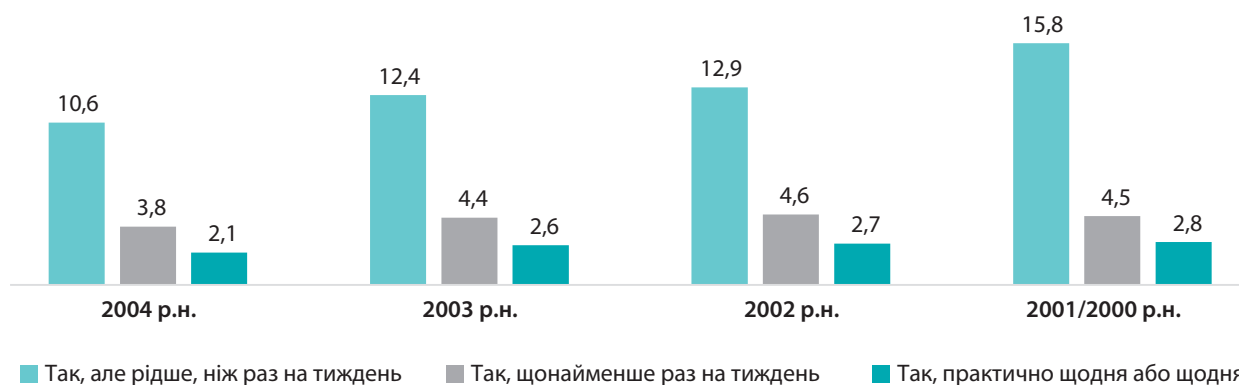

Рис. 2.7. Досвід куріння електронних сигарет протягом останніх 30 днів, за віком, %

Згідно з даними дослідження кожен шостий респондент (16,1%) вперше спробував курити електронні сигарети у віці 14 років (16,1%), для 12,5% опитуваних віком першої спроби електронних сигарет

був вік 15 років, а для практично для кожного десятого (8,8%) – цей вік становив 13 років. Вік першої спроби куріння електронних сигарет збільшується пропорційно зі збільшенням віку респондентів (див. рис. 2.8).

За даними дослідження респонденти відмічали, що щоденно курили електронні сигарети у віці 15-ти років – 3%, 14-ти років – 2,9% та 16-ти років або старше – 2,3%.

Варто зазначити, що перше вживання електронних сигарет у ЗПТО та у ЗФПО серед респондентів 15-ти та 16-ти або старше років є значно вищим у порівнянні з учнями ЗССО.

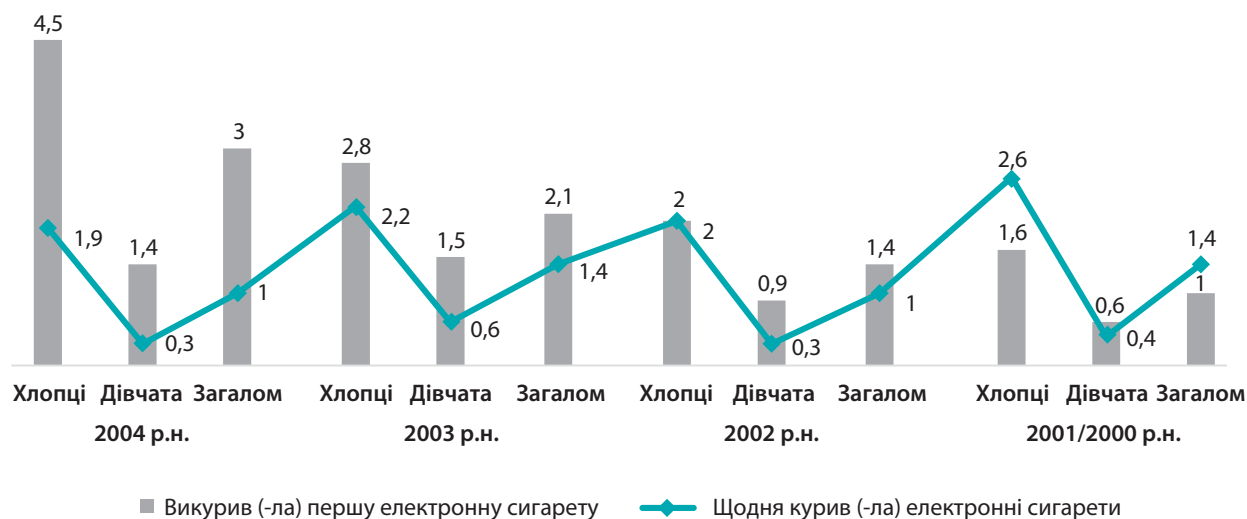

Рис. 2.8. Перша спроба та формування звички куріння електронних сигарет у віці 11 років та молодше, за віком і статтю, %

За даними дослідження кожен четвертий респондент (24,7%) час від часу вживав тютюнові вироби протягом першого використання електронних сигарет.

5,2% опитаних регулярно вживали тютюнові вироби, коли вперше спробували електронні сигарети (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4.

Досвід вживання тютюнових виробів, коли вперше спробував (-ла) курити електронну сигарету (якщо таке траплялося), за віком і статтю, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не пробував (-ла) курити електронні сигарети	43,1	57,3	50,3	39,1	49,3	44,3	36,8	47,2	42,4	32,5	46,9	40,2	38,8	50,6	45,0
Я ніколи не вживав (-ла) тютюнових виробів	30,1	25,2	27,6	28,1	23,4	25,7	24,3	23,4	23,8	20,8	20,3	20,6	26,9	23,6	25,1
Я вживав (-ла) тютюнові вироби час від часу	23,2	15,0	19,0	26,5	24,0	25,2	30,0	25,4	27,5	33,8	27,0	30,1	27,3	22,3	24,7
Я регулярно вживав (-ла) тютюнові вироби	3,6	2,5	3,1	6,3	3,3	4,8	8,9	4,0	6,3	12,9	5,8	9,1	6,9	3,6	5,2

Вживання кальяну, нюхального, жувального тютюну та користування пристроями для нагрівання тютюну

Вживання кальяну, нюхального, жувального тютюну та користування пристроями для нагрівання тютюну не є настільки ж поширеними як куріння звичайних сигарет, але отримані дані демонструють певний рівень поширення даних видів вживання тютюну серед підлітків.

Куріння кальяну є найбільш поширеним серед молодих людей. Частка респондентів, які коли-небудь вживали кальян, становить 32,2%. Зі збільшенням віку респондентів збільшується рівень поширеності вживання кальянів, так 22,2% респондентів 2004 р.н. мають досвід вживання кальяну, тоді як досвід вживання кальяну серед респондентів 2000/2001 р.н. становить вже 43,6% (див. рис. 2.9).

Вживання кальяну серед дівчат є дещо популярнішим, ніж серед хлопців – відповідно, 33,8% та 30,5%.

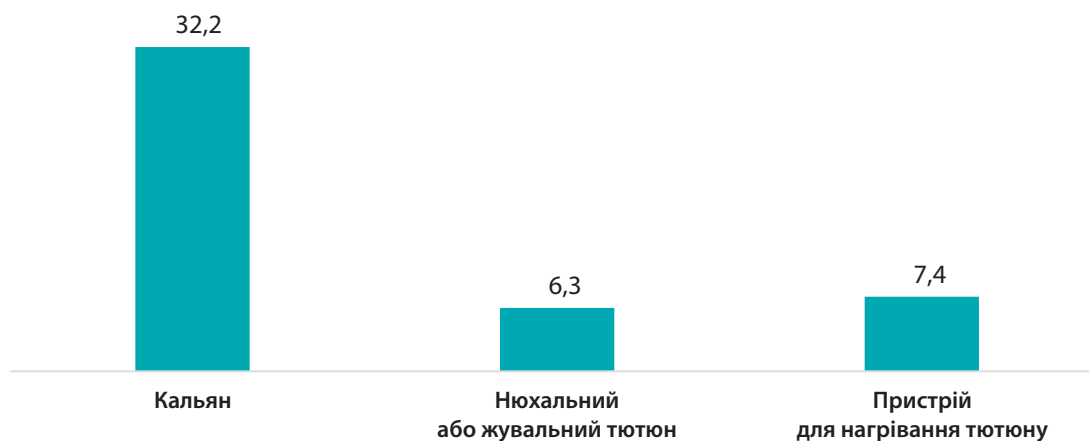

Рис. 2.9. Досвід вживання кальяну, нюхального або жувального тютюну та пристроїв для нагрівання тютюну (якщо таке траплялося), %

Вживання нюхального або жувального тютюну не є поширеним серед учнівської молоді, і досвід вживання становить 6,3%. Про досвід використання пристроїв для нагрівання тютюну повідомили 7,4% усіх респондентів.

Варто зазначити, що куріння кальянів є більш поширеним серед учнів/студентів ЗПТО та ЗФПО. Через різноманітність розважальних закладів вживання кальянів є більш розповсюдженим у містах та обласних центрах порівняно з сільською місцевістю.

Використання пристроїв для нагрівання тютюну в обласних центрах у 6 разів більше, ніж у селах, та у 3 рази більше, ніж у інших містах, що може пояснюватись більшою доступністю нових видів вживання тютюну в містах.

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

- Зберігається тенденція поширення куріння серед учнівської молоді.
- Половина опитаних респондентів (50,5%) мають досвід куріння хоча б один раз у житті.
- Кожен десятий підліток (10,2%) має досвід вперше викуреної сигарети у віці 9 років або молодше.
- Куріння сигарет залишається поширенішим серед учнів/студентів ЗПТО та ЗФПО.
- Кожен п'ятий респондент (19,6%) має сформовану звичку куріння сигарет щодня.
- Вживання інших видів тютюнової продукції є значно нижчим, ніж куріння сигарет.
- Досвід куріння кальянів є вищим серед дівчат, ніж серед хлопців.

- Незважаючи на те, що пристрої для нагрівання тютюну з'явилися на українському ринку тютюнових засобів нещодавно, частка учнівської молоді, яка має досвід вживання, є досить значною – 7,4%.

Рекомендації

- Проведення заходів в рамках антитютюнової профілактичної роботи серед молоді на національному та регіональному рівнях.
- Підвищення контролю за дотриманням нормативно-правових актів щодо забезпечення заборони продажу тютюнових виробів неповнолітнім.
- Залучення молоді до обговорення та впровадження антитютюнових кампаній та впровадження напрацьованих програм та політик.
- Створення програм підтримки для молоді, яка прагне позбавитися звички тютюнокуріння.
- Проведення моніторингу та оцінювання ефективності виконання вже прийнятих законодавчих актів щодо заборони тютюнокуріння в громадських місцях.

Розділ 3. Алкоголь

3.1. Поширеність та причини вживання алкоголю

Уживання алкоголю протягом життя

Згідно з результатами дослідження 85,7% усіх опитаних підлітків упродовж свого життя вживали алкогольні напої принаймні один раз. Вживали алкоголь один-два рази – 13,6% респондентів. Йдеться про «прецедент ознайомлення» з алкоголем. Вживали алкогольні напої від трьох до дев'яти разів – 25,8% опитаних. У даному випадку вже можна говорити про «певний» досвід вживання алкоголю. Вживали алкоголь від десяти до 19 разів – 27,9% респондентів. Такий досвід слід кваліфікувати як «значний». «Великий» досвід вживання алкоголю (від 10 до 19 разів) мають 11,5% опитаних підлітків. Вживали алкогольні напої 40 разів і більше – 18,4% опитаних підлітків. Йдеться про «дуже великий» досвід вживання алкоголю (див. табл. 3.1). Сумарно кількість тих, хто вживав алкоголь у своєму житті, десять разів і більше становить 46,3%, тобто майже половина опитаних.

Таблиця 3.1

Частка респондентів, які мають відповідний досвід споживання алкогольних напоїв, %

Досвід відсутній (алкоголь не вживали жодного разу)	14,3
Прецедент ознайомлення (один-два рази)	13,6
Певний довід (від трьох до дев'яти разів)	25,8
Значний досвід (від 10 до 19 разів)	16,4
Великий досвід (від 20 до 39 разів)	11,5
Дуже великий досвід (40 разів і більше)	18,4

З віком зростає питома вага підлітків, які вживали алкогольні напої. Серед респондентів 2004 року народження (надалі – р.н.) жодного разу не вживали алкоголь 17,0%, а серед опитаних 2001/2000 р.н. цей показник становить 11,4%. Одночасно зростає кількість тих, хто має досвід споживання алкоголю, в тому числі частка тих, хто має «великий» та «дуже великий» досвід. Якщо серед респондентів 2004 р.н. вживали алкоголь 20 разів і більше 19,3%, то серед респондентів 2001/2000 р.н. – 39,9%. Як бачимо, питома вага тих, хто жодного разу не вживав алкоголь, скоротилася несуттєво, тоді як кількість тих, хто має «великий» і «дуже великий» досвід споживання алкогольних напоїв, практично подвоїлася.

Дівчата дещо раніше за хлопців вперше пробують алкоголь. У молодшій віковій групі (2004 р.н.) частка хлопців, які принаймні один раз вживали алкоголь, становить 79,1%, а серед дівчат – 86,6%. У вказаній віковій когорті питома вага хлопців, які мають «великий» і «дуже великий» досвід споживання алкогольних напоїв, становить 16,8%, а серед дівчат аналогічний показник помітно вищий – 21,8%.

З віком гендерні розбіжності у споживанні алкоголю нівелюються. Серед хлопців 2001/2000 р.н. жодного разу не вживали алкоголь 10,6%, а серед дівчат – 12,2% (різниця є статистично незначущою). У цій віковій когорті питома вага хлопців, які мають «великий» і «дуже великий» досвід споживання алкогольних напоїв, становить 41,2%, а серед дівчат – 38,9% (різниця статистично незначуща).

Серед учнів ЗЗСО кількість тих, хто жодного разу не споживав алкогольні напої, помітно вища, аніж серед учнів ЗПТО (відповідно 15,3% та 9,8%). Однак, імовірно, так проявляється віковий чинник, а не специфіка освітнього закладу чи культурні особливості учнівського контингенту.

Водночас аналіз виявив, що на практику споживання підлітками алкоголю значимо впливає чинник урбанізації. Серед опитаних підлітків, які мешкають в обласних центрах, частка тих, хто має «великий» і «дуже великий» досвід споживання алкогольних напоїв, становить 32,7%. Серед респондентів, які проживають у містах обласного підпорядкування, аналогічний показник становить 31,1% (практично стільки ж). А серед респондентів, які мешкають у сільській місцевості, цей показник є помітно

меншим – 25,5%. Тобто в селі, де традиційні цінності більш вкорінені в суспільній свідомості, підлітки не так активно долучаються до споживання алкоголю, ніж їхні міські ровесники (щоправда ці розбіжності не дуже істотні).

Уживання алкоголю за останні 12 місяців

За останні 12 місяців вживали алкогольних напоїв 74,7% опитаних підлітків. Упродовж останнього року вживали алкоголь один-два рази – 22,7% респондентів, «епізодично» (від трьох до дев'яти разів) – 27,6%, різною мірою часто (від 10 разів і більше) вживали алкоголь – 24,4% опитаних (див. табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Частка респондентів, які вживали алкогольні напої упродовж останніх 12 місяців з вказаною частотою, %

Жодного разу	25,3
Один-два рази	22,7
Епізодично (від трьох до дев'яти разів)	27,6
Досить часто (від 10 до 19 разів)	11,6
Часто (від 20 до 39 разів)	5,9
Дуже часто (40 разів і більше)	6,9

З віком респондентів зростає частота вживання алкогольних напоїв. Серед респондентів 2004 р.н. упродовж року жодного разу не вживали алкоголь 31,2%, а серед опитаних 2001/2000 р.н. цей показник становить 19,1%. Одночасно зростає кількість тих, хто вживав алкогольні напої «часто» або «дуже часто». Якщо серед респондентів 2004 р.н. упродовж останнього року вживали алкоголь 10 разів і більше 16,8%, то серед респондентів 2001/2000 р.н. – 33,2%. Тобто, питома вага активних споживачів алкогольних напоїв більше у два рази.

Кількість дівчат, які споживали алкогольні напої упродовж року, більша, ніж хлопців. Принаймні один раз вживали алкогольні напої 79,7% дівчат і 69,4% хлопців. Слід враховувати, що гендерні відмінності обумовлюються, головними чином, розбіжностями в молодшій віковій когорті. У молодшій віковій групі (2004 р.н.) частка хлопців, які принаймні один раз вживали алкоголь, становить 61,9%, а серед дівчат цей показник становить 75,6%. У вказаній віковій когорті «спорадично» вживали алкогольні напої 20,6% хлопців і 29,2% дівчат.

З віком гендерні розбіжності, які стосуються частоти споживання алкоголю, нівелюються. Серед хлопців 2001/2000 р.н. принаймні один раз вживали алкогольні напої упродовж року 80,4%, а серед дівчат – 81,2% (різниця є статистично незначущою). У цій віковій когорті питома вага хлопців, які «часто» або «дуже часто» споживали алкогольні напої, становить 23,0%, а серед дівчат аналогічний показник помітно нижче – 16,5%. Таким чином, простежується тренд, коли хлопці спочатку поступаються дівчатам у вживанні алкоголю, але поступово стають більш активними споживачами алкогольних напоїв, ніж дівчата.

Серед учнів закладів загальної середньої освіти I–III ступенів кількість тих, хто «часто» або «дуже часто» споживали алкогольні напої упродовж 12 місяців, становить 10,4%, серед учнів закладів професійно-технічної освіти (ЗПТО) – 20,9%, серед студентів закладів професійної передвищої освіти – 18,9%. Те, що серед учнів закладів загальної середньої освіти менше активних споживачів алкоголю пояснюється, імовірно, віковим чинником. Слід відзначити відсутність суттєвих розбіжностей у показниках активного споживання алкоголю учнями професійно-технічних закладів і студентами закладів фахової передвищої освіти.

На частоту споживання підлітками алкоголю істотно впливає чинник урбанізації. Серед підлітків, які мешкають в обласних центрах, частка тих, хто «часто» або «дуже часто» споживали алкогольні напої упродовж 12 місяців, становить 15,2%. Серед респондентів, які проживають у містах обласного підпорядкування, аналогічний показник становить 13,4%. А серед сільських респондентів цей показник є значимо меншим – 9,9%. Тобто, в селі підлітки не так активно практикують вживання алкоголю, ніж їхні міські ровесники (щоправда ці розбіжності не дуже істотні).

Уживання алкоголю за останні 30 днів

Майже половина (46,5%) опитаних підлітків упродовж останнього місяця вживали алкоголь принаймні один раз (див. табл. 3.3). Значна частина підлітків (22,1% респондентів) вживали алкоголь частіше, ніж двічі упродовж останніх 30 днів.

Таблиця 3.3

Частка респондентів, які вживали алкогольні напої упродовж останніх 30 днів, з вказаною частотою, %

Жодного разу	53,5
Один-два рази	24,4
Від трьох до дев'яти разів	16,6
10 разів і більше	5,5

Аналіз показників уживання підлітками алкоголю за останні 30 днів виявив такі особливості:

- Дівчат, які споживали алкогольні напої, більше, ніж хлопців. Упродовж місяця вживали алкоголь принаймні один раз 51,3% дівчат і 41,4% хлопців.
- Гендерні розбіжності найбільш виразні у молодшій віковій групі (2004 р.н.), і майже нівелюються у віковій групі 2001/2000 р.н.
- У старшій віковій групі (2001/2000 р.н.) кількість хлопців, які споживали алкоголь упродовж місяця 10 разів і частіше, становить 13,0%, а відповідна кількість дівчат – 7,3%. Тобто, серед хлопців майже удвічі більше активних споживачів алкоголю.
- Серед учнів ЗПТО кількість тих, хто споживав алкоголь упродовж місяця 10 разів і частіше, становить 11,4%, а серед студентів ЗФПО – 8,0%. Тобто, серед учнів ЗПТО помітно більше активних споживачів алкоголю.
- Частка тих, хто споживав алкоголь упродовж місяця 10 разів і частіше, серед мешканців обласних центрів, становить 7,0%, серед мешканців міст обласного підпорядкування – 5,7%, серед респондентів, які проживають у сільській місцевості, – 4,0%. Отже, чим вищий рівень урбанізації, тим більша частка підлітків, які активно споживають алкоголь.

Найбільшою популярністю у підлітків користуються, передусім, вино та слабоалкогольні напої (див. табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Частка респондентів, які упродовж останніх 30 днів принаймні один раз вживали відповідні алкогольні напої, %

	серед хлопців	серед дівчат	серед усіх опитаних
Пиво (крім безалкогольного)	36,2	26,6	31,2
Шампанське	26,2	38,9	32,8
Слабоалкогольні напої/коктейлі	34,6	39,6	37,2
Вино	34,8	49,0	42,1
Міцні алкогольні напої (горілку, віскі, коньяк, лікер, самогон тощо)	23,6	16,9	20,1

Пиво – найбільш популярний алкогольний напій серед хлопців. У молодшій віковій групі (2004 р.н.) чверть (25,2%) хлопців принаймні один раз вживали пиво упродовж останніх 30 днів, а у віковій групі 2001-2000 р.н. – половина (50,9%). Для порівняння: серед дівчат 2001-2000 р.н. аналогічний показник становить 35,0%.

Шампанське користується більшою популярністю серед дівчат, ніж серед хлопців. Упродовж останніх 30 днів принаймні один раз вживали шампанське 38,9% дівчат і 26,2% хлопців. У молодшій віковій групі (2004 р.н.) більше третини (36,9%) дівчат вживали шампанське упродовж місяця. У віковій групі 2001-2000 р.н. цей показник серед дівчат не набагато вищий (42,1%).

Слабоалкогольні напої рівною мірою популярні і серед дівчат (вживали принаймні один раз упродовж місяця – 39,6%), і серед хлопців (34,6%). У віковій групі 2001/2000 р.н. вживали слабоалкогольні напої майже половина (44,8%) респондентів. Варто також звернути увагу, що у молодшій віковій групі (2004 р.н.) дівчат, які вживали слабоалкогольні напої упродовж місяця, помітно більше, ніж хлопців (відповідно 34,3% та 28,6%).

Вино – найпоширеніший алкогольний напій серед підлітків. Популярність вина зумовлена, переважно, уподобаннями дівчат. Упродовж останніх 30 днів принаймні один раз вживали вино 49,0% опитаних дівчат і 34,8% хлопців. У віковій групі 2001/2000 р.н. упродовж місяця вживали вино більше половини дівчат (53,8%) (серед хлопців – 45,2%). У молодшій віковій групі (2004 р.н.) вино вживали менше половини дівчат (43,2%).

Міцні алкогольні напої упродовж останніх 30 днів принаймні один раз вживали 20,1% опитаних підлітків. Вже у молодшій віковій групі (2004 р.н.) помітно, що міцному алкоголю надають перевагу хлопці, а у старших вікових когортах ця гендерна особливість чітко виражена. У віковій групі 2001/2000 р.н. упродовж місяця принаймні один раз вживали міцні алкогольні напої 23,6% хлопців, серед дівчат цей показник становить 16,9%.

Порівняльний аналіз різних освітніх груп показав, що учні ЗПТО відрізняються високими показниками споживання пива та слабоалкогольних напоїв. Серед учнів ЗПТО значимо більше тих, хто упродовж останніх 30 днів принаймні один раз вживав пиво (48,4%), слабоалкогольні напої (50,8%). Підлітки, які проживають у селах, на відміну від своїх однолітків, які проживають у містах, дещо рідше вживають пиво та міцні алкогольні напої, щоправда відповідні показники відрізняються несуттєво.

Причини вживання алкоголю

Під час опитування респондентам запропонували вказати, як часто певна причина була мотивом вживання алкогольних напоїв протягом останніх 12 місяців. Показники «іноді», «часто» або «завжди» підсумовувалися для аналізу (див. табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Частка респондентів, які вказали, що відповідний чинник «іноді», «часто» або «завжди» був причиною того, що вони вживали алкогольні напої упродовж останніх 12 місяців, %

Причина вживання алкоголю	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Тому що це допомагало тобі насолодитися вечіркою	24,9	26,1	23,3	33,8	29,5	24,4	16,9
Тому що це допомагає тобі, коли ти відчуваєш депресивно або нервуєшся	16,7	19,3	13,8	21,8	18,9	16,8	12,4
Для того, щоб підбадьоритись, коли ти перебуваєш у поганому настрої	17,1	18,9	15,2	22,3	20,0	17,3	12,4
Тому що тобі подобається відчуття	13,6	14,4	12,7	17,4	14,6	14,6	10,1
Щоб «отримати кайф»	12,0	12,5	11,5	13,9	13,3	12,8	9,1
Тому що це робить заходи веселішими	25,9	28,6	23,1	33,4	30,5	25,1	19,4
Щоб «вписатися» до групи, яка тобі подобається	7,9	7,7	8,2	9,7	8,6	7,4	6,9
Тому що це покращує вечірки та святкування	26,4	27,9	24,7	31,4	30,3	26,0	21,0
Щоб забути про свої проблеми	16,8	19,4	13,9	21,4	19,6	16,1	13,0
Тому що це весело	19,9	22,3	17,2	26,7	22,8	19,9	14,2
Щоб подібатися іншим	4,2	3,2	5,2	5,1	4,2	4,1	4,0
Щоб не залишатися осторонь	8,0	6,9	9,1	9,0	8,5	8,1	7,0

Аналіз дозволив виділити чотири групи актуальних причин (мотивів) вживання алкогольних напоїв. Найбільше респондентів вживали алкоголь тому, що це «покрощує вечірки та святкування» (ця причина вживання була актуальною «іноді», «часто» або «завжди» для 26,4% опитаних), «робить заходи веселішими» (25,9%), «допомагає насолодитися вечіркою» (24,9%). Отже, найчастіше підлітки вживають алкоголь, щоби «поліпшити» вечірку чи святковий захід, зробити їх більш емоційними, веселішими. «Тому що це – весело»: досить часто такий мотив для вживання алкоголю був актуальним для 19,9% опитаних.

Вживання алкоголю підлітками зумовлене такими чинниками⁴:

- «щоби підбадьоритись, коли ти перебуваєш у поганому настрої» – 17,1% опитаних,
- «щоби забути про свої проблеми» – 16,8%;
- «це допомагає тобі, коли ти почуваєшся депресивно або нервуєш» – 16,7%;
- «тому що подобається відчуття» – 13,6%;
- «щоб отримати кайф» – 12,0%;
- «щоб не відчувати себе осторонь» – 8,0%;
- «щоби «вписатися» до групи, яка тобі подобається» – 7,9%;
- «щоб подобатися іншим» (4,2%).

Психоемоційний стан і переживання особливо важливі для дівчат. Порівнюючи з хлопцями, дівчата частіше вказують у якості причин вживання алкоголю прагнення «поліпшити» вечірку чи святковий захід, зробити їх більш емоційними, веселішими. Також дівчата помітно частіше вживають алкоголь для того, щоби подолати внутрішній психологічний дискомфорт, позбутися поганого настрою, якось підбадьорити себе.

З віком респондентів значно зростає актуальність причин вживання алкогольних напоїв, пов'язаних із намаганням «поліпшити» вечірку чи святковий захід (алкоголь стає символом та атрибутом свята), а також із прагненням подолати негативні переживання, фрустрацію (алкоголь стає універсальними ліками від поганого настрою).

Водночас, питома вага тих, хто намагається за допомогою алкоголю подолати комунікаційні труднощі практично не змінюється і залишається на низькому рівні. Також несуттєво зростає частка тих респондентів, які вживають алкогольні напої, оскільки їм подобається відчуття (стан) сп'яніння.

Вік першої спроби різних напоїв

У межах опитування респонденти повідомили, коли вони вперше спробували (пили) алкогольні напої (хоча б один келих). З'ясувалося, що в десять років або раніше вперше алкоголь спробували 13,4% опитаних (див. табл. 3.6). Якщо говорити про дуже раннє знайомство з алкоголем (вік дев'яти років або раніше), то тут більше випадків припадає на хлопців, ніж на дівчат (відповідно 10,2 та 7,3% серед опитаних). Частка тих, хто вперше випив алкоголь у 10 і 11 років серед хлопців і дівчат однакова. Але з 12 до 15 років включно частка дівчат, які вперше випили алкоголь, є помітно більшою, ніж аналогічний показник у хлопців. Отже, дівчата раніше долучаються до практики вживання алкогольних напоїв, ніж хлопці.

⁴ Наведено суму відповідей «іноді», «часто» або «завжди»

Таблиця 3.6

Частка респондентів, які вперше випили алкогольний напій (хоча б один келих)
у відповідному віці, %

Вік, коли випив (-ла) алкогольний напій	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/ 2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Ніколи	16,2	12,6	20,1	13,4	13,4	16,1	20,4
9 років і молодше	8,7	7,3	10,2	6,8	7,3	9,2	10,3
10 років	4,7	4,7	4,7	3,7	3,6	4,9	6,0
11 років	3,7	3,8	3,7	3,2	3,1	3,7	4,7
12 років	8,7	9,7	7,7	6,6	7,6	8,2	11,2
13 років	14,8	16,5	12,9	7,7	11,7	14,6	20,9
14 років	21,3	22,7	19,8	14,9	18,5	23,2	24,2
15 років	14,9	16,1	13,5	17,9	21,4	19,0	2,3
16 років і старше	7,0	6,6	7,4	25,8	13,4	1,1	

Аналіз показників різних вікових груп виявив таку особливість: чим молодше респондент, тим частіше випадки першого споживання алкоголю в 9 років і раніше. У старшій віковій групі (2001/2000 р.н.) вперше спробували алкоголь у 9 років або раніше 6,8% респондентів, а в молодшій віковій групі (2004 р.н.) – 10,3%. Зрештою, частка респондентів, які вперше випили алкогольні напої у віці з 9 до 14 років включно, в молодшій віковій групі вища, ніж у старшій віковій групі. Можна зробити висновок, що споживання алкоголю молодшає: поступово зростає кількість підлітків, які починають випивати алкогольні напої ще в дитячому віці (до 14 років).

Що стосується впливу чинника урбанізації, то аналіз не виявив якихось розбіжностей між жителями міст та мешканцями сільської місцевості. І жителі обласних центрів, і мешканці міст обласного підпорядкування, і жителі села долучаються до споживання алкоголю приблизно в одному віці.

3.2. Структура та обсяг вживання алкогольних напоїв

Останній день вживання алкоголю

Більше чверті респондентів (28,3%) повідомили, що вживали алкоголь тиждень тому або й раніше (див. табл. 3.7). Особливо багато таких було в старшій віковій групі (2001/2000 р.н.) – 34,7%. Про недавнє вживання алкоголю частіше повідомляли дівчата, ніж хлопці (відповідно 31,0 та 25,1%).

Таблиця 3.7

Частка респондентів, які пили алкогольний напій останній раз певний час тому, %

Час потому, коли пив (-ла) алкогольний напій	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Я ніколи не вживаю алкоголю	16,2	13,2	19,5	12,9	13,4	16,0	20,6
1–7 днів тому	28,3	31,0	25,1	34,7	33,6	27,6	20,9
8–14 днів тому	10,1	11,8	8,4	13,3	12,3	9,2	7,8
15–30 днів тому	12,2	12,5	11,8	12,2	12,1	12,1	12,3
1 місяць – 1 рік тому	24,8	25,1	24,5	19,2	21,3	26,8	28,3
Більше, ніж 1 рік тому	8,4	6,4	10,7	7,7	7,3	8,3	10,1

Жителі міст частіше повідомляли про недавнє (тиждень тому або раніше) вживання алкоголю, ніж підлітки, які проживають у сільській місцевості. Свідчення про вживання алкоголю тиждень тому або раніше серед учнів ЗПТО та студентів ЗФПО практично не відрізняються.

Структура вживання алкогольних напоїв

Під час опитування респондентам вказали, які саме алкогольні напої вони пили під час останнього вживання алкоголю. Найчастіше фігурували вино (вказали 31,0% опитаних), слабоалкогольні напої та шампанське (див. табл. 3.8).

Таблиця 3.8

Частка респондентів, які пили певний напій під час останнього вживання алкоголю, %
(сума відсотків у стовпці перевищує 100%, оскільки респондент мав можливість
обрати декілька варіантів відповіді)

Напій, який вживав (-ла) респондент	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н	2003 р.н.	2004 р.н.
Я ніколи не вживаю алкоголю	17,7	14,1	21,4	14,7	14,8	17,7	21,7
Пиво (крім безалкогольного)	19,7	11,8	28,1	23,5	23,5	19,5	14,6
Шампанське	25,5	31,7	18,8	21,0	23,9	25,8	28,5
Слабоалкогольні напої	26,6	28,5	24,4	27,2	27,5	27,0	24,8
Вино	31,0	37,5	24,0	31,6	31,8	31,0	29,8
Міцні напої	11,3	8,7	14,1	14,4	14,0	11,6	7,0

Дівчата під час останнього вживання алкоголю найчастіше пили вино (вказали 37,5% опитаних дівчат) та шампанське (31,7%). Хлопці порівняно частіше вживали пиво (вказали 28,1% опитаних хлопців), але частота згадувань про слабоалкогольні напої та вино не набагато менша. Вино є найбільш рейтинговим за кількістю згадувань у всіх вікових групах. Слід зазначити велику кількість згадувань про шампанське у молодшій віковій групі (2004 р.н.). За популярністю воно практично не поступається вину.

Аналіз виявив певні розбіжності в уподобаннях респондентів різних освітніх груп. Серед учнів ЗПТО дуже популярне пиво. Його пили під час останнього вживання алкоголю 31,3% респондентів цієї освітньої групи. Водночас, серед студентів ЗФПО аналогічний показник значно менший – 22,4%. Порівнюючи із учнями ЗПТО, студенти частіше вказували шампанське (відповідно 16,3% та 22,8%), а також вино (відповідно 26,7% та 33,6%).

Обсяг спожитого алкоголю

Серед респондентів, які пили пиво під час останнього вживання алкоголю, приблизно половина (48,0%) вжили менше 500 мл напою. Чимало (28,6%) респондентів, які випили від 500 до 1000 мл пива, тобто, – одну-дві півлітрові пляшки. Більш ніж один літр пива вжили 14,7% опитаних (див. табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Частка респондентів, які випили певний обсяг пива під час останнього вживання
алкоголю, % (серед опитаних, які вживали пиво)

Обсяг пива, який випив (-ла) респондент під час останнього вживання алкоголю	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н	2003 р.н.	2004 р.н.
Менше ніж 500 мл	48,0	57,6	43,6	41,5	50,1	44,0	54,4
500–1000 мл	28,6	23,6	30,8	32,7	26,5	32,7	23,0
1010–2000 мл	7,9	6,2	8,7	10,1	8,6	7,7	5,8
Більше ніж 2000 мл	6,8	4,1	8,1	7,8	8,8	7,1	2,6
Інше	8,7	8,5	8,8	7,9	6,0	8,5	14,2

З віком респондентів збільшується кількість тих, хто за один раз випиває пива більш, ніж літр. У старшій віковій групі (2001/2000 р.н.) таких – 17,9%. Помітно більше пива вживають хлопці: серед них 30,8% під час останнього вживання алкоголю випили від 500 до 1000 мл пива. Серед дівчат аналогічний показник складає 23,6%. Більш ніж літр пива вжили 16,8% хлопців і 10,3% дівчат. Істотних відмінностей за типом закладу освіти чи типом населеного пункту не простежується.

Серед респондентів, які пили шампанське під час останнього вживання алкоголю, більше половини (59,0%) випили менше одного келиха напою, тобто менше, ніж 200 мл (див. табл. 3.10). Чимало (27,1%) опитаних випили два-три келихи шампанського (від 200 до 400 мл). Були й такі, хто випив за один раз цілу пляшку шампанського або й більше (понад 750 мл).

Таблиця 3.10

Частка респондентів, які випили певний обсяг шампанського під час останнього вживання алкоголю, % (серед опитаних, які вживали шампанське)

Обсяг шампанського, який випив (-ла) респондент під час останнього вживання алкоголю	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Менше, ніж 200 мл – 1 келих	59,0	58,8	59,2	48,9	57,1	60,5	62,0
200–400 мл – 2-3 келихи	27,1	29,6	22,6	35,6	27,9	26,1	25,1
410–740 мл – 4-5 келихів	4,3	4,3	4,3	5,2	4,5	4,5	3,5
Понад 740 мл – більше, ніж 5 келихів	2,5	2,2	3,0	3,1	4,2	1,4	1,9
Інше	7,1	5,1	10,9	7,2	6,3	7,5	7,5

Децо більше шампанського за один раз вживають дівчата: серед них 29,6% під час останнього вживання алкоголю випили 200-400 мл цього напою. Серед хлопців аналогічний показник складає 22,6%. За типом закладу освіти чи типом населеного пункту, істотних відмінностей не простежуються.

Серед респондентів, які пили слабоалкогольні напої під час останнього вживання алкоголю, більше половини (53,5%) вжили менше 500 мл напою (див. табл. 3.11). У даному випадку йдеться про одну пляшку ємністю 350 мл (стандартна пляшка для таких напоїв) або менше однієї пляшки. Чимало (26,7%) респондентів, які випили від 500 до 1000 мл слабоалкогольних напоїв, тобто, – до трьох пляшок ємністю 350 мл. Більш ніж один літр таких напоїв вжили 7,9% опитаних.

Таблиця 3.11

Частка респондентів, які випили певний обсяг слабоалкогольних напоїв під час останнього вживання алкоголю, % (серед опитаних, які вживали слабоалкогольні напої)

Обсяг слабоалкогольні напої, який випив (-ла) респондент під час останнього вживання алкоголю	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Менше, ніж 500 мл	53,5	58,1	47,8	47,9	55,0	52,4	55,6
500–1000 мл	26,7	24,4	29,3	32,1	24,7	28,3	24,2
1010–2000 мл	4,9	4,0	6,1	6,8	5,7	5,0	3,2
Більше, ніж 2000 мл	3,0	2,4	3,8	3,6	3,3	3,4	2,0
Інше	11,9	11,1	13,0	9,6	11,3	10,9	15,0

Порівняльний аналіз не виявив істотних відмінностей у практиці вживання слабоалкогольних напоїв за статтю, типом закладу освіти та типом населеного пункту. Варто звернути увагу на високі показники разового вживання алкогольних напоїв серед наймолодших респондентів. Під час останнього вживання алкоголю серед респондентів 2004 р.н. 29,4% опитаних випили півлітра або більше слабоалкогольних напоїв (див. табл. 3.11). Приблизно стільки ж (31,4%) представників цієї вікової когорти вжили за один раз півлітра або більше пива (див. табл. 3.9).

Серед респондентів, які пили вино під час останнього вживання алкоголю, половина (50,8%) випили менше одного келиха цього напою, тобто менше ніж 200 мл (див. табл. 3.12). Чимало (28,9%) опитаних випили два-три келихи вина (від 200 до 400 мл). Були й такі, хто випив за один раз цілу пляшку вина або й більше (понад 750 мл), у тому числі – в молодшій віковій групі.

Таблиця 3.12

Частка респондентів, які випили певний обсяг вина під час останнього вживання алкоголю, % (серед опитаних, які вживали вино)

Обсяг вина, який випив (-ла) респондент під час останнього вживання алкоголю	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Менше, ніж 200 мл – 1 келих	50,8	51,5	49,5	43,8	45,1	52,7	57,4
200–400 мл – 2-3 келихи	28,9	30,1	26,8	31,8	33,2	27,9	24,2
410–740 мл – 4-5 келихів	8,2	8,6	7,4	10,3	9,1	7,5	7,0
Понад 740 мл – більше, ніж 5 келихів	4,0	3,7	4,6	4,1	4,4	4,5	3,1
Інше	8,1	6,1	11,7	10,0	8,9	7,4	8,3

Порівняльний аналіз не виявив істотних відмінностей у практиці вживання вина за статтю, типом закладу освіти чи типом населеного пункту. Окремо зазначимо високі показники разового вживання вина серед наймолодших респондентів. Під час останнього вживання алкоголю 200 мл вина або й більше випили 34,3% респондентів 2004 р.н. (серед тих, хто вживав вино останнього разу).

Серед респондентів, які пили міцні напої (горілку, віскі, коньяк, лікер, самогон тощо) під час останнього вживання алкоголю, дві третини (68,3%) випили дві чарки напою або й більше (від 80 мл і більше). Водночас чверть опитаних (25,3%) випили за один раз понад 240 мл – більше, ніж 5 чарок (див. табл. 3.13).

Таблиця 3.13

Частка респондентів, які випили певний обсяг міцних напоїв під час останнього вживання алкоголю, % (серед опитаних, які вживали міцні напої)

Обсяг міцних напоїв, який випив (-ла) респондент під час останнього вживання алкоголю	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Менше, ніж 80 мл – 1 чарку	23,1	30,0	18,5	21,8	18,2	25,6	29,2
80-150 мл – 2-3 чарки	23,7	23,7	23,7	21,8	27,6	22,2	20,4
160-240 мл – 4-5 чарок	19,3	18,4	19,9	20,3	20,5	19,9	15,0
Понад 240 мл – більше, ніж 5 чарок	25,3	18,7	29,7	27,1	28,1	24,4	19,8
Інше	8,6	9,2	8,2	9,0	5,6	7,9	15,6

Помітно більше міцних напоїв за один раз вживають хлопці: серед них 73,3% під час останнього вживання алкоголю випили таких напоїв 80 мл і більше (дві чарки або більше). Серед дівчат аналогічний показник складає 60,8%. Різниця показників виникає переважно через те, що серед хлопців особливо багато тих, хто одразу випив понад 240 мл – 29,7%.

З віком респондентів збільшується кількість тих, хто за один раз випиває міцних напоїв більш, ніж одну чарку (більше 80 мл). У молодшій віковій групі (2004 р.н.) таких – 55,2%, у старшій (2001/2000 р.н.) – 69,2%. Окремо зазначимо високі показники разового вживання міцних напоїв серед наймолодших респондентів. Під час останнього вживання алкоголю понад 240 мл міцних напоїв (більш ніж 5 чарок) випили 19,8% респондентів 2004 р.н. (серед тих, хто вживав міцні напої). Порівняльний аналіз не виявив істотних відмінностей у практиці вживання міцних напоїв за типом закладу освіти чи типом населеного пункту.

3.3. Вживання алкоголю у великих кількостях (сп'яніння)

Під час опитування респондентам запропонували оцінити, яким був ступінь їхнього сп'яніння під час останнього вживання алкоголю. Ступінь сп'яніння потрібно було оцінити за 10-бальною шкалою, де оцінка 1 означала «взагалі не відчував (-ла) сп'яніння», а оцінка 10 означала «сильне сп'яніння, неспроможність згадати, що сталося». Виявилось, що середня оцінка сп'яніння склала 2,74 бала, що можна інтерпретувати як «помітне сп'яніння». Значна кількість (16,0%) респондентів оцінили ступінь свого сп'яніння під час останнього вживання алкогольних напоїв на рівні від 5 до 10 балів, що можна охарактеризувати як «значне» сп'яніння (див. табл. 3.14).

Таблиця 3.14

Частка респондентів, які оцінили своє сп'яніння під час останнього вживання алкоголю на рівні 5 балів або вище за 10-бальною шкалою, %

Оцінка сп'яніння	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Я ніколи не пив (-ла) алкогольних напоїв	12,5	10,6	14,5	9,1	10,3	12,5	15,9
Від 1 до 4 балів («незначне» сп'яніння)	71,5	74,8	68,1	67,7	70,8	72,1	72,9
Від 5 до 10 балів («значне» сп'яніння)	16,0	14,6	17,4	23,2	18,9	15,4	11,2
Середня оцінка сп'яніння за 10-бальною шкалою (серед тих, хто вживав алкоголь)	2,74	2,62	2,87	3,18	2,90	2,69	2,43

Простежується тенденція: чим старше респондент, тим вище оцінка сп'яніння. Середня оцінка сп'яніння у старшій віковій групі (2000/2001 р.н.) становить 3,18 бала, а в молодшій (2004 р.н.) – 2,43 бала. Серед наймолодших респондентів оцінили ступінь сп'яніння на рівні від 5 до 10 балів («значне» сп'яніння) 11,2%, а серед найстарших удвічі більше – 23,2%.

Дещо вище оцінюють ступінь свого сп'яніння:

- хлопці, ніж дівчата (середні оцінки становлять відповідно 2,87 та 2,62 бала),
- учні ЗПТО, ніж студенти ЗФПО (відповідно 3,18 та 3,02 бала),
- жителі обласних центрів та інших міст, ніж мешканці сільської місцевості (відповідно 2,86, 2,81 та 2,52 бала).

Однак в усіх цих випадках розбіжності не є істотними.

Респонденти повідомили, скільки разів упродовж останніх 30 днів вони випивали п'ять чи більше порцій алкоголю поспіль. («Порція» – це склянка/келик/пляшка/банка пива (близько 500 мл) або пляшка/банка сидру (близько 500 мл), або пляшка/банка слабоалкогольного напою промислового виробництва, що має міцність 4-6% (близько 500 мл), або келих вина (близько 150 мл), або чарка міцного напою (близько 50 мл)). З'ясувалося, що третина (33,9%) респондентів упродовж останнього місяця випивали вказаний обсяг алкоголю поспіль принаймні один раз, а кожен десятий – три рази або більше (див. табл. 3.15).

Таблиця 3.15

Частка респондентів, які упродовж останніх 30 днів випивали п'ять чи більше порцій алкоголю поспіль, %

Скільки разів таке траплялося	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Жодного разу	66,1	66,5	65,6	58,0	62,2	66,5	72,6
Один-два рази	23,9	24,6	23,3	28,0	26,3	23,2	20,8
Три рази і більше	10,0	8,9	11,1	14,0	11,5	10,3	6,6

Частка тих, хто випив зазначений обсяг алкоголю упродовж останнього місяця, більше:

- серед хлопців (11,1%), ніж серед дівчат (8,9%),
- серед респондентів старших за віком (чим старше вік респондента, тим більшою є частка),
- серед учнів ЗПТО (16,4%), ніж серед студентів ЗФПО (13,3%),
- серед жителів обласних центрів (10,6%) та інших міст (10,7%), ніж серед жителів села (8,5%).

В межах опитування у респондентів дізналися, скільки разів вони відчували стан алкогольного сп'яніння, зокрема такі прояви як нетверда хода, неспроможність говорити, блювання, неспроможність пригадати, що сталося. З'ясувалося, що майже половина (45,0%) опитаних підлітків принаймні один раз в житті відчували стан алкогольного сп'яніння, третина (31,1%) – упродовж останнього року, а 12,8% респондентів – за останній місяць (див. табл. 3.16).

Таблиця 3.16

Частка респондентів, яким траплялося відчувати стан алкогольного сп'яніння принаймні один раз за певний період життя, %

Період життя	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Протягом життя	45,0	46,2	43,8	57,9	51,9	43,6	35,0
За останні 12 місяців	31,1	32,4	29,7	39,0	36,3	30,1	24,1
За останні 30 днів	12,8	12,4	13,1	16,1	14,9	12,8	9,1

По всіх часових періодах («протягом життя», «протягом останнього року», «протягом останнього місяця») простежується тенденція: з віком випадки сп'яніння трапляються з більшою кількістю підлітків. Якщо за останні 30 днів стан сп'яніння відчували 9,1% респондентів молодшої вікової групи (2004 р.н.), то серед респондентів 2001/2000 р.н. аналогічний показник становить 16,1% (майже удвічі більше). Більшість (57,9%) підлітків старшої вікової групи вже мали досвід сп'яніння упродовж життя (принаймні один випадок).

Не спостерігається істотних розбіжностей показників сп'яніння серед дівчат і хлопців. Серед учнів ЗПТО випадки сп'яніння трапляються частіше, ніж серед студентів ЗФПО (по всіх часових періодах), хоча ці відмінності – неістотні. Показники сп'яніння серед респондентів міст дещо вищі, ніж серед жителів сільської місцевості (розбіжності невеликі, але значимі).

Кожен п'ятий респондент (20,7% опитаних) уперше відчував стан значного алкогольного сп'яніння у віці 14 років або раніше (див. табл. 3.17). Цілком очікуваним є те, що чим старші респонденти, тим більший відсоток тих, хто має досвід сп'яніння. Тривогу викликає інше: з кожним роком зростає питома вага підлітків, які вперше відчули стан значного алкогольного сп'яніння у віці 14 років або раніше. Якщо серед респондентів старшої вікової групи (2001/2000 р.н.) частка таких підлітків складає 13,3%, то для молодшої вікової групи (2004 р.н.) аналогічний показник удвічі вищий – 29,1% (практично кожен третій).

(На момент опитування не всім респондентам молодшої вікової групи виповнилося 15 років, тому актуальний поріг здобуття досвіду сп'яніння – 14 років або раніше).

Таблиця 3.17

Частка респондентів, які вперше напилися (відчували стан алкогольного сп'яніння) у відповідному віці, %

Вік, коли напився (-лася)	Всі опитані	Гендерні групи		Вікові групи (рік народження)			
		Дівчата	Хлопці	2001/2000 р.н.	2002 р.н.	2003 р.н.	2004 р.н.
Ніколи	56,2	55,7	56,6	42,5	47,1	57,7	68,9
14 років і молодше	20,7	20,3	21,2	13,3	13,7	22,2	29,1
15 років	12,7	13,5	11,9	11,6	17,2	18,5	2,0
16 років і старше	10,4	10,5	10,3	32,6	22,0	1,6	0,0

Що стосується розподілу за статтю, типом закладу освіти та типом населеного пункту, то тут значущі розбіжності не простежуються.

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

Переважає більшість (85,7%) опитаних підлітків має досвід вживання алкоголю, тобто впродовж свого життя пили алкогольні напої принаймні один раз. Майже половина (46,3%) респондентів мають «значний» досвід вживання алкоголю – пили алкогольні напої десять разів і більше. За останній рік вживали алкогольні напої три чверті (74,7%) опитаних підлітків, причому досить активно (від 10 разів і більше) вживали алкоголь 24,4% респондентів. За останні 30 днів принаймні один раз вживали алкоголь майже половина (46,5%) опитаних.

Значна кількість (16,0%) респондентів оцінили ступінь свого сп'яніння під час останнього вживання алкогольних напоїв на рівні від 5 до 10 балів, що можна охарактеризувати як «значне» сп'яніння.

З огляду на випадки вживання впродовж останнього місяця найбільшою популярністю в підлітків користуються передусім вино та слабоалкогольні напої.

Підлітки починають вживати алкоголь у віці, коли вони набувають більшої самостійності та проводять більше часу поза домом без нагляду. Скорочується безпосередній вплив батьків, а роль друзів у житті набуває все більшого значення. Юнаки та дівчата використовують алкоголь з метою задоволення соціальних і особистих потреб, поліпшення взаємин з однолітками і формування нових контактів. Можна виділити чотири групи актуальних причин (мотивів) вживання алкогольних напоїв:

- поліпшити настрій;
- вирішити внутрішні проблеми;
- «отримати кайф»;
- отримати схвалення іншими.

Вікові особливості

Результати дослідження дають підставу говорити про тенденцію збільшення показників регулярного вживання алкоголю й числа випадків, пов'язаних із ризиком, як то стан сп'яніння та перший прецедент сп'яніння в ранньому підлітковому віці.

У десять років або раніше вперше алкоголь спробували 13,4% опитаних. Чим молодше респондент, тим частіше випадки першого споживання алкоголю в 9 років і раніше. Загалом споживання алкоголю молодшає: поступово зростає кількість підлітків, які починають випивати алкогольні напої у віці до 14 років.

Кожен п'ятий респондент уперше відчув стан значного алкогольного сп'яніння у віці 14 років або раніше. З кожним роком зростає питома вага підлітків, які вперше відчули стан сильного алкогольного сп'яніння у віці 14 років або раніше (у молодших вікових групах відповідний показник вище, ніж у старших).

Долучення підлітків до споживання алкогольних напоїв характеризують такі особливості: частка тих, хто ніколи не вживав алкоголь, із віком скорочується повільніше, ніж прогресує частка тих, хто має великий досвід споживання алкоголю. З віком респондентів зростає частота вживання алкогольних напоїв упродовж року.

На всіх часових періодах («протягом життя», «протягом останнього року», «протягом останнього місяця») простежується тенденція: з віком випадки сп'яніння трапляються з більшою кількістю підлітків. Чим старше респондент, тим вище оцінюється ступінь сп'яніння під час останнього вживання алкоголю.

Гендерні розбіжності

Поведінка, пов'язана з вживанням алкоголю, раніше була більш характерна для хлопців, ніж для дівчат. Але результати даного дослідження свідчать про збільшення гендерної конвергенції серед підлітків.

Дівчата дещо раніше за хлопців уперше пробують алкоголь, активніше долучаються до практики вживання на початковому етапі. У молодшій віковій групі (2004 р.н.) частка дівчат, які принаймні один раз вживали алкоголь упродовж життя, помітно перевищує відповідну кількість хлопців. Якщо говорити про дуже раннє знайомство з алкоголем (вік дев'ять років або раніше), то тут більше випадків припадає на хлопців, ніж на дівчат. Але з 12 до 15 років включно частка дівчат, які вперше випили алкоголь, є помітно більшою, ніж аналогічний показник у хлопців.

Кількість дівчат, які споживали алкогольні напої впродовж року та впродовж останнього місяця, більше, ніж хлопців. Про недавнє вживання алкоголю (тиждень тому або раніше) частіше повідомляли дівчата, ніж хлопці. Гендерні відмінності зумовлюються, головним чином, розбіжностями в молодшій віковій когорті: серед респондентів 2004 р.н. найбільш наочне домінування дівчат за частотою споживання алкогольних напоїв. З віком гендерні розбіжності за цим показником нівелюються: у практиці споживання алкоголю хлопці «наздоганяють» дівчат.

Слабоалкогольні напої рівною мірою популярні й серед дівчат. Вино й шампанське користується більшою популярністю серед дівчат, ніж серед хлопців. Пиво – найбільш популярний алкогольний напій серед хлопців. Вже у молодшій віковій групі (2004 р.н.) помітно, що міцні напої хлопці вживають більше, ніж дівчата, а у старших вікових когортах ця гендерна особливість чітко виражена.

Психоемоційний стан і переживання особливо важливі для дівчат. Тому не випадково, що, порівнюючи з хлопцями, дівчата частіше вказують у якості причин вживання алкоголю прагнення «поліпшити» вечірку чи святковий захід, зробити їх більш емоційними, веселішими. Також дівчата помітно частіше вживають алкоголь для того, щоб подолати внутрішній психологічний дискомфорт, позбутися поганого настрою, якось підбадьорити себе.

Розбіжності за місцем проживання

На долучення підлітків до споживання алкоголю суттєво впливає чинник урбанізації. В селі підлітки не так активно практикують вживання алкоголю, ніж їхні міські ровесники. Серед міських підлітків (особливо – серед мешканців обласних центрів) помітно більша частка тих, хто має «великий» досвід споживання алкогольних напоїв упродовж життя (20 разів і більше). Також серед жителів міст більше тих, хто споживав алкоголь упродовж року та впродовж місяця; підлітки, які проживають у містах, частіше повідомляли про недавнє (тиждень тому або раніше) вживання алкоголю, ніж ті, які мешкають у сільській місцевості.

Мешканці сіл, на відміну від своїх однолітків у місті, дещо рідше вживають пиво та міцні алкогольні напої, хоча відповідні показники відрізняються несуттєво. Сільські підлітки нижче оцінюють ступінь свого сп'яніння під час останнього вживання алкоголю, порівнюючи з міськими однолітками.

Отже, у селях, де традиційні цінності більш вкорінені в масовій свідомості, підлітки не так активно долучаються до споживання алкоголю, ніж їхні ровесники, які проживають у містах. Щоправда, розбіжності відповідних показників не дуже істотні.

Розбіжності між освітніми групами

Серед учнів ЗСОО кількість тих, активно споживає алкогольні напої, є значно меншою, ніж серед учнів ЗПТО або серед студентів ЗФПО. Однак така відмінність пояснюється, імовірно, віковим чинником (респонденти-школярі в середньому молодші за учнів ЗПТО та студентів ЗФПО).

Серед учнів ЗПТО кількість тих, хто активно споживав алкоголь (10 разів і частіше) упродовж місяця, значимо більше, ніж серед ЗФПО. Учні ЗПТО вище оцінюють ступінь свого сп'яніння під час останнього вживання алкоголю, порівняно із студентами ЗФПО.

Учні ЗПТО також виділяються високими показниками споживання пива та слабоалкогольних напоїв упродовж місяця. Водночас студенти ЗФПО, порівнюючи із учнями ЗПТО, частіше вказували шампанське та вино як напій, який вони пили під час останнього вживання алкоголю.

Рекомендації

Профілактика вживання алкоголю підлітками має спиратися на дві ключові стратегії: формування та популяризація вільних від алкоголю норм у молодіжному середовищі, а також орієнтація засобами маркетингу на нові види безалкогольних продуктів та форм дозвілля.

В сучасних умовах формування культурних норм і уявлень неможливе без таких сучасних інструментів впливу на масову свідомість як телевізійний серіал та соціальні мережі. Психологія підлітків така, що вони прагнуть бути схожими на своїх кумирів (героїв серіалу, популярних блогерів) і наслідувати їхню поведінку. Наслідування ґрунтується на тому, що підлітки прагнуть виглядати «сучасними», модними, «відповідати тренду».

Маркетинг як алкогольних, так і безалкогольних напоїв може впливати на ставлення підлітків до алкоголю та пов'язану з цим поведінку. Розуміння мотивів і характеру споживання алкоголю серед молоді дозволяє будувати на їх основі відповідні стратегії профілактики.

Останнім часом у США була зафіксована нова тенденція: люди приділяють все більше уваги своєму психічному здоров'ю й гарному самопочуттю, і багато американців спеціально прагнуть скоротити споживання алкоголю. Ринок відреагував на цей запит появою «безалкогольних барів». Такий бар – новий вид нічного життя, який зароджується в Нью-Йорку. Ідея полягає в тому, щоби створити місця для людей, які хочуть проводити час у розважальних закладах, але без необхідності вживати алкоголь.

Водночас виникла потреба в створенні безалкогольних напоїв нового покоління, які б відповідали запиту тих, хто не вживає алкоголь. Великі алкогольні компанії, такі як Heineken почали інвестувати в безалкогольні напої, популярні споживчі стартапи. Зокрема, компанія Rent The Runway планує створити цілий ринок продуктів, які не міститимуть ні алкоголю, ні цукру.

Розділ 4. Наркотичні речовини

4.1. Поширеність вживання марихуани

Марихуана є одним з найбільш поширених наркотичних речовин у світі. За оцінками Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркоманії (EMCDDA) в європейських країнах більше 90 млн. осіб є споживачами канабісу⁵. Останні роки відзначені хвилею дебатів щодо легалізації марихуани, багато країн зробили це.

Уживання марихуани протягом життя

За даними 2019 року 8,7% підлітків 14-17 років зазначили досвід вживання марихуани протягом життя: 10,7% серед хлопців та 6,8% серед дівчат. Як показано на рис. 4.1, наявність досвіду вживання марихуани серед 14-річних підлітків дещо менше 5% (5,8% серед хлопців та 4% серед дівчат), але стрімко збільшується з віком (особливо серед хлопців) і серед 17-річних все сягає 14% (21,3% серед хлопців та 7,9% серед дівчат).

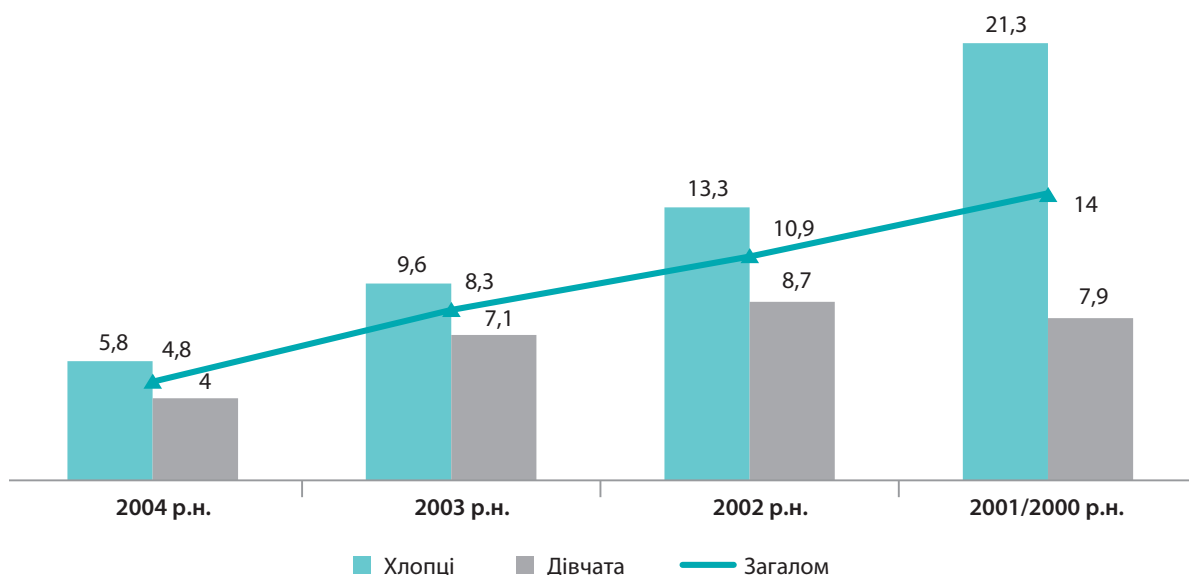

Рис. 4.1. Досвід вживання марихуани або гашишу, канабісу протягом життя, за віком та статтю, %

Існує значна відмінність між учнями загальноосвітніх шкіл, де рівень знайомства з марихуаною становить 6,7%, та учнями/студентами ЗПТО та ЗФПО – відповідно 15% та 14% визнали такий досвід. Також підтверджена тенденція більш високого рівня залучення до спроби та вживання марихуани серед підлітків, які мешкають в обласних центрах (11,9%), порівняно з іншими містами (8,8%) та сільською місцевістю – де показник найнижчий (5,4%) (див. рис. 4.2).

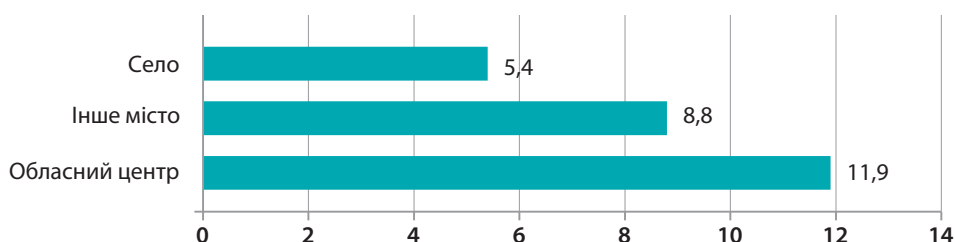

Рис. 4.2. Рівень вживання марихуани або гашишу, канабісу протягом життя, за типом поселення, %

⁵ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2019), European Drug Report. 2019: Trends and Developments, Publications Office of the European Union, Luxembourg. (http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11364/20191724_TDAT19001ENN_PDF.pdf)

Динаміка поширеності вживання марихуани протягом життя характеризується зростанням в період 1995–1999–2003 роки, зниженням показників у 2007 році, незначним зменшенням у 2011 та 2015 роках та продовженням тенденції зменшення у 2019 році. Значне зменшення досвіду вживання марихуани спостерігається серед хлопців – з 15,7% у 2015 році до 9,6% у 2019 році (див. рис. 4.3).

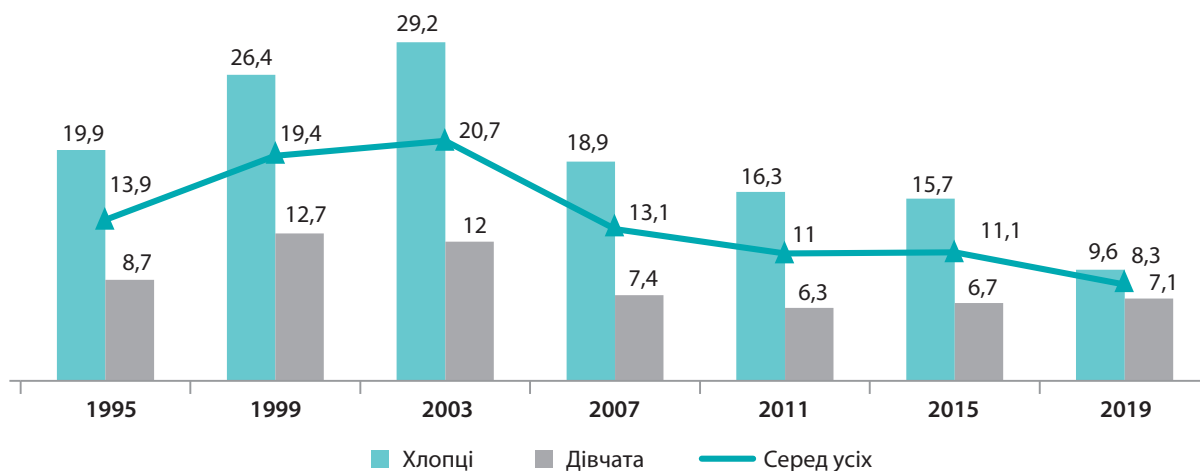

Рис. 4.3 Динаміка вживання марихуани або гашишу серед підлітків 15-16 років протягом життя, за статтю, %

Уживання марихуани за останні 12 місяців

Про вживання марихуани протягом останніх 12 місяців, що передували часу опитування, вказали 5,7% підлітків (серед хлопців – 7,0%, серед дівчат – 4,3%). Рівень вживання за віком, типом закладу освіти та типом населеного пункту представлено на рис. 4.4 та 4.5.

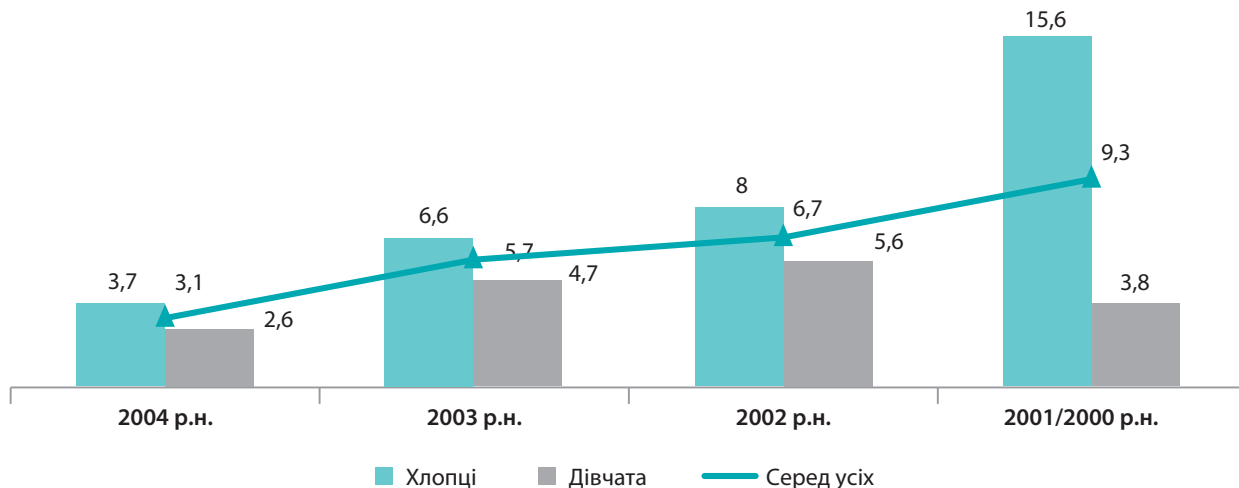

Рис. 4.4. Досвід вживання марихуани або гашишу, канабісу протягом останніх 12 місяців, за віком та статтю, %

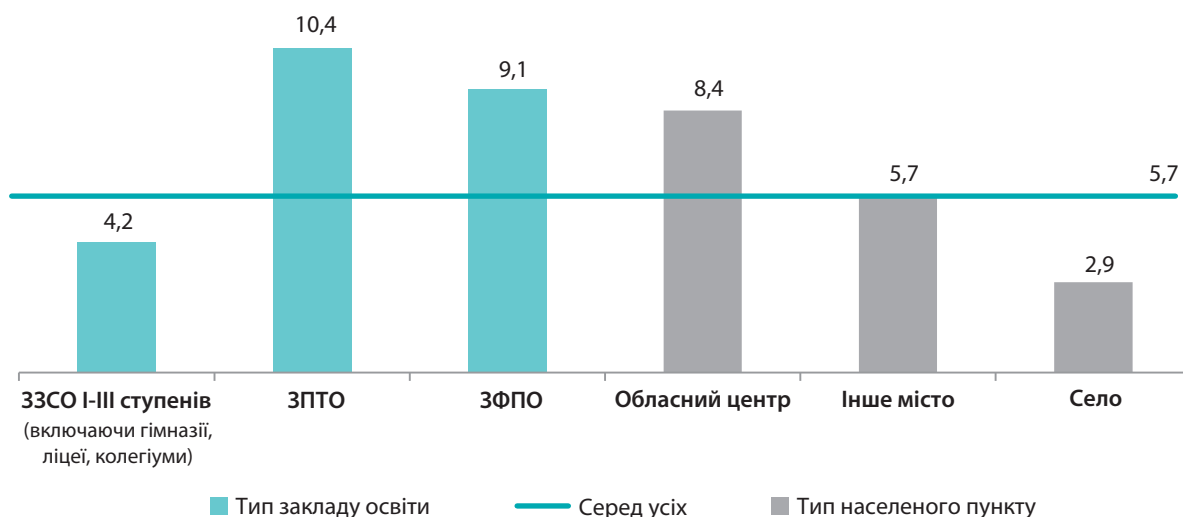

Рис. 4.5. Рівень вживання марихуани або гашишу, канабісу протягом останніх 12 місяців, за типом закладу освіти та типом поселення, %

За період з 1999 року простежується загалом позитивна тенденція – частка тих, хто протягом останніх 12 місяців вживали марихуану, знизилася з 13% до 5,7%. Зниження вживання відбулося серед хлопців – з 10,8% в 2015 р. до 6,6% в 2019 році. Серед дівчат зниження вживання марихуани за останні 4 роки не відбулося (див. рис. 4.6).

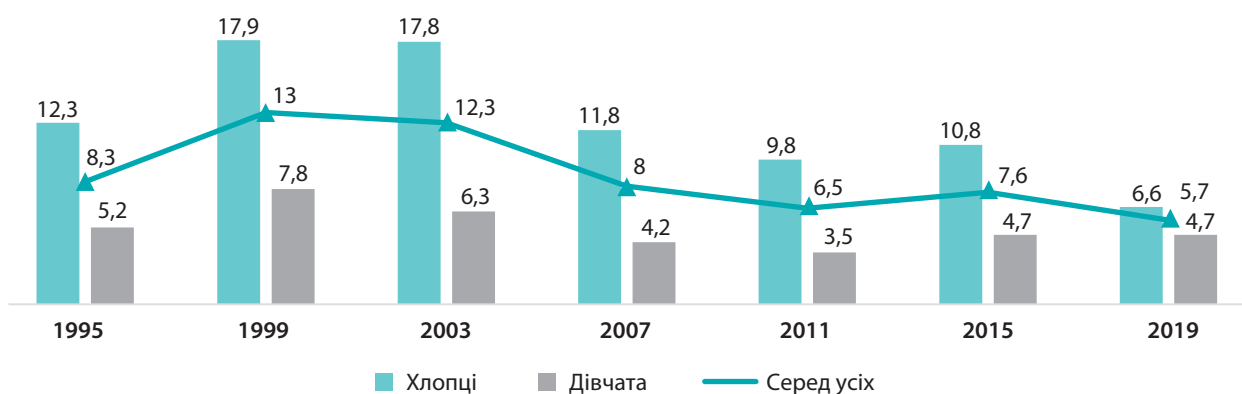

Рис. 4.6. Динаміка вживання марихуани або гашишу серед 15-16 річних підлітків за останні 12 місяців, за статтю, %

Уживання марихуани за останні 30 днів

Результати опитування свідчать, що протягом останніх 30 днів марихуану вживали 2,6% серед підлітків вікової когорти дослідження (3,5% серед хлопців та 1,5% серед дівчат). Рівень поширеності вживання серед різних вікових груп, за статтю, залежно від типу закладу освіти та типу населеного пункту представлено на рис. 4.7 та 4.8.

Рис. 4.7. Досвід вживання марихуани або гашишу, канабісу протягом останніх 12 місяців, за віком та статтю, %

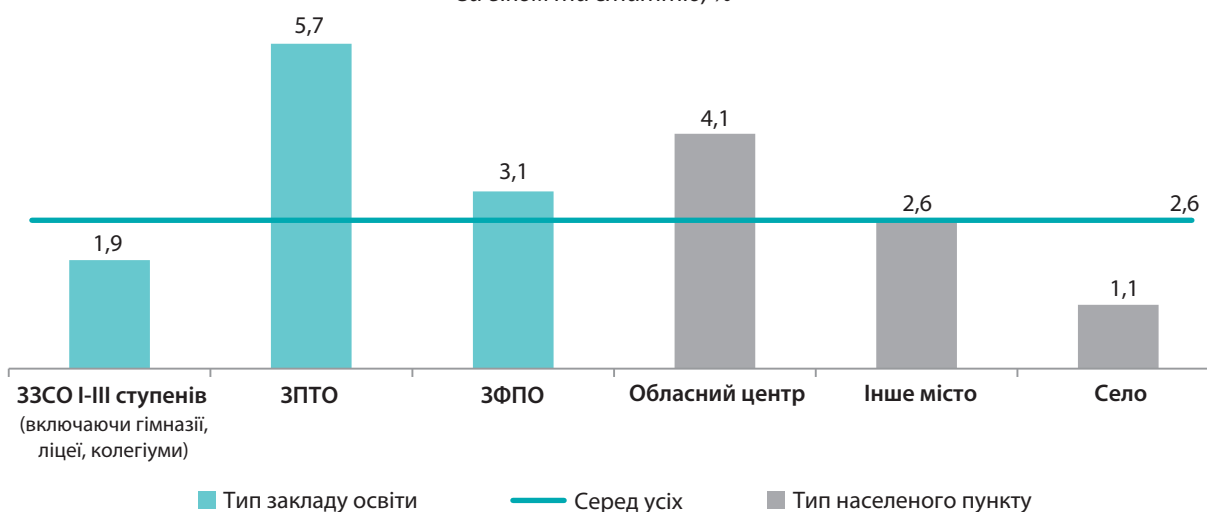

Рис. 4.8. Рівень вживання марихуани або гашишу, канабісу протягом останніх 12 місяців, % за типом закладу освіти та типом поселення, %

Найвищі показники вживання марихуани серед цільової групи за останні 30 днів, що передували опитуванню, були зафіксовані в 1999 році (5%) та 2003 році (4,7%), найнижчі показали результати 2019 року (2,6%). У 2019 році, порівнюючи з даними 2015 року, відбулося зменшення вживання серед хлопців (з 5,6% до 3,5%), а серед дівчат залишився стабільний показник (1,5%) (див. рис. 4.9).

Рис. 4.9. Динаміка вживання марихуани та гашишу протягом останніх 30 днів серед підлітків 15-16 років, за статтю та віком, %

Вік першої спроби марихуани

Спроба марихуани відбувається у досить ранньому віці – у 9 років й навіть раніше. Серед всіх опитаних 1,8% мали спробу марихуани у віці до 13 років (включно). До досягнення 14 років (в 13 років та у більш молодшому віці) 2,4% учнів, які мешкають в обласних центрах, набувають досвід спроби або вживання марихуани (1,8% – серед мешканців інших міст та 1,5% серед мешканців сільської місцевості).

Різні форми вживання марихуани

Найбільш поширеною формою вживання марихуани є куріння «травки» та куріння марихуани, змішаної з тютюном (див. табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Досвід вживання марихуани у різних формах протягом життя та за останні 12 місяців, за статтю, %

	Загальний досвід			В тому числі – часте вживання (сума відповідей «відносно часто» та «дуже часто»)		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Курили марихуану, змішану з тютюном, коли-небудь	6,2	3,3	4,6	1,5	0,6	1
Вживали за останні 12 місяців марихуану у таких видах:						
Смола	3	1,3	2	0,7	0,3	0,5
Травка	8	5,1	6,5	1,6	0,8	1,2
Конопляне масло	2,2	1	1,5	0,6	0,3	0,4

4.2. Проблемне вживання канабісу

Інструментарій дослідження передбачає використання індикаторів для оцінки проблем, які виникають при вживанні канабісу (The Cannabis Abuse Screening Test – CAST). Показник розраховується, ґрунтуючись на відповідях підлітків щодо оцінки ситуації за останні 12 місяців за такими питаннями⁶:

- Чи вживав ти канабіс (коноплю) у першій половині дня?
- Чи курив ти канабіс (коноплю), коли ти був на самоті?
- Чи були в тебе проблеми з пам'яттю, коли ти курив канабіс (коноплю)?
- Чи говорили тобі друзі або члени твоєї родини про те, що ти повинен зменшити або припинити вживання канабісу (коноплі)?
- Чи намагався ти зменшити або припинити вживання канабісу (коноплі), але безуспішно?
- Чи мав ти проблеми через вживання канабісу (сварку, бійку, нещасний випадок, погані оцінки в школі тощо)?

Розглянемо спочатку, детальніше, які проблеми виникають при вживанні канабісу серед учнівської молоді за результатами опитування 2019 року.

Вживання марихуани в першій половині дня

Вживання канабісу у першій половині дня свідчить про проблеми, які пов'язані з соціальним оточенням, навчанням та погіршення розумової здатності. Лише 58% серед споживачів канабісу відповіли, що не вживали його у першій половині дня. У таблиці представлено результати за статтю, типом закладу освіти та типом населеного пункту проживання підлітків.

⁶ Кожна відповідь має оцінку 0 або 1, в залежності від того, виникали такі ситуації чи ні. Відповідно, для кожного підраховується його особисте значення показника. Інтерпретація здійснюється наступним чином: 0 – особи мають низький рівень ризику виникнення проблем, що викликає вживання канабісу; 1 – особи мають середній рівень ризику виникнення проблем, що викликає вживання канабісу; 2 та більше – особи знаходяться у групі високого ризику виникнення проблем, що викликає вживання канабісу.

Таблиця 4.2

Структура відповідей на запитання:
«Чи вживав (-ла) ти марихуану (коноплю) у першій половині дня?», %

Серед усіх опитаних	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ніколи	3,7	2,4	2,3	4,9	5,3	4,4	3,4	1,3	3,0
Рідко	1,7	1,0	1,0	2,3	2,2	1,8	1,4	0,8	1,3
Час від часу	0,6	0,3	0,3	1,2	0,6	0,9	0,4	0,2	0,5
Досить часто	0,2	0,1	0,1	0,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Дуже часто	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,5	0,2	0,0	0,2
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	93,5	96,0	96,1	90,9	91,5	92,2	94,5	97,6	94,9

Серед тих, хто вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців та дав (-ла) відповідь на запитання	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
N=	267	175	247	102	93	195	188	59	442
Ніколи	56,2	60,6	57,5	54,0	63,4	56,3	60,1	55,9	58,0
Рідко	26,2	25,1	25,9	25,5	25,8	23,1	26,1	33,9	25,8
Час від часу	9,7	8,0	8,1	13,7	6,5	11,3	7,4	6,8	9,0
Досить часто	3,0	2,3	2,8	3,9	1,1	2,6	2,7	3,4	2,7
Дуже часто	4,9	4,0	5,7	2,9	3,2	6,7	3,7	0,0	4,5

Вживання марихуани наодинці

Куріння канабісу на самоті практикують маже третина споживачів: «час від часу» або «часто» й «дуже часто» – 14,8%; ще 15,9% обрали варіант «рідко». Тобто, близько третини споживачів канабісу втрачають соціальну складову, дистанціюються від оточення, що є одним з найбільш сильних індикаторів виникнення наркотичної залежності. Здебільшого, така практика характерна для учнівської молоді обласних центрів, для хлопців більшою мірою ніж для дівчат (див. табл.4.3).

Таблиця 4.3

Структура відповідей на запитання: «Чи кури́в (-ла) ти марихуану (коноплю), коли ти був (-ла) на самоті?», %

Серед усіх опитаних	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ніколи	4,3	3,0	2,7	5,8	6,2	5,1	4,0	1,6	3,6
Рідко	1,1	0,5	0,6	1,6	1,4	1,3	0,8	0,4	0,8
Час від часу	0,5	0,3	0,3	0,8	0,6	0,7	0,3	0,2	0,4
Досить часто	0,2	0,0	0,0	0,5	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1
Дуже часто	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	0,3	0,0	0,3
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	93,6	96,0	96,1	91,0	91,5	92,2	94,5	97,8	94,8

Серед тих, хто вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців та дав (-ла) відповідь на запитання	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
N=	264	175	245	101	93	194	187	58	439
Ніколи	65,5	74,9	69,4	64,4	74,2	65,5	72,8	70,8	69,3
Рідко	17,4	13,7	15,2	17,8	16,1	16,5	15,0	17,2	15,9
Час від часу	8,4	6,3	7,3	8,9	6,5	8,7	5,3	10,3	7,5
Досить часто	3,4	0,0	1,2	5,9	0,0	3,1	1,6	0,0	2,1
Дуже часто	5,3	5,1	6,9	3,0	3,2	6,2	5,3	1,7	5,2

Проблеми з пам'яттю

Проблеми з пам'яттю «час від часу» та «часто» виникають у 13,1% підлітків-споживачів; ще 11,6% відповіли, що стикаються з такою проблемою рідко (див. табл. 4.4).

Таблиця 4.4

Структура відповідей на запитання: «Чи були в тебе проблеми з пам'яттю, коли ти кури́в (-ла) марихуану (коноплю)?», %

Серед усіх опитаних	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ніколи	4,9	3,0	2,8	6,6	7,0	5,6	4,2	1,8	4,0
Рідко	0,7	0,5	0,5	1,2	0,6	1,1	0,5	0,2	0,6
Час від часу	0,5	0,2	0,3	0,4	0,6	0,5	0,3	0,2	0,3
Досить часто	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Дуже часто	0,3	0,2	0,2	0,4	0,2	0,4	0,3	0,0	0,2
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	93,5	96,0	96,1	91,1	91,5	92,2	94,6	97,7	94,8

Серед тих, хто вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців та дав (-ла) відповідь на запитання	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
N=	265	175	246	101	93	194	187	59	440
Ніколи	75,5	74,8	72,4	74,1	83,7	71,6	78,2	77,9	75,3
Рідко	10,6	13,1	12,6	13,9	6,5	13,9	9,6	10,2	11,6
Час від часу	7,1	4,6	6,5	5,0	6,5	6,2	5,3	8,5	6,1
Досить часто	2,3	2,9	2,8	3,0	1,1	2,6	2,1	3,4	2,5
Дуже часто	4,5	4,6	5,7	4,0	2,2	5,7	4,8	0,0	4,5

Втручання з боку друзів/сім'ї

Втручання друзів або членів родини щодо зменшення обсягів споживання канабісу – це ще один важливий індикатор соціальної відірваності. Чверть підлітків-споживачів канабісу вказали на такі ситуації. Відповідь «рідко» надали 6,4%; «час від часу» – 6,2%; «досить часто» та «дуже часто» – 12,1%. Остання група суттєво вище середнього представлена серед мешканців сільської місцевості – 18,7%. Дівчата дещо частіше вказували на втручання з боку друзів або членів родини (див. табл. 4.5).

Таблиця 4.5

Структура відповідей на запитання: «Чи говорили тобі друзі або члени твоєї родини про те, що ти повинен (-на) зменшити або припинити вживання марихуани (коноплі)?», %

Серед усіх опитаних	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ніколи	4,9	2,9	2,9	6,6	6,6	5,7	4,3	1,5	4,0
Рідко	0,4	0,3	0,3	0,6	0,5	0,6	0,3	0,2	0,3
Час від часу	0,5	0,2	0,2	0,7	0,4	0,4	0,4	0,2	0,3
Досить часто	0,2	0,2	0,1	0,4	0,6	0,4	0,1	0,2	0,2
Дуже часто	0,4	0,4	0,4	0,6	0,4	0,7	0,3	0,3	0,4
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	93,6	96,0	96,1	91,1	91,5	92,2	94,6	97,6	94,8

Серед тих, хто вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців та дав (-ла) відповідь на запитання	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
N=	264	175	246	100	93	193	187	59	439
Ніколи	75,4	75,4	74,3	74,0	79,6	73,6	79,6	67,7	75,3
Рідко	6,4	6,3	6,5	7,0	5,3	7,8	4,8	6,8	6,4
Час від часу	7,6	4,0	6,1	8,0	4,3	5,2	7,0	6,8	6,2
Досить часто	3,8	4,6	3,3	4,0	6,5	4,7	2,7	6,8	4,1
Дуже часто	6,8	9,7	9,8	7,0	4,3	8,7	5,9	11,9	8,0

Безуспішні спроби припинити вживання

Безрезультатні спроби зменшити або завершити вживання канабісу це індикатор стану залежності особи від вживання канабісу (див. табл. 4.6).

Таблиця 4.6

Структура відповідей на запитання: «Чи намагався(лась) ти зменшити або припинити вживання марихуани (коноплі), але без результатів?», %

Серед усіх опитаних	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ніколи	4,7	3,1	2,9	6,3	6,2	5,7	4,1	1,6	3,7
Рідко	0,6	0,3	0,3	0,9	0,7	0,8	0,4	0,3	0,5
Час від часу	0,4	0,2	0,2	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,3
Досить часто	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,1	0,1
Дуже часто	0,6	0,3	0,4	0,6	0,9	0,7	0,6	0,1	0,5
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	93,6	96,0	96,1	91,5	91,5	92,2	94,6	97,7	94,9

Серед тих, хто вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців та дав (-ла) відповідь на запитання	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
N=	261	174	246	96	93	192	184	59	435
Ніколи	72,8	75,9	74,4	74,0	73,0	73,4	76,2	69,5	74,0
Рідко	10,0	8,0	8,9	10,4	8,6	9,9	7,6	11,8	9,2
Час від часу	5,7	5,2	4,9	7,3	5,4	4,7	5,4	8,5	5,5
Досить часто	1,9	2,3	2,4	1,0	2,2	2,6	0,5	5,1	2,1
Дуже часто	9,6	8,6	9,4	7,3	10,8	9,4	10,3	5,1	9,2

Поява проблем внаслідок вживання марихуани

Поява проблем через вживання канабісу, такі як сварки, бійки, нещасні випадки тощо, не торкнулися взагалі 82,8% тих, хто визнав вживання марихуани за останні 12 місяців. «Рідко» мали проблеми 6,6%; 3,9% – «час від часу»; 1,4% – «досить часто» та 5,3% – «дуже часто» (табл. 4.7). Найчастіше проблеми виникали в учнів шкіл. Очікувано, що дещо більше проблем виникають у хлопців.

Таблиця 4.7

Структура відповідей на запитання: «Чи виникали в тебе проблеми через вживання марихуани (сварка, бійка, нещасний випадок, погані оцінки в школі тощо)?», %

Серед усіх опитаних	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ніколи	5,3	3,2	3,1	7,4	7,5	6,4	4,5	1,9	4,2
Рідко	0,4	0,3	0,2	0,7	0,6	0,4	0,4	0,1	0,3
Час від часу	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,4	0,2	0,0	0,2
Досить часто	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Дуже часто	0,4	0,2	0,3	0,4	0,1	0,4	0,3	0,2	0,3
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	93,6	96,1	96,1	91,1	91,5	92,3	94,5	97,7	94,9

Серед тих, хто вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців та дав (-ла) відповідь на запитання	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
N=	264	173	246	99	92	193	185	59	437
Ніколи	81,7	84,5	80,5	83,9	88,0	82,9	82,7	83,0	82,8
Рідко	6,1	7,5	5,7	8,1	7,6	5,7	8,1	5,1	6,6
Час від часу	3,8	4,0	4,5	3,0	3,3	5,2	3,2	1,7	3,9
Досить часто	2,3	0,0	2,0	1,0	0,0	1,0	1,1	3,4	1,4
Дуже часто	6,1	4,0	7,3	4,0	1,1	5,2	4,9	6,8	5,3

Показник проблемного вживання канабісу

Розрахований показник оцінки проблем, які виникають при вживанні канабісу (The Cannabis Abuse Screening Test – CAST), представлено у таблиці 4.8.

Група низького рівня ризику (0 з 6) складає 31,9% (у 2015 році – 30,5%; серед хлопців – 27,9%, серед дівчат – 36,9%) серед тих, хто вживав канабіс протягом останнього року. Показники серед хлопців та дівчат практично не відрізняються.

Група середнього рівня ризику (1 з 6) складає 16,2% (у 2015 році – 22,4%; серед хлопців – 20,8%, а серед дівчат – 26,3%) від кількості тих, хто вживає канабіс. Так само, як і в 2015 році, частка серед дівчат більша (19,9%), ніж серед хлопців (13,8%).

Група високого ризику (2 та більше проблем з 6 можливих) складає більше половини (51,9%) споживачів канабісу. Представленість групи високого ризику більша серед хлопців-споживачів – 54,3% і менша серед дівчат, які вживали марихуану за останні 12 місяців, – 48,3%.

В таблиці також представлені показники проблемного вживання, розраховані серед всієї вікової когорти, незалежно від досвіду вживання марихуани. Важливо усвідомлювати, що 2,8% серед загалу підлітків належать до групи високого ризику проблемного вживання – 3,5% серед хлопців та 1,9% серед дівчат 14-17 років.

Таблиця 4.8

Показник проблемного вживання канабісу (CAST),
серед споживачів, за віком та статтю, %

N, осіб	Серед тих, хто вживав марихуану за останні 12 місяців			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Низький рівень ризику:						
«0» із шести	31,9	31,8	31,9	2,1	1,3	1,7
Середній рівень ризику:						
«1» із шести	13,8	19,9	16,2	0,9	0,8	0,8
Високий рівень ризику:						
«2+» із шести	54,3	48,3	51,9	3,6	1,9	2,8

4.3. Уживання транквілізаторів та седативних засобів

Про досвід вживання транквілізаторів за призначенням лікаря повідомили 5,7% підлітків: 4,3% серед хлопців та 7,1% серед дівчат. Переважно таке призначення передбачає вживання менше ніж 3 тижні. Більш детально результати представлено у таблиці 4.9.

Таблиця 4.9

Розподіл відповідей на запитання: «Чи вживав (-ла) ти коли-небудь транквілізатори або седативні засоби за призначенням лікаря?» серед різних груп опитаних підлітків, %

Серед усіх опитаних	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Ні, ніколи	95,7	92,9	94,4	93,5	94,2	92,5	94,2	96,1	94,3
Так, менше ніж 3 тижні	3,2	5,2	4,1	5,0	4,1	5,4	4,2	3,0	4,2
Так, протягом 3 тижнів і більше	1,1	1,9	1,5	1,5	1,7	2,1	1,6	0,9	1,5

4.4. Досвід вживання інших наркотичних речовин

Уживання наркотичних речовин протягом життя

Від 0,7 до 2,2% опитаних підлітків визнали наявність досвіду вживання різних наркотичних речовин. Рівень спроб 1-2 рази та вживання від 3-х разів та більше окремих наркотичних речовин за статтю представлено в таблиці 4.10.

Таблиця 4.10

Досвід вживання окремих наркотичних речовин протягом життя, %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Екстазі (MDMA) протягом життя			
Всього	2,4	1,2	1,8
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,6	0,8	1,2
3 рази та більше	0,8	0,4	0,6
Амфетамін протягом життя			
Всього	2,5	1,8	2,2
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,5	1,1	1,3
3 рази та більше	1,0	0,7	0,9
Метамфетамін протягом життя			
Всього	2,0	1,2	1,6
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,0	0,8	0,9
3 рази та більше	0,9	0,4	0,7
Кокаїн протягом життя			
Всього	1,9	1,2	1,5
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,0	0,8	0,8
3 рази та більше	0,9	0,4	0,7
Крек протягом життя			
Всього	1,8	0,7	1,2
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,0	0,4	0,7
3 рази та більше	0,8	0,3	0,5
Героїн протягом життя			
Всього	1,7	0,6	1,1
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	0,9	0,2	0,5
3 рази та більше	0,8	0,4	0,6
ЛСД або інші галюциногени			
Всього	2,0	1,1	1,5
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,4	0,8	1,1
3 рази та більше	0,6	0,3	0,4
Галюциногенні гриби			
Всього	1,4	0,7	1,1
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	0,9	0,5	0,7
3 рази та більше	0,5	0,2	0,4

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Оксибутират натрію (або «бутират», «оксик»)			
Всього	1,1	0,4	0,8
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	0,6	0,2	0,4
3 рази та більше	0,5	0,2	0,4
Наркотики, які вживають ін'єкційно за допомогою голки та шприца (героїн, кокаїн, ширку)			
Всього	0,8	0,6	0,7
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	0,2	0,3	0,3
3 рази та більше	0,6	0,3	0,4
Транквілізатори або седативні засоби (без призначення лікаря)			
Всього	1,7	2,7	2,2
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,1	1,6	1,3
3 рази та більше	0,6	1,1	0,9
Анаболічні стероїди			
Всього	1,3	0,7	1,0
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	0,9	0,5	0,7
3 рази та більше	0,4	0,2	0,3
Алкоголь разом з таблетками (ліками), щоб «зловити кайф»			
Всього	1,8	2,1	1,9
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,1	1,6	1,3
3 рази та більше	0,7	0,5	0,6
Знеболюючі, щоб «зловити кайф»			
Всього	1,7	1,7	1,7
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	1,0	1,2	1,1
3 рази та більше	0,7	0,5	0,6
Метадон («метал»)			
Всього	0,9	0,4	0,7
<i>в тому числі:</i>			
1-2 рази	0,5	0,2	0,4
3 рази та більше	0,4	0,2	0,3

Уживання інгалянтів протягом життя

Окреме питання стосувалося досвіду вживання інгалянтів (нюхати клей, аерозоль тощо), щоб «зловити кайф»: про 1-2-разові спроби ствердно відповіли 6,3% підлітків 14-17 років (4,9% серед хлопців та 7,7% серед дівчат); про вживання 3 рази та більше – 2,4% та 3,5%, відповідно. Отже дівчата більшою мірою визнали такий досвід.

Уживання інгалянтів за останні 12 місяців та 30 днів

Про вживання інгалянтів протягом останніх 12 місяців ствердно відповіли 4% (3% серед хлопців та 4,9% серед дівчат). За останні 30 днів нюхали інгалянти 1,9% підлітків (1,5% серед хлопців та 2,3% серед дівчат). Рівень поширеності вживання інгалянтів за типом поселення та типом закладу освіти представлено у таблиці 4.11.

Таблиця 4.11

Розподіл відповідей на запитання: «Скільки разів (якщо таке траплялося) ти нюхав (-ла) інгалянти (клей, аерозоль тощо), щоб «зловити кайф»?», за статтю, типом закладу освіти та типом населеного пункту, %

	Стать		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	Хлопці	Дівчата	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
За останні 12 місяців									
1–2 рази	1,9	3,5	2,9	2,0	2,0	2,5	2,8	2,7	2,7
3 рази та більше	1,1	1,4	1,3	1,2	1,1	1,5	1,6	0,7	1,3
Всього	3,0	4,9	4,2	3,2	3,2	4,0	4,4	3,4	4,0
За останні 30 днів									
1–2 рази	0,8	1,5	1,2	1,1	0,9	1,0	1,1	1,3	1,2
3 рази та більше	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	1,1	0,8	0,3	0,7
Всього	1,5	2,3	1,9	1,8	1,6	2,1	1,8	1,6	1,9

4.5. Поширеність вживання будь-яких наркотичних речовин

За результатами дослідження 2019 року виявлено, що серед всіх опитаних учнів/студентів віком 14-17 років 18% мали досвід вживання будь-яких наркотичних речовин. Серед хлопців цей показник – 17,9%, а серед дівчат – 18,1%. Результати за віком представлені на рисунку 4.10.

Серед учнів 9-х та 10-х класів 16,5% відповіли про досвід вживання будь-яких наркотичних речовин, серед учнів 11 класів – 17,7%, студентів ЗПТО – 21,2%, студентів ЗФПО – 21,7%.

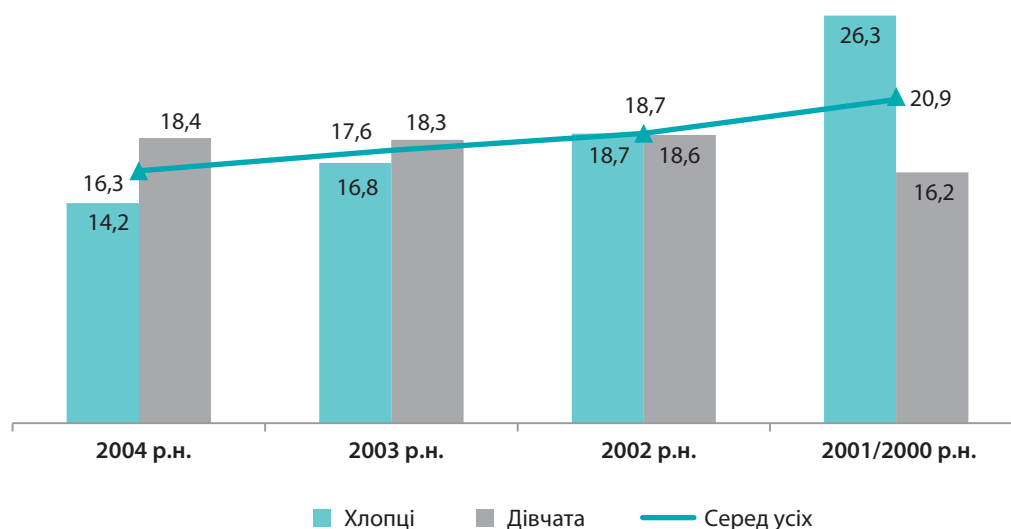

Рис. 4.10. Рівень вживання будь-яких наркотичних речовин протягом життя, за віком та статтю, %

Аналіз отриманих даних засвідчив значний зв'язок між батьківським контролем та рівнем поширеності вживання будь-яких наркотиків. Якщо серед загалу досвід вживання будь-якої наркотичної речовини визнали 18% підлітків 14-17 років, то серед тих підлітків, які вказали, що батьки «завжди знають», де підлітки проводять суботні вечори, такий досвід мають 13,3%, а серед тих, хто вказав, що батьки «знають іноді» та «зазвичай не знають» про проведення суботніх вечорів, – 30,7% та 35,6% відповідно.

Зміни у поширеності досвіду вживання будь-яких наркотичних речовин за останні 4 роки показали, що цей показник збільшився серед дівчат на 5,4% та зменшився серед хлопців на 2,3% (див. табл. 4.12).

Таблиця 4.12

Динаміка рівня вживання будь-яких наркотичних речовин протягом життя серед вікової когорти 14-17 річних учнів/студентів за останні 4 роки, %

	2015 рік	2019 рік	Зміни
Хлопці	20,2	17,9	-2,3
Дівчата	12,7	18,1	+5,4
Загалом	16,2	18,0	+1,8

Аналіз динаміки вживання будь-яких наркотичних речовин за період 1995-2019 роки дозволяє говорити про тенденцію зближення показників вживання будь-яких психоактивних речовин серед хлопців і дівчат. При цьому рівень вживання серед хлопців має сталу тенденцію до зменшення, а серед дівчат – навпаки, – суттєве збільшення, особливо за даними останніх двох хвиль: з 8,4% у 2011 році до 11,9% у 2015 році та до 18,3% у 2019 році. Загальна тенденція зниження поширеності вживання наркотичних речовин в період з 2003 по 2011 рік змінилась. Якщо у 2015 році спостерігалась певна стабілізація показників, то у 2019 році зафіксовано зростання рівня поширеності серед вікової когорти 15-16 річних підлітків, які навчаються (див. рис. 4.11).

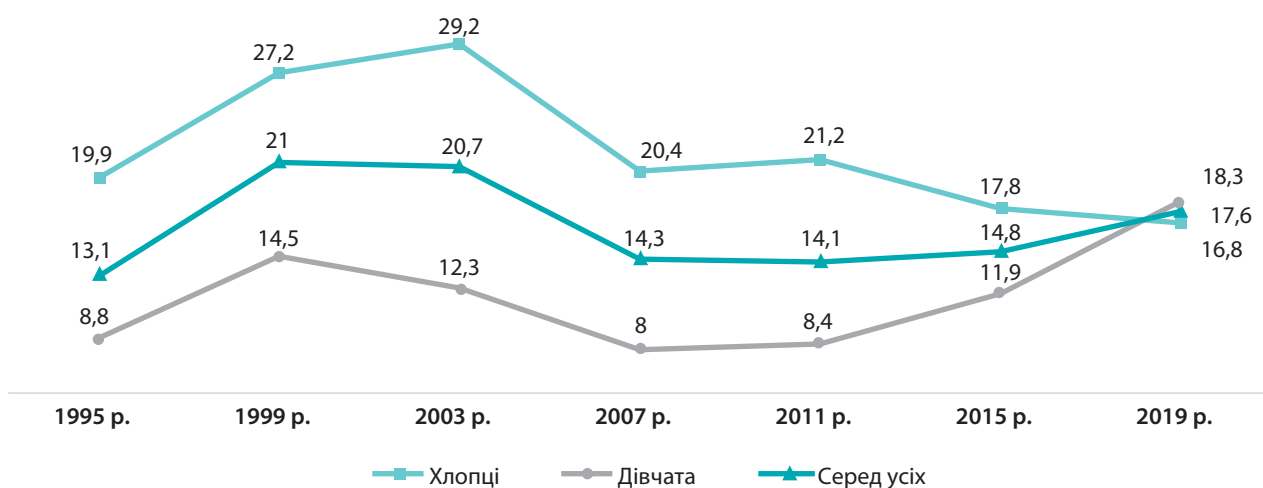

Рис. 4.11. Динаміка вживання будь-яких наркотичних речовин серед підлітків 15-16 років протягом життя, за статтю, %

4.6. Вік першої спроби наркотичних речовин (крім марихуани)

Для оцінки ситуації залучення підлітків до вживання наркотичних речовин важливо розуміти, в якому віці це відбувається. Результати дослідження свідчать, що для українських підлітків характерним є раннє знайомство з психоактивними речовинами. Критичним є вік 14 років, коли знижується рівень соціального контролю, підлітки набувають статусу неповнолітніх та прав самостійного (без батьків або інших опікунів) звернення за інформацією, певним спектром послуг тощо. Але дані також свідчать про ранній досвід, у віці до досягнення 14 років (у 13 років або раніше), спроби окремих наркотичних речовин (крім марихуани) (див. табл. 4.13). Отримані дані говорять про легку доступність психоактивних речовин (в тому числі, алкоголю з таблетками, транквілізаторів, інгаляторів тощо) для малолітніх дітей.

Таблиця 4.13

Частка хлопців та дівчат, які вперше спробували окремі наркотичні речовини у віці до досягнення 14 років (у 13 років або раніше), %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Спробував (-ла) транквілізатори чи седативні засоби (без призначення лікаря)	0,8	0,5	0,6
Спробував (-ла) амфетаміни або метамфетаміни	0,8	0,3	0,7
Спробував (-ла) кокаїн чи крек	0,9	0,3	0,6
Спробував (-ла) екстазі	0,9	0,2	0,6
Спробув (-ла) інгалянти (клей, аерозоль тощо), щоб «зловити кайф»	1,7	1,8	1,7
Вживав (-ла) алкоголь з таблетками, щоб «зловити кайф»	0,9	0,4	0,7

4.7. Уживання нових психоактивних речовин

Обіг наркотичних речовин регулюється і контролюється як міжнародними актами, так і на рівні законодавства кожної країни. Це означає, що наркотичні речовини повинні бути буквально перераховані в законі.⁷ Саме тому, коли з'являються нові речовини, вони повинні пройти тести, їх шкідливий вплив повинен бути доведений, після чого вони включаються до переліку речовин на законодавчому рівні. Такі процедури створюють певне «вікно» для поширення нових психоактивних речовин, без контролю. Таких речовин, які не підпадають під список контролю у світі, є дуже багато, і стає все більше і більше.

Нові речовини можуть бути представлені у вигляді курильних сумішей, порошку, кристалів, пігулок, а також у вигляді рідин. Про спробу так званих «нових речовин», які імітують ефект наркотиків, протягом життя, вказали 4,4% підлітків; протягом останніх 12 місяців – 2,6%. Ще близько 1% серед хлопців та вдвічі менше серед дівчат (0,5%) відповіли, що вони не впевнені стосовно того, чи вживали вони такі речовини.

Чим старшими є підлітки, тим більше з них визнали досвід вживання «нових» психоактивних речовин (див. рис. 4.12). Особливості за типом поселення та типом закладу освіти представлені у таблиці 4.14.

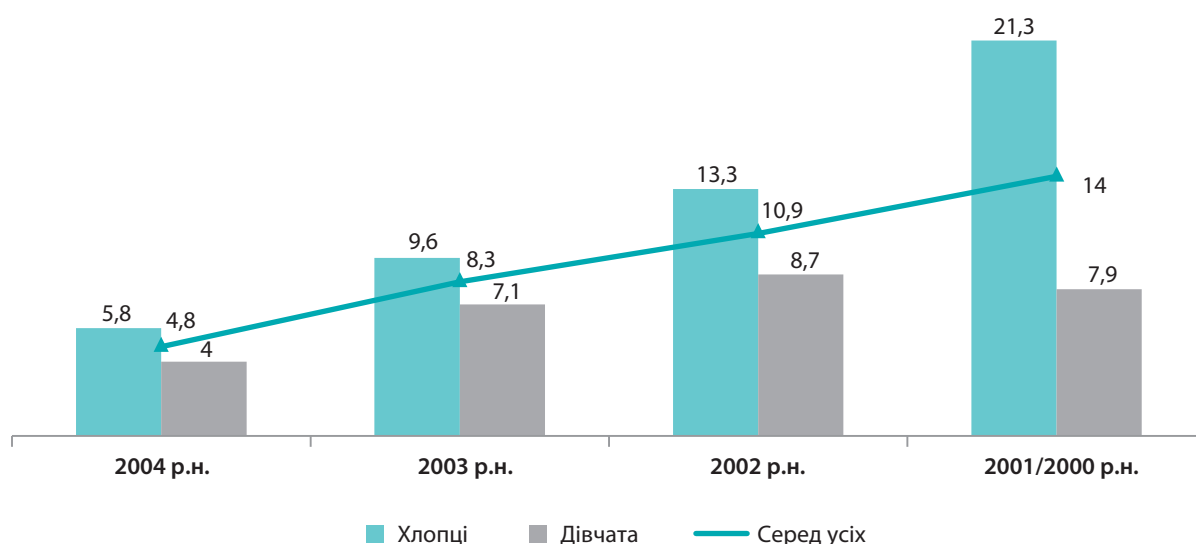

Рис. 4.12. Вживання «нових» ПАР протягом останні 12 місяців, за віком та статтю, %

⁷ New psychoactive substances in Europe: Innovative legal responses. EMCDDA. Available at: <http://www.emcdda.europa.eu/publications/2015/innovative-laws>

Таблиця 4.14

Досвід вживання «нових» ПАР, за типом закладу освіти, та типом поселення, %

	Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Протягом життя							
0 раз	96,5	93,0	93,6	93,8	95,8	97,2	95,6
1-2 рази	1,8	3,3	3,8	3,1	2,1	1,6	2,3
3 рази та більше	1,1	2,5	1,7	2,3	1,4	0,5	1,4
Я не знаю/не впевнений (-а)	0,6	1,2	0,9	0,8	0,7	0,7	0,7
За останні 12 місяців							
0 раз	97,4	94,8	95,6	95,1	97,0	98,2	96,8
1-2 рази	1,4	2,4	2,9	2,9	1,5	0,9	1,7
3 рази та більше	0,8	1,5	0,9	1,3	1,0	0,4	0,9
Я не знаю/не впевнений (-а)	0,4	1,3	0,6	0,7	0,5	0,5	0,6

В дослідницькій інструментарій було включено запитання щодо вивчення форми нових речовин. За останні 12 місяців – 4,1% опитаних (хлопці – 4,6%, дівчата – 3,6%) курили трав'яні суміші з ефектом, схожим на наркотичний; 2,2% вказали, що вживали порошок, кристали або пігулки (таблетки) з ефектом, схожим на наркотичний (див. табл. 4.15).

Таблиця 4.15

Відповіді на запитання: «У вигляді чого/в якій формі були нові речовини, які ти вживав (-ла) протягом ОСТАННІХ 12 МІСЯЦІВ?», % (наведено відсоток ствердних відповідей, респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді)

	Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не вживав (-ла) таких речовин протягом останніх 12 місяців	88,3	90,2	89,3
Курильні трав'яні суміші з ефектом, схожим на наркотичний	4,6	3,6	4,1
Порошок, кристали або пігулки (таблетки) з ефектом, схожим на наркотичний	2,5	1,9	2,2
Рідини з ефектом, схожим на наркотичний	1,8	1,1	1,4
Інше	4,9	5,4	5,2

	Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Серед усіх
	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село	
Я не вживав (-ла) таких речовин протягом останніх 12 місяців	90,5	84,6	87,1	87,3	89,1	91,5	89,3
Курильні трав'яні суміші з ефектом, схожим на наркотичний	3,5	5,5	6,2	5,8	4,1	2,5	4,1
Порошок, кристали або пігулки (таблетки) з ефектом, схожим на наркотичний	2,0	2,8	2,9	3,2	1,9	1,5	2,2
Рідини з ефектом, схожим на наркотичний	1,4	1,2	1,4	1,9	1,2	1,2	1,4
Інше	4,8	6,5	5,9	5,2	5,5	4,6	5,2

Ключові результати та рекомендації

Результати опитування свідчать, що нові речовини набувають поширеності серед української молоді, особливо в обласних центрах та інших містах.

Ключові результати

- 18% опитаних підлітків повідомили про те, що вони хоча б один раз в житті вживали яку-небудь з наркотичних речовин (серед хлопців – 17,9%, серед дівчат – 18,1%).
- 8,7% вживали марихуану протягом життя (серед хлопців – 10,7%; серед дівчат – 6,8%); 5,3% – протягом останніх 12 місяців; 2,5% – за останні 30 днів (серед хлопців – 3,5%; серед дівчат – 1,5%).
- Досвід спроби вживання наркотичних речовин збільшується з віком та більш поширений в обласних центрах. Вживання ПАР залишається більшою мірою поширеним серед учнів/студентів ЗПТО.
- Аналіз показників вживання марихуани серед підлітків віком 15-16 років у динаміці демонструє стримано-позитивну тенденцію: після періоду зростання з 1995 по 2003 роки, рівень вживання марихуани знижувався у 2007 та 2011 роках. За результатами 2015 відбулося невелике збільшення. Дані хвилі 2019 року зафіксували стабільність рівня поширення серед дівчат та зменшення серед хлопців.
- У віці до 13 років (включно) спробували марихуану 1,8% підлітків.
- 4,6% пробували курити марихуану, змішану з тютюном.
- **Група високого ризику** (2 та більше проблем з 6 можливих) проблемного вживання складає більше половини (51,9%) споживачів канабісу (що складає 2,8% серед загалу підлітків 14-17 років). Представленість групи високого ризику більше серед хлопців-споживачів – 54,3% і менше серед дівчат, які вживали марихуану за останні 12 місяців, – 48,3%.
- 9,2% мають досвід спроби інгалянтів, щоб «зловити кайф».
- Транквілізатори без призначення лікаря вживали 2,2% підлітків, дещо частіше про це повідомляють дівчата.
- Про спробу так званих «нових речовин», які імітують ефект наркотиків, вказали 4,4% підлітків.
- 4,1% за останні 12 місяців курили трав'яні суміші з ефектом, схожим на наркотичний; 2,2% вказали, що вживали порошок, кристали або пігулки (таблетки) з ефектом, схожим на наркотичний.

Рекомендації

Зважаючи на високий рівень поширення вживання наркотичних речовин серед учнівської молоді, необхідно здійснити оцінку ефективності змісту відповідних тематичних блоків в навчальних модулях програми «Основи здоров'я».

Необхідно посилити роботу з формування у підлітків та молоді відповідального ставлення до власного здоров'я.

Актуальним залишається розвиток конструктивної взаємодії закладів освіти з батьками, а також залучення самих підлітків до профілактичних інтервенцій.

У програмах підготовки та перепідготовки викладачів шкіл, ЗПТО та ЗФПО необхідно звертати особливу увагу на впровадження інтерактивних інноваційних методів і підходів до профілактики вживання психоактивних речовин.

Заходи з профілактики раннього знайомства та залучення до вживання наркотичних речовин мають бути спрямовані на сім'ю, на формування відповідального батьківства, на допомогу родинам в кризових ситуаціях. Важливо, щоб така робота впроваджувалась не тільки в школах, але й за місцем проживання, в громадах, усіма закладами, які працюють з дітьми та молоддю.

Особливу увагу важливо приділяти впровадженню профілактичних інтервенцій з тими підлітками, які вже мають досвід вживання психоактивних речовин, проводити роз'яснювальну роботу щодо негативних наслідків для здоров'я, допомагати уникнути залежностей, що вимагає таргетованих профілактичних програм та підготовки фахівців.

Розділ 5. Залежність від соціальних мереж, комп'ютерних та азартних ігор

5.1. Соціальні мережі

З розповсюдженим доступом до інтернету комунікації в режимі онлайн стають невід'ємною частиною життя, особливо серед підлітків⁸. Інтернет відіграє важливу роль не тільки в процесі навчання, але й у спілкуванні молодих людей зі своїми однолітками.

У 2019 році лише 6,7% опитаних підлітків відповіли, що не користувалися соціальними мережами жодної години в робочі дні. Серед хлопців про це зазначив кожен десятий опитаний, а серед дівчат – 3,3%.

Учнівська молодь досить активно користується соціальними мережами протягом робочих (навчальних) днів, але найбільша мережева активність (кількість годин користування) припадає на вихідні дні – суботу та неділю. Так, у період із понеділка по п'ятницю 48,6% підлітків проводить у соціальних мережах до 3-х годин на день, а 44,7% – 4-х та більше годин. У вихідні дні 39% респондентів користуються соціальними мережами до 3-х годин включно та 54,9% – від 4-х годин та більше. Така поведінка характерна для різних груп учнівської молоді (див. табл. 5.1). У всіх вікових групах дівчата виявилися більш активними користувачами всесвітньої мережі як у робочі, так і у вихідні дні.

Таблиця 5.1

Кількість часу користування респондентами соціальними мережами у робочі та вихідні дні останнього тижня, за віком та статтю %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
У робочий день (понеділок – п'ятниця)															
Жодної	10,9	3,5	7,2	10,9	2,9	6,8	9,1	3,4	6,1	10,6	3,9	7,0	10,4	3,3	6,7
Півгодини або менше	12,7	6,2	9,4	11,6	5,7	8,6	8,6	4,1	6,2	11,1	3,1	6,8	11,0	5,1	7,9
Близько 1 години	21,5	14,2	17,8	16,7	10,8	13,7	15,0	9,9	12,3	13,6	10,8	12,1	17,3	11,5	14,3
Близько 2–3 годин	25,8	25,9	25,8	27,9	26,1	27,0	29,6	25,2	27,2	22,4	24,1	23,3	27,2	25,5	26,4
Близько 4–5 годин	14,2	22,2	18,3	15,6	24,0	19,9	17,4	24,9	21,4	18,6	23,1	21,0	16,0	23,7	20,0
6 годин і більше	14,9	28,0	21,5	17,3	30,5	24,0	20,3	32,5	26,8	23,7	35,0	29,8	18,1	30,9	24,7
У вихідний день (суботу, неділю) або канікули															
Жодної	9,6	3,0	6,2	10,2	2,3	6,2	8,1	3,2	5,5	10,1	4,7	7,2	9,4	3,0	6,1
Півгодини або менше	10,7	4,3	7,4	10,7	3,5	7,0	7,5	3,3	5,3	9,2	1,6	5,1	9,6	3,5	6,4
Близько 1 години	16,0	7,1	11,5	14,2	8,5	11,3	13,5	5,6	9,3	13,1	8,0	10,4	14,4	7,2	10,7
Близько 2–3 годин	24,6	20,9	22,8	23,8	17,5	20,6	25,9	20,5	23,0	20,4	20,3	20,4	24,4	19,6	21,9
Близько 4–5 годин	17,8	25,4	21,6	17,8	27,6	22,8	20,6	25,5	23,2	19,0	23,8	21,6	18,7	25,9	22,4
6 годин і більше	21,3	39,3	30,5	23,3	40,6	32,1	24,4	41,9	33,7	28,2	41,6	35,3	23,5	40,8	32,5

Розподіл відповідей респондентів за типом закладу освіти вказує на те, що найбільш активними користувачами соціальними мережами є студенти ЗФПО. Найменше часу спілкуванню в соціальних мережах приділяють учні ЗЗСО.

⁸ Inchley, J., Currie, D., Young, T., Samdal, O., Torsheim, T., Augustson, L., Mathison, F., Aleman-Diaz, A., Molcho, M., Weber, M. and Barnekow, V. (2016), Growing up unequal: gender and socioeconomic differences in young people's health and well-being — Health behaviour in school-aged children (HBSC) study: International report from the 2013/2014 survey, World Health Organisation, Geneva.

Розподіл відповідей за типом поселення вказує на те, що учнівська молодь, яка проживає в селах, менш активно користується соціальними мережами, порівняно з підлітками обласних центрів та міст (див. табл. 5.2).

Таблиця 5.2

Кількість часу користування респондентами соціальними мережами у робочі та вихідні дні останнього тижня, за типом закладу освіти, за типом поселення, %

	Тип закладу освіти			Тип населеного пункту			Загалом
	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Місто	Село	
У робочий день (понеділок – п'ятниця)							
Жодної	6,2	12,3	3,9	5,3	6,3	8,6	6,7
Півгодини або менше	8,5	7,7	5,1	7,1	6,7	10,4	7,9
Близько 1 години	15,1	12,1	11,7	12,9	13,2	17,1	14,3
Близько 2–3 годин	27,5	19,8	25,9	26,9	26,9	25,1	26,4
Близько 4–5 годин	19,9	17,6	23,1	20,7	20,7	18,3	20,0
6 годин і більше	22,8	30,5	30,3	27,1	26,2	20,5	24,7
У вихідний день (суботу, неділю)							
Жодної	5,5	11,4	4,4	5,2	5,7	7,6	6,1
Півгодини або менше	6,7	6,2	4,8	6,3	5,9	7,2	6,4
Близько 1 години	11,2	9,7	8,6	10,6	9,7	12,1	10,7
Близько 2–3 годин	23,0	16,6	21,0	22,3	21,1	22,5	21,9
Близько 4–5 годин	23,1	17,4	23,7	22,7	23,6	20,6	22,4
6 годин і більше	30,5	38,7	37,5	32,9	34,0	30,0	32,5

Більше половини (55,4%) опитаних вважають, що проводять забагато часу в соціальних мережах. Практично кожен четвертий (23,9%) повідомив про те, що в нього псується настрій, коли не можна провести час у соціальних мережах. Кожна друга дівчина (50,9%) та більше третини хлопців (35,7%) зазначили, що їхні батьки звертають увагу на витрачання забагато часу в соціальних мережах. (Серед усіх про це зазначили 43,6%). Такі проблеми притаманні всім віковим групам. А дівчата значно більше визнають свої проблеми з використанням соціальних мереж (див. рис. 5.1). Статистично значущих відмінностей у проблематичній поведінці, пов'язаній з використанням соціальних мереж, залежно від типу закладу освіти та типу населеного пункту, не спостерігалось.

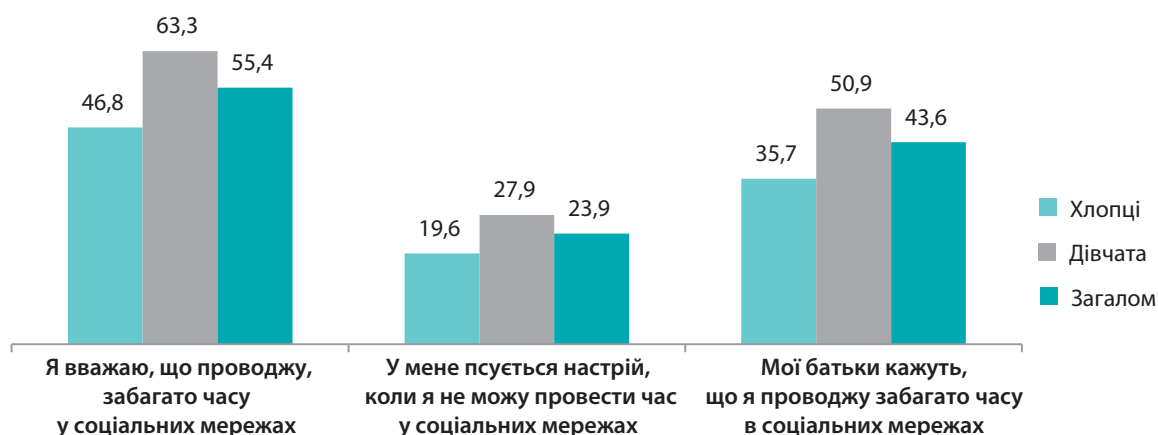

Рис. 5.1. Самооцінка рівня залежності від соціальних мереж, за статтю, %
(сума відповідей «Повністю погоджуюся» та «Частково погоджуюся»)

5.2. Комп'ютерні та онлайн ігри

Третина опитаних підлітків (29,9%) у 2019 році заявила, що протягом останніх 30 днів не проводили жодної години в робочі дні, граючи на комп'ютері, планшеті, приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої. Водночас, практично кожен десятий (9,4%) зізнався, що проводив за цим заняттям 6 годин або більше. Серед хлопців таких було значно більше, ніж серед дівчат (відповідно, 14,2% та 4,9%). Суттєвих вікових відмінностей не спостерігається (див. табл. 5.3). В робочі дні найбільш активними користувачами ігор на електронних гаджетах є учні ЗПТО та ЗЗСО. Так, 11,3% та 9,4% відповідно проводили за комп'ютерними іграми 6 годин або більше.

Подібні тенденції зберігаються й для вихідних днів, проте кількість часу, яку підлітки витрачають, граючи в ігри, дещо збільшується. Так, у вихідні або канікулярні дні вже кожен шостий підліток проводить більш ніж 6 годин, граючи в електронних гаджетах (22,3% серед хлопців та 7,6% серед дівчат).

Таблиця 5.3

Кількість часу, що витрачається за іграми на комп'ютері, планшеті, приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої у робочі та вихідні дні за останні 30 днів, за віком та статтю, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
У робочий день (понеділок – п'ятниця)															
Жодної	12,9	35,8	24,6	16,9	39,3	28,4	20,1	46,0	33,8	24,0	50,8	38,4	17,4	41,7	29,9
Півгодини або менше	9,9	24,4	17,3	11,4	24,6	18,1	11,2	20,5	16,2	10,0	18,9	14,8	10,8	22,7	17,0
Близько 1 години	21,5	17,2	19,3	18,5	16,3	17,4	17,4	13,6	15,4	17,3	12,6	14,8	18,9	15,3	17,1
Близько 2–3 годин	28,1	12,1	19,9	26,2	9,3	17,6	25,6	9,6	17,1	23,3	10,0	16,1	26,2	10,2	17,9
Близько 4–5 годин	13,3	5,3	9,2	12,3	5,3	8,7	11,6	5,0	8,1	12,8	5,1	8,7	12,5	5,2	8,7
6 годин і більше	14,3	5,2	9,7	14,7	5,2	9,8	14,1	5,3	9,4	12,6	2,6	7,2	14,2	4,9	9,4
У вихідний день (суботу, неділю) або канікули															
Жодної	10,6	30,5	20,7	13,0	35,7	24,8	15,5	42,4	29,9	20,1	47,6	35,0	13,7	37,6	26,3
Півгодини або менше	6,1	23,0	14,7	8,7	21,1	15,0	8,9	18,5	14,0	9,0	16,2	12,9	8,1	20,3	14,4
Близько 1 години	12,9	14,5	13,7	14,1	16,8	15,5	13,7	12,1	12,8	13,8	13,9	13,9	13,6	14,4	14,0
Близько 2–3 годин	26,5	16,1	21,2	22,8	10,8	16,6	22,9	13,4	17,8	22,0	10,2	15,6	23,8	13,0	18,1
Близько 4–5 годин	20,4	7,5	13,8	18,8	7,4	12,9	18,1	6,3	11,8	13,3	7,8	10,3	18,5	7,1	12,6
6 годин і більше	23,5	8,4	15,9	22,6	8,2	15,2	20,9	7,3	13,7	21,8	4,3	12,3	22,3	7,6	14,6

Аналіз ігрової поведінки підлітків за останні 7 днів засвідчує: понад третина підлітків (34,5%) відповіли, що жодного дня не грали в ігри на електронних гаджетах; а майже кожен п'ятий (18,6%) щодня проводив час за цим заняттям (26,9% серед хлопців та 10,9% серед дівчат). Чим молодшими є підлітки, тим більше днів за останній тиждень вони грали в ігри на комп'ютері або іншому пристрої. Серед хлопців 2004 р.н. кожен третій (30%) щодня проводив свій час, граючи на комп'ютері, планшеті, ігровій приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої. Дівчата вказали значно менше днів, коли вони грали – в середньому в 2,5 рази менше (див. рис. 5.2).

Серед підлітків, які проживають у різних типах населених пунктів, не спостерігається статистично значущих відмінностей. Проте, важливо зазначити, що найменше свого часу за останні 7 днів за іграми на електронних гаджетах проводили студенти ЗФПО, а найбільше – учні ЗЗСО. Так, 41,1% та 33,3% відповідно не проводили жодного дня, граючи в ігри на комп'ютері, планшеті, приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої протягом останніх 7 днів (див. табл. 5.4).

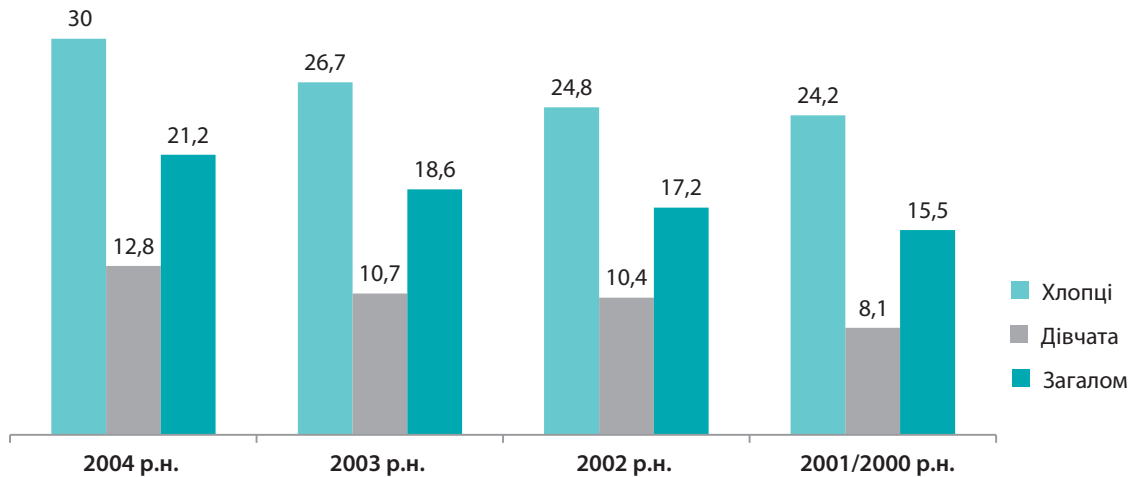

Рис. 5.2. Частка респондентів, які щодня грали в ігри на комп'ютері, планшеті, приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої протягом останніх 7 днів, віком та статтю, %

Таблиця 5.4

Кількість днів за останні 7 днів, в які підлітки проводили час за грою на комп'ютері, планшеті, приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої, за типом закладу освіти, %

	Тип закладу освіти		
	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФО
Жодного дня	33,3	35,0	41,1
1 день	15,4	16,1	18,1
2 дні	8,8	10,8	9,6
3 дні	8,6	9,3	7,2
4 дні	5,9	4,8	4,5
5 днів	5,4	3,3	3,9
6 днів	3,1	2,1	2,3
7 днів	19,5	18,6	13,3

Третина опитаних підлітків вважають, що проводять забагато часу за комп'ютерними іграми – загалом 27,5% підлітків повністю або частково погоджуються із таким твердженням. Натомість, 77,3% підлітків повністю або частково не погоджуються із тим, що забагато часу витрачають на ігри. Захоплення комп'ютерними іграми більш притаманне хлопцям, ніж дівчатам (відповідно 38,3% та 17,4%). Аналіз за віком вказує на дещо більший рівень залежності від комп'ютерних ігор респондентів 2004 р.н.

Результати опитування дозволяють говорити про залежність емоційного стану частки підлітків від можливості проводити час, граючи в ігри на електронних гаджетах – її відсутність є причиною зіпсованого настрою для 13,9% опитаних. Водночас, 77,3% респондентів цілком або частково не погоджуються із твердженням «у мене псується настрій, коли я не можу провести час за комп'ютерними іграми».

Більш активному контролю з боку батьків піддаються підлітки молодшого віку. Так, третина респондентів 2004 р.н. погоджуються із твердженням, що їхні батьки вказують їм на те, що вони проводять забагато часу за комп'ютерними іграми, про це повідомили 25,2%; серед опитаних 2003 р.н. – 22,5%; 2002 р.н. – 21,5% та 2001/2000 р.н. – 22,9%) (див. рис. 5.3).

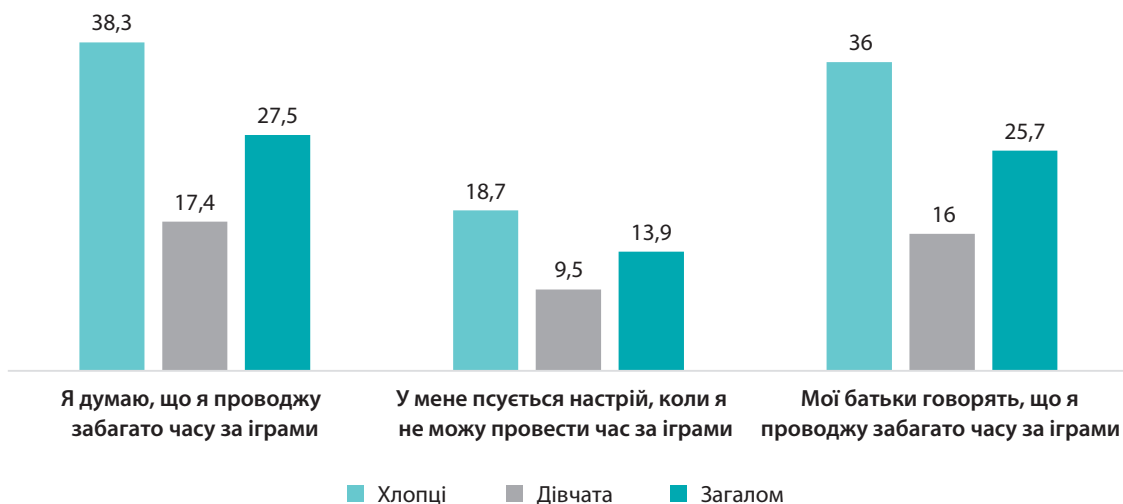

Рис. 5.3. Самооцінка рівня залежності від комп'ютерних ігор, за статтю, %
(сума відповідей «Повністю погоджуюся» та «Частково погоджуюся»)

5.3. Азартні ігри

На запитання, «Як часто (якщо таке траплялося) ти грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців?», більшість опитаних відповіли що не робили цього у вказаний період (85,9%). Дослідниками не було зафіксовано залежності від віку респондентів, проте спостерігалася різниця за статтю (93,3% серед дівчат та 77,8% серед хлопців). Із частотою два та більше разів на тиждень грають в азартні ігри порівняно незначуща частка опитаних підлітків – загалом 2,7% (4,9% серед хлопців і 0,7% серед дівчат). Кожен десятий повідомив (11,4%), що грав від 1 до 4 разів на місяць протягом останніх 12 місяців. Суттєвих відмінностей за типом закладу освіти та типом населеного пункту зафіксовано не було (див. рис. 5.4).

Рис. 5.4. Частка підлітків, які грали в азартні ігри хоча б 1 раз протягом останніх 12 місяців, за віком та статтю, %

Найбільша частка серед підлітків, які протягом останніх 12 місяців грали в азартні ігри у звичайний день, витрачали на це менше 30 хвилин (6,6%). Гравців, які грали на гроші протягом двох, трьох або більше годин, загалом налічується 2,2% (переважно це хлопці – про таку ігрову активність заявили 3,9% хлопців та 0,7% дівчат).

6,2% опитаних підлітків повідомили, що вони грали в азартні ігри на гроші більше, ніж 2 години за один раз протягом останніх 12 місяців – про це заявив кожен десятий хлопець (10,5%) та 2,3% дівчат. Частіше за інших більш ніж 2 години за раз протягом останніх 12 місяців грали в азартні ігри студенти ЗПТО – про це заявили 9,7% студентів ЗПТО.

Найбільшою популярністю серед підлітків користуються ігрові карти (покер, брідж, кості тощо) – 11,3% опитаних грали в карти на гроші протягом 12 місяців. Ставки в спорті або на тварин до вподоби кожному десятому підлітку – 10,2% опитаних роблять ставки. Важливо зазначити, що до цього типу гри залучені переважно хлопці.

Гра в лотерею приваблює загалом 6,2% опитаних. Найменш поширеним серед підлітків типом азартних ігор є ігрові автомати («фруктові машини», «нові слоти» тощо) – приблизно 4,8% опитаних грають в автомати (див. рис. 5.5). Суттєвих відмінностей серед підлітків, які відвідують різні заклади освіти, не спостерігалось.

Практично кожен десятий (9,6%) опитаний зізнався, що використовував інтернет, якщо грав в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців, причому 3,7% підлітків повідомили, що вони завжди використовували інтернет, коли грали в азартні ігри на гроші.

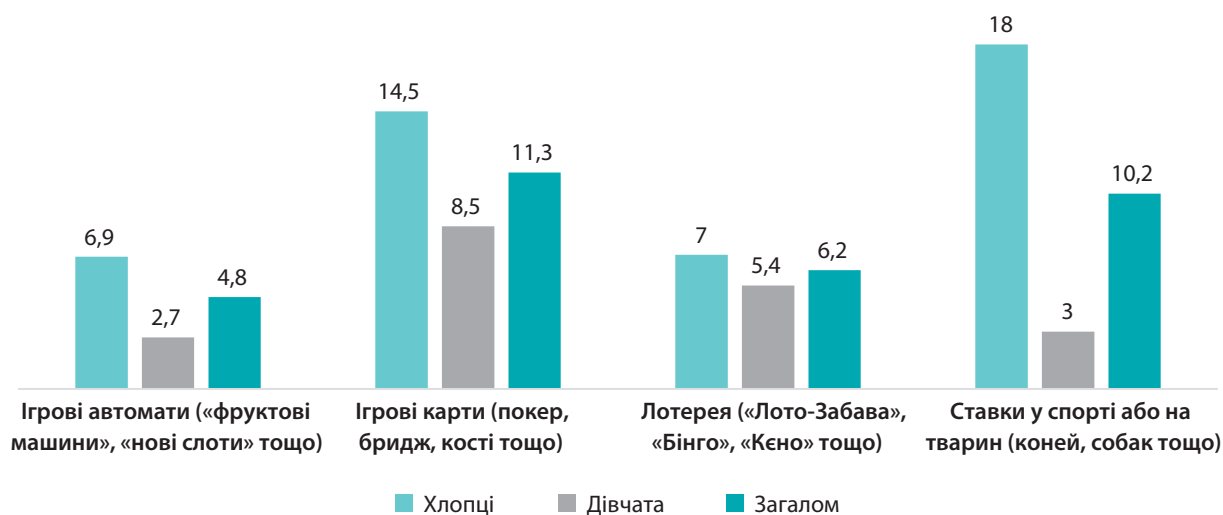

Рис. 5.5. Частка підлітків, які з певною частотою грали в азартні ігри протягом останніх 12 місяців, за статтю, % (сума відповідей: «1 раз на місяць або рідше», «3-4 рази на місяць», «2-3 рази на тиждень, або частіше»)

Показник проблематичної гри в азартні ігри розраховується на основі двох індикаторів⁹ (див. табл. 5.5). Респондентам було поставлено запитання стосовно того, чи відчували вони коли-небудь потребу ставити все більше й більше грошей в азартній грі (5,5% відповідей «так»), та чи доводилося їм обманювати близьких про кількість витрачених на гру коштів (2,8% відповідей «так»). Серед опитаних підлітків 6,7% перебувають у залежності від азартних ігор. Мають проблематичну залежність¹⁰ – 1,5% підлітків, які входять до групи залежних (див. табл. 5.6).

Частка ігromанів серед хлопців значно більша, ніж серед дівчат.

⁹ Відсутність проблем через азартні ігри – відсоток тих, хто дав відповідь «ні» на обидва запитання; залежність від азартних ігор – відсоток тих, хто хоча б на одне запитання дав відповідь «так»; проблематична залежність від азартних ігор – відсоток тих, хто дав відповідь «так» на обидва запитання. В сумі відсотки не становлять 100, оскільки ті, хто відповів «так» на обидва запитання, є частиною тих, хто відповів «так» хоча б на одне запитання.

¹⁰ Johnson, E.E., Hamer, R., Nora, R.M., Tan, B., Eistenstein, N., & Englehart, C. (1988). The lie/bet questionnaire for screening pathological gamblers. Psychological Reports, 80, 83-88.

Таблиця 5.5

Індикатори залежності від азартних ігор, ствердних відповідей респондентів
за статтю, %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Чи ти коли-небудь відчував (-ла) потребу ставити все більше і більше грошей в азартній грі?	8,9	2,4	5,5
Чи тобі коли-небудь доводилося говорити неправду (брехати) близьким людям про те, скільки грошей ти витратив на азартні ігри?	4,6	1,1	2,8

Таблиця 5.6

Проблематична гра в азартні ігри, за віком та статтю, %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Відсутність проблем через азартні ігри	89,2	97,1	93,3
Залежність від азартних ігор	10,8	2,9	6,7
В т.ч. – проблематична залежність від азартних ігор	2,6	0,5	1,5

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

- 44,7% підлітків у період із понеділка по п'ятницю проводять у соціальних мережах 4 години та більше.
- Найвища активність користування соціальними мережами припадає на вихідні дні, і найбільш активними є дівчата.
- Більше половини (55,4%) опитаних визнають, що проводять забагато часу в соціальних мережах. Практично кожен четвертий (23,9%) повідомив про те, що в нього псується настрій, коли не можна провести час у соціальних мережах, а ще 43,6% зазначили, що їхні батьки кажуть, що вони проводять забагато часу в соціальних мережах.
- Кожен десятий (9,4%) підліток зізнався, що проводив 6 годин або більше за грою на електронних гаджетах. Серед хлопців таких було значно більше, ніж серед дівчат (відповідно, 14,2% та 4,9%).
- Третина (27,5%) опитаних підлітків вважає, що проводить забагато часу за комп'ютерними іграми. 13,9% зізнаються, що в них псується настрій через відсутність можливості грати в ігри на комп'ютері, планшеті, в смартфоні тощо.
- Четверть (25,7%) респондентів повідомили, що їхні батьки вказують їм на те, що вони проводять забагато часу за комп'ютерними іграми.
- 6,2% опитаних підлітків повідомили, що вони грали в азартні ігри на гроші більше, ніж 2 години за один раз протягом останніх 12 місяців – про це заявив кожен десятий хлопець (10,5%) та 2,3% дівчат.
- Практично кожен десятий (9,6%) опитаний зізнався, що використовував інтернет, якщо грав в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців.
- Серед усіх респондентів 6,7% перебувають у залежності від азартних ігор (10,8% серед хлопців та 2,9% серед дівчат).
- Проблематичну залежність від азартних ігор мають 1,5% підлітків (2,6% серед хлопців та 0,5% серед дівчат).

Рекомендації

Проведення загальнонаціональних та регіональних інформаційних кампаній з метою підвищення рівня поінформованості щодо безпечного користування інтернетом, у тому числі електронними пристроями (тривалість користування, необхідна дистанція тощо).

В умовах децентралізації важливо приділяти увагу розвитку альтернативних напрямів дозвілля для підлітків, урізноманітнення кола інтересів та занять підлітків, сприяння їхній реалізації в різноманітних сферах (спорт, навчання, творчість), що може сприяти зменшенню тривалості користування електронними пристроями.

Закладам освіти необхідно розробляти навчальні програми, які орієнтовані на формування комунікаційної компетенції, а саме на розвиток критичного мислення в підлітків.

Окремою складовою профілактичної роботи щодо попередження інтернет-залежності має стати робота з батьками.

Розділ 6. Соціальне оточення як фактор впливу на поведінкові практики молодих людей

6.1. Батьківська сім'я

Одним із базових, перших за часом впливу, механізмів соціалізації людини є традиційний, коли засвоєння людиною норм, правил, зразків поведінки відбувається, переважно, в родинному колі на неусвідомленому рівні, іншими словами – автоматично, наслідування, коли відбувається свідоме або несвідоме відтворення індивідом моделі поведінки, досвіду інших людей (зокрема, манер, рухів, вчинків тощо) та механізм навіювання, внаслідок якого, на рівні первинних інститутів, серед яких найвпливовішим є сім'я, відбувається процес неусвідомленого відтворення індивідом досвіду, думок, почуттів і психічних станів безпосереднього оточення індивіда. Тому характеристика батьківської сім'ї як чинника впливу на соціалізацію молодої людини загалом та її поведінкові практики зокрема є надзвичайно важливою.

Відповідно до отриманих результатів серед усіх опитаних рівною мірою серед хлопців та дівчат й незалежно від їхнього року народження, 7,4% не мають або не бачаться із батьком і 0,7% – не мають або не бачаться із матір'ю (див. табл. 6.1).

Згідно з відповідями опитаних підлітків освітній рівень матерів є дещо вищим за освітній рівень батьків. Так серед чоловіків (батьків) приблизно рівною мірою (в межах 22-26%) представлені ті, хто має базову або повну середню освіту, професійно-технічну та базову, неповну вищу або вищу освіту. Тоді як серед жінок (матерів) 37,9% мають базову, неповну вищу або вищу освіту. Більш високий рівень освіти мають батьки (і батько, і матір) підлітків, котрі навчаються в ЗФПО, та ті, хто мешкає в обласних центрах (див. табл. 6.2). Водночас примітно, що кожен шостий опитаний (15,9%) не знає, яку освіту має його батько, і кожен восьмий (13,2%) – яку мати, це характерно для обох статей, не залежить від віку, однак серед опитаних в ЗФПО кількість тих, хто не знає про освіту батьків, є помітно меншою (див. табл. 6.1-6.2).

Таблиця 6.1

Рівень освіти батьків, за статтю, %

	Освітній рівень батька			Освітній рівень матері		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Початкова освіта (неповних 9 класів)	6,1	4,3	5,1	4,8	4,3	4,5
Базова (неповна) середня освіта	10,7	10,3	10,5	7,2	8,8	8,0
Повна загальна середня освіта	14,3	13,1	13,7	17,8	15,5	16,6
Професійно-технічна освіта	19,6	23,6	21,6	16,5	21,4	19,1
Базова та неповна вища освіта	7,6	9,1	8,4	10,6	12,6	11,7
Повна вища освіта	17,3	17,4	17,4	25,5	26,9	26,2
Не знаю	18,2	13,8	15,9	17,0	9,6	13,2
Немає/не бачуся з батьком/матір'ю	6,2	8,4	7,4	0,6	0,9	0,7

Більшість опитаних, незалежно від статі чи року народження, схильні оцінювати добробут власних сімей як приблизно середній (46,7%), вищий за середній (27,1%) та високий (16,4%), аніж нижчий за середній (7,2%) чи низький (2,6%), що значно вище подібних замірів у загальноукраїнських соціологічних опитуваннях дорослого населення України, і свідчить про «дитяче» бачення матеріальних статків родини (див. табл. 6.2). Більш наближеним до реалій економічного стану українського суспільства є показник середнього значення рівня добробуту родини, що становить 3,46 бали за 7-бальною шкалою, де 1 – дуже високий, а 7 – дуже низький. Водночас, середнє значення матеріального статку власних родин є дещо вищим серед дівчат та серед тих, хто навчається в ЗФПО (див. табл. 6.3).

Таблиця 6.3

Оцінка підлітками рівня добробуту (статку) їхніх родин порівняно з іншими родинами в Україні, за статтю, %

	Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом
Дуже високий	10,4	4,7	7,4
Набагато вищий за середній	9,8	8,2	9,0
Вищий за середній	27,5	26,9	27,1
Приблизно середній	42,7	50,4	46,7
Нижчий за середній	7,0	7,4	7,2
Набагато нижчий за середній	1,6	1,3	1,5
Дуже низький	1,0	1,1	1,1

Таблиця 6.4

Середнє значення оцінок підлітками рівня добробуту їхніх родин за 7-бальною шкалою, за статтю, типом закладу освіти, типом населеного пункту, %

	Серед усіх			Тип закладу освіти			Тип населеного пункту		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село
Середнє значення рівня добробуту за 7-бальною шкалою (1 – дуже високий; 7 – дуже низький)	3,35	3,56	3,46	3,45	3,45	3,53	3,46	3,47	3,45

Відповідаючи на запитання стосовно осіб, із якими вони постійно проживають, підлітки мали можливість зазначити всіх членів родини. Так, природньо, що найчастіше були названі мати (83,2%) та батько (63,1%), брати (31,5%) та сестри (28,6%), а також бабусі й дідусі (22,7%). Проте 2,0% опитуваних проживають самостійно, 8,7% – з вітчимами, 1,1% – з мачухами, 3,3% – з іншими родичами і 0,6% – не з родичами (в інтернаті тощо) (див. табл. 6.5).

Таблиця 6.5

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «З ким ти постійно проживаєш?», % (сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей, респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді)

	Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом
Живу один (одна)	2,5	1,5	2,0
Із батьком	63,6	62,7	63,1
Із вітчимом	6,9	10,5	8,7
Із матір'ю	80,4	85,9	83,2
Із мачухою	1,4	0,9	1,1
Із братом (братами)	29,5	33,4	31,5
Із сестрою (сестрами)	26,5	30,6	28,6
Із бабусею і (або) дідусем	21,2	24,1	22,7
З іншими родичами	3,4	3,3	3,3
Не з родичами (в інтернаті тощо)	0,9	0,4	0,6

Дослідженням передбачалося виявити, наскільки батьки контролюють своїх дітей у розрізі проведення ними часу вдома, за межами дому, вдень та ввечері, щодо компанії друзів, та з'ясувати думки дітей стосовно можливостей отримувати гроші в батьків (див. рис. 6.1).

Отже, батьки здебільшого демократично ставляться до змісту проведення їхніми дітьми часу вдома – серед відповідей підлітків домінують відповіді «майже ніколи» (33,7%), «рідко» (28,6%) та «час від часу» (21,0%). Загалом дещо більше контролюють хлопців, аніж дівчат, молодших, порівняно зі старшими. Приблизно таке ж ставлення батьків і до контролю поведінки дітей поза домом, зберігається послаблення контролю зі збільшенням віку дитини, проте без принципової залежності від статі. Переважно батьки знають, де і з ким проводять час їхні діти, незалежно від віку, вечорами, однак частіше відповіді «майже завжди» і «часто знають» обирали дівчата. Сумарно «майже завжди» і «часто» знають батьки, з ким вони проводять час ввечері, відповіді 78,4%, а де – 78,8% молодих людей. Водночас, небезпечним є те, що кожен десятий опитаний, незалежно від віку та статі, зазначив, що їхні батьки «майже ніколи» або «рідко» знають, де і з ким вони проводять вечірній час поза домом. Більш ніж половина молодих людей, дещо більше дівчата, але незалежно від віку, відповіді, що не мають особливих проблем з тим, щоби взяти чи позичити гроші у своїх батьків («майже завжди» та «часто» можуть це зробити). Кожен п'ятий може отримати гроші від батьків «час від часу». Відповіли, що «рідко» або «майже ніколи» не мають змоги позичити гроші у батьків 28,2%, а просто отримати гроші – 18%, помітно більше серед цих підлітків хлопців (рис. 6.1).

Також дещо більше контролюють своїх дітей щодо проведення часу, особливо вечірнього, та компанії, батьки тих, хто навчається в закладах загальної середньої освіти та проживає у сільській місцевості (див. табл. 6.6).

Також на користь наявності переважною мірою свідомих батьків, які цікавляться часопроведенням своїх дітей, свідчать високі відсотки відповідей «завжди знають» та «зазвичай знають» на запитання: «Чи знають твоя мама або твій батько, де ти проводиш суботні вечори?» (у сумі 88,6%, з яких 62,6% – «знають завжди»). Щоправда 8,8% опитаних зазначили, що їхні батьки поінформовані лише іноді, а ще 2,6% – «зазвичай не знають». Водночас, дещо переважають позитивні відповіді серед дівчат, а негативні – серед хлопців, і така пропорційна залежність зберігається серед кожної вікової групи та суттєво не залежить від типу закладу освіти й типу населеного пункту.

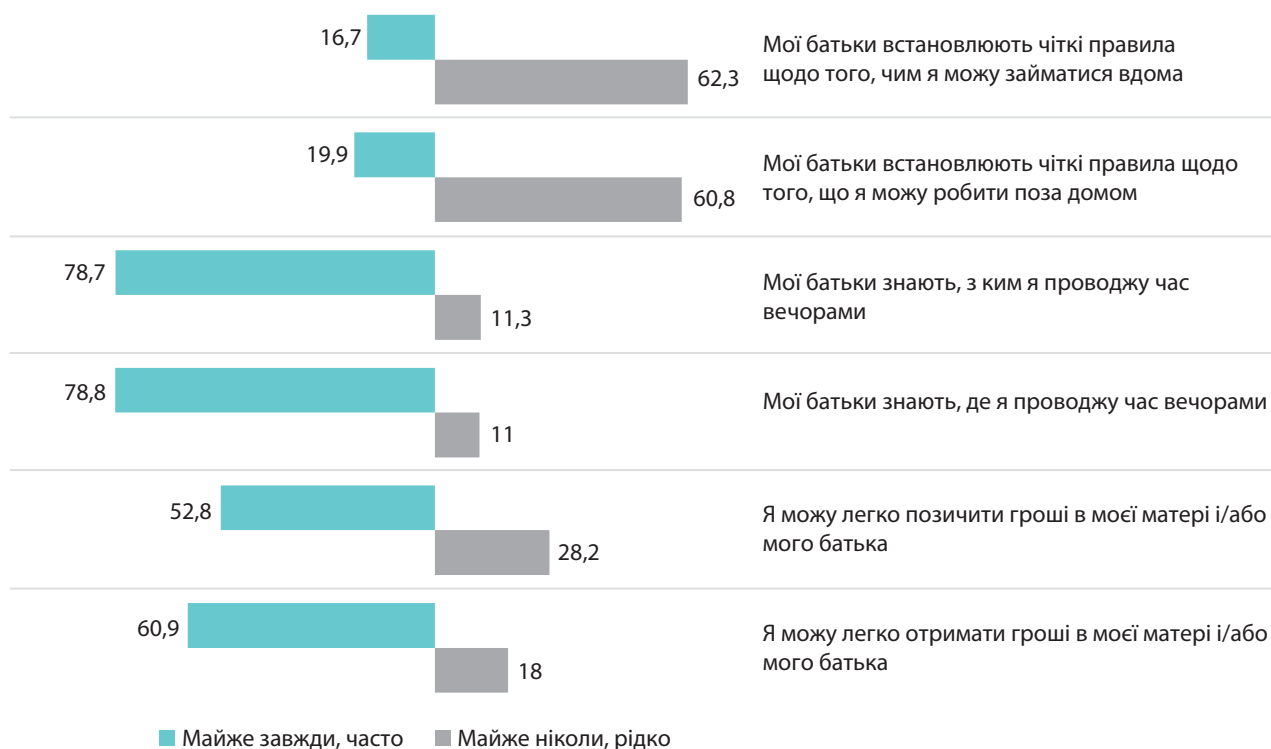

Рис. 6.1. Оцінка підлітками окремих аспектів взаємодії з батьками, %.

(сума відповідей «майже завжди» та «часто»; сума відповідей «майже ніколи» та «рідко».
Не представлено частку тих, хто надав відповідь «час від часу», тому сума наведених варіантів по кожному аспекту менше 100%)

Таблиця 6.6

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Як часто зазначені твердження стосуються тебе?», за статтю, типом закладу освіти, типом населеного пункту, %

	Герні групи		Тип закладу освіти			Тип населеного пункту		
	Хлопці	Дівчата	ЗСО	ЗПТО	ЗОПО	Обласний центр	Інше місто	Село
Мої батьки встановлюють чіткі правила щодо того, чим я можу займатися вдома								
Майже завжди	8,4	5,4	6,4	10,8	5,5	4,8	6,9	8,7
Часто	11,3	8,3	9,9	11,5	7,5	8,5	9,3	11,6
Час від часу	22,6	19,5	22,0	17,9	18,6	20,5	20,1	22,7
Рідко	28,6	28,6	29,1	25,6	28,7	27,7	29,7	28,1
Майже ніколи	29,1	38,2	32,6	34,2	39,7	38,5	34,0	28,9
Мої батьки встановлюють чіткі правила щодо того, що я можу робити поза домом								
Майже завжди	7,5	7,1	7,6	8,1	4,9	5,4	6,4	10,3
Часто	12,6	12,5	12,8	12,3	11,3	10,3	12,6	14,7
Час від часу	19,6	19,1	19,9	17,6	17,4	18,7	18,9	20,4
Рідко	29,1	30,0	30,2	24,7	30,7	30,4	29,4	28,9
Майже ніколи	31,2	31,3	29,5	37,3	35,7	35,2	32,7	25,7
Мої батьки знають, з ким я проводжу час вечорами								
Майже завжди	43,7	65,4	56,6	46,9	53,7	55,2	53,4	57,0
Часто	26,5	20,7	23,5	23,7	23,4	22,5	24,7	22,7
Час від часу	13,9	6,9	9,8	11,6	11,4	11,4	10,3	9,1
Рідко	8,1	4,2	5,6	7,3	7,4	6,3	6,1	5,8
Майже ніколи	7,8	2,8	4,5	10,5	4,1	4,6	5,5	5,4
Мої батьки знають, де я проводжу час вечорами								
Майже завжди	46,2	63,4	56,7	47,3	54,2	55,3	52,9	58,3
Часто	25,7	21,6	23,3	24,0	24,7	23,5	24,6	22,1
Час від часу	12,8	7,9	10,0	11,1	10,8	10,8	11,0	8,7
Рідко	8,0	4,1	5,6	8,0	6,3	6,2	6,2	5,5
Майже ніколи	7,3	3,0	4,4	9,6	4,0	4,2	5,3	5,4
Я можу легко позичити гроші в моєї матері і/або мого батька								
Майже завжди	26,0	39,7	33,8	26,5	35,4	34,6	32,1	33,0
Часто	18,1	21,2	19,7	19,0	20,7	21,4	19,6	18,2
Час від часу	20,6	17,5	18,8	18,0	20,6	19,7	19,0	18,1
Рідко	18,3	11,5	14,7	18,5	11,8	12,9	15,5	15,7
Майже ніколи	17,0	10,1	13,0	18,0	11,5	11,4	13,8	15,0
Я можу легко отримати гроші в моєї матері і/або мого батька								
Майже завжди	29,0	43,9	37,7	30,1	38,1	37,9	36,2	36,6
Часто	23,1	25,0	24,3	21,6	25,5	25,5	24,2	22,5
Час від часу	23,2	19,2	21,3	19,2	21,9	20,3	21,5	21,3
Рідко	15,2	8,0	10,9	16,1	9,7	10,3	11,5	12,5
Майже ніколи	9,5	3,9	5,8	13,0	4,8	6,0	6,6	7,1

Оцінка молодими людьми рівня підтримки власних родин

Опитана молодь, незалежно від віку, досить високо оцінила рівень їхньої підтримки власними сім'ями – в межах 5,13-6,11 балів із максимальних 7-ми балів за тим чи іншим критерієм дружельюності й підтримки, закладеним у твердженнях про сім'ю, де найвищий бал 6,11 належить твердженню по те, що «моя сім'я дійсно намагається мені допомагати» (див. табл. 6.7).

Таблиця 6.7

Середній показник стосовно тверджень про сім'ю за 7-бальною шкалою, за статтю, типом закладу освіти, типом населеного пункту, %

Середній показник стосовно тверджень про сім'ю за 7-бальною шкалою (1 – дуже сильно НЕ погоджуюсь; 7 – дуже сильно погоджуюсь)	Серед усіх			Тип закладу освіти			Тип населеного пункту		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село
Моя сім'я дійсно намагається мені допомагати	6,08	6,13	6,11	6,13	5,93	6,14	6,09	6,11	6,13
Я отримую потрібну мені емоційну допомогу та підтримку від своєї сім'ї	5,80	5,69	5,74	5,75	5,74	5,68	5,64	5,75	5,84
Я можу говорити про свої проблеми зі своєю сім'єю	5,16	5,11	5,13	5,14	5,17	5,06	5,03	5,14	5,23
Моя сім'я має бажання допомагати мені при прийнятті рішень	5,77	5,81	5,79	5,81	5,77	5,70	5,78	5,80	5,79

6.2. Дружня підтримка

Другим за важливістю агентом впливу на поведінку, думки і прагнення молодих людей після батьківських сімей, є коло друзів. Так, згідно з отриманими результатами, рівень дружньої підтримки оцінений підлітками нижче, порівнюючи з рівнем родинної підтримки – в межах 4,94-5,24 бали за 7-бальною шкалою, де найвища оцінка – 5,4 балів належить твердженню «зі своїми друзями я можу ділитися радіщами та прикрощами». Водночас, дещо вище оцінювали наявність підтримки друзями молодші респонденти, дівчата, ті, хто навчається в ЗЗСО та мешкає в обласних центрах (див. табл. 6.8).

Таблиця 6.8

Середній показник стосовно тверджень про друзів за 7-бальною шкалою, за статтю, типом закладу освіти, типом населеного пункту, %

Середній показник стосовно тверджень про сім'ю за 7-бальною шкалою (1 – дуже сильно НЕ погоджуюсь; 7 – дуже сильно погоджуюсь)	Серед усіх			Тип закладу освіти			Тип населеного пункту		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село
Мої друзі справді намагаються допомогти мені	4,90	5,07	4,99	5,03	4,81	4,92	5,08	4,95	4,96
Я можу розраховувати на друзів, якщо в мене виникають неприємності	4,98	4,91	4,94	4,98	4,78	4,90	5,01	4,92	4,92
Зі своїми друзями я можу ділитися радіщами та прикрощами	5,26	5,31	5,29	5,34	5,08	5,21	5,37	5,26	5,24
Я можу обговорювати свої проблеми з друзями	5,01	5,07	5,04	5,03	4,81	4,92	5,08	4,95	4,96

6.3. Середовище закладу освіти

Протягом навчального року діти значну кількість свого часу проводять у закладах освіти, не лише навчаючись, а й спілкуючись із ровесниками, старшими і молодшими дітьми, викладачами. Самооцінка та зовнішня оцінка соціального оточення закладів освіти, рівень успішності та обговорення різноманітних тем на різних комунікаційних щаблях, безсумнівно, є джерелом впливу на соціальне та психологічне самопочуття молодої людини й проявляється в тих чи інших моделях поведінки.

Відповіді керівників закладів освіти на запитання анкети дають можливість описати ситуацію щодо середовища закладів освіти, які були включені до вибіркової сукупності. Як представлено в таблиці 6.9, точки продажу тютюнових виборів та алкогольних напоїв у мікрорайоні, де розташований заклад освіти, є типовою ситуацією. Кожний четвертий (23,2%) керівник вказав, що поблизу є точки роздрібно-ї торгівлі, в тому числі розкладки, де учні/студенти можуть купити сигарети поштучно. Більш поширеною є така можливість в обласних центрах. Проблемним питанням мікрорайонів навколо закладів освіти є інтенсивний дорожній рух (54,1%), вживання алкоголю в громадських місцях (на це вказали 40,9%), наявність занедбаних, покинутих будівель (38,6%) та занедбаних парків та скверів (13,5%). На окрему увагу заслуговують відповіді щодо наявності точок продажу та вживання наркотиків, на що вказали 12% серед усіх, але 22,5% керівників ЗЗСО в обласних центрах та 19,2% керівників ЗФПО. Серед проблемних питань було також зазначено про наявність молодіжних угруповань з асоціальною поведінкою (9,3%).

Таблиця 6.9

Відповіді керівників закладів освіти за запитання: «Чи існують перелічені ситуації у мікрорайоні, де знаходиться Ваш заклад освіти?», *ствердних відповідей, %*

	ЗЗСО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
Точки продажу тютюну	95,0	81,4	87,8	87,0	87,9	84,6	86,9
Точки продажу алкогольних напоїв	87,5	78,6	84,4	83,0	84,8	80,8	83,0
Інтенсивний дорожній рух	65,0	50,0	41,1	49,0	69,7	73,1	54,1
Вживання алкоголю в громадських місцях	47,5	35,7	41,1	40,5	45,5	38,5	40,9
Покинуті, занедбані будівлі та недобудови поблизу закладу освіти	35,0	34,3	41,1	37,5	51,5	30,8	38,6
Точки роздрібно-ї торгівлі, в тому числі розкладки, де учні/студенти можуть купити сигарети поштучно	40,0	21,4	14,4	22,0	21,2	34,6	23,2
Графіті на стінах будівель, парканах, де фарбою написано номери телефонів, інформацію про «клади», «заклади», канали в Telegram, Viber тощо	50,0	15,7	6,7	18,5	30,3	30,8	21,2
Гаражні кооперативи, де збираються молоді люди	35,0	11,4	7,8	14,5	24,2	11,5	15,4
Занедбані парки, сквери	17,5	7,1	15,6	13,0	18,2	11,5	13,5
Продаж та/або вживання наркотиків	22,5	5,7	10,0	11,0	12,1	19,2	12,0
Наявність молодіжних угруповань з асоціальною (криміногенною) поведінкою	10,0	10,0	8,9	9,5	6,1	11,5	9,3

Ефективна робота з попередження небажаних форм поведінки, формування здорового способу життя та успішної соціалізації загалом значною мірою залежить від кадрового потенціалу закладів освіти. В таблиці 6.3.2 наведені дані щодо наявності окремих фахівців, які можуть працювати на повну або неповну ставку. Як можна побачити, 13,5% закладів освіти не мають психологів. Наявність посад соціальних працівників, соціальних педагогів, вихователів та педагогів-організаторів залежить від штатного розпису закладів освіти. Більш ніж у третині немає музичного керівника (35,9%), інструктора з фізкультури (37,1%). Інструктора з праці мають менше половини закладів освіти (табл. 6.10).

Таблиця 6.10

Відповіді керівників закладів освіти на запитання:
«Чи є в навчальному закладі окремі фахівці?», %

	ЗЗО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
Психолог							
Так, працює на повну ставку	70,0	61,4	35,6	51,5	72,7	61,5	55,2
Так, працює на неповну ставку	20,0	31,4	47,7	36,5	9,1	19,3	31,3
Немає	10,0	7,2	16,7	12,0	18,2	19,2	13,5
Соціальний педагог							
Так, працює на повну ставку	52,5	40,0	21,1	34,0	39,4	15,4	32,8
Так, працює на неповну ставку	15,0	32,9	40,0	32,5	9,1	7,7	27,0
Немає	32,5	27,1	38,9	33,5	51,5	76,9	40,2
Вихователь							
Так, працює на повну ставку	55,0	42,9	33,3	41,0	57,6	61,5	45,2
Так, працює на неповну ставку	2,5	11,4	15,6	11,5	3,0	7,7	10,0
Немає	42,5	45,7	51,1	47,5	39,4	30,8	44,8
Соціальний працівник							
Так, працює на повну ставку	12,5	8,6	3,3	7,0	3,0	7,7	6,6
Так, працює на неповну ставку	2,5	7,1	7,8	6,5	0,0	0,0	5,0
Немає	85,0	84,3	88,9	86,5	97,0	92,3	88,4
Педагог-організатор							
Так, працює на повну ставку	80,0	92,8	80,0	84,5	9,1	34,6	69,9
Так, працює на неповну ставку	7,5	4,3	15,6	10,0	3,0	0,0	8,1
Немає	12,5	2,9	4,4	5,5	87,9	65,4	22,0
Вихователь-методист							
Так, працює на повну ставку	17,5	10,0	5,6	9,5	6,1	23,1	10,4
Так, працює на неповну ставку	2,5	5,7	4,4	4,5	0,0	3,8	3,9
Немає	80,0	84,3	90,0	86,0	93,9	73,1	85,7
Методист							
Так, працює на повну ставку	22,5	12,9	14,4	15,5	78,7	76,9	29,7
Так, працює на неповну ставку	7,5	7,1	3,3	5,5	6,1	15,4	6,6
Немає	70,0	80,0	82,3	79,0	15,2	7,7	63,7
Майстер							
Так, працює на повну ставку	2,5	12,9	5,6	7,5	84,8	34,7	20,1
Так, працює на неповну ставку	2,5	2,9	4,4	3,5	6,1	3,8	3,9
Немає	95,0	84,2	90,0	89,0	9,1	61,5	76,0
Музичний керівник							
Так, працює на повну ставку	50,0	55,7	44,4	49,5	45,5	19,2	46,0
Так, працює на неповну ставку	12,5	15,7	28,9	21,0	6,0	11,5	18,1
Немає	37,5	28,6	26,7	29,5	48,5	69,3	35,9
Інструктор з фізкультури							
Так, працює на повну ставку	65,0	54,3	51,1	55,0	78,8	65,4	59,0
Так, працює на неповну ставку	2,5	1,4	6,7	4,0		7,7	3,9
Немає	32,5	44,3	42,2	41,0	21,2	26,9	37,1
Інструктор з праці							
Так, працює на повну ставку	50,0	44,3	28,9	38,5	42,4	23,1	37,5
Так, працює на неповну ставку	10,0	1,4	13,3	8,5	3,1	7,7	7,7
Немає	40,0	54,3	57,8	53,0	54,5	69,2	54,8

Керівники також надали інформацію щодо наявних видів позанавчальної діяльності (див. табл. 6.11). Спортивні секції та гуртки за інтересами мають майже 95%, факультативне вивчення предметів організовано у 78%, більше 60% зазначили наявність наукових гуртків (в т.ч. роботу Малої академії наук), більше третини мають музичні класи на платній чи безоплатній основі. Учні сільських шкіл меншою мірою мають можливості для відвідування музичних класів, факультативного вивчення предметів, відвідування наукових гуртків.

Таблиця 6.11

Відповіді керівників закладів освіти на запитання: «Чи є у Вашому закладі освіти такі види позанавчальної діяльності для учнів старших класів/студентів?», %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки окремі види діяльності можуть бути як на безоплатній, так і на платній основі)

	ЗЗСО				ЗПО	ЗФО	УСІ заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
Спортивні секції							
Так, на безоплатній основі	87,5	81,4	74,4	79,5	84,8	96,2	81,9
Так, за окрему плату	22,5	14,3	27,8	22,0	15,2	0,0	18,9
Ні, немає	2,5	7,1	6,7	6,0	6,1	3,8	5,8
Гуртки за інтересами							
Так, на безоплатній основі	92,5	91,4	84,4	88,5	72,7	92,3	86,9
Так, за окрему плату	15,0	5,7	14,4	11,5	12,1	3,8	10,8
Ні, немає	2,5	4,3	3,3	3,5	15,2	3,8	5,0
Факультативне вивчення предметів							
Так, на безоплатній основі	95,0	92,9	74,4	85,0	66,7	84,6	82,6
Так, за окрему плату	2,5	4,3	13,3	8,0	0,0	0,0	6,2
Ні, немає	5,0	2,9	13,3	8,0	33,3	15,4	12,0
Музична школа/філіал							
Так, на безоплатній основі	30,0	30,0	15,6	23,5	15,2	19,2	22,0
Так, за окрему плату	20,0	17,1	23,3	20,5	6,1	3,8	17,0
Ні, немає	55,0	54,3	63,3	58,5	78,8	76,9	62,9
Наукові гуртки, робота Малої академії наук							
Так, на безоплатній основі	72,5	74,3	47,8	62	42,4	61,5	59,5
Так, за окрему плату	0,0	2,9	6,7	4,0	0,0	0,0	3,1
Ні, немає	27,5	22,9	45,6	34,0	57,6	38,5	37,5

Важливим є те, що переважна більшість керівників дала позитивну відповідь про можливості використовувати учнями приміщення після навчальних годин (93%) та під час канікул (85%). Хоча у вечірні години робочого тижня відкриті 60% закладів освіти, у вихідні дні – 45%, святкові – 27% (табл. 6.12).

Таблиця 6.12

Можливість використовувати приміщення закладів освіти у позанавчальний час (за відповідями керівників закладів освіти на запитання: «Чи відкрито Ваш заклад освіти для проведення позанавчальних заходів для учнів 9-11 класів/студентів?»), *ствердних відповідей*, %

	ЗЗСО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
У години після навчання (напр., з 14.00 до 18.00)	95,0	95,7	93,3	94,5	87,9	92,3	93,4
У вечірні години робочого тижня	62,5	70,0	52,2	60,5	63,6	50,0	59,8
У вихідні	47,5	54,3	45,6	49,0	21,2	46,2	45,2
У святкові дні	22,5	30,0	27,8	27,5	18,2	30,8	26,6
Під час канікул	87,5	94,3	91,1	91,5	63,6	61,5	84,9

У контексті проблемних аспектів успішної соціалізації підлітків були сформовані запитання щодо потреб членів педагогічних колективів у додатковій підготовці з низки актуальних питань. Найбільш затребуваними темами є: медіація, вирішення конфліктів, запобігання булінгу (52%); інтернет-залежність і безпечна поведінка в інтернет-просторі (49%); статеве виховання та сексуальна поведінка (48%); розвиток громадянської активності (40%); усвідомлене батьківство (39%); профілактика вживання психоактивних речовин (39%); профілактика ВІЛ та ІПСШ (35%) (див. табл. 6.13).

Таблиця 6.13

Оцінка потреб в підготовці членів педагогічного колективу, які б могли стати консультантами або менторами для інших викладачів, дітей, батьків щодо визначених питань (за відповідями керівників закладів освіти), %

	ЗЗСО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
Медіація, вирішення конфліктів, запобігання булінгу							
Потреба є	50,0	48,6	54,4	51,5	60,6	46,2	52,2
Потреби немає	47,5	50,0	43,4	46,5	36,4	53,8	45,9
Не розумію, навіщо потрібно	2,5	1,4	2,2	2,0	3,0	0,0	1,9
Інтернет-залежність і безпечна поведінка в Інтернет-просторі							
Потреба є	60,0	50,0	41,1	48,0	51,5	50,0	48,7
Потреби немає	37,5	47,1	57,8	50,0	42,4	46,2	48,6
Не розумію, навіщо потрібно	2,5	2,9	1,1	2,0	6,1	3,8	2,7
Статеве виховання та сексуальна поведінка							
Потреба є	57,5	42,9	47,8	48,0	57,6	30,8	47,5
Потреби немає	42,5	55,7	52,2	51,5	39,4	69,2	51,7
Не розумію, навіщо потрібно	0,0	1,4	0,0	0,5	3,0	0,0	0,8
Розвиток громадянської активності							
Потреба є	42,5	34,3	41,1	39,0	45,5	38,5	39,8
Потреби немає	57,5	62,8	57,8	59,5	48,5	61,5	58,3
Не розумію, навіщо потрібно	0,0	2,9	1,1	1,5	6,0	0,0	1,9
Усвідомлене батьківство							
Потреба є	45,0	38,6	38,9	40,0	48,5	23,1	39,4
Потреби немає	55,0	58,6	58,9	58,0	42,4	76,9	57,9
Не розумію, навіщо потрібно	0,0	2,8	2,2	2,0	9,1	0,0	2,7

	ЗЗСО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
Профілактика вживання психоактивних речовин							
Потреба є	47,5	37,1	32,2	37,0	54,5	30,8	38,6
Потреби немає	52,5	60,0	63,4	60,0	36,4	69,2	57,9
Не розумію, навіщо потрібно	0,0	2,9	4,4	3,0	9,1	0,0	3,5
Профілактика ВІЛ та ІПСШ							
Потреба є	40,0	31,4	32,2	33,5	45,5	30,8	34,7
Потреби немає	60,0	67,2	66,7	65,5	51,5	69,2	64,1
Не розумію, навіщо потрібно	0,0	1,4	1,1	1,0	3,0	0,0	1,2
Гендерна рівність							
Потреба є	27,5	15,7	22,2	21,0	27,3	19,2	21,6
Потреби немає	67,5	78,6	73,4	74,0	63,6	77,0	73,0
Не розумію, навіщо потрібно	5,0	5,7	4,4	5,0	9,1	3,8	5,4

Підлітки оцінювали свою успішність порівняно з іншими, що також є важливою характеристикою середовища закладу освіти. Аналізуючи відповіді опитаних на запитання: «Порівнюючи себе з іншими дітьми твого віку, як ти оцінюєш рівень своєї навчальної успішності за ...?», можна констатувати, що за такими предметами як математика, природничі науки (біологія, хімія, фізика, природознавство тощо), історія переважають оцінка «середній рівень успішності» (в межах 41,5%-49,5%), приблизно однаковою мірою серед гендерних і вікових груп та місця проживання дітей. Натомість, було виявлено, що самооцінка власної успішності як середньої, корелює за типом закладу освіти, де частки учнів ЗЗСО є меншими, порівнюючи з учнями інших типів закладів освіти. Підлітки оцінили більш високо свою успішність з української мови (високий рівень успішності – 43,6%, середній – 44,3%), де успішнішими є дівчата. У високих оцінках переважають учні шкіл, гімназій, ліцеїв тощо та студенти ЗФПО, які мешкають в обласних центрах, а в середніх оцінках – дещо більше тих, хто навчається в закладах ЗПТО освіти та в селах й інших не обласних населених пунктах. Приблизно однаковою є самооцінка респондентами знань з іноземної мови на рівнях «високий» та «середній» (відповідно 34,8%-35,8%). Така самооцінка суттєво не залежить від статі, але залежить від віку: чим молодші респонденти, тим вищі частки тих, хто визначив свій рівень як високий, і, відповідно, чим старші підлітки, тим більше серед них тих, хто оцінює свій рівень знань іноземної мови як низький. Останнє є безперечним свідченням підвищення авторитету знання іноземних мов як певного гаранту кращої реалізації себе в сучасному глобалізаційному світі. Природно, що вищі оцінки власних знань іноземних мов серед молоді обласних центрів та інших міст, порівняно з підлітками, які мешкають в сільській місцевості. Вище оцінили себе ті, хто навчається в ЗЗСО. Загалом лідером за низькими самооцінками власних знань з названих предметів є математика – 34,6%. Чим старшими є учні, тим критичніше вони оцінюють свою успішність порівняно з іншими (див. табл. 6.14-6.15).

Таблиця 6.14

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Порівнюючи себе з іншими дітьми твого віку, як ти оцінюєш рівень своєї навчальної успішності за такими предметами?...»,
за статтю та віком, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Математика															
Високий	26,4	24,2	25,3	24,9	24,8	24,9	25,7	22,8	24,1	22,9	15,9	19,1	25,4	23,1	24,2
Середній	39,2	44,2	41,8	40,8	41,8	41,3	40,4	40,2	40,3	40,3	42,8	41,6	40,2	42,1	41,2
Низький	34,4	31,6	32,9	34,3	33,4	33,8	33,9	37,0	35,6	36,8	41,3	39,3	34,4	34,8	34,6

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Природничі науки (біологія, хімія, фізика, природознавство тощо)															
Високий	27,5	29,9	28,7	28,2	29,9	29,2	27,1	29,7	28,5	26,3	26,0	26,1	27,5	29,4	28,5
Середній	46,6	50,7	48,8	46,8	51,9	49,4	49,4	50,8	50,2	48,4	51,0	49,8	47,6	51,2	49,5
Низький	25,9	19,4	22,5	25,0	18,2	21,4	23,5	19,5	21,3	25,3	23,0	24,1	24,9	19,4	22,0
Історія															
Високий	30,8	33,7	32,3	32,6	32,7	32,6	32,4	31,8	32,2	28,8	28,9	28,9	31,7	32,3	32,0
Середній	45,3	44,7	45,0	44,2	46,4	45,4	49,0	46,6	47,7	49,4	49,8	49,6	46,4	46,3	46,4
Низький	23,9	21,6	22,7	23,2	20,9	22,0	18,6	21,6	20,1	21,8	21,3	21,5	21,9	21,4	21,6
Українська мова															
Високий	31,1	52,3	41,9	36,1	51,6	44,1	36,0	53,8	45,6	33,3	46,8	40,5	34,3	52,0	43,6
Середній	49,2	38,9	43,9	46,7	40,8	43,6	51,3	39,3	44,9	48,3	43,7	45,9	49,0	40,0	44,3
Низький	19,7	8,8	14,2	17,2	7,6	12,3	12,7	6,9	9,5	18,4	9,5	13,6	16,7	8,0	12,1
Іноземна мова															
Високий	33,4	39,0	36,2	36,1	40,7	38,5	31,1	33,7	32,5	26,1	26,0	26,0	32,9	36,4	34,8
Середній	35,7	37,6	36,7	34,9	33,3	34,1	37,4	35,5	36,4	36,9	37,2	37,1	36,0	35,6	35,8
Низький	30,9	23,4	27,1	29,0	26,0	27,4	31,5	30,8	31,1	37,0	36,8	36,9	31,1	28,0	29,4

Таблиця 6.15

Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Порівнюючи себе з іншими дітьми твого віку, як ти оцінюєш рівень своєї навчальної успішності за такими предметами?...», за типом закладу освіти, типом населеного пункту, %

	Тип закладу освіти			Тип населеного пункту		
	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село
Математика						
Високий	26,7	14,7	18,8	25,1	23,5	24,3
Середній	39,8	46,4	44,1	39,3	41,6	42,4
Низький	33,5	38,9	37,1	35,6	34,9	33,3
Природничі науки (біологія, хімія, фізика, природознавство тощо)						
Високий	29,3	21,4	31,0	26,6	28,1	31,0
Середній	48,2	55,8	50,7	48,3	50,7	49,0
Низький	22,5	22,8	18,3	25,1	21,2	20,0
Історія						
Високий	33,9	24,1	29,1	29,9	32,1	34,0
Середній	44,6	52,2	50,3	45,0	47,1	46,5
Низький	21,5	23,7	20,6	25,1	20,8	19,5
Українська мова						
Високий	45,5	30,9	44,9	46,7	43,2	41,2
Середній	42,8	51,4	46,0	41,3	45,9	44,9
Низький	11,7	17,7	9,1	12,0	10,9	13,9
Іноземна мова						
Високий	37,5	21,1	32,7	42,0	33,5	29,6
Середній	34,8	42,0	35,2	31,7	36,0	39,5
Низький	27,7	36,9	32,1	26,3	30,5	30,9

Згідно розрахованого рівня навчальної успішності опитаних підлітків за самооцінкою навчальної успішності з різних предметів, серед тих, чий рівень успішності високий, дещо більше дівчат, учнів ЗЗСО та мешканців обласних центрів. Тих, чий рівень успішності середній, – дещо більше серед хлопців, студентів ЗФПО. Середовище тих, чий рівень успішності низький, більш-менш однакове і не залежить від груп порівняння, за винятком респондентів, які навчаються в ЗПТО, – їх дещо більше з-поміж інших (див. табл. 6.16).

Таблиця 6.16

Три групи за рівнем успішності (розраховано за відповідями самооцінки своєї навчальної успішності з різних предметів), за статтю, типом закладу освіти, типом населеного пункту, %

	Серед усіх			Тип закладу освіти			Тип населеного пункту		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Обласний центр	Інше місто	Село
Високий	30,6	36,9	33,9	36,6	21,4	31,4	36,4	32,6	33,2
Середній	34,2	30,0	32,0	30,2	39,4	34,3	30,5	32,9	32,1
Низький	35,2	33,1	34,1	33,2	39,2	34,3	33,1	34,5	34,7

Дослідників цікавило, наскільки молодь переймається однією з найнагальніших політичних проблем українського сьогодення – конфліктом на Сході, основними джерелами отримання інформації про конфлікт на рівні пошуку новин та їх подальшого обговорення в родинному й дружньому колах, з учителями в школі та в соціальних мережах. І, як показали результати опитування, молодь, незалежно від статі та віку, здебільшого є реципієнтом в отриманні новин, аніж бере участь у їх подальшому обговоренні. Так, в межах 40% молоді відповіли, що часто отримують інформацію про події на Сході України з таких джерел як телебачення (42%), соціальні мережі (40,5%), інтернет та друковані ЗМІ (39,1%), ще від чверті до третини отримують дану інформацію інколи. Непопулярним агентом інформації для підлітків є радіо (див. рис. 6.2).

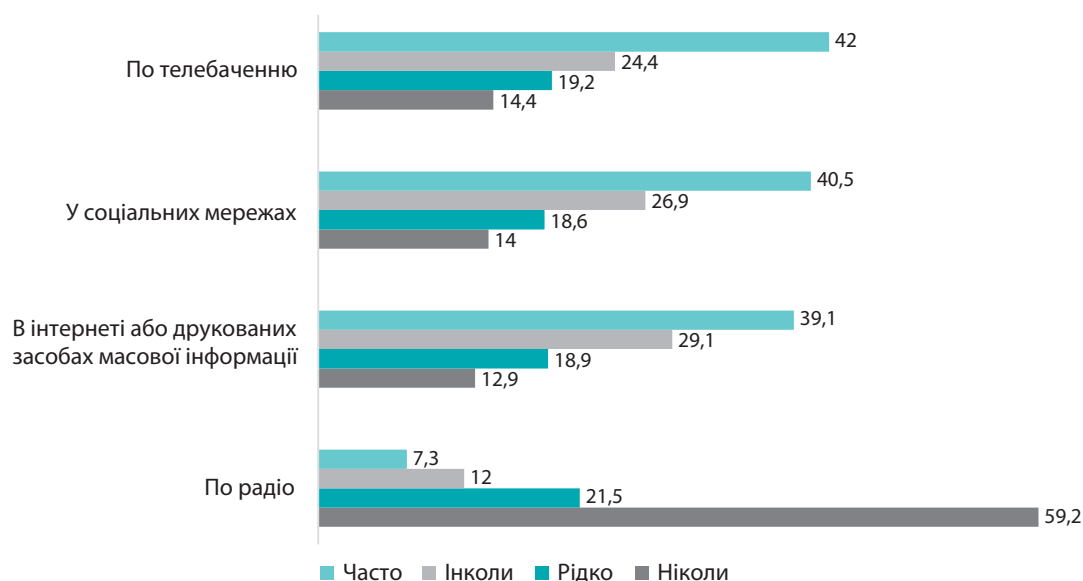

Рис. 6.2. Джерела та частота отримання молоддю новин про конфлікт на Сході України, серед усіх опитаних, %

Згідно з даними, аудиторія, з якою підлітки обговорюють ситуацію на Сході, розподілена таким чином: батьки, сім'я – 37% («часто» – 12,5%, «інколи» – 24,5%), однолітки – 26,3% («часто» – 7,95%, «інколи» – 18,4%), вчителі закладів освіти – 21,9% («часто» – 5,6%, «інколи» – 16,3%), соціальні мережі – 17,7% («часто» – 7,0%, «інколи» – 10,7%). Більшість молоді, як зазначалося вище, рідко або ніколи не приділяє уваги темі конфлікту на Сході у своєму спілкуванні. Такий розподіл свідчить про те, що основним агентом впливу на становлення людини, її соціалізації, що включає в себе не лише концентрацію на власній особистості, а й небайдужість до соціально-політичних процесів країни, патріотизму тощо, є батьківська сім'я (див. рис. 6.3).

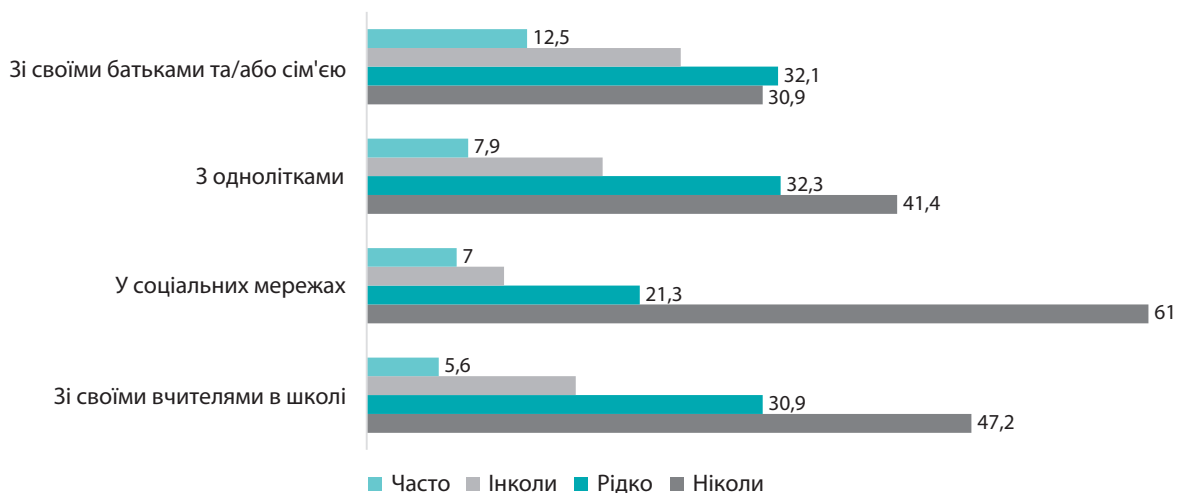

Рис. 6.3. Аудиторія та частота обговорення конфлікту на Сході України, серед усіх опитаних, %

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

- Переважна більшість опитаної молоді мають і бачаться з обома батьками (лише 7,4% не мають або не бачаться з батьками і 0,7% – не мають або не бачаться з матерями).
- Члени сім'ї, з якими проживають підлітки: мати (83,2%) та батько (63,1%), брати (31,5%) та сестри (28,6%), бабусі й дідусі (22,7%). Проте 2,0% проживають самостійно, 8,7% – з вітчимами, 1,1% – з мачухами, 3,3% – з іншими родичами і 0,6% – не з родичами (в інтернаті тощо).
- Кожен шостий опитаний (15,9%) не знає, яку освіту має його батько, і кожен восьмий (13,2%) – яку мати.
- Батьки здебільшого демократично ставляться до змісту проведення їхніми дітьми часу вдома та поза домом (серед підлітків домінують відповіді «майже ніколи» не контролюють, «рідко», «час від часу»). Загалом, дещо більше контролюють хлопців, аніж дівчат, молодших, порівняно зі старшими.
- Переважно батьки знають, де і з ким їхні діти, незалежно від віку, проводять час вечорами, однак частіше відповіді «майже завжди» і «часто знають» обирали дівчата.
- Більше ніж половина молодих людей, незалежно від віку, дещо більше дівчата, не мають особливих проблем з тим, щоб взяти чи позичити гроші у своїх батьків («майже завжди» та «часто» можуть це зробити).
- «Рідко» або «майже ніколи» не мають змоги позичити гроші у батьків 28,2% опитаних, а просто отримати гроші – 18%, помітно більше серед цих підлітків хлопців.
- Дещо більше контролюють своїх дітей щодо проведення часу, особливо вечірнього, та компанії, батьки тих, хто навчається ЗЗСО та проживає в сільській місцевості.
- У 88,6% випадків батьки підлітків знають про часопроведення своїх дітей у вихідні дні (з яких 62,6% – «знають завжди»).
- Небезпечним є те, що кожен десятий опитаний, незалежно від віку та статі, зазначив, що їхні батьки «майже ніколи» або «рідко» знають, де і з ким вони проводять вечірній час поза домом. А у 8,8% молоді батьки лише іноді поінформовані про те, як вони проводять час в суботу, а ще у 2,6% – зазвичай цього не знають.
- Опитана молодь, незалежно від віку, оцінила рівень їхньої підтримки власними сім'ями – в межах 5,13-6,11 балів з максимальних 7-ми балів за тим чи іншим критерієм дружельюності і підтримки, закладеним у твердженнях про сім'ю, де найвищий бал 6,11 належить твердженню про те, що «моя сім'я дійсно намагається мені допомагати».

- Рівень дружньої підтримки оцінений підлітками нижче, порівнюючи з рівнем родинної підтримки – в межах 4,94-5,24 бали за 7-бальною шкалою, де найвища оцінка – 5,4 бали належить твердженню «зі своїми друзями я можу ділитися радіщами та прикрощами».
- Згідно з результатами дослідження, аудиторія, з якою підлітки обговорюють, зокрема, конфлікт на Сході України, розподілена таким чином: батьки, сім'я – 37%, однолітки – 26,3%, вчителі закладів освіти – 21,9%, соціальні мережі – 17,7%. При цьому молодь, незалежно від статі та віку, здебільшого, є реципієнтом в отриманні новин, аніж бере участь у їх подальшому обговоренні. Основними ж джерелами отримання інформації про конфлікт на рівні пошуку новин (варіант відповіді – «часто» отримую новини) є: телебачення (42%), соціальні мережі (40,5%), інтернет та друковані ЗМІ (39,1%).
- 13,5% закладів освіти не мають психолога в педагогічному колективі.
- Керівники кожного другого закладу освіти зазначили, що мають потребу у додатковій підготовці членів педагогічних колективів з питань медіації, вирішення конфліктів, запобігання булінгу, інтернет-залежності та безпечної поведінки в інтернет-просторі, статевого виховання та сексуальної поведінки.

Рекомендації

Доцільно визначити, які органи державної виконавчої влади мають нести відповідальність за роботу з батьками дітей різного віку.

Проаналізувати наявний досвід формування відповідального батьківства.

На рівні громад, населених пунктів створювати умови для організації змістовного сімейного дозвілля.

На базі закладів освіти проводити інформаційно-просвітницькі, педагогічні, психологічні тренінги, публічні лекції, інтерактивні ігри тощо, з використанням ефективних сучасних технологій, засобів візуалізації матеріалу та заохочувати батьків до відвідування подібних акцій.

Надати більше підтримки батьківським організаціям.

Популяризувати доступні онлайн ресурси для фахівців, які працюють з підлітками, в тому числі й для членів педагогічних колективів, з актуальних питань формування здорового способу життя та соціалізації підлітків.

Розділ 7. Булінг в підлітковому середовищі

Булінг у закладах освіти має розглядатися як серйозна соціальна проблема. У січні 2019 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», проте проблема агресивної поведінки в підлітковому середовищі не може зникнути водночас, тому питання прояву різних форм насильства як фізичного, так і психологічного, була й залишається актуальною.

7.1. Поширеність булінгу в підлітковому середовищі

Більше половини (57,2%) серед усіх опитаних респондентів сказали, що не стикалися з випадками булінгу протягом останніх 2-3 місяців. Водночас кожен десятий серед усіх опитаних (10,2%) повідомив, що був жертвою булінгу протягом означеного часового проміжку. Дещо частіше жертвами булінгу ставали підлітки 2004 р.н. – про це повідомили 12,6% усіх опитаних респондентів. Суттєвих статевих розбіжностей серед жертв булінгу не спостерігалось (див. табл. 7.1).

5,7% усіх опитаних підлітків визнали, що брали участь у булінгу інших людей, причому серед хлопців таких більше, ніж серед дівчат (відповідно 6,9% та 4,7%).

Кожен четвертий (25,8%) серед усіх опитаних підлітків зазначив, що спостерігав випадки булінгу, проте особисто в них участі не брав. Найменше тих, хто спостерігав випадки булінгу, було серед учнів ЗПТО – 17,9%, а найбільше – серед студентів ЗФПО – 28,5%.

Таблиця 7.1

Досвід булінгу протягом останніх 2-3 місяців, за статтю та віком, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей, респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді)

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так, я піддавався (-лась) булінгу/ був (-ла) жертвою булінгу	12,4	12,8	12,6	8,7	10,5	9,6	8,2	9,7	9,0	9,8	7,7	8,7	9,7	10,6	10,2
Так, я брав (-ла) участь у булінгу інших людей	7,5	4,3	5,9	7,2	5,9	6,5	6,2	4,0	5,0	6,1	3,6	4,8	6,9	4,7	5,7
Так, я спостерігав (-ла) випадки булінгу, але особисто в них участі не брав (-ла)	24,5	28,1	26,3	25,4	27,5	26,5	23,9	26,9	25,5	22,1	24,5	23,4	24,4	27,2	25,8
Ні, ніколи з такими випадками не стикався (-лася)	53,9	55,0	54,5	57,6	55,5	56,6	59,8	58,9	59,3	58,0	62,6	60,5	57,2	57,2	57,2

7.2. Поведінкові моделі підлітків в ситуаціях булінгу

У ситуаціях, коли дитина чи підліток стають жертвами булінгу, важливо розуміти, які дії вони вчиняють із метою вирішення цієї проблеми. Результати опитування учнівської молоді в 2019 році демонструють, що серед тих, хто був жертвою булінгу, більше третини (37,5%) респондентів ігнорували булінг, ще 28,9% намагалися вчиняти опір самостійно як фізично, так і словесно. Практично кожен п'ятий (18,7%) опитаний шукав підтримки в батьків, а 13,5% серед тих, хто піддавався булінгу, шукав підтримки в друзів. На жаль, лише 4,6% підлітків, які були жертвами булінгу, шукали підтримки у вчителів, що може свідчити про низький рівень довіри до представників закладу освіти чи відсутність віри в те, що вони можуть допомогти в ситуації булінгу. Важливо зауважити, що серед тих, хто був жертвою булінгу, дівчата більш схильні звертатися по допомогу, тоді як хлопці намагаються чинити самостійний опір (див. рис. 7.1).

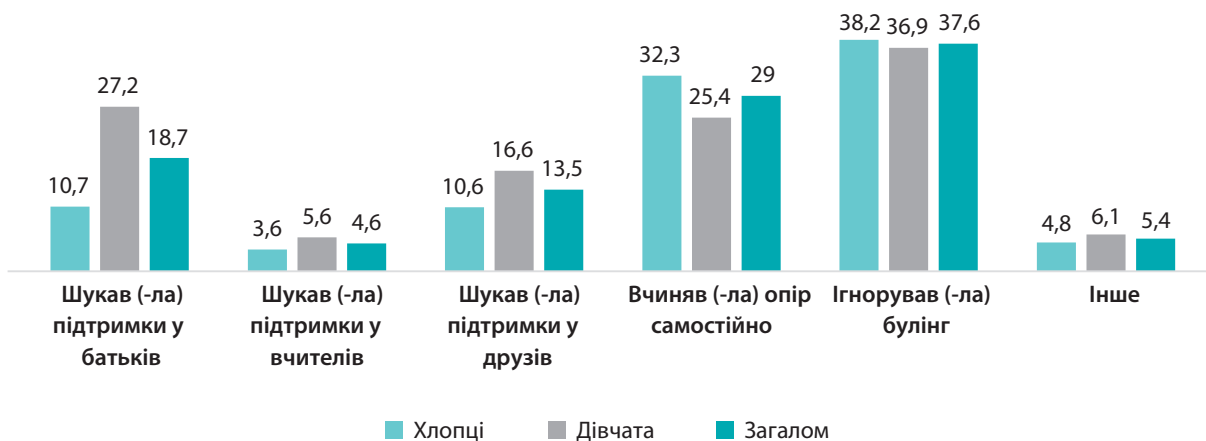

Рис. 7.1. Дії, які вчиняють жертви булінгу, за статтю, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей. Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді)

Як продемонстрували результати дослідження, більше третини опитаних (37,5%), які були жертвами булінгу, його ігнорували. Серед причин ігнорування булінгу були названі такі: «це не було для мене проблемою» – 30,1%; невіра в результат в разі певної дії – 29,3%; острах нових випадків булінгу – 11,6% (дівчата заявляли про цей страх двічі частіше, ніж хлопці, – відповідно 15,6% та 7,8%); відсутність людини, до якої можна було б звернутися, – 8,4%; відчуття того, що цим питанням мають займатися дорослі, – 6,4% (див. рис. 7.2).

Суттєвих вікових відмінностей, а також відмінностей залежно від типу місця проживання не спостерігається.

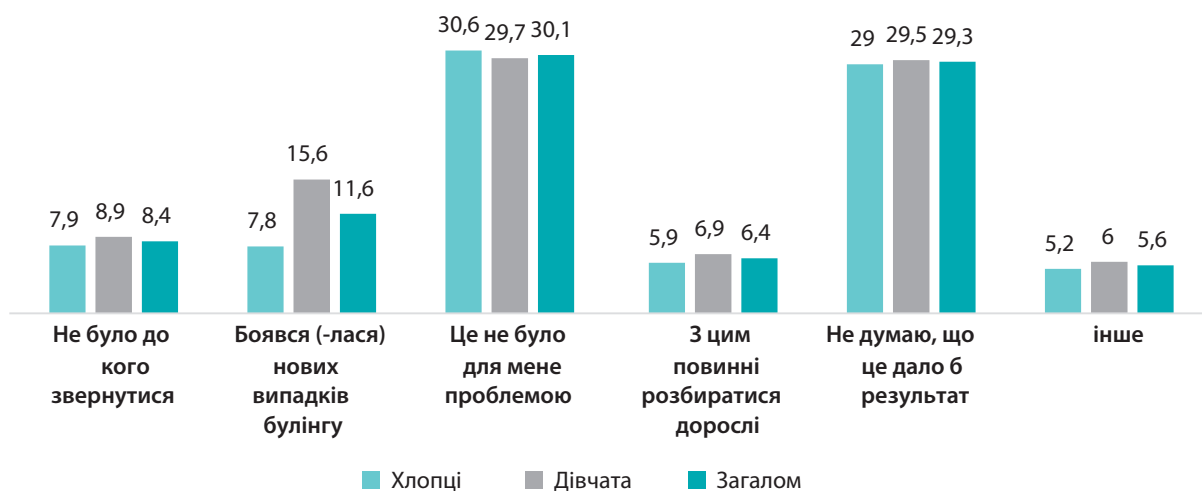

Рис. 7.2. Причини ігнорування булінгу його жертвами, за статтю, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей. Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді)

У процесі булінгу, як правило, задіяні не лише «жертви» та «кривдники» – важливими учасниками цього процесу є свідки, адже вирішення проблеми булінгу може залежати від їхньої поведінки та їхніх дій. Результати опитування свідчать, що серед тих, хто був свідком булінгу, 35,5% намагалися вчиняти опір самостійно як фізично, так і словесно, третина (29%) респондентів-свідків ігнорувала булінг. 13,2% серед тих, хто був свідком булінгу, шукав підтримки в друзів, а практично кожен десятий (11,7%) опитаний шукав підтримки в батьків, 8,1% підлітків-свідків булінгу шукали підтримку у вчителів (див. рис. 7.3). Суттєвих вікових відмінностей, а також відмінностей залежно від типу закладу освіти чи типу населеного пункту не спостерігається.

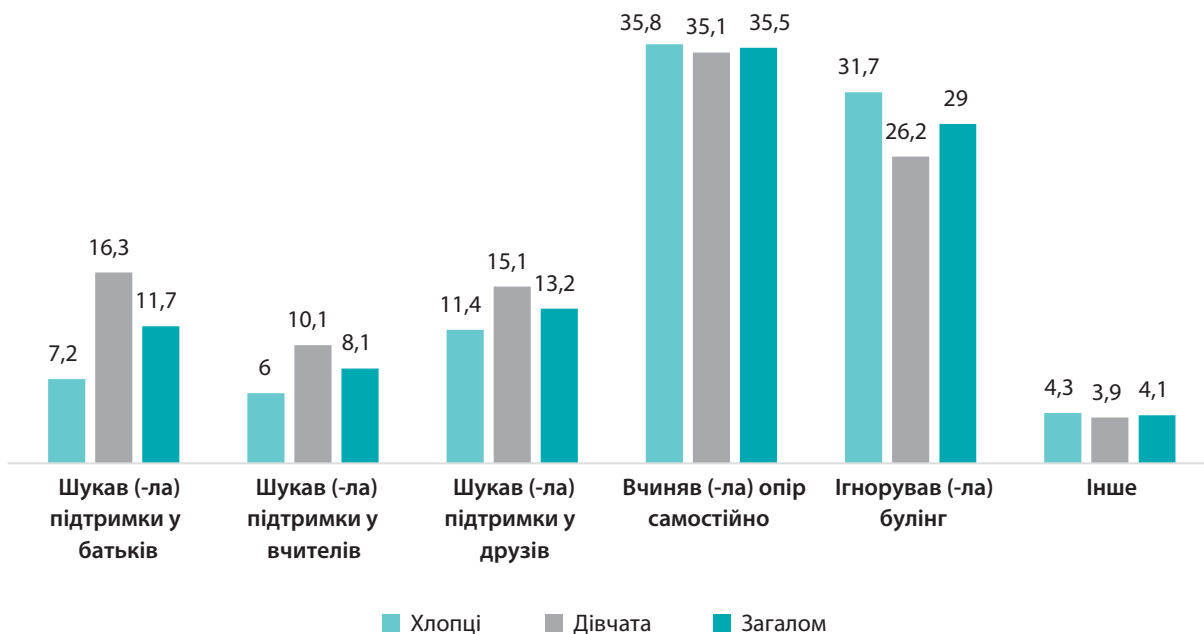

Рис. 7.3. Дії, які вчиняють свідки булінгу, за статтю, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей, респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді)

За результатами опитування близько третини (29%) свідків булінгу переважно ігнорують його. Практично третина опитаних свідків булінгу ігнорувала його через те, що вважала те, що відбувається, не своєю справою, та не вважала, що їхні дії дадуть результат (відповідно 28,1% та 27,1%) Кожен десятий свідок (10,4%) ігнорував булінг через страх самому стати його жертвою. 8,4% свідків не мали до кого звернутися, а ще 8,7% свідків вважають, що цим мають займатися дорослі. (див. рис. 7.4.)

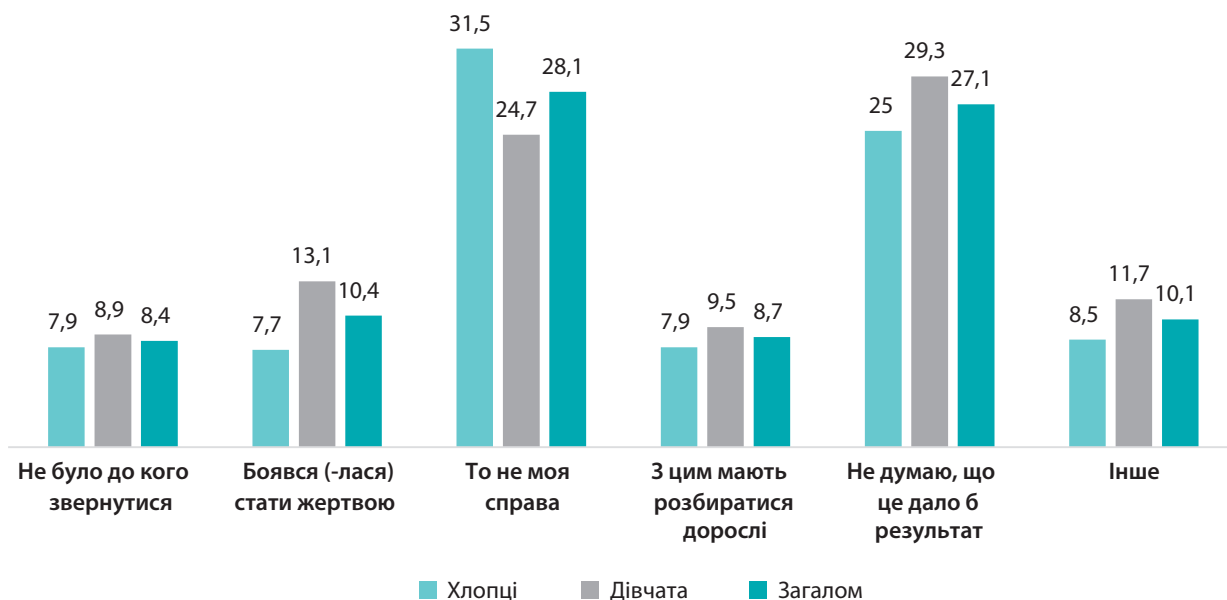

Рис. 7.4. Причини ігнорування булінгу його свідками, за статтю, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей, респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді)

У 2019 році запитання щодо булінгу ставилися не лише підліткам, а й керівникам закладів освіти з метою більшого розуміння розповсюдження проблеми не тільки серед учнівського, але й викладацького складу. Так, кожен п'ятий керівник визнав, що протягом поточного навчального року викладачі їхнього закладу освіти були ображені/принижені учнями та батьками (26,6% та 26,3% відповідно).

Такі випадки значно частіше фіксували представники ЗЗСО, а найменше – в ЗФПО (відповідно 30,5% та 7,7%) (див. табл. 7.2).

Таблиця 7.2

Випадки булінгу вчителів/викладачів в закладах освіти, за типом закладу освіти, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей)

	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
Учні/студенти	30,5	18,2	7,7	26,6
Вчителі/інші члени педагогічного колективу	5,0	3,0	0,0	4,2
Батьки	32,5	6,1	3,8	26,3

Основним видом приниження викладачів протягом поточного навчального року були вербальні образи в присутності інших осіб. Про це повідомив кожен третій (30,1%) керівник закладу освіти. Причому найчастіше це відбувалось у сільських ЗЗСО (36,7%), а найрідше в ЗФПО – 7,7%. Кожен шостий (15%) представник ЗЗСО обласного центру повідомив про те, що вчителям надсилали образливі sms-повідомлення та обговорювали або висміювали на сайтах про вчителів/викладачів, а ще 12,5% – про те, що вчителям надсилали образливі повідомлення в соціальних мережах (Facebook, Viber, Telegram, WhatsApp тощо) (див. табл. 7.3).

Таблиця 7.3

Види приниження вчителів/викладачів у навчальному закладі протягом поточного навчального року, за типом закладу освіти, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей)

	ЗЗСО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
Вербальна образа в присутності інших осіб	30,0	35,7	36,7	35,0	18,2	7,7	30,1
Образливі повідомлення у соціальних мережах (Facebook, Viber, Telegram, WhatsApp тощо)	12,5	8,6	7,8	9,0	0,0	0,0	6,9
Обговорення або висміювання на сайтах про вчителів/викладачів	15,0	2,9	5,6	6,5	0,0	3,8	5,4
Образливі SMS-повідомлення	15,0	5,7	3,3	6,5	0,0	0,0	5,0
Завантаження непривабливих фотографій в інтернет без відома вчителя/викладача	7,5	7,1	2,2	5,0	0,0	0,0	3,9
Фізичне побиття	2,5	1,4	1,1	1,5	3,0	0,0	1,5
Образливі електронні листи	2,5	1,4	1,1	1,5	0,0	0,0	1,2

Кожен десятий керівник повідомив, що батьки зверталися до поліції протягом поточного навчального року з метою вирішення питань булінгу. До департаменту/управління освіти і науки зверталися 5% батьків. Важливо відмітити, що найактивніше до зовнішніх джерел вирішення проблеми булінгу зверталися батьки учнів, які навчаються у ЗЗСО обласних центрів (див. табл. 7.4).

Таблиця 7.4

Організації, до яких зверталися батьки з метою вирішення проблем булінгу протягом поточного навчального року, за типом закладу освіти, %
(сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей)

	ЗЗСО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл. центр	Інші міста	Села	Загалом			
Поліція	22,5	10,0	6,7	11,0	12,1	0,0	10,0
Департамент/управління освіти та науки	15,0	2,9	4,4	6,0	3,0	0,0	5,0
Соціальні мережі	5,0	4,3	1,1	3,0	0,0	0,0	2,3
Батьківські громадські організації	5,0	0,0	1,1	1,5	6,1	0,0	1,9
Телевізійні канали	2,5	1,4	2,2	2,0	0,0	0,0	1,5

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

- Кожен десятий серед усіх опитаних (10,2%) підлітків повідомив, що був жертвою булінгу протягом останніх 2-3 місяців.
- 5,7% серед усіх підлітків визнали, що брали участь у булінгу інших людей, водночас серед хлопців таких більше, ніж серед дівчат (відповідно 6,9% та 4,7%).
- Кожен четвертий (25,8%) серед усіх опитаних підлітків зазначив, що спостерігав випадки булінгу, проте особисто в них участі не брав.
- Серед тих, хто був жертвою булінгу, більше третини (37,5%) респондентів ігнорували булінг, ще 28,9% намагалися вчиняти опір самостійно як фізично, так і словесно. Практично кожен п'ятий (18,7%), хто став жертвою булінгу, шукав підтримки в батьків, а 13,5% серед тих, хто піддавався булінгу, шукали підтримки в друзів.
- Серед причин його ігнорування жертвами булінгу були названі наступні: «це не було для мене проблемою» - 30,1%; невіра в результат у разі певної дії – 29,3%; острах нових випадків булінгу – 11,6%.
- Серед тих, хто був свідком булінгу, 35,5% намагалися вчиняти опір самостійно як фізично, так і словесно, а третина (29%) респондентів ігнорували булінг.
- Кожен п'ятий керівник визнав, що протягом поточного навчального року викладачі його закладу освіти були ображені/принижені учнями та батьками (26,6% та 26,3% відповідно).
- Основним видом приниження викладачів протягом поточного навчального року були вербальні образи в присутності інших осіб. Про це повідомив кожен третій (30,1%) керівник закладу освіти.

Рекомендації

З метою запобігання булінгу в закладах освіти необхідно здійснювати діагностику психоемоційного середовища та мотиваційно-освітню роботу з адміністрацією; консультативно-освітню роботу з педагогічними кадрами та батьками; консультативно-корекційну роботу з підлітками-«агресорами», підлітками-«жертвами» та підлітками-«спостерігачами».

Для успішного та дієвого впровадження зазначених тактик необхідно на національному та регіональному рівнях розробити стратегію: методичні й методологічні рекомендації, підготувати тренерів-спеціалістів із психологічною та педагогічною освітою для роботи з педагогічним складом закладів освіти; запровадити систему моніторингу психоемоційного стану дітей та підлітків, для чого підготувати команду спеціалістів-тренерів, котрі проведуть тренінги в закладах освіти України.

Окрему увагу необхідно приділити «легким» формам прояву насильства серед підлітків.

Розділ 8. Явище полінаркоманії у підлітковому середовищі

8.1. Полінаркоманія серед українських підлітків: поширеність та динаміка

Вживання двох або більше речовин у поєднанні, одночасне вживання наркотиків – особливо небезпечна форма вживання психоактивних речовин. Хоча алкоголь, тютюн та канабіс є найбільш розповсюдженими ПАР, дані щодо полінаркоманії є досить обмеженими, проте це явище має бути важливою сферою для досліджень, профілактичних заходів та формування політики.

Вживання ПАР серед підлітків та молодих людей є широко поширеним явищем, і не дивно, що у багатьох підлітків, які експериментували з різними речовинами, починаються проблеми, коли експериментальне використання стає регулярним. Полінаркоманія також пов'язана з підвищеним ризиком психічних та фізичних проблем зі здоров'ям.

Дослідження ESPAD у своїй методології поєднує явище полінаркоманії разом з іншими формами девіантної поведінки. Отже, при аналізі комбінованого вживання враховується той факт, що вживання алкоголю та куріння є більш поширеним явищем серед підлітків, ніж вживання наркотичних речовин. Саме тому встановлюються граничні точки для частоти куріння та вживання алкоголю для того, щоб виключити так звані «нормалізовані» практики і зосередитися на ризикованих практиках¹¹.

Дослідники проекту ESPAD розглядають полінаркоманію як комбіноване зловживання більш ніж однією речовиною та включає такі практики вживання: «куріння» – це куріння більше 5 сигарет в день за останні 30 днів, «вживання алкоголю» – вживання 10 і більше разів за останні 30 днів, «вживання канабісу» – будь-яке вживання протягом останніх 30 днів, «вживання інших нелегальних наркотиків» – будь-яке вживання протягом життя та «вживання транквілізаторів/седативних препаратів без призначення лікаря» – будь-яке вживання протягом життя¹².

Поширеність полінаркоманії (2+ речовин) серед усіх становить 4,2%. Частка хлопців, які зловживають декількома речовинами, втричі більша, ніж дівчат: 6% і 2,1% відповідно (див. табл. 8.1).

Якщо поглянути на рівень комбінованого зловживання в різних типах навчального закладу, то можна побачити, що частка тих, хто вживає 2 та більше речовин є суттєво більшою серед учнів ЗПТО – 10,4%, у порівнянні з часткою серед учнів ЗФПО – 6,4% та часткою серед учнів ЗЗСО – 2,7%.

Отже, за останні 12 років майже вдвічі зменшилась частка учнів, які викурювали 5 сигарет в день за останні 30 днів: 11,7% у 2007 році та 6,1% у 2019 році. Також менша частка учнів вживала алкоголь 10 і більше разів за останні 30 днів у 2019 році, у порівнянні з 2007 роком: 5,1% та 8,2% відповідно. Проте, порівнюючи результати хвиль 2015 та 2019 рр., спостерігається збільшення частки тих, хто вживав алкоголь 10 разів та більше протягом останніх 30 днів. Вживання транквілізаторів також зменшилося з 4,1% у 2007 році до 2,1% у 2019. Вживання інших наркотиків, окрім канабісу, поступово зменшується: 4,1% у 2007 та 2,8% у 2019 р. Якщо поглянути на ситуацію із вживанням канабісу, то вона залишилася практично незмінною. Рівень комбінованого зловживання психоактивними речовинами (2+ речовин) показує тенденцію до зниження, проте за останні 8 років частка учнів, які вживають 2 і більше психоактивних речовин, знизилася лише на 1,5%.

При розгляді явища полінаркоманії важливо звертати увагу на моделі комбінування при вживанні 2 різних психоактивних речовин (див. табл. 8.4). Найбільш поширеними формами комбінування психоактивних речовин є куріння із вживанням алкоголю – 1,9%, куріння та вживання канабісу – 1,4%, вживання канабісу та інших наркотиків, крім канабісу – 1,3%. Найменш поширеною формою комбінування психоактивних речовин є куріння та вживання транквілізаторів – 0,6%.

¹¹ The 2011 ESPAD report substance use among students in 36 European countries» (<http://www.espad.org/en/Reports--Documents/ESPAD-Reports/>).

¹² Там само

Таблиця 8.1

Вживання окремих речовин та полінаркоманія, за віком та статтю, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Куріння	3,5	1,9	2,7	8,5	3,9	6,1	12,7	5,5	8,9	17,0	8,5	12,5	9,3	4,4	6,8
Алкоголь	3,0	2,9	2,9	5,9	4,2	5,1	7,1	6,0	6,5	12,6	7,1	9,6	6,2	4,8	5,5
Транквілізатори	1,0	1,7	1,4	1,7	2,4	2,1	1,8	3,0	2,5	3,3	4,5	3,9	1,8	2,6	2,2
Канабіс	2,0	1,1	1,5	3,6	1,9	2,7	3,6	1,8	2,6	8,2	1,4	4,6	3,8	1,6	2,6
Інші наркотики, крім канабісу	2,6	2,0	2,3	3,5	2,2	2,8	3,9	3,3	3,6	7,0	4,9	5,9	3,8	2,8	3,3
0 речовин	92,6	93,3	92,9	85,9	89,9	88,0	80,8	86,5	83,8	70,6	81,6	76,5	84,5	88,7	86,7
1 речовина	4,1	5,1	4,9	8,7	7,3	8,0	13,1	9,6	11,3	18,6	13,2	15,7	10,0	8,2	9,1
2+ речовини	2,7	1,6	2,1	5,3	2,8	4,0	6,1	3,9	4,9	10,7	5,3	7,8	5,5	3,0	4,2
в тому числі:															
3+ речовини	1,4	0,9	1,1	2,5	1,1	1,8	2,6	1,4	2,0	5,6	1,4	3,4	2,6	1,2	1,9

Куріння: 5 і більше сигарет за останні 30 днів.**Алкоголь:** 10 і більше разів за останні 30 днів.**Транквілізатори:** будь-яке вживання протягом життя без призначення лікаря.**Канабіс:** будь-яке вживання за останні 30 днів.**Інші наркотики, крім канабісу:** будь-яке вживання протягом життя.

Таблиця 8.2

Вживання окремих речовин та полінаркоманія, за типом навчального закладу, %

	Навчальний заклад			
	ЗЗСО	ЗПТО	ЗФПО	Серед усіх
Куріння	3,9	20,3	8,6	6,8
Алкоголь	4,0	11,2	7,6	5,5
Транквілізатори	2,1	2,0	2,8	2,2
Канабіс	1,9	6,1	3,1	2,6
Інші наркотики, крім канабісу	2,6	5,5	5,1	3,3
0 речовин	90,2	71,1	82,9	86,7
1 речовину	7,1	18,4	10,7	9,1
2+ речовини	2,7	10,4	6,4	4,2
в тому числі:				
3+ речовини	1,3	4,0	2,4	1,9

Куріння: 5 і більше сигарет за останні 30 днів.**Алкоголь:** 10 і більше разів за останні 30 днів.**Транквілізатори:** будь-яке вживання протягом життя без призначення лікаря.**Канабіс:** будь-яке вживання за останні 30 днів.**Інші наркотики, крім канабісу:** будь-яке вживання протягом життя.

Загальна динаміка комбінованого зловживання психоактивними речовинами серед 16-річних підлітків показує тенденцію до спадання (див. табл. 8.3).

Таблиця 8.3

Динаміка вживання окремих речовин та полінаркоманія серед 15-16-річних підлітків, %

	Серед усіх			
	2007	2011	2015	2019
Куріння	11,7	8,7	6,6	6,1
Алкоголь	8,2	7,9	3,9	5,1
Транквілізатори	4,1	2,2	1,7	2,1
Канабіс	2,5	3,0	2,5	2,7
Інші наркотики, крім канабісу	4,1	4,1	3,8	2,8
2+ речовини	5,8	5,5	4,4	4,0
в тому числі:				
3+ речовини	1,8	1,9	1,1	1,8

Куріння: 5 і більше сигарет за останні 30 днів.

Алкоголь: 10 і більше разів за останні 30 днів.

Транквілізатори: будь-яке вживання протягом життя без призначення лікаря.

Канабіс: будь-яке вживання за останні 30 днів.

Інші наркотики, крім канабісу: будь-яке вживання протягом життя.

Таблиця 8.4

Моделі комбінування 2 різних психоактивних речовин, %

Речовини	Частка тих, хто вживав
Куріння + Алкоголь	1,9
Куріння + Канабіс	1,4
Куріння + Інші наркотики, крім канабісу	1,3
Канабіс + Інші наркотики, крім канабісу	1,2
Алкоголь + Інші наркотики, крім канабісу	1,2
Алкоголь + Канабіс	1,0
Інші наркотичні речовини + Транквілізатори	1,0
Канабіс + Транквілізатори	0,7
Алкоголь + Транквілізатори	0,7
Куріння + Транквілізатори	0,6

8.2. Полінаркоманія в контексті поведінкових практик та цифрових технологій

Важливо розуміти, що рівень обізнаності батьків щодо проведення підлітками суботніх вечорів різниться залежно від того, чи практикують респонденти полінаркоманію. Так, серед тих, хто повідомив, що вживає 0 речовин, 1,9% вказали на те, що їхні батьки не знають про суботні вечори, а серед тих, хто вживає 2+ речовини, таких вже був кожен десятий опитаний (10%).

Розглянемо також зв'язок між полінаркоманією та окремими поведінковими практиками учнівської молоді. У рисунку 8.1 представлено розподіл відповідей учнів на запитання щодо їхньої гри в азартні ігри мінімум 2-3 рази на тиждень, рівня успішності, відвідування закладу освіти (прогули щонайменше 2 дні протягом останніх 30 днів) та відвідування кафе, дискотек або вечірок щонайменше раз на тиждень залежно від того, чи практикує респондент/ка полінаркоманію, чи ні (див. рис. 8.1).

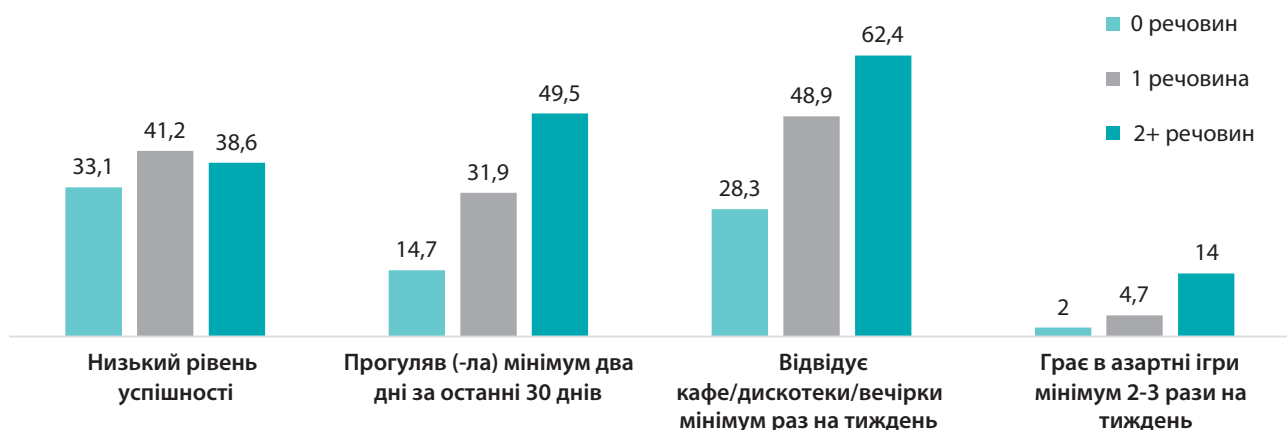

Рис. 8.1. Поведінкові практики учнів в залежності від полінаркоманії, %.

Як можна побачити з рисунку, є зв'язок між поведінковими практиками підлітків та полінаркоманією. Так, практично половина опитаних (49,5%), які вживають 2+ речовини, вказали, що прогулювали без поважної причини щонайменше два навчальних дні протягом останніх 30 днів. Також результати показують, що учні, які вживають 2+ речовини, більшою мірою схильні до частого відвідування кафе, дискотек та вечірок: 62,4% учнів, які вживали 2 та більше речовини, відвідували розважальні заклади щонайменше раз на тиждень.

Полінаркоманія також пов'язана із низькою успішністю в школі: 38,6% учнів, які вживали 2 та більше речовин, та 41,2% учнів, які вживали 1 речовину, оцінили свою успішність як низьку, порівнюючи з учнями свого закладу освіти.

Не менш важливим є спостереження, що учні, які комбіновано зловживають психоактивними речовинами, також більшою мірою схильні до гри в азартні ігри. Так, 14% респондентів, які вживали 2 та більше речовин, вказали, що грали в азартні ігри протягом останніх 12 місяців щонайменше 2-3 рази на тиждень.

Важливим результатом є встановлення зв'язку між явищем полінаркоманії та булінгом у закладі освіти. Так, згідно отриманих даних, серед тих, хто вживає 2+ речовин, вдвічі більше жертв булінгу, ніж серед тих, хто не практикує полінаркоманію (відповідно 21,2% та 9,5%). Агресорів серед тих, хто споживає 2+ речовин, у 3,7 рази більше, ніж серед тих, хто вживає 0 речовин (відповідно 17,4% та 4,7%) (див. рис. 8.2).

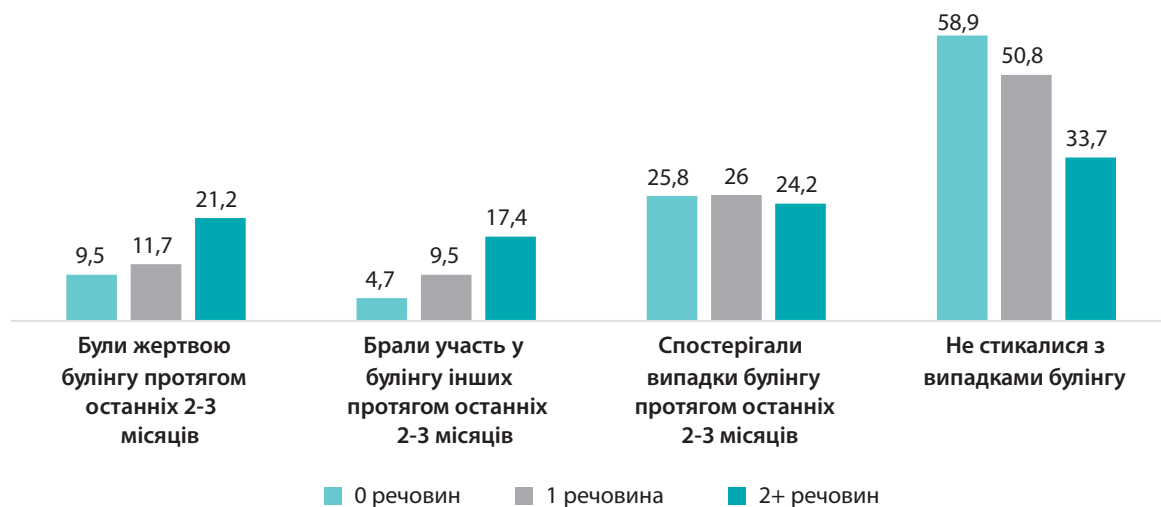

Рис. 8.2. Досвід булінгу в навчальних закладах та полінаркоманія, %

(не всі учні, які брали участь в опитуванні, надали відповідь щодо булінгу, тому сума відповідей дещо менша за 100%)

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

- Поширеність полінаркоманії (2+ речовин) серед усіх опитаних становить 4,2%. Частка хлопців, які зловживають декількома речовинами, втричі більша, ніж дівчат: 6% і 2,1% відповідно.
- Частка тих, хто вживає 2 та більше речовин, є суттєво більшою серед учнів ЗПТО – 10,4%.
- Найбільш поширеними формами комбінування психоактивних речовин є куріння із вживанням алкоголю – 1,9%, куріння та вживання канабісу – 1,4%, вживання канабісу та інших наркотиків, крім канабісу – 1,3%.
- 62,4% учнів, які вживали 2 та більше речовини, відвідували кафе, дискотеки та вечірки щонайменше раз на тиждень.
- 14% респондентів, які вживали 2 та більше речовин, вказали, що грали в азартні ігри протягом останніх 12 місяців щонайменше 2-3 рази на тиждень.
- Серед тих, хто вживає 2 та більше речовини, вдвічі більше жертв булінгу, ніж серед тих, хто не практикує полінаркоманію (відповідно 21,2% та 9,5%).
- Агресорів серед тих, хто споживає 2+ речовин, у 3,7 рази більше, ніж серед тих, хто вживає 0 речовин (відповідно 17,4% та 4,7%).

Рекомендації

В межах профілактичних програм, що діють в навчальних закладах, окрему увагу необхідно приділяти ризикам та шкідливому впливу від комбінування різних речовин, з роз'ясненням наслідків для здоров'я.

Необхідно розробити відповідні методичні матеріали або тематичні навчальні модулі для вчителів та викладачів, вихователів та психологів, для медичних працівників та інших фахівців, які працюють в підлітками у сфері попередження вживання психоактивних речовин, а також з підлітками, які експериментують з наркотиками.

Доцільним є проведення самостійного дослідження серед груп підлітків, які практикують комбіноване зловживання психоактивних речовин, для вивчення цієї проблеми, чинників впливу та бар'єрів для попередження.

Розділ 9. Досвід звернення за медико-соціальними послугами

Значну кількість розладів здоров'я підлітків та молоді можна попередити за допомогою профілактичних заходів, серед яких важливе місце займає діяльність з формування здорового способу життя та регулярні профілактичні огляди. Дослідження в Україні традиційно включає до переліку завдань вивчення рівня доступності медико-соціальних послуг для підлітків, а також рівня поінформованості про шляхи передачі та способи запобігання інфікування ВІЛ.

9.1. Доступ до медичної допомоги

В контексті медичної реформи первинної ланки, учням/студентам було поставлено запитання щодо вибору сімейного лікаря та підписання декларації з ним. Так, 66,5% серед усіх опитаних підлітків повідомили, що обрали лікаря та підписали з ним декларацію самостійно або його обрали батьки. Про вибір сімейного лікаря дівчата обізнані краще, ніж хлопці (відповідно 72,8% та 59,4%) – причому це твердження є стійким для усіх вікових груп. 22,9% опитаних не знають, чи обрано лікаря (див. табл. 9.1). Найбільш активно сімейних лікарів обирають та підписують з ними декларації в обласних центрах, а найменше – у селах (відповідно 68,3% та 63,6%). Серед учнів ЗФПО, порівнюючи з іншими навчальними закладами, найбільша частка тих, хто обрав лікаря (самостійно чи за вибором батьків) та підписав з ним декларацію (див. рис. 9.1).

Таблиця 9.1

Розподіл відповідей на запитання: «Чи обрав (-ла) ти вже свого сімейного лікаря (педіатра/терапевта)?», за статтю, %

	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так, лікаря обрав (-ла) самостійно та декларацію підписано	19,4	19,2	19,3
Так, лікаря обрав (-ла) самостійно, проте декларацію не підписано	1,4	1,3	1,4
Так, лікаря обрали батьки та декларацію підписано	40,4	53,6	47,2
Так, лікаря обрали батьки, проте декларацію ще не підписано	2,8	3,8	3,3
Ні, лікаря ще не обрано	5,7	6,2	5,9
Не знаю	30,3	15,9	22,9

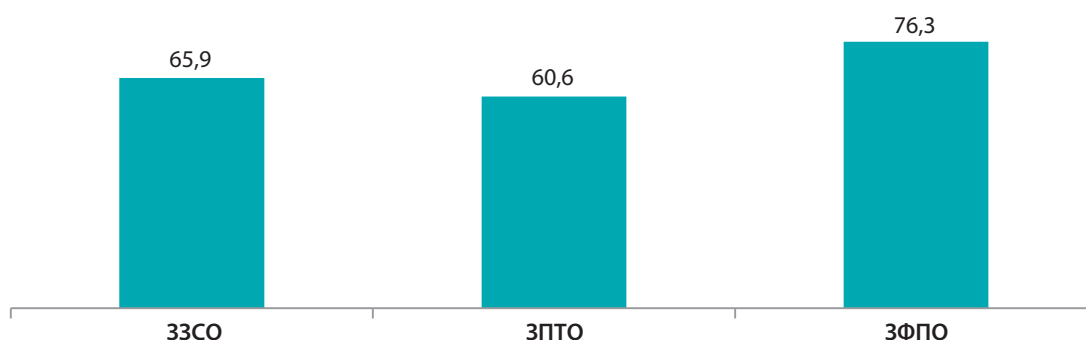

Рис. 9.1. Частка опитаних, які обрали свого сімейного лікаря та підписали з ним декларацію, за типом навчального закладу, % (сума відповідей «Так, лікаря обрав (-ла) самостійно та декларацію підписано» та «Так, лікаря обрали батьки та декларацію підписано»)

Протягом останніх 12 місяців 66,8% опитаних підлітків зверталися до лікаря, 58,6% – проходили комплексне медичне обстеження. Практично третина опитаних зверталися до медичного працівника навчального закладу та до травм пункту (відповідно 34,6% та 27,3%). До психолога навчального за-

кладу протягом останніх 12 місяців зверталися 15,2% молодих людей. Кожен десятий підліток (11,3%) намагався знайти допомогу у клініках, дружніх до молоді. Найменш популярними серед підлітків виявилися громадські організації, гарячі лінії та благодійні фонди (відповідно 7,9%, 7,7% та 6,7%). Дівчата всіх вікових категорій частіше звертаються до медичних працівників навчального закладу, ніж хлопці (відповідно 39% та 29,9%). А в громадські організації, благодійні фонди та гарячі лінії хлопці звертаються частіше за дівчат (див. табл. 9.2).

Таблиця 9.2

Розподіл відповідей на запитання: «Куди ти звертався (-лася) за медико-соціальними послугами в разі необхідності упродовж останніх 12 місяців?», за статтю, віком, %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
За консультацією лікаря за місцем реєстрації/проживання															
Так	58,0	67,9	63,0	58,9	73,7	66,4	61,7	76,5	69,5	62,2	77,7	70,5	59,8	73,4	66,8
Ні	42,0	32,1	37,0	41,1	26,3	33,6	38,3	23,5	30,5	37,8	22,3	29,5	40,2	26,6	33,2
Проходив (-ла) комплексне медичне обстеження (терапевт, хірург, окуліст, ЛОР, ортопед)															
Так	52,1	58,9	55,6	54,4	65,5	60,1	58,4	62,3	60,5	52,9	60,9	57,2	54,7	62,3	58,6
Ні	47,9	41,1	44,4	45,6	34,5	39,9	41,6	37,7	39,5	47,1	39,1	42,8	45,3	37,7	41,4
Травмпункт															
Так	31,2	29,6	30,4	28,9	26,1	27,5	26,9	24,4	25,5	27,5	20,6	23,8	28,8	25,9	27,3
Ні	55,5	62,6	59,1	59,0	68,4	63,8	62,4	70,0	66,4	58,5	72,5	66,0	59,0	67,8	63,5
Не знаю про існування такої організації	13,3	7,8	10,5	12,1	5,5	8,7	10,7	5,6	8,1	14,0	6,9	10,2	12,2	6,3	9,2
Медичний працівник навчального закладу															
Так	31,5	39,6	35,6	30,7	40,6	35,7	27,4	37,7	32,8	29,6	36,0	33,1	29,9	39,0	34,6
Ні	54,0	52,8	53,4	56,8	53,0	54,9	60,3	57,1	58,6	57,3	57,5	57,4	57,0	54,6	55,8
Не знаю про існування такої особи	14,5	7,6	11,0	12,5	6,4	9,4	12,3	5,2	8,6	13,1	6,5	9,5	13,1	6,4	9,6
Психолог навчального закладу															
Так	16,7	15,2	15,9	16,6	15,1	15,8	13,8	13,9	13,9	16,8	13,4	15,0	15,8	14,6	15,2
Ні	69,6	78,6	74,2	71,3	79,9	75,7	74,3	81,5	78,1	70,1	79,7	75,2	71,6	80,0	75,9
Не знаю про існування такої особи	13,7	6,2	9,9	12,1	5,0	8,5	11,9	4,6	8,0	13,1	6,9	9,8	12,6	5,4	8,9
Соціальний педагог															
Так	14,5	12,1	13,3	14,1	9,4	11,7	11,5	10,5	11,0	14,7	7,9	11,1	13,6	10,3	11,9
Ні	69,7	80,7	75,2	72,6	83,7	78,3	76,2	83,2	79,9	70,1	84,6	77,8	72,5	82,8	77,8
Не знаю про існування такої особи	15,8	7,2	11,5	13,3	6,9	10,0	12,3	6,3	9,1	15,2	7,5	11,1	13,9	6,9	10,3
Клініка, дружня до молоді															
Так	14,3	10,2	12,2	14,2	8,8	11,5	12,1	8,6	10,2	14,5	8,1	11,1	13,7	9,0	11,3
Ні	66,9	77,6	72,3	70,8	78,9	74,9	72,7	81,1	77,2	70,1	81,2	76,0	70,1	79,5	74,9
Не знаю про існування такої організації	18,8	12,2	15,5	15,0	12,3	13,6	15,2	10,3	12,6	15,4	10,7	12,9	16,2	11,5	13,8

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Громадська організація															
Так	10,2	7,0	8,6	10,2	5,9	8,0	9,3	5,1	7,1	11,9	4,7	8,0	10,1	5,8	7,9
Ні	71,3	80,4	75,9	74,2	83,3	78,9	76,4	85,3	81,1	70,9	86,0	79,0	73,7	83,4	78,7
Не знаю про існування такої організації	18,5	12,6	15,5	15,6	10,8	13,1	14,3	9,6	11,8	17,2	9,3	13,0	16,2	10,8	13,4
Благодійний фонд															
Так	8,0	5,4	6,6	9,3	4,4	6,8	8,2	4,8	6,4	10,7	5,1	7,7	8,8	4,9	6,7
Ні	74,7	85,2	80,1	76,1	86,4	81,3	78,0	86,5	82,5	73,0	87,0	80,5	75,9	86,1	81,3
Не знаю про існування такої організації	17,3	9,4	13,3	14,6	9,2	11,9	13,8	8,7	11,1	16,3	7,9	11,8	15,3	9,0	12,0
Гаряча лінія															
Так	10,1	6,6	8,3	11,6	5,8	8,7	8,3	4,6	6,3	10,3	3,6	6,7	10,1	5,4	7,7
Ні	73,7	84,7	79,3	73,9	86,6	80,3	77,7	87,1	82,7	72,5	87,3	80,4	74,7	86,3	80,7
Не знаю про існування такої організації або особи	16,2	8,7	12,4	14,5	7,6	11,0	14,0	8,3	11,0	17,2	9,1	12,9	15,2	8,3	11,6

Кожен четвертий (26,5%) опитаний підліток вірить, що медичний персонал збереже конфіденційність щодо їхнього звернення до медичного закладу. Найбільше таких було виявлено серед найстаршої групи опитаних: серед 2001/2000 р. н. – 30,8%. Істотних відмінностей залежно від типу закладу освіти чи типу населеного пункту не спостерігається. Третина (32,1%) молодих людей вірять, що соціальний педагог чи психолог закладу освіти збереже конфіденційність та не буде повідомляти батькам та в закладі освіти щодо їхнього звернення до них. Разом з тим, значна частина підлітків вагалися з відповіддю та обрали варіант «не знаю», що свідчить імовірно, про невпевненість у збереженні фахівцями належної конфіденційності (див. рис. 9.2).

Рис. 9.2. Думки підлітків щодо збереження конфіденційності в разі звернення, %

Згідно з відповідями керівників закладів освіти у переважній їх більшості працює медична сестра – про це повідомили 83,8% керівників, а в кожному сьомому закладі (13,8%) освіти працює лікар. Найбільше медичних працівників залучено до ЗЗСО обласних центрів, а найгірше забезпечені медичних персоналом ЗПТО (див. табл. 9.3).

Таблиця 9.3

Забезпеченість медичним персоналом закладів освіти (за відповідями керівників навчальних закладів), %

	ЗЗСО				ЗПТО	ЗФПО	Усі заклади освіти
	Обл центр	Інші міста	Села	Загалом			
Лікар							
Так, працює на повну ставку	12,5	5,7	2,2	5,5	3,0	23,1	6,9
Так, працює на неповну ставку	10,0	11,4	6,7	9,0	0,0	0,0	6,9
Немає	77,5	82,9	91,1	85,5	97,0	76,9	86,2
Медична сестра							
Так, працює на повну ставку	65,0	80,0	51,2	64,0	60,6	50,0	62,2
Так, працює на неповну ставку	17,5	15,7	24,4	20,0	24,2	30,8	21,6
Немає	17,5	4,3	24,4	16,0	15,2	19,2	16,2

9.2. Тестування на ВІЛ та рівень знань про ВІЛ-інфекцію

Молоді люди віком 15-24 роки є однією з найуразливіших груп населення, які піддаються ВІЛ-інфекції через брак інформації, високу ранню сексуальну активність, недоступність програм профілактики.

Серед учнів досить поширені некоректні уявлення щодо шляхів передачі ВІЛ та засобів індивідуального захисту.

Кожен п'ятий опитаний хибно вважає, що ВІЛ-інфекція може передаватися через укуси комара (19,4%), 13,8% – якщо пити по черзі з однієї склянки з ВІЛ-інфікованою людиною, а 21,2% опитаних повідомили, що можна захистити себе від ураження ВІЛ-інфекцією, якщо зробити щеплення.

68,9% правильно зазначили, що ВІЛ-інфікована людина може виглядати здоровою, 6,2% підлітків заперечили це, а кожен четвертий (24,9%) не зміг визначитися з відповіддю на це запитання, при цьому більше таких – серед хлопців (29,6% проти 20,5% серед дівчат).

Розуміння того, що ВІЛ-інфекція та кількість статевих партнерів пов'язані – 45,9% учнів зазначили, що ризик інфікування ВІЛ можна суттєво знизити, якщо мати статеві стосунки лише з одним постійним неінфікованим партнером. Більшість респондентів (54,8%) заперечують таку залежність або не змогли надати відповідь. Упевненість у тому, що статеві контакти з постійним партнером знижують ризик інфікування, була значно вищою серед студентів ЗФПО (52,9%), ніж серед учнів ЗПТО (37,8%).

60,1% респондентів правильно визначили, що себе можна захистити через використання презерватива під час кожного статевих контакту. Отже, 40% не мають сформованим такого бачення.

Дві третини опитаних коректно вважають, що себе можна захистити через невикористання голків і шприців, якими користувались інші люди (65,3%), але більше третини або вагались із відповіддю, або надали неправильну.

Важливо зазначити, що, незважаючи на обов'язковий елемент навчальних освітніх програм, рівень поінформованості підлітків щодо ВІЛ залишається низьким.

Відповідно до отриманих даних щодо знань учнів окремо для кожного шляху передачі ВІЛ, був розрахований показник рівня знань¹³, який становить 15,6% (відмінностей у показнику серед дівчат та хлопців немає). Найнижчий показник щодо рівня знань серед учнів ЗПТО (8,6%), найвищий – серед студентів ЗФПО (17,4%).

¹³ Показник розрахований за системою Національних показників – «Відсоток молодих людей віком 15–24 роки, які правильно визначають шляхи запобігання статевій передачі ВІЛ-інфекції та знають, як вона не передається», та охоплює кількість учнівської молоді, яка знає, що можливо знизити ризик передачі ВІЛ, якщо мати статеві контакти лише з одним вірним неінфікованим партнером, якщо постійно користуватися презервативом під час сексуальних контактів, що здорова на вигляд людина може бути ВІЛ-інфікованою, що неможливо інфікуватися ВІЛ, якщо пити з однієї склянки з ВІЛ-інфікованою людиною, та що не можна інфікуватися ВІЛ через користування туалетом, басейном, сауною спільно з ВІЛ-інфікованою людиною (див.: Методичні рекомендації з проведення досліджень для моніторингу відповіді країни на епідемію ВІЛ-інфекції / Балакірева О. М., Бочкова Л. В., Варбан М. Ю., Довбах Г. В., Погоріла Н. Б., Салюк Т. О., Шваб І. А.; МБФ «Міжнародний Альянс з ВІЛ/СНІД в Україні». Київ, 2008. 96 с.).

Таблиця 9.4

Розподіл молоді щодо знань про шляхи передачі ВІЛ-інфекції, за віком та статтю %

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Надали правильні твердження															
Знизити ризик, якщо мати секс тільки з одним постійним (вірним) неінфікованим партнером	41,7	38,4	40,1	45,3	44,7	45,0	49,4	49,2	49,2	44,5	52,1	48,5	45,3	45,1	45,2
Знизити ризик, якщо правильно використовувати презерватив під час кожного сексуального контакту	60,1	53,4	56,7	62,2	58,2	60,2	65,7	61,4	63,4	58,9	59,5	59,2	62,3	58,0	60,1
Знизити ризик, якщо не використовувати голки та шприци, якими користувалися інші	59,2	67,2	63,2	60,3	70,3	65,4	62,2	72,5	67,7	58,3	70,1	64,6	60,3	70,0	65,3
Людина, яка має вигляд здорової, може бути ВІЛ-інфікованою	63,9	73,4	68,7	61,9	73,3	67,8	64,2	77,3	71,2	59,4	74,5	67,5	62,8	74,6	68,9
Спростували неправильні твердження															
ВІЛ-інфекцією можна заразитися через укуси комара	32,7	38,8	35,8	34,7	40,7	37,8	38,7	41,2	40,0	35,4	39,2	37,5	35,3	40,1	37,8
Людина може заразитися ВІЛ, якщо пити по черзі з однієї склянки з ВІЛ-інфікованою особою	42,9	51,2	47,1	43,9	56,5	50,3	48,9	60,8	55,2	47,6	60,5	54,5	45,4	56,8	51,2
Людина може заразитися ВІЛ шляхом загального користування туалетом, басейном, сауною з ВІЛ-інфікованою особою	44,1	44,8	44,5	42,4	46,7	44,6	47,4	48,3	47,9	43,4	48,4	46,1	44,4	46,9	45,6
Можна захистити себе, якщо зробити щеплення	31,9	30,5	31,2	33,8	35,1	34,5	38,5	47,2	43,1	38,2	42,1	40,3	35,0	38,2	36,7

Більшість підлітків (63%) знають, куди можна звернутися, якщо є бажання пройти тестування на ВІЛ. Дівчата в цьому питанні є дещо більш обізнаними, ніж юнаки (66,8% проти 58,9%) (див. рис. 9.3). Важливо відмітити, що учні ЗФПО та ЗЗСО є більш обізнаними щодо місць, де можна пройти тестування на ВІЛ (відповідно 70,1% та 62,7%). Водночас, значних статистичних відмінностей за типом населеного пункту не виявлено. З віком зростає частка тих, хто знає, куди можна звернутися для тестування на ВІЛ.

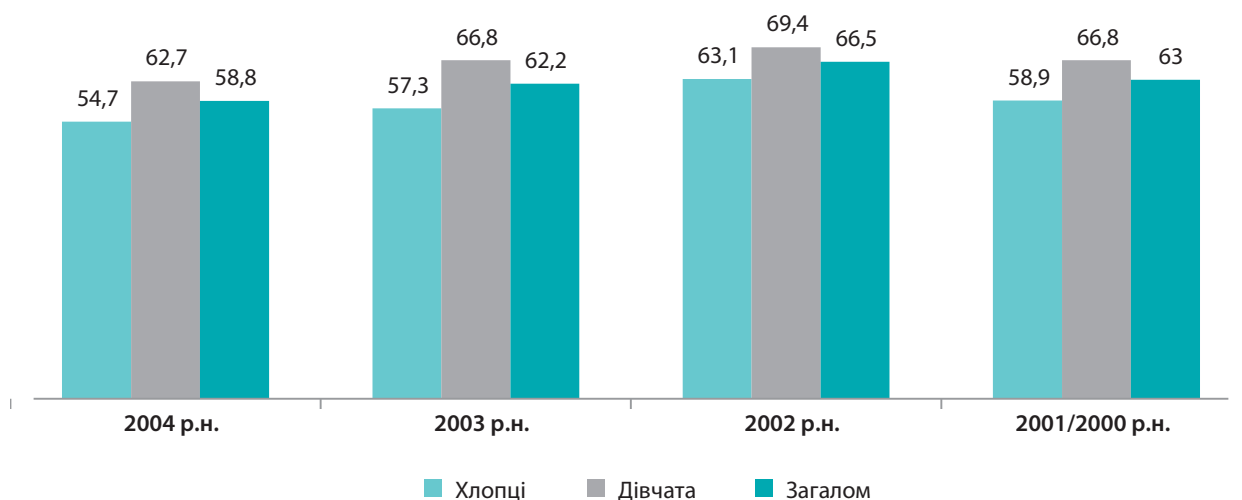

Рис. 9.3. Частка підлітків, які відповіли, що знають куди потрібно звертатися, якщо є бажання пройти тестування на ВІЛ-інфекцію», за віком і статтю, %

Ключові результати та рекомендації

Ключові результати

- 66,5% серед усіх опитаних підлітків повідомили, що обрали лікаря та підписали з ним декларацію (самостійно або за вибором батьків).
- Протягом останніх 12 місяців 66,8% опитаних підлітки зверталися до лікаря, 58,6% походили комплексне медичне обстеження.
- До психолога навчального закладу протягом останніх 12 місяців зверталися 15,2% учнів/студентів.
- У переважній більшості закладів освіти працює медична сестра – про це повідомили 83,8% керівників, а в кожному сьомому закладі (13,8%) освіти працює лікар.
- В те, що медичний персонал збереже конфіденційність щодо його звернення, вірить кожен четвертий (26,5%) опитаний підліток.
- Третина (32,1%) молодих людей вірять, що соціальний педагог чи психолог закладу освіти збереже конфіденційність та не буде повідомляти батькам або в закладі освіти щодо їхнього звернення до них.
- 68,9% правильно зазначили, що ВІЛ-інфікована людина може виглядати здоровою.
- Кожен п'ятий опитаний хибно вважає, що ВІЛ-інфекція передається через укуси комара (19,4%).
- 21,2% опитаних повідомили, що можна захистити себе від ураження ВІЛ-інфекцією, якщо зробити щеплення.
- Відповідно до отриманих даних щодо знань учнів окремо для кожного шляху передачі ВІЛ був розрахований показник рівня знань, який становить 15,6%, однаково для дівчат та хлопців.
- Більшість підлітків (63%) відповіли, що знають, куди можна звернутися, якщо є бажання пройти тестування на ВІЛ.

Рекомендації

Пояснювати медичним працівникам, що необхідно дотримуватися конфіденційності у разі звернень підлітків по медичну допомогу, делікатно й чуйно ставитися до їхніх проблем, вміти завойовувати довіру молодих людей.

Забезпечити наявність і функціонування в кожному навчальному закладі кабінету з медичним працівником.

Зосереджувати зусилля медиків і педагогів на профілактичних програмах з формування здорового способу життя й підвищення у підлітків власної відповідальності за здоров'я. Більш активно залучати саму учнівську молодь, батьків, представників громадських організацій, волонтерів до реалізації таких заходів.

З метою підвищення рівня знань щодо ВІЛ-інфекції необхідно забезпечити масштабну первинну профілактику поширення ВІЛ-інфекції серед населення, передусім серед молоді, через проведення освітньої та роз'яснювальної роботи із залученням засобів масової інформації та мережі інтернет з популяризацією здорового способу життя, духовних, морально-етичних, культурних цінностей і відповідальної поведінки; забезпечити вільний доступ до консультування та безоплатного тестування на ВІЛ-інфекцію населення, передусім молоді та підлітків.

Необхідність переглянути, оновити та адаптувати до сучасних вимог програму й навчальні матеріали з предмету «Основи здоров'я», зокрема щодо ґендерної рівності, сексуальної культури, ВІЛ та ІПСШ.

Рекомендації

Добре відомо, що ефективна (або позитивна) соціалізація кожного окремого підлітка – це результат взаємодії комплексу чинників різного рівня – індивідуальних, ближнього оточення (родина, друзі, навчальний заклад), громади, а також та соціально-економічних умов, що забезпечує держава, національне законодавство та національна політика. В ідеальній моделі чинники ризикованої поведінки підлітків мають бути збалансованими чинниками захисту, чинниками профілактичної підтримки, чинниками уваги та любові до кожної окремої дитини.

Інтерес державних органів в Україні до підтримки таких моніторингових досліджень, які дають можливість бачити динаміку поширення серед дітей та молоді підліткового віку куріння сигарет, вживання алкогольних напоїв, наркотичних речовин, користування соціальними мережами, булінгу тощо, є важливим кроком для оцінки ситуації та коригування як нормативно-правового поля, так і конкретних програм, інтервенцій. Такі моніторингові виміри доцільно запроваджувати не лише на національному рівні, а й на рівні окремих населених пунктів, де в цьому є потреба.

Профілактичні програми, спрямовані на зменшення ризикованої поведінки та вживання психоактивних речовин, мають стосуватися всіх форм вживання психоактивних речовин, включаючи вживання законних речовин (тютюн та алкоголь), нелегальних наркотиків (марихуана, екстазі тощо), неналежне використання окремих речовин (наприклад інгаляторів), а також вживання ліків без призначення лікаря (транквілізатори, седативні речовини).

Результати дослідження свідчать про те, що впровадження профілактичних втручань доцільно розпочинати ще в дошкільному віці, що дозволить виявляти факторів ризику зловживання психоактивними речовинами на індивідуальному рівні та рівні родини й громади та вчасно протидіяти їм.

Профілактичні програми для учнів молодшого шкільного віку повинні орієнтуватися на вдосконалення академічного та соціально-емоційного навчання та зосередитись на наступних навичках: самоконтроль; емоційне усвідомлення; спілкування; вирішення соціальних проблем тощо.

Профілактичні програми для учнів середнього та старшого шкільного віку повинні фокусуватися на формуванні соціальної компетентності, а саме на навичках навчання; спілкування; формування добрих стосунків з однолітками; самоефективності та наполегливості; навичках формування стійкості до наркотиків та посилення антинаркотичної позиції, зміцнення особистих зобов'язань проти зловживання наркотиками.

Одним із важливих аспектів формування в підлітковому середовищі здорового способу життя є усвідомлення підлітками та молоддю цінності власного здоров'я, що має бути забезпечено в тісній співпраці між самими підлітками, батьками, викладачами та іншими фахівцями закладів освіти, соціальними працівниками, психологами, а також медичними працівниками.

Враховуючи успішне впровадження курсу «Основи здоров'я», необхідно продовжувати систематичну освітню роботу з підлітками у сфері формування відповідального ставлення до власного здоров'я та способу життя з урахуванням їхніх статево-вікових особливостей і вимог часу. У програмах підготовки та перепідготовки працівників закладів освіти варто звернути особливу увагу на впровадження інтерактивних інноваційних методів і підходів до профілактики вживання психоактивних речовин.

Доцільною є підтримка та розвиток соціальних проектів і програм профілактики вживання алкоголю та спроби наркотичних речовин, ініційованих молодими людьми для формування соціальної політики окремого ОТГ, населеного пункту, громади та мікрорайону, навчального закладу.

З метою зменшення рівня доступності алкоголю та тютюну необхідно здійснювати контроль їх доступності шляхом регулювання кількості офіційних пунктів продажу, обмеження числа ліцензій і зменшення кількості годин й днів продажу алкоголю та тютюну, а також посилення відповідальності за недотримання вимог чинного законодавства та правил торгівлі алкоголем і тютюновими й нікотиновими виробами. Доцільним є активне залучення молоді до громадського контролю за дотриман-

ням нормативних актів та впровадженню програм, спрямованих на підтримку здорового способу життя, зокрема щодо заборони продажу тютюнових виробів і алкогольних напоїв неповнолітнім, куріння та вживання алкоголю в громадських місцях тощо.

Актуальним є посилення превентивної освіти з питань користування інтернет-ресурсами, адже сучасне цифрове середовище – це нові ризики (від кібербулінгу та продажу психоактивних речовин до дитячої порнографії). Відповіддю на ці ризики має стати стратегія не заборони, а підвищення цифрової грамотності (як для дітей підліткового віку, так і для дорослих, які поруч – батьків і фахівців різного профілю). Курс з медіаграмотності й медіабезпеки може стати частиною навчальної програми в рамках загальної середньої та середньої спеціальної освіти.

Для ефективного запобігання та профілактики булінгу вчителі мають вчасно й адекватно реагувати на цю проблему. Її можна розв'язати за допомогою відповідного додаткового навчання вчителів. Як один з інструментів роботи з підлітковою аудиторією – це масові інформаційні кампанії, розробка соціальної реклами, спрямованої на профілактику явища булінгу в підлітковому середовищі.

Доцільно суттєво збільшити обсяг та тематику соціальної реклами, яка спрямована на збереження здоров'я, формування навичок здорового способу життя, популяризацію спорту та наявних медико-соціальних послуг на різноманітних носіях, що приваблюють підлітків і молодь.

Органам місцевого самоврядування важливо розбудовувати мережу закладів, парків, спортивних майданчиків для змістовного сімейного дозвілля.

Слід підкреслити, що жодне ефективне втручання, політика чи система щодо запобігання соціальним ризикам не може бути розроблена або впроваджена ізольовано. Ефективна місцева або національна система профілактики мають бути інтегровані в контексті розширеної системи охорони здоров'я та збалансованої системи реагування, попередження, лікування, соціальної підтримки та інтеграції.

Стисле викладення результатів

Представлена монографія підготовлена в межах міжнародного дослідницького проекту «Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та наркотичних речовин» (ESPAD: The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs), в якому Україна бере участь з 1995 року. Опитування проводиться раз на чотири роки. Україна представлена в усіх хвилях опитування, які проведені в 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 та 2019 роках. Цільовою групою міжнародного дослідження ESPAD є учні одного року народження, яким протягом року чергової хвилі опитування виповнилося або має виповнитися 16 років. У 2019 році цільовою групою стали учні 2003 року народження – на період проведення анкетування їх вік становив 15-16 років.

Проведення дослідження у 2019 р. в Україні було здійснене за технічної підтримки Представництва Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні та Європейського моніторингового центру з наркотиків та наркоманії, а також підтримано Міністерством освіти і науки України, Міністерством молоді та спорту України, Управлінням забезпечення діяльності Уповноваженого Президента України з прав дитини, ДУ «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України», ГО «Центр «Соціальний моніторинг».

До початку опитування було отримано позитивний висновок комісії з професійної етики Соціологічної асоціації України (САУ) та схвальний висновок експертної Комісії з психології та педагогіки Науково-методичної ради МОН України в Державній науковій установі «Інститут модернізації змісту освіти» (протокол № 1 від 16 січня 2019 року).

Представлені дані фокусуються на результатах останньої сьомої хвилі опитування учнівської молоді, але також містять аналіз тенденцій вживання тютюну, алкоголю та наркотичних речовин у динаміці з 1995 року. Опитування 2019 р. в Україні проведено у 260 закладах освіти, репрезентує вікову групу підлітків 2001-2004 років народження, які навчаються у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) (9-11 класи), закладах професійно-технічної освіти (ЗПТО) (I-II курс після базової середньої освіти) та закладах фахової передвищої освіти (ЗФПО) (I-II курс після базової середньої освіти). Загальна кількість опитаних визначеної вікової групи становить 8 509 учнів/студентів (4108 хлопців та 4401 дівчина) віком 14-17 років у 24 областях України та м. Києві.

Опитування учнівської молоді реалізовано шляхом особистого заповнення формалізованого запитувальника методом групового опитування в навчальних аудиторіях. Кожен учень заповнював анкету анонімно і після заповнення вкладав анкету в окремий конверт і самостійно його заклеював. Під час проведення опитування вчителі, класні керівники/куратори груп знаходилися поза межами аудиторії.

Аналіз отриманих даних здійснено за статтю, віком, типом закладу освіти, в окремих випадках за типом населеного пункту. Основний аналіз даних здійснено за масивом всіх опитаних вікових когорт.

Таблиці та графіки, які презентують динаміку поведінкових практик щодо куріння, вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин, спираються на дані цільової вікової когорти міжнародного дослідницького проекту ESPAD, а саме – серед 15-16-річних юнаків і дівчат певного року народження: у 1995 р. – 1979 р. н., у 1999 р. – 1983 р. н., у 2003 р. – 1987 р. н., у 2007 р. – 1991 р. н., у 2011 р. – 1995 р. н., у 2015 р. – 1999 р. н., у 2019 р. – 2003 р. н.

Тому звертаємо увагу читачів, що в тексті фактично використовуються два показники:

- для вікової когорти 14-17-річних, як актуальний показник, що характеризує ситуацію 2019 року щодо цієї вікової когорти;
- для когорти учнів 2003 року народження (яким виповнилося 15-16 років) з метою аналізу динаміки та презентації тенденцій за період з 1995 року.

Ключові результати

Доступність і сприйняття ризиків вживання психоактивних речовин

Для 43,8% респондентів буде достатньо легко дістати сигарети, водночас найвищий рівень сприйняття доступності сигарет спостерігався у підлітків в обласних центрах (50,1%).

Слабоалкогольні напої виявилися найдоступнішими для підлітків (про це повідомили в середньому 60,7% учнів). У середньому практично для третини підлітків «легко» та «дуже легко» дістати міцні алкогольні напої.

Кожен восьмий (12,3%) підліток зазначив про можливість «дуже легко» і «скоріше, легко» дістати марихуану або гашиш (коноплю); 7,1% сказали, що їм буде «дуже легко» і «скоріше, легко» отримати транквілізатори, 5,9% – амфетаміни, 5,7% – екстракт маку (ширку) та 5,2% – екстазі. Аналіз сприйняття доступності психоактивних речовин у динаміці свідчить, що відбувається тенденція зближення показників між хлопцями та дівчатами, переважно через збільшення сприйняття доступності дівчатами.

На думку 17,1% респондентів, особи, які іноді курять сигарети, сильно ризикують отримати негативні наслідки для здоров'я. Понад половину опитаних (59,7%) вважають, що інтенсивне куріння (однієї або більше пачок сигарет на день) є ризиком для здоров'я.

Зазначили про великий ризик нашкодити собі, якщо людина майже щодня випиває 1-2 порції алкоголю, 39,2% респондентів. На великий ризик нашкодити собі, якщо щодня випивати 4-5 порцій алкоголю, вказали 67,6% опитаних.

Про відсутній і слабкий ризик регулярного куріння коноплі заявили 8,1% молодих людей.

Уживання тютюнових та нікотинових виробів

Зберігається зниження тенденції поширення куріння серед учнівської молоді.

Половина опитаних респондентів (50,5%) мають досвід куріння хоча б один раз у житті. Кожен десятий хлопець (10,2%) має досвід вперше викуреної сигарети у віці 9 років або молодше. Куріння сигарет залишається поширенішим серед учнів/студентів ЗПТО та ЗФПО. Про сформовану звичку курити сигарети щодня повідомив кожен п'ятий учень (19,6% – 23% серед хлопців та 16,5% серед дівчат); 11,7% опитаних учнів повідомили, що курили електронні сигарети протягом останніх 30 днів (15,4% серед хлопців та 8,3% серед дівчат).

Третина учнів повідомила про свій досвід куріння кальянів, водночас серед дівчат цей показник є вищим, ніж серед хлопців (відповідно 33,8% та 30,5%).

Алкоголь

Переважна більшість (85,7%) опитаних підлітків має досвід вживання алкоголю (82,7% серед хлопців та 88,4% серед дівчат). Майже половина (46,3%) респондентів мають «значний» досвід вживання алкоголю – пили алкогольні напої десять разів і більше. У десять років або раніше вперше спробували алкоголь 13,4% опитаних.

Протягом останніх 12 місяців вживали алкогольних напоїв три чверті (74,7%) опитаних підлітків. Досить активно (від 10 разів і більше) вживали алкоголь 24,4% респондентів. Протягом останніх 30 днів принаймні один раз вживала алкоголь майже половина (46,5%) опитаних. Кожен п'ятий (22,5%) підліток вживав алкоголь більш ніж три рази протягом останніх 30 днів. Серед учнів ЗПТО кількість тих, хто споживав алкоголь упродовж місяця 10 разів і частіше, становить 11,4%, а серед студентів ЗФПО – 8,0%.

Кожен п'ятий підліток уперше напився та відчував стан значного алкогольного сп'яніння у віці 14 років або раніше (21,2% серед хлопців та 20,3% серед дівчат). З кожним роком зростає питома вага підлітків, які вперше напились у віці 14 років або раніше.

З огляду на випадки вживання упродовж останнього місяця, найбільшою популярністю у підлітків користуються, насамперед, вино та слабоалкогольні напої. Більш ніж чверть респондентів (28,3%) повідомили, що вживали алкоголь тиждень тому або раніше. Дівчата під час останнього вживання алкоголю найчастіше пили вино (37,5%) та шампанське (31,7%). Хлопці порівняно частіше вживали пиво – про це зазначили 28,1% респондентів. Майже половина (45,0%) опитаних підлітків принаймні один раз у житті відчували стан алкогольного сп'яніння, третина (31,1%) – упродовж останнього року, а 12,8% респондентів – за останній місяць.

Значна кількість (16,0%) респондентів оцінили ступінь свого сп'яніння під час останнього вживання алкогольних напоїв на рівні від 5 до 10 балів, що можна охарактеризувати як «значне» сп'яніння.

Серед основних причин вживання алкоголю підлітки називають такі: для покращення настрою – 39,4% (36,5% серед хлопців та 42,2% серед дівчат), вирішення внутрішніх проблем – 26,8% (23,4% серед хлопців та 30,1% серед дівчат), «отримання кайфу» – 17,3% (16,7% серед хлопців та 17,9% серед дівчат) та для схвалення іншими – 12,5% (13,5% серед хлопців та 11,5% серед дівчат).

Наркотичні речовини

18% опитаних підлітків повідомили про те, що вони хоча б один раз в житті вживали яку-небудь з наркотичних речовин (серед хлопців – 17,9%, серед дівчат – 18,1%); 8,7% вживали марихуану протягом життя (серед хлопців – 10,7%; серед дівчат – 6,8%); 5,3% – протягом останніх 12 місяців; 2,5% – за останні 30 днів (серед хлопців – 3,5%; серед дівчат – 1,5%).

Аналіз показників вживання марихуани серед підлітків віком 15–16 років у динаміці демонструє стримано позитивну тенденцію: після періоду зростання з 1995 по 2003 роки рівень вживання марихуани знижувався у 2007 та 2011 роках. За результатами 2015 року відбулося невелике збільшення. Дані хвилі 2019 року зафіксували стабільність рівня поширення серед дівчат і зменшення – серед хлопців.

У віці до 13 років (включно) спробували марихуану 1,8% підлітків; 4,6% пробували курити марихуану, змішану з тютюном; 9,2% мають досвід спроби інгалянтів, щоб «зловити кайф». Транквілізатори без призначення лікаря вживали 2,2% підлітків, дещо частіше про це повідомляють дівчата. Про спробу так званих «нових речовин», які імітують ефект наркотиків, вказали 4,4% підлітків; 4,1% за останні 12 місяців курили трав'яні суміші з ефектом, схожим на наркотичний; 2,2% вказали, що вживали порошок, кристали або пігулки (таблетки) зі схожим на наркотичний ефектом.

Досвід спроби вживання наркотичних речовин збільшується з віком та більш поширений в обласних центрах. Вживання ПАР залишається більшою мірою поширеним серед учнів/студентів ЗПТО.

Полінаркоманія

Поширеність полінаркоманії (2 речовини та більше) серед усіх становить 4,2%. Частка хлопців, які зловживають декількома речовинами, є втричі більшою, ніж дівчат: 6% і 2,1% відповідно. Частка тих, хто вживає 2 та більше речовин, є суттєво більшою серед учнів ЗПТО – 10,4%.

Найпоширенішими формами комбінування психоактивних речовин є куріння із вживанням алкоголю – 1,9%, куріння та вживання канабісу – 1,4%, вживання канабісу та інших наркотиків, крім канабісу – 1,3%.

Щонайменше раз на тиждень відвідували кафе, дискотеки та вечірки 62,4% учнів, які вживали 2 речовини та більше; 14% респондентів, які вживали 2 речовини та більше, вказали, що грали в азартні ігри протягом останніх 12 місяців як щонайменше 2-3 рази на тиждень. Серед тих, хто вживає 2 речовини та більше, вдвічі більше жертв булінгу, ніж серед тих, хто не практикує полінаркоманію (відповідно 21,2% та 9,5%). Агресорів серед тих, хто споживає 2 речовини та більше, у 3,7 рази більше, ніж серед тих, хто вживає 0 речовин (відповідно 17,4% та 4,7%).

Залежність від соціальних мереж, комп'ютерних і азартних ігор

З понеділка по п'ятницю 44,7% підлітків проводять у соціальних мережах 4 години та більше. Найвища активність користування соціальними мережами припадає на вихідні дні, водночас найактивнішими є дівчата.

Понад половину (55,4%) опитаних визнають, що проводить забагато часу в соціальних мережах. Практично кожен четвертий (23,9%) повідомив про те, що в нього псується настрої, коли не можна провести час у соціальних мережах, а ще 43,6% зазначили, що їхні батьки кажуть, що вони проводять забагато часу в соціальних мережах.

Кожен десятий (9,4%) підліток зізнався, що проводив 6 годин або більше за грою на електронних гаджетах. Серед хлопців таких було значно більше, ніж серед дівчат (відповідно 14,2% та 4,9%).

Третина (27,5%) опитаних підлітків вважає, що проводить забагато часу за комп'ютерними іграми; 13,9% зізнаються, що в них псується настрої через відсутність можливості грати в ігри на комп'ютері, планшеті, у смартфоні тощо.

Чверть опитаних підлітків (25,7%) повідомили, що їхні батьки вказують їм на те, що вони проводять забагато часу за комп'ютерними іграми.

Повідомили, що вони грали в азартні ігри на гроші більш ніж 2 години за один раз протягом останніх 12 місяців, 6,2% опитаних підлітків – кожен десятий хлопець (10,5%) та 2,3% дівчат. Практично кожен десятий (9,6%) опитаний зізнався, що використовував інтернет, якщо грав в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців.

Серед усіх респондентів 6,7% перебувають у залежності від азартних ігор (10,8% серед хлопців та 2,9% серед дівчат). Проблематичну залежність від азартних ігор мають 1,5% підлітків (2,6% серед хлопців та 0,5% серед дівчат).

Соціальне оточення як фактор впливу на поведінкові практики молодих людей

Переважна більшість опитаної молоді мають і бачаться з обома батьками (лише 7,4% не мають батька або не бачаться з ним і 0,7% – не мають матері або не бачаться з нею). Члени сім'ї, з якими проживають підлітки: мати (83,2%) та батько (63,1%), брати (31,5%) та сестри (28,6%), бабусі й дідусі (22,7%). Проте 2,0% проживають самотійно, 8,7% – з вітчимами, 1,1% – з мачухами, 3,3% – з іншими родичами і 0,6% – не з родичами (в інтернаті тощо). Кожен шостий опитаний (15,9%) не знає, яку освіту має його батько, і кожен восьмий (13,2%) – яку мати.

Батьки переважно демократично ставляться до змісту проведення їхніми дітьми часу вдома та поза домом (серед підлітків домінують відповіді «майже ніколи» не контролюють, «рідко», «час від часу»). Щодо масиву опитаних – дещо більше контролюють хлопців, ніж дівчат, молодших, порівняно зі старшими. Більшість батьків знає, де і з ким їхні діти, незалежно від віку, проводять час вечорами, однак частіше відповіді «майже завжди» і «часто знають» обирали дівчата.

Понад половину молодих людей, незалежно від віку, переважно дівчата, не мають особливих проблем з тим, щоб взяти чи позичити гроші у своїх батьків («майже завжди» та «часто» можуть це зробити). «Рідко» або «майже ніколи» не мають змоги позичити гроші у батьків 28,2%, а просто отримати гроші – 18%, помітно більше серед цих підлітків хлопців.

Дещо більше контролюють своїх дітей щодо проведення часу, особливо вечірнього, та компанії, батьки тих, хто навчається у ЗЗСО та проживають у сільській місцевості. У 88,6% випадків батьки молоді знають про час проведення своїх дітей у вихідні дні (серед яких 62,6% «знають завжди»). Небезпечним є те, що кожен десятий опитаний, незалежно від віку та статі, зазначив, що його батьки «майже ніколи» або «рідко» знають, де і з ким вони проводять вечірній час поза домом. А у 8,8% молоді батьки лише іноді поінформовані про те, як він/вона проводять час у суботу, а ще у 2,6% зазвичай цього не знають.

Опитана молодь, незалежно від віку, оцінила рівень їхньої підтримки власними сім'ями в межах 5,13-6,11 балів (з максимальних 7 балів за певним критерієм дружелюбності та підтримки, закладеним у твердження про сім'ю, де найвищий бал 6,11 належить твердженню по те, що «моя сім'я дійсно намагається мені допомагати»). Рівень дружньої підтримки оцінений підлітками нижче, ніж рівень родинної підтримки – в межах 4,94-5,24 бала за 7-бальною шкалою, де найвища оцінка – 5,4 бала належить твердженню: «Зі своїми друзями я можу ділитися радіщами та прикрощами».

Відповідно до результатів дослідження, аудиторія, з якою підлітки обговорюють, зокрема, конфлікт на Сході України, має таку ієрархію: батьки, сім'я – 37%, однолітки – 26,3%, вчителі закладів освіти – 21,9%, соціальні мережі – 17,7%. При цьому молодь, незалежно від статі та віку, здебільшого є реципієнтом в отриманні новин, ніж бере участь у їх подальшому обговоренні. Основними джерелами отримання інформації про конфлікт на рівні пошуку новин (варіант відповіді – «часто» отримую новини) є: телебачення (42%), соціальні мережі (40,5%), інтернет та друковані ЗМІ (39,1%).

Не мають психолога в педагогічному колективі 13,5% закладів освіти. Керівники кожного другого закладу освіти зазначили, що мають потребу у додатковій підготовці членів педагогічних колективів з питань медіації, вирішення конфліктів, запобігання булінгу, інтернет-залежності та безпечної поведінки в інтернет-просторі, статевого виховання та сексуальної поведінки.

Булінг у підлітковому середовищі

Кожен десятий серед усіх опитаних (10,2%) підлітків повідомив, що був жертвою булінгу протягом останніх 2-3 місяців. Визнали, що брали участь у булінгу інших людей, 5,7% серед усіх підлітків. Водночас серед хлопців таких більше, ніж серед дівчат (відповідно 6,9% та 4,7%). Кожен четвертий (25,8%) підліток серед усіх опитаних зазначив, що спостерігав випадки булінгу, проте особисто в них участі не брав.

Серед тих, хто був жертвою булінгу, понад третина (37,5%) респондентів ігнорували булінг, ще 28,9% намагалися вчиняти опір самостійно як фізично, так і словесно. Практично кожен п'ятий (18,7%) опитаний серед жертв булінгу шукав підтримки у батьків, а 13,5% серед тих, хто піддавався булінгу, шукав підтримки у друзів. Серед причин його ігнорування жертвами булінгу були названі такі: «це не було для мене проблемою» – 30,1%; невіра в результат в разі певної дії – 29,3%; страх нових випадків булінгу – 11,6%.

Серед тих, хто був свідком булінгу, 35,5% намагалися вчиняти опір самостійно як фізично, так і словесно, а третина (29%) респондентів ігнорували булінг.

Кожен п'ятий керівник визнав, що протягом поточного навчального року викладачі його закладу освіти були ображені/принижені учнями та батьками (26,6% та 26,3% відповідно). Основним видом приниження викладачів протягом поточного навчального року були вербальні образи в присутності інших осіб. Про це повідомив кожен третій (30,1%) керівник закладу освіти.

Досвід звернення за медико-соціальними послугами

Повідомили, що обрали лікаря та підписали з ним декларацію (самостійно або за вибором батьків), 66,5% серед усіх опитаних підлітків. Протягом останніх 12 місяців 66,8% опитаних підлітків зверталися до лікаря, 58,6% проходили комплексне медичне обстеження. До психолога закладу освіти протягом останніх 12 місяців зверталися 15,2% учнів/студентів.

У переважній більшості закладів освіти працює медична сестра – про це повідомили 83,8% керівників, а в кожному сьомому (13,8%) закладі освіти працює лікар.

У те, що медичний персонал збереже конфіденційність щодо їхнього звернення, вірить кожен четвертий (26,5%) опитаний підліток. Третина (32,1%) молодих людей вірить, що соціальний педагог чи психолог закладу освіти збереже конфіденційність та не буде повідомляти батькам або в закладі освіти щодо їхнього звернення до них.

Про те, що ВІЛ-інфікована людина може виглядати здоровою, правильно зазначили 68,9% опитаних. Кожен п'ятий опитаний хибно вважає, що ВІЛ-інфекцією можна заразитися через укуси комара (19,4%); 21,2% повідомили, що можна захистити себе від ураження ВІЛ-інфекцією, якщо зробити щеплення; 45,9% зазначили, що ризику інфікування на ВІЛ можна уникнути, якщо мати статеві стосунки лише з одним постійним неінфікованим партнером; 60,1% правильно визначили, що себе можна захистити, якщо правильно використовувати презерватив під час кожного статевого контакту. За отриманими даними щодо знань учнів окремо для кожного шляху передачі ВІЛ, розраховано показник рівня знань (за методикою Національних показників – «Відсоток молодих людей віком 15-24 роки, які правильно визначають шляхи запобігання статевій передачі ВІЛ-інфекції та знають, як вона не передається»), який становить 15,6%, однаково для дівчат і хлопців.

Більшість підлітків (63%) відповіли, що знають, куди можна звернутися, якщо є бажання пройти тестування на ВІЛ (58,9% серед хлопців і 66,8% серед дівчат).

Рекомендації

Одним з важливих аспектів формування в підлітковому середовищі здорового способу життя є усвідомлення підлітками та молоддю цінності власного здоров'я, що має бути забезпечено в тісній співпраці між самими підлітками, батьками, викладачами та іншими фахівцями закладів освіти, соціальними працівниками, психологами, а також медичними працівниками.

Враховуючи успішне впровадження курсу «Основи здоров'я», необхідно продовжувати систематичну освітню роботу з підлітками у сфері формування відповідального ставлення до власного здоров'я та способу життя з урахуванням їхніх статево-вікових особливостей і вимог часу. У програмах підготовки та перепідготовки працівників закладів освіти варто звернути особливу увагу на впровадження інтерактивних інноваційних методів і підходів до профілактики вживання психоактивних речовин.

Доцільною є підтримка та розвиток соціальних проектів і програм профілактики вживання алкоголю та спроби наркотичних речовин, ініційованих молодими людьми для формування соціальної політики окремих об'єднаних територіальних громад, населених пунктів, районів тощо.

З метою зменшення рівня доступності алкоголю та тютюну необхідно здійснювати контроль їх доступності шляхом регулювання кількості офіційних пунктів продажу, обмеження числа ліцензій і зменшення кількості годин й днів продажу алкоголю та тютюну, а також посилення відповідальності за недотримання вимог чинного законодавства та правил торгівлі алкоголем і тютюновими й нікотиновими виробами. Активне залучення молоді до громадського контролю за дотриманням нормативних актів та впровадження програм, спрямованих на підтримку здорового способу життя, зокрема щодо заборони продажу тютюнових виробів і алкогольних напоїв неповнолітнім, куріння та вживання алкоголю в громадських місцях тощо.

Посилення превентивної освіти з питань користування інтернет-ресурсами, адже сучасне цифрове середовище – це нові ризики (від кібербулінгу та продажу психоактивних речовин до дитячої порнографії). Відповіддю на ці ризики має стати стратегія не заборони, а підвищення цифрової грамотності (як для дітей підліткового віку, так і для дорослих, які поруч – батьків і фахівців різного профілю). Курс з медіаграмотності й медіабезпеки може стати частиною навчальної програми в рамках загальної середньої та середньої спеціальної освіти.

Для ефективного запобігання та профілактики булінгу вчителі мають вчасно й адекватно реагувати на цю проблему. Її можна розв'язати за допомогою відповідного додаткового навчання вчителів. Як один з інструментів роботи з підлітковою аудиторією – це масові інформаційні кампанії, розробка соціальної реклами, спрямованої на профілактику явища булінгу в підлітковому середовищі.

Органам місцевого самоврядування важливо розбудовувати мережу закладів, парків, спортивних майданчиків для змістовного сімейного дозвілля.

Доцільно суттєво збільшити обсяг та тематику соціальної реклами, яка спрямована на збереження здоров'я, формування навичок здорового способу життя, популяризацію спорту та наявних медико-соціальних послуг на різноманітних носіях, що приваблюють підлітків і молодь.

Executive summary

The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) is a pan-European research project that aims to describe and understand substance use among teenagers across the continent. Beginning in 1995, ESPAD has been implemented every four years in countries across Europe, including Ukraine. This report presents findings from the 2019 ESPAD survey—the seventh round in Ukraine—and highlights trends in tobacco, alcohol and drug use among teens in the country since 1995.

Implementation of the 2019 ESPAD study in Ukraine was made possible by technical support from the United Nations Children’s Fund (UNICEF) Office in Ukraine and the European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Implementation was also supported by the Ministry of Education and Science of Ukraine, the Ministry of Youth and Sports of Ukraine and the Office of the Presidential Commissioner in Children Rights of Ukraine, State Organization “The Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine”, NGO “Social Monitoring Centre”.

Ethical approval for the 2019 ESPAD survey was obtained from the commission on professional ethics of the Sociological Association of Ukraine (SAU). The Expert Commission on Psychology and Pedagogy of the Scientific and Methodological Council, within the Ministry of Education and Science of Ukraine, also reviewed and approved ESPAD 2019 for national at the State Scientific Institution “Institute for the Modernization of the Content of Education” (Minutes No. 1 of January 16, 2019).

Each round of the ESPAD focuses on a single birth cohort; participants in the 2019 survey were born in 2003, so that all participants were sixteen years old at the time of survey or would be turning sixteen years old before the end of the calendar year. However, in Ukraine, the target population for the 2019 survey was broadened to include students born in 2001 through 2004 (14-17 years old, inclusive) studying in basic secondary education institutions (grades 9–11), vocational and technical education institutions (1-2 years after basic secondary education) and institutions of professional pre-higher education institutions (1-2 years after basic secondary education). Sampling occurred from 260 educational institutions across the country. In total, 8 690 students participated in the survey (4 108 boys and 4 401 girls) from 24 oblasts of Ukraine and the city of Kyiv.

Student participants completed anonymous, standardized questionnaires in a classroom setting. After completing they survey, questionnaires are placed in an envelope and sealed by the participant. During the survey, classroom leaders/curators were outside the classroom.

Data are analysed by gender, age, type of educational institution and in some cases, by type of settlement. While the majority of data analyses are performed on all students, regardless of age, tables and figures illustrating trends in behavioural practices related to smoking, alcohol and drug use over time are based on the ESPAD target birth cohorts—i.e. 15- and 16-year-old boys and girls born in 1979, 1983, 1987, 1991, 1995, 1999 and 2003 in the 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015, and 2019 ESPAD survey rounds, respectively.

Therefore, we draw our readers’ attention to two analyses strategies used to present the results of the most recent wave of the ESPAD survey:

- we present aggregate analysis for all 2019 survey participants to describe and examine the outcomes among 14-17 year old students (i.e. 2001-2004 birth cohorts);
- we present subgroup analysis of change and trends in outcomes since 1995 for participants aged 15-16 years (the 2003 birth cohort in 2019).

Key results

Availability and perception of risks of substance use

In total, 43.8% of respondents believe that obtaining cigarettes would be easy for them, with 50.1% of student the highest level of perceived availability of cigarettes observed in adolescents in oblast centres (50.1%).

Alco-pops were reported by the majority of teenagers (60.7%) to be the most accessible; however, nearly one-third of teens reported that it was “easy” or “very easy” to get spirits.

12.3% adolescents indicated that it was “very easy” or “rather, easy” to acquire marijuana or cannabis, 7.1% reported the same for tranquilizers, 5.9% for amphetamines, 5.7% for poppy seeds’ extract and 5.2% for ecstasy. Whereas in previous rounds of the ESPAD survey, boys were more likely to report being able to easily acquire psychoactive substances, this round found that a greater proportion of girls perceived increased accessibility of these substances.

Only 17.1% of participants believe that people who sometimes smoke cigarettes are at high risk of negative health effects, whereas more than half (59.7%) believe that heavy smoking (defined as one or more packs of cigarettes per day) is a health risk. 8.1% students reported that smoking cannabis posed little or no risk to health.

Over one-third (39.2%) of students reported that they felt that consuming 1-2 servings of alcohol nearly every day would cause high risk to one’s health. Over two-thirds (67.6%) of participants felt that drinking 4-5 daily servings of alcohol would put one’s health at high risk.

Use of tobacco and nicotine products

While there is a continuing downward trend in cigarette smoking reported among students in Ukraine, according to 2019 survey results, it remains widespread. Half (50.5%) of participants reported that they have tried smoking at least once in their lives, and 10.2% of boys tried their first cigarette by the age of 9 years. One-fifth (19.6%) of all students reported smoking daily; this proportion was higher among boys than girls (23% versus 16.5%, respectively). In the last 30 days, 11.7% of students had smoked using e-cigarettes (15.4% among boys and 8.3% among girls). Hookah use was relatively common among all students, but was more frequently reported among girls (33.8%) than boys (30.5%).

Alcohol use

Most (85.7%) students surveyed had ever drunk alcohol (82.7% among boys and 88.4% among girls), and 46.3% reported that they have “considerable” experience drinking because they had consumed alcohol at least ten times. By the time they were 10 years old, 13.4% of students reported that they had tried alcohol for the first time.

Three-quarters (74.7%) of participants reported consuming alcohol in the past 12-months, with 24.4% having drunk at least 10 times over the same period. Almost half (46.5%) of students have consumed alcohol at least once in the last 30 days, and 22.5% reported drinking more than three times in the last 30 days. Among the proportion of participants who reported drinking at least 10 times in the last 30 days, 11.4% were students of vocational technical educational institutions and 8.0% were students of professional pre-higher educational institutions. More than a quarter of participants (28.3%) reported that they had consumed alcohol in the last week.

Almost half (45.0%) of the students surveyed had experienced alcohol intoxication at least once in their lives – 31.1% during the last year and 12.8% in the last month. When asked about their first experience being drunk or significant intoxication due to alcohol, 21.2% of boys and 20.3% of girls reported that this happened by the time they were 14-years old. Level of intoxication at their last drinking experience was reported as “significant” (5-10 points on a 10-point scale) by 16.0% participants. The proportion of students whose first experience of significant intoxication occurred by the age of 14 years is increasing with each round of the ESPAD survey.

Among participants who had a drink in the past 30 days, the most popular were wine and alco-pops. At the last time they consumed alcohol, girls most often drank wine (37.5%) and champagne (31.7%), while the largest proportion of boys reported drinking beer (28.1%).

When asked about the reasons that they drink, 39.4% of students mentioned mood improvement (36.5% among boys and 42.2% among girls) and 26.8% reported using alcohol to solve internal problems

(23.4% among boys versus 30.1% among girls). A substantial proportion of students also reported that they drank alcohol to “get high” (17.3% total – 16.7% among boys and 17.9% among girls) or to feel accepted by their peers (12.5% total– 13.5% among boys and 11.5% among girls).

Drug use

Nearly one-fifth (18.0%) of students reported that they had used any drugs at least once in their lives (17.9% among boys versus 18.1% among girls). Marijuana use was reported by 8.7% of all participants, but was more commonly reported by boys (10.7%) than girls (6.8%). Among those who had ever used marijuana, 4.6% tried to use it mixed with tobacco. Very few students (1.8%) reported trying marijuana by the age of 13 years. In total 5.3% of students had used marijuana in the last 12 months, and 2.5% used in the last 30 days (3.5% among boys and 1.5% among girls).

Trends in marijuana use among 15- and 16-year olds have varied over sequential rounds of the ESPAD survey. From 1995 through 2003, reported use increased, but decreased over the next two rounds (2007 and 2011), then increased again in 2015 and has remained stable in 2019 among both boys and girls.

Nearly one-tenth (9.2%) of students reported ever trying inhalants to get high and 2.2% had tried tranquilizers without a prescription, with girls reporting tranquilizer use somewhat more frequently. Use of “new substances” that imitate the effects of drugs was reported among 4.4% of students. In total 4.1% of students had smoked herbal mixtures over the last 12 months with a drug-like effect; 2.2% indicated that they used powder, crystals, or pills (tablets) with a drug-like effect.

The proportion of participants reporting drug use increased with age and was greater in oblast centres. The use of psychoactive substances remains more widespread among students of vocational technical educational institutions.

Polydrug use

Overall, 4.2% of participants reported of polydrug use (at least 2 substances), and this was more common among boys (6.0%) than girls (2.1%) and among students of vocational technical educational institutions (10.4%). Among those reporting polysubstance use, 1.9% reported cigarette smoking and alcohol consumption, 1.4% reported cigarette smoking and cannabis use, and 1.3% reported cannabis and other drugs use.

Nearly two-thirds (62.4%) of students who consumed two or more substances attended cafes, discos and parties at least once a week, and 14% reported that they had been gambling at least 2-3 times per week for the past 12 months. The proportion of students who reported experiencing bullying was over two-times as great among those who also reported polysubstance use versus those who did not (21.2% versus 9.5%, respectively). Students who identified as aggressors of bullying were also more likely to report polysubstance use compared to participants who did not identify as aggressors (17.4% versus 4.7%, respectively).

Problematic use of social media, computers and gambling

Nearly half (44.7%) of students spend at least 4 hours on social media on weekdays (Monday through Friday). However, the most commonly reported time to actively use social media was during the weekends, and girls reported more social media activity than boys. More than half (55.4%) of participants reported that they spend too much time on social networks – 23.9% reported that their mood worsened if they were not able to spend time on social media, and another 43.6% reported that their parents had told them that they spent too much time on social media.

Playing electronic devices for at least 6 hours per day was reported by 9.4% of students, but was more common among boys than girls (14.2% versus 4.9%, respectively). Over one-quarter (27.5%) of students reported that they spend too much time playing computer games, and 13.9% admitted that their mood worsened if they are unable to play games on a computer, tablet, smartphone or similar. One in four (25.7%) participants reported that their parents have told them that they spend too much time playing computer games.

A small proportion (6.2%) of students reported that they had gambled for over 2 hours at a time during the last 12 months, but this behaviour was more commonly reported among boys (10.5%) than girls (2.3%). Among participants who gambled, 6.7% were addicted to gambling (10.8% among boys and 2.9% among girls) and gambling addiction was problematic for 1.5% of them (2.6% for boys and 0.5% for girls). Approximately one-tenth (9.6%) of students who gambled reported participating in online gambling in the last 12 months.

Social environment as a factor influencing young people's behavioural practices

The majority of student participants reported that they have and regularly see both of their parents – only 7.4% do not have or see their fathers and 0.7% do not have or see their mothers. Participants reported living with: their mother (83.2%), father (63.1%), brothers (31.5%), sisters (28.6%), grandparents (22.7%), but 2.0% live independently, 8.7% - with stepfathers, 1.1% - with stepmothers, 3.3% - with other relatives and 0.6% not with relatives (in boarding school, etc.). The highest levels of education obtained by their father and mother were unknown for 15.9% and 13.2% of participants, respectively.

For the most part, students reported that their parents are not overly concerned with how they spend their time while at home and while outside of their home. The most common responses were that their parents “almost never”, “rarely”, “occasionally” controlled how they spent their time. Girls and younger participants were more likely to report that parents controlled how they spend their time. The majority of students regardless of age admitted that their parents know where and with whom they spend their time in the evenings. Girls were more likely than boys to say that their parents “almost always” and “often know” where and with whom they spend time in the evenings.

Regardless of age, more than half of participants reported that they can “almost always” or “often” borrow money from their parents; this was reported among a slightly greater proportion of girls than boys. While 28.2% reported that they can “rarely” or “almost never” borrow money from their parents, 18.0% said that they simply get money from their parents – and this was more commonly reported among boys.

Students studying in secondary educational institutions, and those that live in rural areas, were more likely to report that their parents have control over how and with whom they spend their time in the evening. In total, 88.6% of students reported that their parents were aware of how they spent their time over the weekends, and 62.6% reported that their parents were “always aware”. It is alarming that every tenth participant, regardless of age and gender, said that their parents “almost never” or “rarely” know where and with whom they spend their evenings outside the home 8.8% of participants reported that their parents are only sometimes informed about how they spend time on Saturdays, and 2.6% said that their parents are usually completely unaware.

Regardless of age, participants rated the level of support they receive from their family from 5.13-6.11 points on a 7-point scale, with the highest rating indicating that “my family is really trying to help me”. Compared to support from their families, students rated support among friends lower, ranging from 4.94 to 5.24 points, where the highest score is associated with the statement, “With my friends, I can share my joys and sorrows”.

According to the study, students most commonly discuss the conflict in Eastern Ukraine with their parents or family members (37%), peers (26.3%), teachers (21.9%), or on social media (17.7%). Most participants, regardless of gender and age, reported that they are simply recipients of the news about the conflict, rather than active participants in further discussions. The main news sources from which participants receive information about the conflict include television (42.0%), social media (40.5%), and the Internet or print media (39.1%).

A small but substantial proportion (13.5%) of educational institutions does not have a psychologist on staff. The leaders of half of participating educational institutions reported that they needed additional training for their staff on mediation, conflict resolution, prevention of bullying, Internet addiction and safe behaviour on the Internet, sexual education.

Bullying among adolescents

One-tenth (10.2%) of students reported being a victim of bullying in the last 2-3 months and 5.7% of all participants admitted to participating in bullying other people, with boys more commonly reporting this behaviour than girls (6.9% versus 4.7%, respectively). Among students who had experienced bullying, 37.5% reported that they ignored it, and 28.9% reported that they had to fight back themselves, both physically and verbally. Among students who reported ignoring bullying that was targeted at them, 30.1% said that it was not a problem for them to do so, 29.3% felt that anything they did in response would have any effect, and 11.6% were afraid that responding to the event may perpetuate the bullying. Almost one-fifth (18.7%) of participants who were victims of bullying had sought support from their parents and 13.5% sought support from friends. One-in-four (25.8%) students said that they had observed bullying but were not personally involved in the incident(s). Among those who witnessed bullying, 35.5% involved themselves (either physically or verbally) in the incident, and 29.0% ignored it.

Teachers also reported experiences of bullying – either by students (26.6%) or parents of students (26.3%). Teacher bullying was mainly experienced in the form of verbal abuse in front of others; this behaviour was reported by 30.1% of managers of the educational institutions.

Experience in seeking medical and social services

Two-thirds (66.5%) of all students surveyed reported choosing a family doctor and signing a declaration with them, either on the own or with the help of parents. During the last 12-months, 66.8% of the participants had visited their doctor, and 58.6% underwent a comprehensive medical examination, and 15.2% of students reported that they had approached a psychologist at their school. Most (83.8%) educational institutions had a nurse on staff, but only 13.8% had a doctor available on site.

Relatively few participants (26.5%) believed that medical staff would keep information about their appointment confidential, while 32.1% believed that social pedagogues or psychologists at their schools would maintain confidentiality around their visits.

HIV knowledge (calculated as a National Indicators' knowledge score "The percentage of young people aged 15–24 who correctly identify ways to prevent and transmit HIV infection") among adolescents was relatively low -15.6%, for both boys and girls. Over two-thirds (68.9%) knew that a person living with HIV could look healthy. Every fifth (19.5%) adolescent incorrectly believed that HIV can be transmitted through mosquito bites. On the same range (21.2%) reported that they could protect themselves against HIV if vaccinated. Less than half (45.9%) of students believed that the risk of HIV is diminished by having sex with only one HIV-negative partner and 60.1% of respondents correctly responded that they could prevent HIV infection by using a condom during each sexual encounter.

Almost two-thirds (63.0%) adolescents said they knew where to go if they wanted HIV testing, but this knowledge was slightly higher among girls (66.8%) than boys (58.9%).

Recommendations

One important aspect of developing healthy lifestyles in adolescents is the ensuring that they are aware of the value of their own health. This awareness can be fostered through close collaboration of adolescents with their parents, teachers and other educational institutions, social workers, psychologists, and medical professionals.

Given the successful implementation of the Health Fundamentals course, it is necessary to continue to systematically work with adolescents in order for them to take responsibility for their own health and lifestyles, tailoring these activities to accommodate age and gender. A key component of this work will be to further support programs designed to train educators and other staff in educational institutions on developing interactive, innovative methods and approaches to preventing problematic substance use among adolescents.

We strongly recommend expanding support to the development of social programs initiated by young people that aim to reduce alcohol and drug use among adolescents, and advocate for more work on shaping the social policies of individual joint territorial communities, settlements, districts, etc.

In order to reduce the accessibility of alcohol and tobacco among adolescents, it is necessary to increase regulations around their availability. Controlling the number of official points of sale, limiting the number of licenses available to sellers, reducing the number of hours per day and days per week during which alcohol and tobacco can be sold, and/or improving systems of accountability for sellers that are non-compliant with laws and rules around the sale of alcohol and tobacco/nicotine products.

Furthermore, it is important for policymakers to consider the active involvement of young people in the public oversight of regulatory compliance and implementation of programs aimed at promoting healthy lifestyles – including the prohibiting the sale of tobacco and alcohol to minors and regulating smoking and drinking in public places – among themselves and their peers.

Increasingly, the Internet, and digital environments generally, are important targets for enhanced educational platforms addressing potential risks such as: cyberbullying and the unlawful sale of psychoactive substances and child pornography. Rather than banning access to these environments, developing digital literacy strategies for both adolescents and adults with whom adolescents closely interact (e.g. parents and family members, educators, and other staff working within educational institutions and professionals of different profiles) will be crucial in health promotion for adolescents. Specifically, media literacy and media security courses should become part of the standard curriculum within general and specialized secondary educational institutions.

To effectively prevent bullying, teachers must be equipped to respond to these incidents adequately and in timely manner. As such, additional support, resources and training on bullying prevention should be provided to teachers and staff in educational institutions. Potential strategies to work with young people include mass information campaigns and development of social advertising focused on preventing bullying among adolescents.

Finally, it is important for local governments to continue to develop infrastructure including organized clubs, community centres, parks, and sports grounds so that adolescents and their families can meaningfully engage in leisure activities.

At the same time, we recommend substantially increasing social advertising campaigns, through a variety of media platforms used by adolescents that focus on promoting and maintaining health, developing healthy lifestyle habits, promoting physical activity, and improving awareness and accessibility of available medical and social services that may be beneficial for adolescents and young people.

Додатки

Додаток 1

Методологія
дослідження та
характеристика
цільових груп

Україна бере участь у міжнародному дослідницькому проекті з 1995 року, коли була проведена перша хвиля опитування, та кожні чотири роки забезпечує підготовку й проведення збору даних, аналіз та поширення результатів, висновків і рекомендацій.

Методологія дослідження в Україні базується на протоколі міжнародного дослідження «Європейське опитування учнівської молоді щодо вживання алкоголю та інших наркотичних речовин»¹⁴, що дає можливість порівнювати поведінкові орієнтації молоді з різних європейських країн. Для цілей національного аналізу важливим є вимірювання поширеності вживання цигарок, алкоголю й наркотичних речовин з метою відслідковування тенденцій і визначення чинників поведінкових практик.

Цільові групи дослідження

Цільовою групою міжнародного дослідження ESPAD є учні одного року народження, яким протягом року чергової хвилі опитування виповнилося або має виповнитися 16 років. У 2019 році цільовою групою стали учні 2003 року народження – на період проведення анкетування їм виповнилося 15-16 років. Крім того, у закладах освіти, які потрапили до вибіркової сукупності дослідження, проведено опитування керівників.

Учнівська молодь

Об'єктом дослідження в 1995 році виступали учні 1979 року народження, тобто на момент дослідження (весна 1995 року) респондентам виповнилося 15-16 років. Загальна кількість опитаних становила 6680 осіб (3081 хлопець і 3599 дівчат).

За результатами опитування 1995 року, для України характерним є залучення підлітків до куріння та вживання алкоголю у досить ранньому віці, а також те, що після 15-16 років значна частка підлітків змінює заклад освіти, а отже, і соціальне середовище, що не може не впливати на поведінку. Саме тому в наступних хвилях опитування було прийнято рішення додатково включити до української національної вибіркової сукупності дещо молодші та дещо старші вікові групи.

У 1999 році до цільової групи європейського опитування були включені учні 1983 року народження, яким на період анкетування (весна 1999 року) виповнилося 15-16 років. В Україні під час цієї хвилі були опитані учні 1981-1985 років народження, тобто у віці від 13 до 17 років. Загальна кількість опитаних – 10 386 (4837 хлопців і 5549 дівчат).

У 2003 році об'єктом європейського дослідження виступали учні 1987 року. В Україні до вибіркової сукупності були включені учні 1989-1985 років народження, тобто віком 13-17 років. Загальна кількість опитаних становила 5795 учнів (2656 хлопців і 3139 дівчат).

У 2007 році (цільова група міжнародного дослідження – народжені 1991 року) в Україні опитано учнів – 1990-1992 років народження, тобто віком 15-16 років. Усього опитано 5122 учні (2354 хлопці та 2768 дівчат).

У 2011 році (цільова група – народжені 1995 року) в Україні опитано учнів 1996–1994 років народження, тобто віком 17-15 років. Усього опитано 7512 осіб (4157 дівчат і 3355 хлопців).

Опитуванням 2015 року (цільова група міжнародного дослідження – народжені 1999 року) в Україні було охоплено учнів 1998-2000 років народження, тобто віком 15-17 років. Усього опитано 6674 респонденти (3459 дівчат і 3215 хлопців).

У 2019 році цільовою групою стали учні 2003 року народження – на період проведення анкетування їм виповнилося 15-16 років. В Україні опитуванням були охоплені учні 2004-2001 років народження, тобто віком 14-17 років. Загальна кількість респондентів становила 8509 осіб (4108 хлопців і 4401 дівчина).

Керівники закладів освіти.

У межах хвилі 2019 року були опитані керівники закладів освіти, які увійшли до вибіркової сукупності опитування. Всього опитано 259 керівників закладів освіти або інших членів педагогічного колективу.

¹⁴ The ESPAD Handbook. Coordination: Björn Hibell and Ulf Guttormsson, CAN, Sweden. (Більш детально див.: ESPAD. URL: www.espad.org).

Інструменти збору даних

Учнівська молодь. Анкета кожної хвили опитування проходить узгодження між дослідниками всіх країн – учасниць проекту, складається з тематичних блоків, містить обов'язкові запитання та такі, які кожна країна може включати за вибором. Крім того, дослідницька група кожної країни має можливість включити невелику кількість національних запитань. Було здійснено переклад анкети українською мовою, зворотний переклад англійською мовою (незалежним перекладачем) з метою забезпечення валідності перекладу. Проведено пілотування (тестування) інструментарію для учнів у Запорізькій, Миколаївській, Львівській, Київській областях та м. Києві (пілотне опитування було проведено в 9 навчальних класах/групах).

Керівники закладів освіти.

Інструментарій для опитування керівників закладів освіти розроблено з метою детального розуміння процесу формування здорового способу життя у закладах освіти та умов, в яких навчається українська молодь.

Затвердження інструментарію відбувається під час робочої зустрічі представників організацій, які зацікавлені у проведенні та результатах дослідження, в тому числі за участі представників міністерств освіти та науки, молоді та спорту, охорони здоров'я, внутрішніх справ, офісу Уповноваженого Президента України з прав дитини, громадських і міжнародних організацій, які формують політику щодо підлітків і/або залучені до роботи з підлітками та молоддю.

Дизайн та реалізація вибіркової сукупності

Підготовчий етап – складання списків закладів освіти

- Усі заклади освіти були поділені на чотири типи: сільські та міські заклади загальної середньої освіти I–III ступенів (включаючи гімназії, ліцеї, колеґіуми) (ЗЗСО), заклади професійної технічної освіти (ЗПТО), заклади фахової передвищої освіти (ЗФПО).
- Для кожної з чотирьох зазначених категорій закладів освіти були складені списки, які системно упорядковані, відповідно до територіально-адміністративного устрою (без АР Крим і окремих непідконтрольних територій Донецької та Луганської областей), розташованих в установленому державною статистикою порядку, районах (по кожній області райони, розташовані в установленому державною статистикою порядку) та типах поселення в межах районів. Таким чином, кожний заклад освіти отримав індивідуальний цифровий код та індивідуальний порядковий номер.
- Подальша побудова вибірки здійснювалася для кожного типу закладу освіти окремо. Кількість закладів освіти по кожному типу була визначена пропорційно кількості учнів відповідного віку, які в них навчаються.

Отже, заклади освіти, охоплені опитуванням, поділялися на чотири типи:

- 1) міські ЗЗСО I–III ступенів, в яких навчаються діти потрібних вікових груп. В опитуванні взяли участь учні 9–11 класів;
- 2) сільські ЗЗСО I–III ступенів, в яких навчають учні потрібних вікових груп. В опитуванні взяли участь учні 9–11 класів;
- 3) ЗПТО, в яких є навчальні групи після базової загальної середньої освіти (9 класів). В опитуванні взяли участь учні I–II курсів навчання на базі 9 класів;
- 4) ЗФПО, в яких є навчальні групи після базової загальної середньої освіти (9 класів). Опитані студенти I–II курсів навчання після базової загальної середньої освіти (9 класів).

Відбір одиниць вибірки (навчального класу/групи) визначався в два етапи:

1-й етап – відбір необхідної кількості закладів освіти (із заданим кроком) для кожного з чотирьох типів і визначення цих закладів освіти.

2-й етап – відбір класів/груп у кожному із закладів освіти за допомогою спеціальних таблиць, які забезпечували рівну імовірність кожному класу/групі бути включеними до вибірки (у кожному закладі освіти обиралися по два класи).

- Одиницею спостереження були всі учні в обраних класах/групах.
- Опитування проведено за допомогою інтерв'юєрів/асистентів (з метою уникнення присутності вчителів

або будь-кого з адміністрації закладу освіти в аудиторії під час анкетування). Майже в усіх досліджуваних закладах освіти адміністрація не заперечувала проти такої форми опитування.

- Опитування мало цілком добровільний характер.
- В опитуванні брали участь лише ті учні, які на момент опитування були включені до навчального процесу, відвідували заклади освіти та були присутніми на заняттях у день опитування.

Методика збору даних

Опитування учнівської молоді реалізовано шляхом самозаповнення формалізованого запитувальника методом групового опитування в навчальних аудиторіях. Опитування керівників закладів освіти здійснювалося методом самозаповнення формалізованого запитувальника.

Етичні питання

Отримано позитивний висновок комісії з професійної етики Соціологічної асоціації України (САУ) про те, що технологія дослідження забезпечує необхідний рівень анонімності, конфіденційність отриманої інформації, текст анкети (за змістом і стилем формулювання) є коректним, забезпечує дотримання прав людської гідності й морально-етичних норм, відповідно до затверджених САУ етичних принципів проведення досліджень серед дітей і підлітків, принципів Гельсінської декларації прав людини, Конвенції Ради Європи про права людини, Конвенції ООН про права дитини та відповідних законів України. Також було отримано висновок від комісії з психології та педагогіки Науково-методичної ради МОН України. Отримано листи-сприяння від імені заступника Міністра освіти і науки України для обласних управлінь освіти. Підготовлено листи-сприяння від імені ГО «УІСД ім. О. Яременка» для керівників закладів освіти.

Процедура збору даних

Польовий етап дослідження виконаний місцевими дослідницькими групами – членами мережі інтерв'юерів ГО «Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка» та ГО «Центр «Соціальний моніторинг». У кожній області було проведено інструктаж для інтерв'юерів з питань організації проведення опитування, змісту анкети, вимог до методології та технології дослідження. Польовий етап дослідження в 24 областях України було проведено з 20 лютого по 28 березня 2019 року. Польовий етап дослідження в місті Києві тривав з 24 лютого по 1 квітня 2019 року.

Головним завданням етапу збору даних було забезпечення анонімності та конфіденційності відповідей кожного окремого учня. Керівникам закладів освіти також повідомлялося, що конкретний заклад освіти не використовуватиметься як одиниця аналізу, конфіденційність забезпечувалась і на рівні закладу освіти.

Процес збору даних

- Попередня телефонна розмова або зустріч з дирекцією закладу освіти та з учителем/викладачем з метою інформування про опитування, його тематику, принцип вибору заданого класу/групи у заданому закладі освіти, передача листа підтримки на ім'я директора/ректора закладу освіти, знайомство з вимогами опитування (зокрема пояснення необхідності відсутності в аудиторії вчителя/викладача під час опитування), домовленість про день і час, коли можливо провести опитування.
- Прихід інтерв'юера у день і час згідно з попередньою домовленістю, інструктаж учнів, роздача учням анкет і конвертів, до яких після закінчення опитування учні власноруч вкладають анкети та заклеюють їх.
- Конверт з анкетною учень передавав інтерв'юеру або клав до загального для всього класу/групи конверта.
- Заповнення анкет учнями відбувалося в учбовій аудиторії в присутності інтерв'юера, який у разі необхідності міг надати консультації, необхідні пояснення, якщо в учнів виникало нерозуміння окремих запитань, слів, назв тощо. Повноваження інтерв'юерів та необхідні коментарі до запитань анкети були визначені в інструкції для інтерв'юерів.
- Усі індивідуальні конверти із заповненими анкетами пакувались у загальний конверт для класу/групи.
- Інтерв'юер заповнював звітну форму (на окремому бланку), яка вкладалася до загального конверта класу/групи.

- Усі загальні конверти передавалися організатору опитування в області, який відсилав їх до Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка.

Індивідуальними конвертами, які пропонувалися респондентам, скористалися всі опитані. Деякі учні зазначали, що вони нікого не бояться та можуть написати в анкеті навіть своє прізвище, однак і вони поклали свої анкети у конверт і заклеїли його. Усі конверти в заклеєному вигляді надійшли до ГО «Український інститут соціальних досліджень імені Олександра Яременка» в м. Київ і лише тут були відкриті.

Опитування проведено у 260 закладах освіти, в 251 навчальному класі/групі. В опитуванні взяли участь 8690 учнів, що становить 78,9% з класних списків. Структура опитаних учнів/студентів представлена у таблиці Д1. На момент опитування були відсутніми 20,2% учнів. Відмовилися від участі в опитуванні 94 учні, що становить 0,9% від усіх учнів за списками, з яких більшу частину складають хлопці – 63 особи. Середня тривалість самозаповнення анкети склала 48 хвилин.

Таблиця Д1

Кількість учнів/студентів, які взяли участь в опитуванні та відповіді яких включені до бази даних

	Юнаки		Дівчата		Разом	
	N	%	N	%	N	%
9 клас ЗЗСО	1731	41	1661	37,2	3394	39
10 клас ЗЗСО	719	17	840	18,8	1559	17,9
11 клас ЗЗСО	686	16,3	752	16,8	1440	16,6
I курс ЗПТО	393	64,1	220	35,9	613	7
II курс ЗПТО	281	48,9	294	51,1	575	6,7
I курс ЗФПВО	216	37,4	362	62,6	578	6,6
II курс ЗФПВО	190	35,8	340	64,2	531	6,2
Всього	4216	100	4469	100	8690	100

Кількість опитаних учнів, які навчаються у закладах загальної середньої освіти, – 6291; у закладах професійної технічної освіти – 1129, у закладах фахової передвищої освіти – 1089. Кількість учнів, які навчаються в обласних центрах, – 2487, інших містах – 3441, сільській місцевості – 2581.

Під час контролю якості зібраної інформації відбраковано 15 анкет учнів/студентів внаслідок таких причин: анкети були заповнені менше, ніж на третину (8 анкет); в анкеті у значній кількості запитань, де передбачена одна відповідь на запитання, надано більше ніж одну відповідь або ж відмічено всі варіанти відповідей у всіх запитаннях (6 анкет); в анкеті спостерігається несерйозне заповнення (1 анкета). Анкети учнів, які вклали у індивідуальний конверт свою пусту анкету та здали її у конверт класу, були сприйняті та враховані як фактичні відмови, за умови, що такі учні не були відображені у класному звіті як такі, що відмовились (кількість таких анкет 10). Всього було закодовано та введено валідних анкет/звітів: 8690 анкет учнів/студентів; 259 анкет керівників закладів освіти (41% з них – керівники, решта – заступники керівників з навчальної/методичної роботи); 521 звіт класу.

У цілому під час організації проведення опитування з дирекцією закладів освіти не виникало труднощів (95%), дирекція закладу освіти сприяла проведенню опитування, тобто виділяла навчальну аудиторію та час для проведення анкетування у необхідних класах/групах. Більшість класних керівників/кураторів груп мотивували учнів серйозно ставитися до опитування. Наполягали на своїй присутності лише 1,5% класних керівників або кураторів груп.

За спостереженнями інтерв'юєрів 98% учнів серйозно працювали під час заповнення анкет: 45,9% – зазначили у звіті класу/групи відповідь «всі»; 44,1% – «майже всі»; 8,3% – «більшість». У 5 звітах (1%) надана відповідь – що «половина» учнів працювали серйозно, а ще в 4-х звітах – менше ніж половина.

Про те, що учням/студентам легко («дуже легко» та «досить легко») було відповідати на запитання анкети, зазначено в 73% звітів класу/групи, «ні легко, ні важко» – 21,9%, а «важко» – 5,1%. Найбільші складності при роботі з опитувальником виникали в учнів 9-х класів.

Контроль за збором даних

Під час реалізації польового етапу дослідження відбувався оперативний контроль процесу опитування шляхом надання регіональними організаторами щотижневих оперативних звітів про статус домовленості із закладом освіти та кількості опитаних учнів. Після завершення польового етапу дослідження була здійснена валідація (контроль за якістю роботи інтерв'юерів) 35% загальної кількості опитаних закладів освіти. *Всього перевірено 182 заклади освіти під час телефонної розмови з керівниками або заступниками керівників закладів освіти.* Всі інтерв'ю виконані згідно з вимогами та інструкцією. Перевірка здійснювалася за звітом (де відмічалися характеристики закладу освіти та контактні дані керівників), який заповнював інтерв'юер по кожному із закладів освіти.

Основні труднощі, які виникали під час польового етапу дослідження. Досить часто інтерв'юери зазначали труднощі зі встановленням контакту із закладом освіти – у більшості шкіл були вказані номери телефонів з відкритих джерел, які є недійсними. Тому зв'язок із закладами освіти вдавалось налагоджувати лише через міські або районні управління освіти. Відсутність у країні реєстру закладів освіти із зазначеною кількістю учнів створює ризик, коли у сільських школах, які потрапили до вибіркової сукупності, дуже мала кількість учнів у класі. Складне транспортне сполучення між обласним центром та віддаленими селами й іншими містами області (про це зазначали інтерв'юери з Миколаївської, Львівської, Запорізької, Донецької та Луганської областей). Складнощі виникали при встановленні контактів з адміністрацією закладів освіти м. Київ, аргументом цього є відносна незалежність шкіл у питаннях адміністрування. У Донецькій області керівники шкіл наполягали на отриманні дозволу районного управління освіти для проведення опитування. Для більшості учнів і студентів 45 хвилин, які були виділені для проведення опитування, недостатньо.

Аналіз отриманих даних здійснено за статтю, віком, типом закладу освіти, в окремих випадках за типом населеного пункту. Основний аналіз даних здійснено за масивом всіх опитаних вікових когорт.

Таблиці та графіки, які презентують динаміку поведінкових практик щодо куріння, вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин, спираються на дані цільової вікової когорти міжнародного дослідницького проекту ESPAD, а саме – серед 15-16-річних юнаків і дівчат певного року народження: у 1995 р. – 1979 р. н., у 1999 р. – 1983 р. н., у 2003 р. – 1987 р. н., у 2007 р. – 1991 р. н., у 2011 р. – 1995 р. н., у 2015 р. – 1999 р. н., у 2019 р. – 2003 р. н.

Тому звертаємо увагу читачів на певні незручності, коли для презентації результатів останньої хвили опитування 2019 року в тексті фактично використовуються два показники:

- для вікової когорти 14-17-річних, як актуальний показник, що характеризує ситуацію щодо цієї вікової когорти;
- для когорти учнів 2003 року народження (яким виповнилося 15-16 років) з метою аналізу динаміки та презентації тенденцій у часі.

Додаток 2

Таблиці за результатами опитування ESPAD – 2019 серед 15–17-річної вікової когорти учнівської молоді за віком та статтю

Стандартні відхилення при достовірних 95 відсотках і співвідношенні змінних від 0,1 : 0,9 до 0,5 : 0,5 становлять:

2004 р.н.	2392 (хлопців – 1182, дівчат – 1210)	1,22 – 2,04%
2003 р.н.	2751 (хлопців – 1350, дівчат – 1401)	1,14 – 1,91%
2002 р.н.	2443 (хлопців – 1147, дівчат – 1296)	1,21 – 2,02%
2001/2000 р.н.	923 (хлопців – 429, дівчат – 494)	2,00 – 3,33%
Загалом	8509 (хлопців – 4108, дівчат – 4401)	0,65 – 1,08%

(СОЗ) Як часто (якщо взагалі колись) ти робиш таке?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Граєш у комп'ютерні ігри															
Ніколи	4,4	22,9	13,8	6,7	26,9	17,1	6,1	33,2	20,5	8,2	34,0	22,0	6,0	28,5	17,7
Де кілька разів на рік	7,9	26,9	17,5	8,3	28,5	18,6	11,4	30,4	21,5	10,3	33,2	22,6	9,3	29,1	19,5
1 або 2 рази на місяць	9,2	20,5	14,9	11,4	20,5	16,0	13,3	15,9	14,7	14,3	15,7	15,0	11,6	18,6	15,2
Хоча б 1 раз на тиждень	27,6	17,6	22,6	29,7	15,1	22,3	28,6	12,5	20,0	27,9	11,0	18,9	28,6	14,6	21,3
Майже щодня	50,9	12,1	31,2	43,9	9,0	26,0	40,6	8,0	23,3	39,3	6,1	21,5	44,5	9,2	26,3
Займаєшся спортом, фізкультурою або фізичними вправами															
Ніколи	1,3	1,4	1,3	1,6	1,9	1,8	1,8	1,6	1,7	2,8	2,3	2,5	1,7	1,7	1,7
Де кілька разів на рік	2,6	2,2	2,4	2,9	4,2	3,6	2,6	6,2	4,5	5,9	4,7	5,3	3,0	4,3	3,7
1 або 2 рази на місяць	4,3	7,6	6,0	5,3	9,7	7,5	7,3	11,0	9,2	8,1	11,7	10,0	5,9	9,7	7,9
Хоча б 1 раз на тиждень	27,7	32,9	30,4	27,4	36,3	31,9	28,0	39,2	34,0	30,1	42,4	36,7	27,9	36,9	32,6
Майже щодня	64,1	55,9	59,9	62,8	47,9	55,2	60,3	42,0	50,6	53,1	38,9	45,5	61,5	47,4	54,1
Читаєш книжки (крім підручників)															
Ніколи	13,9	5,9	9,9	15,9	6,4	11,0	14,3	8,7	11,3	19,8	6,9	12,9	15,3	7,0	11,0
Де кілька разів на рік	27,9	23,7	25,8	26,1	22,1	24,1	25,6	26,9	26,4	25,8	28,5	27,3	26,5	24,7	25,6
1 або 2 рази на місяць	24,7	25,8	25,2	23,3	25,6	24,4	26,3	26,1	26,1	21,6	27,8	24,9	24,3	26,0	25,1
Хоча б 1 раз на тиждень	24,8	26,1	25,5	23,4	25,9	24,8	22,7	20,5	21,5	22,4	19,3	20,7	23,5	23,7	23,6
Майже щодня	8,7	18,5	13,6	11,3	20,0	15,7	11,1	17,8	14,7	10,4	17,5	14,2	10,4	18,6	14,7
Проводиш вечір у кафе, на дискотеці, вечірці тощо															
Ніколи	21,6	14,7	18,1	19,4	12,8	16,0	15,0	10,0	12,3	14,5	11,5	12,9	18,3	12,3	15,2
Де кілька разів на рік	29,5	28,9	29,2	26,1	23,2	24,6	23,5	22,3	22,9	19,0	22,1	20,7	25,6	24,4	25,0
1 або 2 рази на місяць	24,3	30,3	27,4	23,2	30,1	26,7	24,8	33,0	29,1	28,3	34,7	31,6	24,5	31,5	28,1
Хоча б 1 раз на тиждень	20,7	23,3	22,0	26,1	28,6	27,4	31,4	31,0	31,2	31,3	26,2	28,6	26,6	27,6	27,1
Майже щодня	3,9	2,8	3,3	5,2	5,3	5,3	5,3	3,7	4,5	6,9	5,5	6,2	5,0	4,2	4,6

2004 р.н.		2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Загалом
Інші захоплення (гра на музичних інструментах, співи, малювання, літературна творчість тощо)															
Ніколи	38,1	13,2	25,5	36,9	15,0	25,7	36,5	20,0	27,8	36,6	17,6	26,4	37,0	16,3	26,3
Де кілька разів на рік	15,5	10,4	12,9	15,6	13,4	14,5	16,0	14,5	15,2	16,3	17,1	16,8	15,8	13,3	14,5
1 або 2 рази на місяць	13,1	17,5	15,3	14,2	19,0	16,6	15,2	17,4	16,4	16,8	20,2	18,6	14,4	18,3	16,4
Хоча б 1 раз на тиждень	17,3	25,1	21,2	17,3	23,3	20,4	16,5	20,8	18,8	16,8	19,6	18,3	17,1	22,6	20,0
Майже щодня	16,0	33,8	25,1	16,0	29,3	22,8	15,8	27,3	21,8	13,5	25,5	19,9	15,7	29,5	22,8
Проголюєшся з друзями торговими центрами, вулицями, парками тощо															
Ніколи	6,1	3,7	4,9	5,8	3,1	4,4	5,3	2,3	3,7	7,3	3,9	5,5	5,9	3,1	4,5
Де кілька разів на рік	9,7	7,8	8,8	8,5	7,3	7,9	7,2	5,0	6,0	6,6	4,3	5,4	8,3	6,4	7,3
1 або 2 рази на місяць	21,1	22,1	21,6	15,7	19,1	17,4	17,9	23,5	20,9	14,8	17,6	16,3	17,8	21,0	19,5
Хоча б 1 раз на тиждень	37,3	42,7	39,9	36,4	42,9	39,8	36,0	41,9	39,1	36,2	39,8	38,1	36,5	42,3	39,4
Майже щодня	25,8	23,7	24,8	33,6	27,6	30,5	33,6	27,3	30,3	35,1	34,4	34,7	31,5	27,2	29,3
Використовуєш Інтернет для розваги (чати, музика, ігри, соціальні мережі, відео тощо)															
Ніколи	1,4	1,2	1,3	1,6	0,7	1,1	1,1	1,1	1,1	2,4	1,8	2,1	1,5	1,1	1,3
Де кілька разів на рік	1,0	1,1	1,1	0,8	0,4	0,6	1,5	0,8	1,1	1,9	1,2	1,5	1,2	0,8	1,0
1 або 2 рази на місяць	2,5	2,3	2,4	1,8	1,6	1,7	1,7	2,2	2,0	2,6	2,4	2,5	2,0	2,1	2,1
Хоча б 1 раз на тиждень	11,3	6,5	8,9	10,0	5,3	7,6	7,3	4,1	5,6	7,3	4,5	5,8	9,4	5,2	7,1
Майже щодня	83,8	88,9	86,3	85,8	92,0	89,0	88,4	91,8	90,2	85,8	90,1	88,1	85,9	90,8	88,5
Граєш на ігрових автоматах (де можна виграти гроші)															
Ніколи	82,2	90,9	86,7	83,8	93,4	88,7	81,7	93,1	87,7	78,8	92,9	86,3	82,1	92,6	87,6
Де кілька разів на рік	11,2	6,2	8,6	8,8	4,8	6,8	9,7	4,8	7,1	11,1	3,5	7,0	10,0	5,0	7,4
1 або 2 рази на місяць	3,2	1,7	2,4	2,8	1,2	2,0	4,3	0,9	2,5	3,5	1,4	2,4	3,4	1,3	2,3
Хоча б 1 раз на тиждень	2,0	0,7	1,3	2,0	0,1	1,0	2,1	0,7	1,4	3,1	0,8	1,9	2,2	0,5	1,3
Майже щодня	1,4	0,5	1,0	2,6	0,5	1,5	2,2	0,5	1,3	3,5	1,4	2,4	2,3	0,6	1,4

(C04) ЗА ОСТАННІ 30 ДНІВ СКІЛЬКИ БУЛО ДНІВ, КОЛИ ТИ ПРОПУСТИВ (-ла) ОДИН АБО БІЛЬШЕ УРОКІВ?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Через хворобу															
Жодного	37,8	35,9	36,9	37,3	35,6	36,3	39,4	34,7	36,8	38,9	35,6	37,1	38,0	35,4	36,7
1 день	8,4	9,7	9,1	7,4	9,8	8,6	8,0	9,5	8,8	9,5	8,2	8,8	8,1	9,5	8,8
2 дні	12,3	12,2	12,2	11,9	13,0	12,5	10,7	11,9	11,4	10,7	13,1	12,0	11,6	12,5	12,0
3-4 дні	14,6	15,4	15,0	15,7	15,0	15,4	15,9	14,7	15,3	16,6	16,6	16,6	15,6	15,2	15,4
5-6 днів	11,9	11,4	11,6	12,4	12,1	12,3	10,9	13,9	12,5	8,7	11,6	10,3	11,5	12,4	12,0
7 днів і більше	15,0	15,4	15,2	15,3	14,5	14,9	15,1	15,3	15,2	15,6	14,9	15,2	15,2	15,0	15,1
Прогнули															
Жодного	74,8	74,3	74,5	69,1	71,8	70,5	63,4	63,9	63,7	56,2	64,1	60,4	67,8	69,3	68,6
1 день	11,9	13,2	12,7	15,8	12,1	13,9	15,9	12,8	14,2	17,6	13,4	15,4	14,9	12,8	13,8
2 дні	7,2	5,9	6,5	6,8	8,0	7,4	9,3	10,7	10,1	10,2	10,7	10,4	8,0	8,5	8,2
3-4 дні	3,5	4,5	4,0	4,5	4,6	4,6	6,2	6,6	6,4	8,0	6,4	7,1	5,0	5,4	5,2
5-6 днів	0,9	1,0	0,9	1,9	1,7	1,8	2,4	3,0	2,7	3,2	2,0	2,6	1,9	1,9	1,9
7 днів і більше	1,7	1,1	1,4	1,9	1,8	1,8	2,8	3,0	2,9	4,8	3,4	4,1	2,4	2,1	2,3
З інших причин															
Жодного	41,2	36,9	38,9	40,6	37,9	39,2	39,7	37,0	38,3	38,1	40,6	39,4	40,1	37,6	38,8
1 день	23,7	26,6	25,2	22,5	22,0	22,2	19,9	24,0	22,1	21,6	23,6	22,7	22,0	24,1	23,1
2 дні	18,0	18,1	18,1	18,0	19,7	18,9	16,6	17,0	16,8	17,2	16,8	17,0	17,6	18,1	17,9
3-4 дні	10,4	11,8	11,1	10,9	13,3	12,1	15,4	13,6	14,5	11,3	10,7	11,0	12,1	12,7	12,4
5-6 днів	2,7	2,5	2,6	3,8	4,3	4,1	4,3	3,8	4,0	4,1	3,1	3,5	3,7	3,5	3,6
7 днів і більше	4,0	4,1	4,1	4,2	2,8	3,5	4,1	4,6	4,3	7,7	5,2	6,4	4,5	4,0	4,2

(C05) Як ти вважаєш, наскільки складно тобі буде дістати сигарети (крім електронних сигарет), за бажанням?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Неможливо	12,4	15,5	13,9	10,7	11,4	11,1	7,7	9,8	8,8	7,7	10,7	9,3	10,0	12,0	11,0
Дуже складно	9,1	10,7	9,9	7,7	8,1	7,9	4,2	7,4	5,9	3,7	6,3	5,1	6,7	8,4	7,6
Скоріше, складно	9,9	13,3	11,6	8,3	11,3	9,9	6,1	8,6	7,4	7,2	7,3	7,3	8,0	10,6	9,4
Скоріше, легко	17,5	18,3	17,9	18,0	23,5	20,8	24,3	24,2	24,2	19,8	22,9	21,5	19,8	22,2	21,0
Дуже легко	20,3	13,4	16,8	24,9	18,6	21,6	32,0	21,8	26,6	39,7	24,7	31,6	27,1	18,8	22,8
Не знаю	30,8	28,8	29,9	30,4	27,1	28,7	25,7	28,2	27,1	21,9	28,1	25,2	28,4	28,0	28,2

(C06) Скільки разів у житті (якщо таке траплялося) ти курив (-ла) сигарети (крім електронних сигарет)?

Кількість разів	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
0	52,1	65,2	58,8	45,3	53,6	49,5	37,5	50,2	44,3	32,2	45,3	39,3	43,8	54,9	49,5
1-2	21,6	18,0	19,7	19,2	17,6	18,4	19,6	15,8	17,6	16,4	16,8	16,6	19,7	17,1	18,4
3-5	7,3	5,1	6,2	8,8	7,0	7,9	7,5	8,1	7,8	8,6	6,9	7,7	8,0	6,8	7,4
6-9	4,0	2,3	3,1	3,3	5,1	4,2	3,8	3,9	3,8	5,4	4,5	4,9	3,8	3,9	3,9
10-19	3,7	2,3	3,0	4,4	3,4	3,9	5,1	3,6	4,3	5,1	4,1	4,6	4,4	3,2	3,8
20-39	2,4	1,6	2,0	3,0	3,6	3,3	3,9	3,3	3,6	3,3	3,9	3,6	3,1	3,0	3,0
40 і більше	8,9	5,5	7,2	16,0	9,7	12,8	22,6	15,1	18,6	29,0	18,5	23,3	17,2	11,1	14,0

(C07) Як часто ти курив (-ла) сигарети (крім електронних сигарет) протягом ОСТАННІХ 30 ДНІВ?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Не курив (-ла) взагалі	84,0	90,1	87,1	74,3	81,4	78,0	69,8	77,5	73,8	59,9	73,0	66,8	74,4	81,7	78,2
Менше, ніж одну сигарету на тиждень	4,9	3,8	4,4	7,0	6,9	7,0	6,2	7,4	6,8	6,8	6,5	6,6	6,2	6,1	6,1
Менше, ніж одну сигарету на день	2,7	2,2	2,5	3,3	2,6	2,9	2,9	3,4	3,2	3,0	4,1	3,6	3,0	2,9	2,9
1-5 сигарет на день	4,9	2,0	3,4	6,9	5,2	6,0	8,4	6,3	7,3	13,3	7,9	10,4	7,4	5,0	6,1
6-10 сигарет на день	1,7	1,0	1,3	4,7	2,3	3,5	6,4	2,9	4,6	8,4	5,5	6,8	4,7	2,5	3,6
11-20 сигарет на день	0,7	0,3	0,5	2,2	1,1	1,6	3,9	1,2	2,5	4,4	2,0	3,1	2,5	1,0	1,7
Більше, ніж 20 сигарет на день	1,1	0,6	0,8	1,6	0,5	1,0	2,4	1,3	1,8	4,2	1,0	2,5	2,0	0,8	1,4

(C08) У якому віці (якщо таке траплялося) ти ВПЕРШЕ ...?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Викурив (-ла) першу сигарету (крім електронних сигарет)															
Ніколи	53,4	65,6	59,6	45,0	52,9	48,9	37,6	49,4	43,8	32,6	45,1	39,4	44,2	54,5	49,5
9 років і молодше	11,0	5,8	8,4	9,5	4,8	7,1	9,6	4,4	6,8	12,2	3,7	7,6	10,2	4,8	7,4
10 років	3,7	2,0	2,9	5,1	2,5	3,8	3,9	1,9	2,8	2,6	2,0	2,3	4,1	2,1	3,1
11 років	3,2	1,2	2,2	2,7	2,6	2,7	3,2	1,2	2,2	3,0	1,6	2,3	3,0	1,7	2,3
12 років	6,3	4,7	5,5	4,5	4,7	4,6	4,6	4,6	4,6	7,3	3,7	5,3	5,3	4,6	4,9
13 років	9,3	8,4	8,9	7,7	7,6	7,7	5,9	6,0	6,0	4,0	4,5	4,2	7,3	7,0	7,1
14 років	12,4	11,5	11,7	13,7	12,5	13,1	11,7	11,5	11,5	8,0	7,9	7,9	12,1	11,4	11,8
15 років	0,7	0,8	0,8	11,2	11,8	11,5	12,9	13,5	13,3	10,5	12,0	11,3	8,6	9,3	9,0
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,6	10,6	7,5	9,0	19,8	19,5	19,7	5,2	4,6	4,9
Щодня курив (-ла) сигарети (крім електронних сигарет)															
Ніколи	84,9	90,5	87,6	78,4	84,3	81,4	72,0	80,2	76,3	63,2	72,2	67,8	77,0	83,5	80,4
9 років і молодше	1,5	0,5	1,0	1,5	0,7	1,1	1,7	0,4	1,0	2,4	0,8	1,5	1,7	0,6	1,1
10 років	1,0	0,5	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8	0,2	0,5	1,2	0,0	0,6	0,9	0,4	0,6
11 років	1,1	0,4	0,8	0,5	0,3	0,4	0,9	0,1	0,5	1,0	0,4	0,7	0,8	0,3	0,5
12 років	1,1	0,8	1,0	1,1	0,9	1,0	1,1	0,4	0,7	2,4	1,0	1,7	1,2	0,7	1,0

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
13 років	2,1	2,0	2,1	2,2	1,6	1,9	1,4	1,6	1,5	2,4	1,0	1,7	2,0	1,6	1,8
14 років	7,4	4,7	6,0	4,5	4,3	4,4	3,2	2,6	2,9	3,3	2,3	2,8	4,8	3,7	4,2
15 років	0,9	0,6	0,7	9,6	6,4	8,0	6,3	6,6	6,5	5,5	5,1	5,3	5,7	4,7	5,2
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	1,4	0,8	1,1	12,6	7,9	10,1	18,6	17,2	17,9	5,9	4,5	5,2

(С09) Чи курив (-ла) ти коли-небудь електронні сигарети?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей.
Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так, протягом останніх 30 днів	13,5	6,5	9,9	14,8	8,6	11,6	17,6	8,6	12,9	17,0	10,7	13,7	15,4	8,3	11,7
Так, протягом останніх 12 місяців	14,1	11,9	13,0	17,9	14,3	16,1	18,7	14,5	16,5	17,9	14,4	16,0	17,0	13,7	15,3
Так, але більше, ніж 12 місяців тому	26,2	17,4	21,7	25,5	22,3	23,8	25,2	24,4	24,8	26,8	20,4	23,4	25,8	21,3	23,5
Ні, ніколи	45,7	64,1	55,0	41,6	54,9	48,4	38,7	52,8	46,2	39,2	54,5	47,3	41,7	56,8	49,5

(С10) Як часто ти курив (-ла) електронні сигарети протягом останніх 30 ДНІВ?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Не курив (-ла) взагалі	78,4	88,4	83,5	76,2	84,9	80,6	73,4	85,4	79,8	71,2	82,0	76,9	75,5	85,8	80,8
Так, але рідше, ніж раз на тиждень	13,4	8,1	10,6	14,3	10,6	12,4	15,4	10,7	12,9	17,6	14,2	15,8	14,8	10,3	12,4
Так, щонайменше раз на тиждень	5,3	2,3	3,8	5,9	3,0	4,4	6,7	2,7	4,6	7,0	2,2	4,5	6,0	2,6	4,3
Так, практично щодня або щодня	2,9	1,2	2,1	3,6	1,5	2,6	4,5	1,2	2,7	4,2	1,6	2,8	3,7	1,3	2,5

(С11) У якому віці (якщо таке траплялося) ти ВПЕРШЕ ...?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Викурив (-ла) першу електронну сигарету															
Ніколи	48,0	64,5	56,3	43,8	56,1	50,1	38,6	53,2	46,3	37,6	55,9	47,4	42,9	57,5	50,5
9 років і молодше	1,5	0,3	0,9	1,0	0,6	0,8	1,2	0,5	0,8	0,9	0,2	0,5	1,2	0,5	0,8
10 років	0,9	0,4	0,7	0,6	0,4	0,5	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	0,3	0,4
11 років	2,1	0,7	1,4	1,2	0,5	0,8	0,5	0,2	0,4	0,5	0,2	0,3	1,2	0,4	0,8
12 років	6,9	3,1	5,0	4,4	1,6	3,0	1,5	1,2	1,4	1,9	1,2	1,5	4,1	1,9	2,9
13 років	20,1	12,8	16,4	9,7	7,3	8,5	5,1	3,9	4,4	2,6	1,2	1,8	10,6	7,1	8,8
14 років	19,1	17,5	18,3	22,9	18,3	20,6	14,2	9,8	11,9	9,6	5,3	7,3	18,0	14,1	16,1
15 років	1,4	0,7	1,0	15,2	14,5	14,8	23,7	18,0	20,7	16,1	12,2	14,0	13,7	11,5	12,5
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	1,2	0,7	0,9	14,9	13,0	13,9	30,6	23,6	27,0	7,7	6,7	7,2
Щодня курив (-ла) електронні сигарети															
Ніколи	85,6	95,5	90,7	84,1	93,9	89,2	82,4	91,9	87,5	79,1	92,2	86,1	83,5	93,6	88,8
9 років і молодше	0,4	0,2	0,3	0,9	0,3	0,6	0,9	0,2	0,5	1,2	0,2	0,7	0,8	0,2	0,5
10 років	0,8	0,1	0,4	0,8	0,0	0,4	1,0	0,1	0,5	0,7	0,0	0,3	0,8	0,0	0,4
11 років	0,7	0,0	0,3	0,5	0,3	0,4	0,1	0,0	0,0	0,7	0,2	0,4	0,5	0,1	0,3
12 років	1,9	0,2	1,1	1,0	0,3	0,6	0,3	0,2	0,2	1,0	0,4	0,7	1,0	0,3	0,6
13 років	3,6	1,5	2,5	1,3	0,7	1,0	0,4	0,6	0,5	0,5	0,4	0,4	1,6	0,9	1,2
14 років	6,5	2,3	4,4	4,7	1,4	3,0	2,6	1,3	2,0	1,4	0,4	0,9	4,3	1,5	2,9
15 років	0,5	0,2	0,3	6,1	2,7	4,3	6,3	2,7	4,4	3,4	0,8	2,0	4,3	1,8	3,0
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,6	0,4	0,5	6,0	3,0	4,4	12,0	5,4	8,5	3,2	1,6	2,3

(С12) Яким був твій досвід вживання тютюнових виробів, коли ти вперше спробував (-ла) курити електронну сигарету (якщо таке траплялося)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не пробував (-ла) курити електронні сигарети	43,1	57,3	50,3	39,1	49,3	44,3	36,8	47,2	42,4	32,5	46,9	40,2	38,8	50,6	45,0
Я ніколи не вживав (-ла) тютюнових виробів	30,1	25,2	27,6	28,1	23,4	25,7	24,3	23,4	23,8	20,8	20,3	20,6	26,9	23,6	25,1
Я вживав (-ла) тютюнові вироби час від часу	23,2	15,0	19,0	26,5	24,0	25,2	30,0	25,4	27,5	33,8	27,0	30,1	27,3	22,3	24,7
Я регулярно вживав (-ла) тютюнові вироби	3,6	2,5	3,1	6,3	3,3	4,8	8,9	4,0	6,3	12,9	5,8	9,1	6,9	3,6	5,2

(С13) Чи вживав (-ла) ти коли-небудь каальян, нюхальний (снаф), жувальний тютюн (насвай, снюс) або користувався (-лась) пристроями для нагрівання тютюну (такими як IQOS, Glo)?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей
Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Кальян															
Так, протягом останніх 30 днів	5,4	6,1	5,8	9,6	10,3	10,0	13,6	14,7	14,2	17,5	13,6	15,4	10,3	10,8	10,6
Так, протягом останніх 12 місяців	7,8	7,9	7,9	9,3	14,7	12,0	12,7	15,8	14,4	15,9	13,4	14,5	10,5	13,0	11,8
Так, більше, ніж 12 місяців тому	6,9	7,3	7,1	9,8	9,6	9,7	9,4	10,4	9,9	11,7	14,8	13,3	9,1	9,8	9,4
Ніколи	79,4	78,3	78,8	70,8	65,0	67,9	63,5	59,2	61,2	54,5	58,1	56,4	69,5	66,2	67,8
Нюхальний (снаф) або жувальний тютюн (насвай, снюс)															
Так, протягом останніх 30 днів	0,7	0,7	0,7	1,4	0,6	1,0	1,2	0,9	1,1	2,6	0,6	1,5	1,3	0,7	1,0
Так, протягом останніх 12 місяців	0,8	0,6	0,7	1,6	0,9	1,2	2,1	0,5	1,2	2,1	0,2	1,1	1,6	0,6	1,1
Так, більше, ніж 12 місяців тому	0,8	0,4	0,6	2,0	1,0	1,5	1,5	1,1	1,3	3,7	1,6	2,6	1,7	0,9	1,3
Ніколи	95,2	96,1	95,7	91,7	94,9	93,3	90,6	95,7	93,3	86,9	94,5	91,0	91,9	95,4	93,7

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Пристрій для нагрівання тютюну															
Так, протягом останніх 30 днів	0,8	1,2	1,0	2,0	2,3	2,1	2,9	3,1	3,0	4,0	2,2	3,0	2,1	2,2	2,2
Так, протягом останніх 12 місяців	0,3	0,7	0,5	1,3	1,1	1,2	1,7	1,5	1,6	2,6	1,4	2,0	1,3	1,1	1,2
Так, більше ніж 12 місяців тому	1,8	0,5	1,1	1,7	0,7	1,2	1,8	1,2	1,5	1,6	1,0	1,3	1,8	0,8	1,3
Ніколи	94,8	95,5	95,2	91,9	93,1	92,5	89,7	92,6	91,2	87,2	92,1	89,8	91,6	93,5	92,6

(С14) Як ти вважаєш, наскільки складно тобі буде дістати такі алкогольні напої, якби ти захотів (-ла)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Пиво (крім безалкогольного)															
Неможливо	14,2	15,1	14,7	9,9	9,4	9,6	7,5	8,0	7,8	9,6	7,5	8,5	10,4	10,4	10,4
Дуже складно	7,9	7,6	7,7	6,9	6,5	6,7	4,6	5,0	4,8	4,0	5,1	4,6	6,2	6,2	6,2
Скоріше, складно	14,6	14,3	14,4	12,5	13,9	13,2	9,9	10,6	10,3	6,8	6,1	6,4	11,8	12,2	12,0
Скоріше, легко	23,7	25,2	24,5	24,6	27,6	26,2	26,9	30,3	28,7	22,1	31,3	27,0	24,8	28,1	26,5
Дуже легко	20,6	18,5	19,6	26,0	24,0	25,0	34,0	28,6	31,1	44,0	30,0	36,5	28,6	24,5	26,5
Не знаю	19,0	19,3	19,1	20,1	18,6	19,3	17,1	17,5	17,3	13,5	20,0	17,0	18,2	18,6	18,4
Шампанське															
Неможливо	13,5	10,1	11,7	9,5	8,6	9,0	6,5	5,4	5,9	8,6	4,5	6,4	9,7	7,6	8,6
Дуже складно	8,4	9,2	8,8	7,7	7,4	7,6	5,0	4,6	4,8	5,4	6,3	5,9	6,9	7,0	6,9
Скоріше, складно	16,3	19,1	17,7	14,1	18,5	16,4	11,8	16,6	14,3	7,2	10,9	9,2	13,4	17,2	15,4
Скоріше, легко	21,7	27,2	24,5	22,8	28,0	25,5	25,5	30,0	27,9	20,7	32,8	27,2	23,0	29,0	26,1
Дуже легко	19,8	18,9	19,4	24,7	23,0	23,7	31,6	29,1	30,3	44,1	28,1	35,5	27,3	24,2	25,7
Не знаю	20,3	15,5	17,9	21,2	14,5	17,8	19,6	14,3	16,8	14,0	17,4	15,8	19,7	15,0	17,3

		2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Слабоалкогольні напої/коктейлі промислового виробництва, що мають міцність 4-6°, такі як «Шейк», «Лонгер», «Рево», «Кінгз Брідж», «Кінгз Брідж», «Бренді-колу», «Ром-колу», «Джин-тонік», «Бірманс» тощо																			
Неможливо	12,8	11,3	12,0	9,8	7,4	8,5	6,4	5,6	6,0	9,1	6,1	7,5	9,6	7,8	8,7				
Дуже складно	7,3	6,0	6,6	5,9	4,8	5,3	4,4	3,0	3,6	2,8	3,4	3,1	5,5	4,4	5,0				
Скоріше, складно	11,8	13,1	12,5	11,4	11,2	11,3	7,8	10,4	9,2	4,2	6,5	5,4	9,8	11,0	10,4				
Скоріше, легко	22,8	27,2	25,0	22,1	28,2	25,3	26,1	28,2	27,2	24,0	30,6	27,5	23,6	28,2	26,0				
Дуже легко	26,8	28,8	27,9	33,0	34,5	33,8	39,3	39,9	39,7	47,1	38,6	42,6	34,5	35,0	34,7				
Не знаю	18,5	13,6	16,0	17,8	13,9	15,8	16,0	12,9	14,3	12,8	14,8	13,9	17,0	13,6	15,2				
Вино																			
Неможливо	14,0	13,7	13,9	11,2	9,4	10,3	6,6	6,9	6,8	7,5	5,7	6,5	10,3	9,4	9,9				
Дуже складно	11,8	10,6	11,2	9,1	9,4	9,3	6,2	6,1	6,1	6,1	6,3	6,2	8,8	8,4	8,6				
Скоріше, складно	16,7	20,1	18,4	13,8	17,6	15,7	13,4	16,1	14,9	8,4	11,1	9,9	13,9	17,1	15,6				
Скоріше, легко	19,5	20,7	20,1	20,4	25,3	22,9	25,2	28,1	26,7	22,6	31,4	27,3	21,7	25,6	23,7				
Дуже легко	17,9	20,9	19,4	26,0	25,6	25,8	33,0	30,0	31,4	41,9	31,9	36,6	27,4	26,3	26,7				
Не знаю	20,1	14,0	17,0	19,5	12,7	16,0	15,6	12,8	14,1	13,5	13,6	13,5	17,9	13,2	15,5				
Міцні напої (горілку, віскі, коньяк, ром, лікер, самогон тощо)																			
Неможливо	30,7	33,9	32,3	23,5	26,4	25,0	14,9	18,4	16,7	12,8	16,8	15,0	22,1	24,9	23,6				
Дуже складно	15,7	17,1	16,4	12,4	14,3	13,4	11,4	15,0	13,3	10,0	11,5	10,8	12,8	15,0	13,9				
Скоріше, складно	14,9	15,2	15,1	15,2	17,4	16,3	16,7	17,5	17,1	14,0	18,0	16,1	15,4	16,9	16,2				
Скоріше, легко	8,6	8,4	8,5	11,3	13,1	12,2	16,7	14,2	15,4	17,7	17,6	17,7	12,7	12,7	12,7				
Дуже легко	11,2	9,8	10,5	17,5	13,1	15,2	23,0	17,2	20,0	28,9	14,4	21,1	18,4	13,5	15,9				
Не знаю	18,9	15,6	17,2	20,1	15,7	17,9	17,3	17,7	17,5	16,6	21,7	19,3	18,6	17,0	17,7				

(С15) Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) які-небудь алкогольні напої?

		2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Протягом життя																
0		20,9	13,4	17,0	18,7	10,9	14,8	14,4	10,4	12,2	10,6	12,2	11,4	17,3	11,6	14,3
1-2		18,5	15,4	17,0	15,9	14,0	14,9	13,2	7,5	10,2	10,6	9,0	9,8	15,4	11,9	13,6
3-5		17,2	15,3	16,3	12,5	13,8	13,2	11,0	13,1	12,1	11,6	11,1	11,3	13,4	13,7	13,5
6-9		12,3	16,2	14,3	11,5	13,9	12,7	11,1	11,5	11,3	8,0	9,7	8,9	11,2	13,4	12,3
10-19		14,3	17,9	16,1	16,1	16,3	16,2	15,6	16,1	15,8	18,2	19,1	18,7	15,6	17,0	16,4
20-39		6,3	10,5	8,4	9,3	13,4	11,4	11,8	16,2	14,1	10,4	14,5	12,6	9,3	13,5	11,5
40 і більше		10,5	11,3	10,9	16,0	17,7	16,8	22,9	25,2	24,3	30,8	24,4	27,3	18,0	18,9	18,4
За останні 12 місяців																
0		38,1	24,4	31,2	31,7	19,9	25,7	26,0	17,7	21,7	19,6	18,8	19,1	30,6	20,3	25,3
1-2		26,8	27,3	27,0	22,4	22,8	22,6	21,0	18,2	19,6	17,4	20,9	19,4	22,8	22,6	22,7
3-5		12,9	17,1	15,1	14,5	19,2	16,9	14,3	18,0	16,2	16,2	16,0	16,1	14,2	17,9	16,1
6-9		7,7	12,1	9,9	10,3	13,0	11,7	11,3	13,5	12,4	10,2	14,0	12,2	9,8	13,0	11,5
10-19		7,3	11,4	9,4	9,3	13,1	11,2	10,7	15,8	13,4	13,6	13,8	13,7	9,6	13,5	11,6
20-39		3,4	4,2	3,8	4,6	6,8	5,7	6,3	8,2	7,3	7,3	9,2	8,3	5,0	6,8	5,9
40 і більше		3,8	3,5	3,6	7,2	5,2	6,2	10,4	8,6	9,4	15,7	7,3	11,2	8,0	5,9	6,9
За останні 30 днів																
0		68,7	56,3	62,3	60,0	50,9	55,4	51,9	42,6	47,1	44,4	39,8	42,0	58,6	48,7	53,5
1-2		18,8	26,1	22,5	19,2	26,4	22,9	24,3	29,4	27,0	23,0	31,0	27,3	20,9	27,7	24,4
3-5		5,9	10,4	8,2	9,7	12,4	11,1	9,9	15,4	12,8	12,1	15,3	13,8	8,9	13,1	11,1
6-9		3,6	4,2	3,9	4,9	5,9	5,4	6,6	6,4	6,5	7,5	6,6	7,0	5,3	5,7	5,5
10-19		1,7	1,8	1,8	2,9	3,1	3,0	3,7	3,8	3,7	6,5	3,5	4,9	3,2	3,0	3,1
20-39		0,6	0,5	0,6	1,1	0,6	0,8	1,2	0,9	1,0	2,4	1,9	2,1	1,1	0,8	0,9
40 і більше		0,7	0,7	0,7	2,2	0,7	1,4	2,4	1,5	1,9	4,1	1,9	2,9	2,0	1,0	1,5

(С16) Згадай ОСТАННІ 30 ДНІВ. Скільки разів (якщо таке було) ти вживав (-ла) які-небудь із зазначених напоїв?

Кількість разів	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Пиво (крім безалкогольного)															
0	74,8	79,7	77,2	64,9	74,7	70,0	56,8	69,5	63,6	49,1	65,0	57,7	63,8	73,4	68,8
1-2	14,3	14,4	14,4	17,8	16,1	16,9	22,7	19,6	21,0	22,7	21,8	22,2	18,7	17,4	18,0
3-5	5,1	2,7	3,9	7,4	4,5	5,9	7,5	5,5	6,5	10,4	5,5	7,8	7,1	4,4	5,7
6-9	2,6	1,5	2,1	3,7	2,6	3,1	4,4	2,3	3,3	5,2	2,0	3,5	3,7	2,1	2,9
10-19	1,6	0,8	1,2	2,8	0,8	1,8	4,4	1,1	2,6	6,4	3,7	4,9	3,3	1,2	2,2
20-39	0,7	0,4	0,5	1,6	0,7	1,1	1,8	0,9	1,3	1,7	1,2	1,4	1,4	0,8	1,1
40 і більше	0,9	0,5	0,7	1,8	0,6	1,2	2,4	1,1	1,7	4,5	0,8	2,5	2,0	0,7	1,3
Шампанське															
0	76,2	63,1	69,5	73,9	62,3	67,9	73,1	58,7	65,5	69,6	57,9	63,4	73,8	61,1	67,2
1-2	15,9	26,2	21,1	18,0	26,9	22,6	16,7	29,3	23,3	15,7	28,5	22,6	16,8	27,6	22,4
3-5	4,4	7,0	5,7	4,2	6,7	5,5	3,8	6,7	5,3	3,8	7,0	5,5	4,1	6,8	5,5
6-9	1,9	1,9	1,9	1,4	2,1	1,7	2,7	2,6	2,7	2,9	2,5	2,6	2,1	2,2	2,1
10-19	0,8	1,3	1,1	1,1	1,4	1,3	1,3	0,9	1,1	3,6	2,3	2,9	1,3	1,3	1,3
20-39	0,3	0,2	0,3	0,5	0,3	0,4	1,0	0,9	0,9	2,2	1,4	1,8	0,8	0,5	0,7
40 і більше	0,5	0,3	0,4	0,9	0,3	0,6	1,4	0,9	1,2	2,2	0,4	1,2	1,1	0,5	0,8
Слабоалкогольні напої/коктейлі промислового виробництва, що мають міцність 4-6°, такі як «Шейк», «Лонгер», «Рево», «Кінгз Брідж», «Бренді-колу», «Бренді-тонік», «Бірманс» тощо															
0	71,4	65,7	68,5	67,0	59,6	63,2	61,5	57,8	59,7	53,8	56,4	55,2	65,4	60,4	62,8
1-2	16,0	19,8	17,9	16,1	21,9	19,1	19,8	22,2	21,0	20,9	21,9	21,4	17,6	21,4	19,6
3-5	6,2	7,4	6,8	7,2	8,8	8,0	7,2	9,3	8,3	8,3	10,8	9,7	7,0	8,8	7,9
6-9	2,9	3,3	3,1	3,4	4,8	4,1	3,7	4,5	4,1	5,5	4,9	5,2	3,5	4,3	3,9
10-19	1,8	2,1	1,9	3,0	3,2	3,1	3,1	3,3	3,2	4,8	2,2	3,4	2,9	2,8	2,8
20-39	0,6	0,9	0,8	1,4	0,7	1,1	1,9	1,2	1,5	2,9	2,2	2,5	1,5	1,1	1,3
40 і більше	1,1	0,8	1,0	1,9	1,0	1,4	2,8	1,7	2,2	3,8	1,6	2,6	2,1	1,2	1,7

Кількість разів	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Вино															
0	70,2	56,8	63,5	65,0	51,9	58,2	64,1	46,1	54,5	54,8	46,5	50,4	65,2	51,0	57,9
1-2	19,5	28,0	23,9	21,8	32,1	27,1	21,3	34,0	28,2	20,9	34,9	28,4	20,9	31,9	26,6
3-5	4,8	8,3	6,5	6,9	8,5	7,7	5,9	11,6	8,9	10,6	8,4	9,4	6,4	9,3	7,9
6-9	2,9	3,3	3,1	2,4	4,2	3,3	4,1	4,3	4,2	5,6	4,9	5,2	3,4	4,0	3,7
10-19	1,3	2,0	1,6	1,9	2,1	2,0	2,1	1,2	1,6	2,6	3,3	3,0	1,8	1,9	1,9
20-39	0,3	0,8	0,5	0,7	0,6	0,7	0,8	1,4	1,1	2,4	0,8	1,5	0,8	0,9	0,8
40 і більше	1,0	0,8	0,9	1,3	0,6	1,0	1,7	1,4	1,5	3,1	1,2	2,1	1,5	1,0	1,2
Міцні напої (горілку, віскі, коньяк, лікер, самогон тощо)															
0	86,1	88,4	87,3	77,2	83,6	80,5	70,1	78,2	74,5	63,0	81,3	73,0	76,4	83,1	79,9
1-2	8,9	8,8	8,8	12,8	10,6	11,6	15,9	14,5	15,2	16,4	11,8	13,9	12,9	11,3	12,1
3-5	2,0	0,8	1,4	3,5	3,2	3,4	4,6	3,2	3,8	6,9	2,9	4,7	3,7	2,5	3,1
6-9	1,8	0,8	1,3	2,6	1,2	1,9	3,8	1,8	2,7	4,7	1,2	2,8	2,9	1,3	2,1
10-19	0,5	0,5	0,5	1,6	0,6	1,1	2,4	0,9	1,6	4,0	1,6	2,7	1,7	0,8	1,2
20-39	0,3	0,3	0,3	0,6	0,4	0,5	0,8	0,7	0,7	2,4	0,6	1,4	0,8	0,5	0,6
40 і більше	0,4	0,4	0,4	1,7	0,4	1,0	2,4	0,7	1,5	2,6	0,6	1,5	1,6	0,5	1,0

(С17) Коли останнього разу ти вживав (-ла) алкоголю?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не вживаю алкоголю	24,5	16,7	20,6	20,1	12,1	16,0	16,0	11,1	13,4	13,3	12,6	12,9	19,5	13,2	16,2
1-7 днів тому	15,2	26,5	20,9	25,3	30,0	27,6	32,5	34,5	33,6	33,0	36,2	34,7	25,1	31,0	28,3
8-14 днів тому	6,7	8,9	7,8	7,7	10,6	9,2	9,1	15,1	12,3	12,9	13,6	13,3	8,4	11,8	10,1
15-30 днів тому	12,3	12,3	12,3	11,6	12,6	12,1	11,6	12,4	12,1	11,0	13,2	12,2	11,8	12,5	12,2
1 місяць – 1 рік тому	28,0	28,6	28,3	24,7	28,7	26,8	22,4	20,6	21,3	20,4	18,1	19,2	24,5	25,1	24,8
Більше, ніж 1 рік тому	13,3	7,0	10,1	10,6	6,0	8,3	8,4	6,3	7,3	9,4	6,3	7,7	10,7	6,4	8,4

(С18) Згадай ОСТАННІЙ ДЕНЬ, коли ти вживав (-ла) який-небудь алкоголь. Які із зазначених напоїв ти вживав (-ла) ТОГО ДНЯ?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей. Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не вживаю алкоголь	26,2	17,3	21,7	21,7	13,8	17,7	18,3	11,7	14,8	15,6	14,0	14,7	21,4	14,1	17,7
Пиво (крім безалкогольного)	21,2	8,2	14,6	27,0	12,2	19,5	34,5	13,7	23,5	33,8	14,6	23,5	28,1	11,8	19,7
Шампанське	21,7	35,1	28,5	20,1	31,3	25,8	16,9	30,0	23,9	11,9	28,9	21,0	18,8	31,7	25,5
Слабоалкогольні напої промислового виробництва, що мають міцність 4-6°, такі як «Шейк», «Лонгер», «Рєво», «Кінгз Брідж», «Бренді-колу», «Ром-колу», «Джин-тонік», «Бірманс» тощо	23,4	26,3	24,8	24,0	30,0	27,0	24,9	29,7	27,5	27,5	26,9	27,2	24,4	28,5	26,6
Вино	23,8	35,7	29,8	24,5	37,2	31,0	23,5	39,2	31,8	24,0	38,3	31,6	24,0	37,5	31,0
Міцні напої (горілку, віскі, коньяк, лікер, самогон тощо, у тому числі коктейлі, зроблені на їхній основі)	8,5	5,6	7,0	14,4	8,8	11,6	17,3	11,1	14,0	20,3	9,3	14,4	14,1	8,7	11,3

(С18а) Якщо ти пив (-ла) пиво (крім безалкогольного) останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь, то скільки ти випив (-ла)?

Серед усіх респондентів, хто дав відповідь на запитання, незалежно від того, чи вказав, що вживав пиво (крім безалкогольного) останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не п'ю пива	48,4	58,3	53,3	40,1	53,1	46,8	35,2	50,2	43,2	28,7	45,4	37,7	39,8	52,9	46,6
Я не пив (-ла) пиво останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	14,8	22,2	18,6	17,2	23,9	20,6	13,7	21,0	17,6	14,6	24,4	19,8	15,3	22,6	19,1
Менше, ніж 500 мл	24,2	14,1	19,1	21,2	15,5	18,3	26,8	19,3	22,8	22,1	19,7	20,8	23,7	16,7	20,0
500-1000 мл	8,8	4,5	6,6	14,3	5,9	10,0	15,2	7,0	10,8	21,4	8,1	14,3	13,7	6,1	9,8
1010-2000 мл	2,3	0,7	1,5	3,8	0,9	2,3	4,4	1,4	2,8	6,8	1,6	4,0	3,9	1,0	2,4
Більше, ніж 2000 мл	1,5	0,2	0,9	3,4	0,7	2,0	4,7	1,1	2,8	6,4	0,8	3,4	3,6	0,7	2,1

Серед тих, хто вказав, що вживав пиво (крім безалкогольного) останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
N=	246	98	344	364	171	535	393	177	570	145	72	217	1148	518	1666
Я ніколи не п'ю пива	6,5	5,1	6,1	1,6	2,9	2,1	2,3	1,7	2,1	1,4	1,4	1,4	2,9	2,7	2,8
Я не пив (-ла) пиво останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	8,1	8,2	8,1	6,6	5,8	6,4	3,3	5,1	3,9	7,6	4,2	6,5	5,9	5,8	5,9
Менше, ніж 500 мл	52,4	59,2	54,4	39,1	55,1	44,0	45,5	60,5	50,1	34,5	55,6	41,5	43,6	57,6	48,0
500-1000 мл	23,2	22,4	23,0	36,0	25,7	32,7	29,5	19,8	26,5	34,5	29,0	32,7	30,8	23,6	28,6
1010-2000 мл	6,1	5,1	5,8	8,5	5,8	7,7	9,2	7,3	8,6	12,3	5,6	10,1	8,7	6,2	7,9
Більше, ніж 2000 мл	3,7	0,0	2,6	8,2	4,7	7,1	10,2	5,6	8,8	9,7	4,2	7,8	8,1	4,1	6,8

(ОС18b) Якщо ти пив (-ла) шампанське останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь, то скільки ти випив (-ла)?

Серед усіх респондентів, хто дав відповідь на запитання, незалежно від того, чи вживав шампанське останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не п'ю шампанського	40,5	24,9	32,6	36,2	21,1	28,5	37,9	19,1	28,0	38,4	21,5	29,3	38,1	21,6	29,6
Я не пив (-ла) шампанське останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	19,9	23,9	21,9	24,2	31,0	27,7	27,6	31,6	29,7	28,9	33,8	31,5	24,4	29,5	27,1
Менше, ніж 200 мл – 1 келих	26,7	32,5	29,7	26,1	30,0	28,0	22,1	29,6	26,1	17,8	25,2	21,8	24,3	30,1	27,2
200-400 мл – 2-3 келихи	9,2	14,6	11,9	10,2	13,6	11,9	8,4	15,0	11,9	9,7	16,1	13,1	9,4	14,6	12,1
410-740 мл – 4-5 келихів	1,8	2,4	2,1	1,8	3,1	2,5	2,3	3,3	2,8	2,4	1,8	2,1	2,0	2,8	2,4
Понад 740 мл – більше, ніж 5 келихів	1,9	1,7	1,8	1,5	1,2	1,4	1,7	1,4	1,5	2,8	1,6	2,2	1,8	1,4	1,6

Серед тих, хто вказав, що вживав шампанське останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
N=	257	423	680	271	435	706	191	387	578	51	143	194	770	1388	2158
Я ніколи не п'ю шампанського	3,9	0,5	1,8	3,0	0,7	1,6	3,7	0,5	1,6	3,9	0,7	1,5	3,5	0,6	1,6
Я не пив (-ла) шампанське останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	7,8	4,5	5,7	7,4	5,1	5,9	6,8	3,6	4,7	7,8	4,9	5,7	7,4	4,5	5,5
Менше, ніж 200 мл – 1 келих	61,5	62,1	62,0	59,7	60,8	60,5	58,6	56,6	57,1	47,1	49,6	48,9	59,2	58,8	59,0
200-400 мл – 2-3 келихи	20,2	28,1	25,1	23,6	27,6	26,1	20,9	31,3	27,9	35,3	35,7	35,6	22,6	29,6	27,1
410-740 мл – 4-5 келихів	4,3	3,1	3,5	4,8	4,4	4,5	3,7	4,9	4,5	3,9	5,6	5,2	4,3	4,3	4,3
Понад 740 мл – більше, ніж 5 келихів	2,3	1,7	1,9	1,5	1,4	1,4	6,3	3,1	4,2	2,0	3,5	3,1	3,0	2,2	2,5

(ОС18с) Якщо ти пив (-ла) слабоалкогольні напої промислового виробництва, що мають міцність 4-6° (такі як «Шейк», «Лонгер», «Рево», «Кінгз Брідж», «Бренді-колу», «Ром-колу», «Джин-тонік», «Бірмакс» тощо), **ОСТАННЬОГО ДНЯ**, коли вживав (-ла) алкоголь, то скільки ти випив (-ла)?

Серед усіх респондентів, хто дав відповідь на запитання, незалежно від того, чи вживав слабоалкогольні напої промислового виробництва, що мають міцність 4–6° останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не вживаю слабоалкогольних напоїв	45,3	39,5	42,4	41,2	34,4	37,7	35,6	26,3	30,6	29,7	28,1	28,7	39,7	32,6	36,2
Я не пив (-ла) слабоалкогольних напоїв останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	18,0	25,7	21,9	20,2	27,2	23,8	24,9	31,0	28,1	22,0	33,5	28,2	21,0	28,6	25,0
Менше, ніж 500 мл	23,9	24,8	24,3	22,4	26,0	24,2	24,8	29,2	27,1	25,3	25,4	25,4	23,8	26,5	25,2
500-1000 мл	9,9	8,0	9,0	11,8	10,2	11,0	10,7	10,7	10,7	17,3	9,6	13,1	11,5	9,7	10,6
1010-2000 мл	1,6	1,1	1,3	2,5	1,3	1,9	2,3	2,0	2,1	4,0	2,0	3,0	2,4	1,5	1,9
Більше, ніж 2000 мл	1,3	0,9	1,1	1,9	0,9	1,4	1,7	0,8	1,2	1,9	1,4	1,6	1,6	0,9	1,3

Серед тих, хто вказав, що вживав слабоалкогольні напої промислового виробництва, що мають міцність 4-6° останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
N=	273	317	590	321	418	739	284	384	668	117	132	249	995	1251	2246
Я ніколи не вживаю слабоалкогольних напоїв	4,8	2,5	3,6	4,4	1,0	2,4	3,2	1,0	1,9	0,9	3,0	2,0	3,7	1,6	2,5
Я не пив (-ла) слабоалкогольних напоїв останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	10,6	12,0	11,4	6,9	9,8	8,5	12,0	7,6	9,4	6,8	8,3	7,6	9,3	9,5	9,4
Менше, ніж 500 мл	50,8	59,7	55,6	46,6	56,7	52,4	49,3	59,1	55,0	38,5	56,1	47,9	47,8	58,1	53,5
500-1000 мл	28,6	20,5	24,2	29,9	27,0	28,3	24,3	25,0	24,7	41,9	23,5	32,1	29,3	24,4	26,7
1010-2000 мл	3,7	2,8	3,2	7,2	3,3	5,0	6,3	5,2	5,7	8,5	5,3	6,8	6,1	4,0	4,9
Більше, ніж 2000 мл	1,5	2,5	2,0	5,0	2,2	3,4	4,9	2,1	3,3	3,4	3,8	3,6	3,8	2,4	3,0

(OC18d) Якщо ти пив (-ла) вино останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь, то скільки ти випив (-ла)?

Серед усіх респондентів, хто дав відповідь на запитання, незалежно від того, чи вказав, що вживав вино останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
	Я ніколи не п'ю вина	43,1	29,4	36,1	36,0	24,3	30,0	33,3	20,7	26,6	29,7	20,3	24,7	36,6	24,2
Я не пив (-ла) вина останнього дня, коли вживав алкоголь	20,5	22,7	21,6	23,5	25,0	24,3	26,9	26,3	26,6	25,5	29,3	27,5	23,8	25,2	24,5
Менше, ніж 200 мл – 1 келих	24,1	30,7	27,5	24,9	29,4	27,2	22,6	29,0	26,0	20,5	29,1	25,1	23,6	29,6	26,7
200–400 мл – 2-3 келихи	8,0	12,4	10,2	10,5	14,7	12,6	11,8	17,4	14,8	15,1	14,8	15,0	10,6	14,9	12,8
410–740 мл – 4-5 келихів	2,6	3,3	3,0	3,1	4,0	3,6	3,5	4,4	4,0	4,2	5,7	5,0	3,2	4,1	3,7
Понад 740 мл – більше, ніж 5 келихів	1,7	1,5	1,6	2,0	2,6	2,3	1,9	2,2	2,0	5,0	0,8	2,7	2,2	2,0	2,1

Серед тих, хто вказав, що вживав вино останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
	N=	280	431	711	331	517	848	266	505	771	103	189	292	980	1642
Я ніколи не п'ю вина	3,6	,9	2,0	1,8	1,0	1,3	2,6	1,4	1,8	2,9	,5	1,4	2,7	1,0	1,6
Я не пив (-ла) вина останнього дня, коли вживав алкоголь	9,3	4,4	6,3	7,3	5,4	6,1	10,2	4,4	6,4	10,7	7,4	8,6	9,0	5,1	6,5
Менше, ніж 200 мл – 1 келих	56,7	57,8	57,4	55,2	50,9	52,7	42,1	46,6	45,1	30,1	51,3	43,8	49,5	51,5	50,8
200-400 мл – 2-3 келихи	21,1	26,2	24,2	25,1	29,8	27,9	30,8	34,5	33,2	37,9	28,6	31,8	26,8	30,1	28,9
410-740 мл – 4-5 келихів	5,7	7,9	7,0	7,3	7,7	7,5	9,0	9,1	9,1	8,7	11,1	10,3	7,4	8,6	8,2
Понад 740 мл – більше, ніж 5 келихів	3,6	2,8	3,1	3,3	5,2	4,5	5,3	4,0	4,4	9,7	1,1	4,1	4,6	3,7	4,0

(ОС18е) Якщо ти пив (-ла) міцні напої (горілку, віскі, коньяк, лікер, самогон тощо, у тому числі коктейлі, зроблені на їх основі) останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь, то скільки ти випив (-ла)?

Серед усіх респондентів, хто дав відповідь на запитання, незалежно від того, чи вживав міцні напої останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я ніколи не п'ю міцних напоїв	69,4	70,2	69,7	58,4	62,6	60,5	47,0	55,3	51,4	39,3	51,0	45,5	56,3	61,2	59,0
Я не пив (-ла) міцних напоїв останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	13,8	18,7	16,3	16,3	21,4	18,9	20,1	24,6	22,5	21,4	32,8	27,5	17,2	22,9	20,1
Менше, ніж 80 мл – 1 чарку	7,3	5,9	6,6	9,0	7,0	8,0	9,7	7,7	8,6	9,9	7,1	8,4	8,8	6,9	7,8
80-150 мл – 2-3 чарки	4,1	2,9	3,5	6,2	4,2	5,1	9,5	5,5	7,4	11,5	5,1	8,1	7,1	4,3	5,6
160-240 мл – 4-5 чарок	2,5	1,2	1,9	3,9	2,4	3,2	5,6	3,3	4,4	7,8	2,4	4,9	4,4	2,4	3,3
Понад 240 мл – більше, ніж 5 чарок	2,9	1,1	2,0	6,2	2,4	4,3	8,1	3,6	5,7	10,1	1,6	5,6	6,2	2,3	4,2

Серед тих, хто вказав, що вживав міцні напої останнього дня, коли вживав алкоголь

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
N=	99	68	167	193	123	316	198	143	341	87	46	133	577	380	957
Я ніколи не п'ю міцних напоїв	5,1	2,9	4,2	1,6	1,6	1,6	1,5	2,8	2,1	2,3	4,3	3,0	2,3	2,6	2,4
Я не пив (-ла) міцних напоїв останнього дня, коли вживав (-ла) алкоголь	9,1	14,7	11,4	7,8	4,1	6,3	3,5	3,5	3,5	3,4	10,9	6,0	5,9	6,6	6,2
Менше ніж 80 мл – 1 чарку	22,2	39,7	29,2	21,8	31,7	25,6	14,6	23,0	18,2	16,1	32,7	21,8	18,5	30,0	23,1
80-150 мл – 2-3 чарки	19,2	22,1	20,4	22,1	22,0	22,2	28,3	26,6	27,6	21,8	21,7	21,8	23,7	23,7	23,7
160-240 мл – 4-5 чарок	20,2	7,4	15,0	19,2	21,1	19,9	19,2	22,4	20,5	23,0	15,2	20,3	19,9	18,4	19,3
Понад 240 мл – більше ніж 5 чарок	24,2	13,2	19,8	27,5	19,5	24,4	32,9	21,7	28,1	33,4	15,2	27,1	29,7	18,7	25,3

(C18f) Будь ласка, познач на умовній шкалі від 1 до 10 ступінь свого сп'яніння в останній день, коли ти вживав (-ла) алкоголь.
(Якщо ти взагалі не відчував (-ла) сп'яніння, потрібно позначити «1»)

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
1	40,8	42,2	41,5	35,0	39,0	37,0	32,2	34,7	33,5	29,5	30,7	30,1	35,4	37,9	36,6
2	13,0	14,1	13,5	14,0	17,9	16,0	13,4	18,1	16,0	11,1	15,5	13,5	13,2	16,6	15,0
3	10,5	10,7	10,6	10,8	12,5	11,7	11,7	13,7	12,7	12,6	16,7	14,8	11,1	12,8	12,0
4	7,0	7,6	7,3	7,7	7,2	7,4	10,1	7,3	8,6	10,4	8,4	9,3	8,4	7,5	7,9
5	3,1	3,9	3,5	5,7	5,4	5,6	7,1	6,5	6,8	10,9	9,0	9,8	5,9	5,7	5,8
6	2,1	2,2	2,2	3,6	2,5	3,1	5,4	4,7	5,0	4,6	4,1	4,3	3,8	3,2	3,5
7	2,2	2,1	2,2	2,9	2,4	2,6	2,7	2,4	2,5	4,6	1,4	2,9	2,8	2,2	2,5
8	1,8	1,6	1,7	1,6	1,4	1,5	1,7	2,0	1,9	4,1	1,4	2,7	1,9	1,6	1,8
9	0,6	0,4	0,5	1,1	0,7	0,9	1,1	0,7	0,9	1,9	0,8	1,3	1,0	0,6	0,8
10	1,0	1,2	1,1	2,1	1,4	1,7	2,3	1,3	1,8	3,1	1,4	2,2	2,0	1,3	1,6
Я ніколи не пив (-ла) алкогольних напоїв	17,9	14,0	15,9	15,5	9,6	12,5	12,3	8,6	10,3	7,2	10,6	9,1	14,5	10,6	12,5

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ступінь сп'яніння за 10-бальною шкалою: середнє значення (серед тих, хто має досвід вживання алкогольних напоїв)	2,44	2,42	2,43	2,85	2,55	2,69	3,05	2,78	2,90	3,52	2,88	3,18	2,87	2,62	2,74

(C19) Згадай ОСТАННІ 30 ДНІВ. Скільки разів (якщо таке траплялося) ти випивав (-ла) п'ять чи більше порцій поспіль?

(«Порція» – це склянка/келих/пляшка/банка пива (близько 500 мл) або пляшка/банка сидру (близько 500 мл) або пляшка/банка слабоалкогольного напою промислового виробництва, що має міцність 4-6° (близько 500 мл), або келих вина (близько 150 мл), або чарка міцного напою (близько 50 мл))

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Жодного разу	75,3	70,0	72,6	65,4	67,5	66,5	60,4	63,8	62,2	52,9	62,6	58,0	65,6	66,5	66,1
1 раз	11,8	16,6	14,2	14,5	15,1	14,8	17,3	15,2	16,2	13,8	15,6	14,8	14,5	15,6	15,0
2 рази	5,6	7,6	6,6	8,8	8,0	8,4	10,0	10,2	10,1	15,0	11,5	13,2	8,8	9,0	8,9
3-5 разів	5,0	4,3	4,7	7,2	6,5	6,8	7,9	6,9	7,4	10,8	7,1	8,8	7,1	6,1	6,6
6-9 разів	0,9	0,8	0,8	1,6	1,8	1,7	2,5	2,4	2,4	2,3	2,0	2,2	1,7	1,7	1,7
10 разів і більше	1,4	0,7	1,1	2,5	1,1	1,8	1,9	1,5	1,7	5,2	1,2	3,0	2,3	1,1	1,7

(C20) Скільки разів (якщо таке траплялося) ти відчував (-ла) стан алкогольного сп'яніння, наприклад, у тебе була нетверда хода, не міг (не могла) говорити, блював (-ла) або не пам'ятав (-ла), що сталося?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
0	67,1	62,9	65,0	58,1	54,8	56,4	48,8	47,6	48,1	38,8	45,1	42,1	56,2	53,8	55,0
1-2	20,2	25,9	23,0	22,5	27,1	24,9	28,9	27,6	28,3	26,2	33,9	30,4	24,0	27,7	25,8
3-5	6,8	6,3	6,5	8,1	9,1	8,6	9,1	12,7	11,0	14,2	12,2	13,1	8,6	9,7	9,2
6-9	2,5	2,3	2,4	4,6	3,9	4,2	4,9	4,9	4,9	8,1	4,3	6,1	4,4	3,8	4,1
10-19	1,4	1,3	1,4	2,6	2,9	2,8	3,9	3,9	3,9	5,1	2,5	3,7	2,9	2,7	2,8
20-39	0,9	0,3	0,6	1,5	1,1	1,3	2,0	1,5	1,7	3,2	1,0	2,0	1,6	1,0	1,3
40 і більше	1,1	1,0	1,1	2,6	1,1	1,8	2,4	1,8	2,1	4,4	1,0	2,6	2,3	1,3	1,8
За останні 12 місяців															
0	78,3	73,8	75,9	71,8	68,2	69,9	65,3	62,2	63,7	56,8	65,0	61,0	70,3	67,6	68,9

Кількість разів	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх			
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом		
1-2	15,4	19,8	17,6	16,9	21,2	19,1	21,5	25,6	23,7	23,4	26,5	25,1	18,4	22,6	20,6					
3-5	2,5	4,0	3,3	5,6	5,5	5,6	5,7	6,5	6,1	7,5	4,8	6,1	4,9	5,3	5,1					
6-9	2,0	1,1	1,6	2,2	2,9	2,5	3,7	3,1	3,3	4,7	2,1	3,3	2,8	2,4	2,6					
10-19	1,0	0,4	0,7	1,2	1,3	1,3	1,9	1,0	1,5	3,2	0,4	1,7	1,6	0,9	1,2					
20-39	0,3	0,4	0,4	0,7	0,4	0,5	0,7	0,9	0,8	2,2	0,6	1,4	0,8	0,6	0,7					
40 і більше	0,5	0,5	0,5	1,6	0,5	1,1	1,2	0,7	0,9	2,2	0,6	1,4	1,2	0,6	0,9					
За останні 30 днів																				
0	91,5	90,0	90,9	87,4	87,0	87,2	84,2	85,9	85,1	79,5	87,4	83,9	86,9	87,6	87,2					
1-2	5,8	8,3	7,0	8,3	10,0	9,2	10,6	10,9	10,8	11,4	10,2	10,7	8,5	9,8	9,2					
3-5	1,3	0,8	1,0	1,6	1,3	1,4	2,1	2,0	2,1	3,8	0,8	2,2	1,9	1,3	1,6					
6-9	0,8	0,3	0,5	1,0	0,8	0,9	1,5	0,3	0,9	1,5	0,4	0,9	1,1	0,5	0,8					
10-19	0,3	0,2	0,3	0,5	0,3	0,4	0,9	0,4	0,6	1,5	0,6	1,0	0,7	0,3	0,5					
20-39	0,0	0,1	0,0	0,2	0,2	0,2	0,3	0,0	0,1	0,5	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2					
40 і більше	0,3	0,3	0,3	1,0	0,4	0,7	0,4	0,5	0,4	1,8	0,4	1,0	0,7	0,4	0,5					

C21) В якому віці (якщо таке траплялося) ти ВПЕРШЕ зробив (-ла) таке?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Випив (-ла) алкогольний напій (хоча б 1 келих)															
Ніколи	25,4	15,5	20,4	20,4	12,1	16,1	17,0	10,2	13,4	13,7	13,2	13,4	20,1	12,6	16,2
9 років і молодше	11,3	9,3	10,3	11,3	7,2	9,2	8,2	6,6	7,3	9,0	4,9	6,8	10,2	7,3	8,7
10 років	5,6	6,3	6,0	4,6	5,1	4,9	3,7	3,6	3,6	4,7	2,8	3,7	4,7	4,7	4,7
11 років	5,0	4,4	4,7	3,6	3,7	3,7	2,7	3,3	3,1	2,8	3,4	3,2	3,7	3,8	3,7
12 років	9,6	12,8	11,2	6,5	9,7	8,2	7,5	7,8	7,6	6,4	6,7	6,6	7,7	9,7	8,7
13 років	17,6	24,2	20,9	12,9	16,1	14,6	10,1	13,1	11,7	7,3	7,9	7,7	12,9	16,5	14,8
14 років	23,4	25,1	24,2	21,5	25,3	23,2	16,6	20,2	18,5	13,7	15,8	14,9	19,8	22,7	21,3
15 років	2,1	2,4	2,3	1,7,9	2,0,0	1,9,0	1,9,2	2,3,3	2,1,4	1,6,0	1,9,7	1,7,9	1,3,5	1,6,1	1,4,9
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	1,3	0,8	1,1	1,5,0	1,1,9	1,3,4	2,6,4	2,5,6	2,5,8	7,4	6,6	7,0
Напився (-лася)															
Ніколи	71,8	65,9	68,9	58,3	57,2	57,7	46,3	47,9	47,1	37,2	46,9	42,5	56,6	55,7	56,2
9 років і молодше	0,9	0,9	0,9	1,5	0,4	0,9	1,0	0,1	0,5	1,5	0,0	0,7	1,2	0,4	0,8
10 років	0,9	0,2	0,5	0,5	0,1	0,3	0,8	0,2	0,5	0,7	0,4	0,6	0,7	0,2	0,4
11 років	0,4	0,3	0,3	0,8	0,4	0,6	0,7	0,2	0,5	1,2	0,2	0,7	0,7	0,3	0,5
12 років	1,8	1,3	1,5	1,8	1,0	1,4	1,9	0,9	1,4	2,4	2,3	2,3	1,9	1,2	1,5
13 років	5,9	8,0	7,0	4,2	5,7	5,0	2,8	3,1	2,9	3,9	2,9	3,4	4,3	5,2	4,8
14 років	16,5	21,3	18,9	14,5	13,5	14,0	7,7	8,1	7,9	7,1	4,5	5,6	12,4	13,0	12,7
15 років	1,8	2,1	2,0	1,6,9	2,0,0	1,8,5	1,5,9	1,8,3	1,7,2	1,3,2	1,0,3	1,1,6	1,1,9	1,3,5	1,2,7
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	1,5	1,7	1,6	2,2,9	2,1,2	2,2,0	3,2,8	3,2,5	3,2,6	10,3	10,5	10,4

(C22) Протягом останніх 12 місяців як часто ти пив алкогольні напої за таких причин?

		2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Тому що це допомагає тобі, коли ти почуваєшся депресивно або нервуєш																			
Ніколи	66,7	60,9	63,8	56,8	53,0	54,9	50,7	46,0	48,2	42,2	43,6	43,0	56,5	52,1	54,1				
Рідко	18,4	20,2	19,3	20,1	21,2	20,7	21,0	23,4	22,3	23,0	23,3	23,2	20,2	21,8	21,0				
Іноді	8,6	13,1	10,9	13,6	14,1	13,8	15,6	16,5	16,1	20,0	20,8	20,4	13,3	15,3	14,4				
Часто	4,3	3,8	4,0	6,8	9,3	8,1	8,7	9,8	9,3	10,5	9,0	9,7	7,0	7,9	7,5				
Завжди	2,0	2,0	2,0	2,7	2,4	2,5	4,0	4,3	4,1	4,3	3,3	3,7	3,0	2,9	3,0				
Тому що це допомагає тобі, коли ти почуваєшся депресивно або нервуєш																			
Ніколи	82,2	72,2	77,1	73,9	65,4	69,5	68,4	60,3	64,0	59,5	59,8	59,6	73,3	65,1	69,0				
Рідко	9,0	11,9	10,5	11,5	15,8	13,7	15,7	18,3	17,1	20,8	16,7	18,6	12,9	15,6	14,3				
Іноді	4,9	10,2	7,6	9,5	10,8	10,2	9,7	13,5	11,8	11,8	15,7	13,9	8,4	12,0	10,3				
Часто	2,6	4,1	3,4	3,7	6,3	5,0	5,0	5,4	5,2	4,1	6,2	5,2	3,8	5,4	4,6				
Завжди	1,3	1,6	1,4	1,4	1,7	1,6	1,2	2,5	1,9	3,8	1,6	2,7	1,6	1,9	1,8				
Для того, щоб підбадьоритись, коли ти перебуваєш у поганому настрої																			
Ніколи	79,3	70,8	75,0	68,6	64,0	66,2	66,5	58,6	62,2	58,4	62,0	60,3	70,1	64,0	67,0				
Рідко	10,6	15,1	12,9	16,2	16,7	16,5	15,9	19,4	17,8	17,9	16,9	17,4	14,7	17,1	15,9				
Іноді	6,7	8,5	7,6	10,0	12,5	11,3	10,8	13,9	12,5	14,6	15,6	15,2	9,7	12,2	11,0				
Часто	1,9	4,5	3,2	4,0	5,1	4,6	5,3	5,9	5,6	6,9	4,5	5,6	4,0	5,1	4,6				
Завжди	1,5	1,1	1,3	1,2	1,7	1,4	1,5	2,2	1,9	2,2	1,0	1,5	1,5	1,6	1,5				
Тому що тобі подобається відчуття																			
Ніколи	79,9	74,6	77,2	73,7	68,9	71,2	68,4	67,4	67,9	59,8	68,6	64,5	72,6	70,0	71,3				
Рідко	11,8	13,5	12,7	13,7	14,7	14,2	17,3	17,7	17,5	18,9	17,5	18,1	14,7	15,6	15,1				
Іноді	4,9	7,5	6,2	7,4	9,1	8,3	8,4	9,3	8,9	12,2	9,0	10,5	7,4	8,7	8,1				
Часто	1,9	3,1	2,5	3,2	5,1	4,2	4,2	4,0	4,1	5,3	3,3	4,2	3,3	4,0	3,7				
Завжди	1,5	1,3	1,4	2,0	2,2	2,1	1,7	1,6	1,6	3,8	1,6	2,7	2,0	1,7	1,8				
Щоб отримати кайф																			
Ніколи	83,2	80,0	81,6	77,5	73,6	75,5	75,0	73,6	74,3	66,4	75,1	71,1	77,3	75,6	76,4				
Рідко	8,9	9,7	9,3	11,2	12,1	11,7	11,9	12,9	12,4	16,1	14,2	15,0	11,2	11,9	11,6				
Іноді	4,5	5,0	4,7	5,7	7,6	6,7	6,6	8,2	7,5	10,1	6,6	8,2	6,1	6,9	6,5				
Часто	1,9	3,7	2,8	3,0	4,4	3,7	4,2	3,7	3,9	3,1	2,3	2,7	3,0	3,8	3,4				
Завжди	1,5	1,6	1,6	2,6	2,3	2,4	2,3	1,6	1,9	4,3	1,8	3,0	2,4	1,8	2,1				

		2004 р.н.					2003 р.н.					2002 р.н.					2001/2000 р.н.					Серед усіх									
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом									
Тому що це робить заходи веселішими																															
Ніколи	69,6	60,5	65,1	61,3	54,2	57,6	54,1	47,7	50,6	44,1	48,2	46,3	59,9	53,3	56,5	Ніколи	81,8	82,1	82,0	78,9	81,9	80,4	77,3	80,6	79,0	70,8	80,5	76,0	78,4	81,3	80,0
Рідко	14,4	16,6	15,5	16,4	18,1	17,3	18,8	19,0	18,9	21,6	19,2	20,3	17,0	18,1	17,6	Рідко	11,6	10,6	11,1	13,7	10,6	12,2	13,7	11,1	12,4	16,7	12,2	14,3	13,4	11,0	12,1
Іноді	8,2	13,3	10,8	11,7	14,0	12,9	13,7	17,8	15,9	17,5	19,8	18,8	11,8	15,6	13,8	Іноді	3,7	4,9	4,3	4,5	5,0	4,8	5,3	5,9	5,6	7,9	5,3	6,5	5,0	5,3	5,1
Часто	5,3	6,6	5,9	6,6	9,5	8,1	9,0	10,8	10,0	11,0	7,6	9,2	7,4	8,9	8,1	Часто	2,0	1,6	1,8	2,0	1,7	1,8	2,2	1,5	1,8	2,9	1,2	2,0	2,1	1,6	1,8
Завжди	2,5	3,0	2,7	4,0	4,2	4,1	4,4	4,7	4,6	5,8	5,2	5,4	3,9	4,1	4,0	Завжди	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	1,5	0,9	1,2	1,7	0,8	1,2	1,1	0,8	1,0
Щоб вписатися до групи, яка тобі подобається																															
Тому що це покращує вечірки та святкування																															
Ніколи	63,8	55,4	59,6	56,4	50,1	53,2	51,1	45,5	48,1	46,8	45,3	45,9	56,1	49,7	52,8	Ніколи	81,8	82,1	82,0	78,9	81,9	80,4	77,3	80,6	79,0	70,8	80,5	76,0	78,4	81,3	80,0
Рідко	17,6	21,2	19,4	19,0	22,6	20,8	19,9	23,1	21,6	22,5	22,7	22,7	19,2	22,4	20,8	Рідко	11,6	10,6	11,1	13,7	10,6	12,2	13,7	11,1	12,4	16,7	12,2	14,3	13,4	11,0	12,1
Іноді	9,6	14,1	11,9	12,5	15,1	13,8	15,0	17,2	16,1	14,9	18,9	17,0	12,6	15,8	14,3	Іноді	3,7	4,9	4,3	4,5	5,0	4,8	5,3	5,9	5,6	7,9	5,3	6,5	5,0	5,3	5,1
Часто	6,1	5,8	5,9	7,8	8,9	8,4	8,8	10,4	9,7	11,0	8,0	9,4	7,9	8,4	8,2	Часто	2,0	1,6	1,8	2,0	1,7	1,8	2,2	1,5	1,8	2,9	1,2	2,0	2,1	1,6	1,8
Завжди	2,9	3,5	3,2	4,3	3,3	3,8	5,2	3,8	4,5	4,8	5,1	5,0	4,2	3,7	3,9	Завжди	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	1,5	0,9	1,2	1,7	0,8	1,2	1,1	0,8	1,0
Щоб забути про свої проблеми																															
Ніколи	81,2	70,8	75,8	74,0	67,0	70,3	67,0	60,6	63,6	62,8	60,5	61,5	73,0	65,4	69,0	Ніколи	81,8	82,1	82,0	78,9	81,9	80,4	77,3	80,6	79,0	70,8	80,5	76,0	78,4	81,3	80,0
Рідко	8,7	13,6	11,2	13,3	13,8	13,6	16,1	17,4	16,8	16,9	17,1	17,1	13,1	15,2	14,2	Рідко	11,6	10,6	11,1	13,7	10,6	12,2	13,7	11,1	12,4	16,7	12,2	14,3	13,4	11,0	12,1
Іноді	5,7	9,2	7,5	6,2	10,2	8,3	10,7	12,4	11,6	11,1	13,5	12,4	7,8	10,9	9,4	Іноді	3,7	4,9	4,3	4,5	5,0	4,8	5,3	5,9	5,6	7,9	5,3	6,5	5,0	5,3	5,1
Часто	2,1	3,9	3,1	4,4	6,5	5,5	3,7	6,6	5,2	5,6	6,4	6,0	3,7	5,8	4,8	Часто	2,0	1,6	1,8	2,0	1,7	1,8	2,2	1,5	1,8	2,9	1,2	2,0	2,1	1,6	1,8
Завжди	2,3	2,5	2,4	2,1	2,5	2,3	2,5	3,0	2,8	3,6	2,5	3,0	2,4	2,7	2,6	Завжди	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	1,5	0,9	1,2	1,7	0,8	1,2	1,1	0,8	1,0
Тому що це весело																															
Ніколи	74,0	67,7	70,9	67,8	59,6	63,6	60,3	56,0	57,9	51,0	57,1	54,3	65,7	60,5	63,0	Ніколи	81,8	82,1	82,0	78,9	81,9	80,4	77,3	80,6	79,0	70,8	80,5	76,0	78,4	81,3	80,0
Рідко	14,1	15,7	14,9	16,9	16,0	16,5	19,6	19,0	19,3	19,1	18,9	19,0	17,1	17,2	17,1	Рідко	11,6	10,6	11,1	13,7	10,6	12,2	13,7	11,1	12,4	16,7	12,2	14,3	13,4	11,0	12,1
Іноді	6,5	9,8	8,1	7,4	12,2	9,8	10,8	13,0	12,0	14,1	14,5	14,3	8,8	12,0	10,5	Іноді	3,7	4,9	4,3	4,5	5,0	4,8	5,3	5,9	5,6	7,9	5,3	6,5	5,0	5,3	5,1
Часто	2,8	3,8	3,3	4,6	7,9	6,3	6,3	8,3	7,4	8,9	5,4	7,0	5,0	6,6	5,8	Часто	2,0	1,6	1,8	2,0	1,7	1,8	2,2	1,5	1,8	2,9	1,2	2,0	2,1	1,6	1,8
Завжди	2,6	3,0	2,8	3,3	4,3	3,8	3,0	3,7	3,4	6,9	4,1	5,4	3,4	3,7	3,6	Завжди	0,9	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	1,5	0,9	1,2	1,7	0,8	1,2	1,1	0,8	1,0

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
	Щоб подобатися іншим														
Ніколи	89,8	91,0	90,5	86,7	90,3	88,5	86,2	90,4	88,4	80,2	90,5	85,8	86,8	90,6	88,8
Рідко	5,5	5,5	5,5	8,8	6,1	7,4	8,5	6,4	7,4	10,9	7,7	9,1	8,0	6,2	7,0
Іноді	3,0	2,1	2,5	2,9	2,1	2,5	3,8	2,4	3,1	5,3	1,6	3,3	3,4	2,1	2,8
Часто	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0	0,5	0,7	1,7	0,2	0,9	0,9	0,7	0,8
Завжди	0,9	0,6	0,7	0,8	0,6	0,7	0,5	0,3	0,4	1,9	0,0	0,9	0,9	0,4	0,6
Щоб не відчувати себе осторонь															
Ніколи	79,0	85,2	82,1	79,7	82,3	81,1	78,0	82,4	80,4	71,4	81,8	77,0	78,2	83,2	80,7
Рідко	12,9	8,9	10,9	11,9	9,8	10,8	12,1	10,3	11,1	16,5	11,9	14,0	12,7	9,9	11,3
Іноді	4,5	3,8	4,2	6,0	4,5	5,2	5,9	5,5	5,7	6,8	4,7	5,7	5,6	4,6	5,1
Часто	2,1	0,8	1,4	1,2	2,4	1,8	2,9	0,9	1,8	1,9	1,0	1,4	2,0	1,3	1,7
Завжди	1,5	1,3	1,4	1,2	1,0	1,1	1,1	0,9	1,0	3,4	0,6	1,9	1,5	1,0	1,2

(С23) Чи вживав (-ла) ти коли-небудь транквілізатори або седативні засоби за призначенням лікаря?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
	Щоб подобатися іншим														
Ні, ніколи	96,2	93,4	94,7	94,7	96,0	94,3	95,1	96,0	91,6	93,7	93,6	90,8	92,1	92,9	94,3
Так, менше ніж 3 тижні	2,9	4,8	3,9	3,9	2,9	4,1	3,5	3,4	6,5	5,0	4,0	5,9	5,0	5,2	4,2
Так, протягом 3 тижнів і більше	0,9	1,8	1,4	1,4	1,1	1,6	1,4	0,6	1,9	1,3	2,4	3,3	2,9	1,9	1,5

(C24) Як ти вважаєш, наскільки складно тобі буде дістати марихуану або гашиш (коноплю), якби ти захотів (-ла)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Неможливо	55,0	58,7	56,8	46,9	48,2	47,6	40,2	43,8	42,1	38,2	44,2	41,3	46,5	49,3	48,0
Дуже складно	11,8	14,3	13,1	12,4	12,8	12,6	13,3	13,9	13,6	11,0	11,5	11,3	12,3	13,4	12,9
Скоріше, складно	7,0	6,4	6,7	7,9	8,7	8,3	10,3	7,9	9,0	9,8	8,3	9,0	8,5	7,8	8,1
Скоріше, легко	5,2	4,5	4,9	7,3	9,2	8,3	8,7	9,6	9,2	14,0	8,9	11,3	7,8	8,0	7,9
Дуже легко	3,5	2,2	2,8	5,5	3,7	4,6	6,5	4,4	5,4	8,4	3,2	5,6	5,5	3,5	4,4
Не знаю	17,5	13,9	15,7	20,0	17,4	18,6	21,0	20,4	20,7	18,6	23,9	21,5	19,4	18,0	18,7

(C25) Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) марихуану або гашиш (коноплю)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
0	94,2	96,0	95,2	90,4	92,9	91,7	86,7	91,3	89,1	78,7	92,1	86,0	89,3	93,2	91,3
1-2	2,5	2,2	2,3	4,6	3,7	4,1	6,2	4,6	5,4	6,9	3,9	5,3	4,7	3,6	4,1
3-5	0,9	0,6	0,7	1,4	1,7	1,5	2,4	1,9	2,2	2,9	1,8	2,3	1,7	1,5	1,6
6-9	0,3	0,3	0,3	1,0	0,8	0,9	1,8	0,3	1,0	2,4	0,2	1,2	1,1	0,4	0,8
10-19	0,8	0,3	0,5	0,7	0,3	0,5	1,1	0,8	0,9	3,6	1,2	2,3	1,1	0,5	0,8
20-39	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	2,9	0,4	1,5	0,6	0,3	0,4
40 і більше	1,0	0,3	0,7	1,6	0,4	1,0	1,4	0,8	1,1	2,6	0,4	1,4	1,5	0,5	1,0
Протягом життя															
За останні 12 місяців															
0	96,3	97,4	96,9	93,4	95,3	94,3	92,0	94,4	93,3	84,4	96,2	90,7	93,0	95,7	94,3
1-2	1,5	1,1	1,3	3,0	2,7	2,9	3,7	3,5	3,6	6,3	1,6	3,8	3,1	2,4	2,7
3-5	0,6	0,6	0,6	1,0	0,7	0,9	1,6	1,0	1,3	2,4	0,8	1,6	1,2	0,8	1,0
6-9	0,1	0,3	0,2	0,6	0,4	0,5	0,9	0,4	0,6	1,5	0,6	1,0	0,6	0,4	0,5
10-19	0,5	0,3	0,4	0,7	0,4	0,6	0,6	0,2	0,4	2,2	0,4	1,2	0,8	0,3	0,6
20-39	0,2	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2	1,5	0,0	0,7	0,3	0,1	0,2
40 і більше	0,8	0,3	0,5	1,1	0,4	0,7	0,9	0,3	0,6	1,7	0,4	1,0	1,0	0,3	0,7

Кількість разів	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
	За останні 30 днів														
0	97,9	98,9	98,5	96,3	98,0	97,2	96,3	98,2	97,3	91,4	98,6	95,4	96,5	98,5	97,4
1-2	0,9	0,4	0,6	1,5	1,2	1,3	1,7	1,1	1,4	4,0	0,8	2,2	1,6	0,9	1,2
3-5	0,3	0,2	0,2	0,5	0,4	0,5	0,4	0,3	0,4	0,7	0,0	0,3	0,4	0,3	0,4
6-9	0,0	0,1	0,0	0,4	0,0	0,2	0,4	0,0	0,2	1,0	0,2	0,6	0,3	0,0	0,2
10-19	0,3	0,1	0,2	0,3	0,0	0,1	0,6	0,0	0,3	0,7	0,2	0,4	0,4	0,0	0,2
20-39	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	1,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,1
40 і більше	0,6	0,3	0,5	0,8	0,4	0,6	0,4	0,3	0,3	1,2	0,2	0,7	0,6	0,3	0,5

(С26) В якому віці (якщо таке траплялося) ти ВПЕРШЕ спробував (-ла) марихуану або гашиш (коноплю)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ніколи	94,7	96,2	95,5	90,2	92,4	91,4	86,2	91,1	88,9	77,6	91,7	85,1	89,1	93,1	91,1
9 років і молодше	0,3	0,2	0,3	0,9	0,4	0,6	0,8	0,1	0,4	1,9	0,4	1,1	0,8	0,2	0,5
10 років	0,3	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	1,2	0,4	0,8	0,3	0,1	0,2
11 років	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,3	0,1	0,2	0,5	0,0	0,2	0,2	0,1	0,1
12 років	0,4	0,0	0,2	0,4	0,2	0,3	0,2	0,0	0,1	0,5	0,0	0,2	0,4	0,1	0,2
13 років	1,6	0,7	1,1	0,7	0,8	0,7	0,8	0,6	0,7	1,2	0,0	0,5	1,0	0,6	0,8
14 років	2,4	2,4	2,3	3,2	3,0	3,1	1,9	1,0	1,4	1,6	0,4	1,0	2,4	1,9	2,2
15 років	0,2	0,3	0,3	3,9	3,0	3,4	4,3	3,1	3,7	3,8	2,4	3,1	2,9	2,2	2,6
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,4	0,1	0,3	5,3	3,9	4,5	11,7	4,7	8,0	2,9	1,7	2,3

(ОС03) Чи мав (-ла) ти коли-небудь можливість спробувати марихуану або гашиш (коноплю), але не скористався (-лася) нею?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ні	80,5	84,2	82,3	75,6	74,1	74,8	67,5	71,1	69,4	62,2	73,3	68,2	73,4	76,0	74,7
Так, один або два рази	14,2	11,7	13,0	15,2	16,5	15,9	20,0	18,2	19,1	20,3	16,1	18,0	16,8	15,6	16,2
Так, 3 рази або більше	5,3	4,1	4,7	9,2	9,4	9,3	12,5	10,7	11,5	17,5	10,6	13,8	9,8	8,4	9,1

(ОС04) Чи курив (-ла) ти коли-небудь марихуану змішану з тютюном?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ніколи не курив (-ла) марихуану змішану з тютюном	97,3	98,0	97,6	94,0	96,8	95,3	93,6	95,3	94,5	85,2	96,4	91,1	93,8	96,7	95,4
Рідко	1,4	1,4	1,4	3,4	1,9	2,7	3,6	3,2	3,3	7,3	2,6	4,8	3,3	2,2	2,7
Час від часу	0,7	0,3	0,5	1,3	0,5	0,9	1,3	0,7	1,0	3,8	0,8	2,2	1,4	0,5	0,9
Відносно часто	0,3	0,2	0,3	0,6	0,4	0,5	0,9	0,3	0,6	2,3	0,0	1,1	0,8	0,3	0,5
Дуже часто	0,3	0,1	0,2	0,7	0,4	0,6	0,6	0,5	0,6	1,4	0,2	0,8	0,7	0,3	0,5

(ОС05) За останні 12 місяців, які види марихуани ти вживав (-ла)

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Смола															
Ніколи	97,8	99,1	98,5	96,7	98,7	97,7	97,2	98,5	97,8	94,6	98,2	96,6	97,0	98,7	98,0
Рідко	1,3	0,3	0,7	1,6	1,1	1,3	1,6	0,9	1,3	3,2	1,2	2,1	1,7	0,9	1,2
Час від часу	0,3	0,3	0,3	0,8	0,0	0,4	0,5	0,2	0,3	0,7	0,2	0,4	0,6	0,1	0,3
Досить часто	0,4	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2	0,4	0,2	0,3	0,5	0,0	0,2	0,3	0,1	0,2
Дуже часто	0,2	0,2	0,2	0,7	0,1	0,4	0,3	0,2	0,3	1,0	0,4	0,7	0,4	0,2	0,3
Травка/гашиш															
Ніколи	95,6	97,0	96,4	92,3	94,4	93,4	90,7	93,6	92,2	84,6	93,9	89,6	92,0	94,9	93,5
Рідко	2,8	2,1	2,4	4,9	3,7	4,3	6,3	4,0	5,1	8,6	4,5	6,4	5,1	3,4	4,2
Час від часу	0,8	0,4	0,6	0,9	0,9	0,9	1,6	1,4	1,5	3,4	1,2	2,2	1,3	0,9	1,1
Досить часто	0,1	0,3	0,2	1,1	0,5	0,8	0,8	0,4	0,6	1,7	0,2	0,9	0,8	0,4	0,6
Дуже часто	0,7	0,2	0,4	0,8	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	1,7	0,2	0,9	0,8	0,4	0,6
Конопляне масло															
Ніколи	98,5	99,2	98,8	97,6	99,3	98,6	97,9	98,7	98,3	96,3	98,8	97,7	97,8	99,0	98,5
Рідко	0,9	0,5	0,7	1,1	0,4	0,7	1,4	0,7	1,0	2,0	0,6	1,2	1,2	0,6	0,9
Час від часу	0,3	0,0	0,2	0,5	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,5	0,2	0,3	0,4	0,1	0,2
Досить часто	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	0,3	0,1	0,2	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Дуже часто	0,3	0,1	0,2	0,8	0,1	0,4	0,2	0,2	0,2	1,0	0,4	0,7	0,5	0,2	0,3

(C27) Чи вживав (-ла) ти марихуану за ОСТАННІ 12 МІСЯЦІВ?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ні	95,6	97,7	96,6	93,9	95,6	94,8	92,5	94,8	93,8	88,1	95,9	92,3	93,4	96,0	94,7
Так	4,4	2,3	3,4	6,1	4,4	5,2	7,5	5,2	6,2	11,9	4,1	7,7	6,6	4,0	5,3

(C27) Чи траплялось таке з тобою за ОСТАННІ 12 МІСЯЦІВ?

Серед усіх опитаних

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Чи вживав (-ла) ти марихуану (коноплю) у першій половині дня?															
Ніколи	2,6	1,6	2,1	3,3	2,5	2,9	4,1	3,1	3,5	6,5	2,4	4,4	3,7	2,4	3,1
Рідко	1,1	0,6	0,8	1,3	1,0	1,2	2,4	1,3	1,8	2,6	1,2	1,8	1,7	1,0	1,3
Час від часу	0,2	0,0	0,1	0,9	0,4	0,6	0,5	0,6	0,6	1,4	0,2	0,8	0,6	0,3	0,5
Досить часто	0,2	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,5	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1
Дуже часто	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,3	0,1	0,2	0,2	0,7	0,0	0,3	0,3	0,2	0,2
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	95,6	97,7	96,7	93,9	95,7	94,8	92,8	94,8	93,9	88,3	96,0	92,4	93,5	96,0	94,8

Чи курив (-ла) ти марихуану (коноплю), коли ти був (-ла) на самоті?

Ніколи	2,9	1,6	2,2	4,0	3,3	3,7	4,8	4,0	4,3	6,8	2,8	4,8	4,3	3,0	3,6
Рідко	0,8	0,4	0,6	1,0	0,3	0,6	1,1	0,8	1,0	2,6	0,8	1,6	1,1	0,5	0,8
Час від часу	0,3	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	1,0	0,2	0,6	0,9	0,2	0,5	0,5	0,3	0,4
Досить часто	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,3	0,0	0,1	0,9	0,0	0,4	0,2	0,0	0,1
Дуже часто	0,3	0,1	0,2	0,6	0,3	0,4	0,0	0,2	0,1	0,5	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців	95,7	97,7	96,7	94,1	95,7	94,9	92,8	94,8	93,9	88,3	96,0	92,4	93,6	96,0	94,8

Чи були в тебе проблеми з пам'яттю, коли ти курив (-ла) марихуану (коноплю)?

Ніколи	3,2	1,6	2,5	4,3	3,2	3,7	5,7	3,8	4,6	9,2	3,4	6,1	4,9	3,0	4,0
Рідко	0,2	0,4	0,3	0,6	0,3	0,4	1,0	0,9	1,0	1,4	0,4	0,9	0,7	0,5	0,6
Час від часу	0,6	0,1	0,3	0,5	0,2	0,4	0,4	0,3	0,4	0,0	0,0	0,0	0,5	0,2	0,3
Досить часто	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1

		2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Дуже часто		0,2	0,1	0,1	0,4	0,4	0,4	0,0	0,2	0,1	0,9	0,0	0,4	0,3	0,2	0,2
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців		95,7	97,7	96,7	94,0	95,7	94,9	92,8	94,8	93,9	88,3	96,0	92,4	93,5	96,0	94,8
Чи говорили тобі друзі або члени твоєї родини про те, що ти повинен(на) зменшити або припинити вживання марихуани (коноплі)?																
Ніколи		2,8	1,7	2,2	4,8	2,8	3,7	5,7	4,2	4,9	8,9	3,2	6,0	4,9	2,9	4,0
Рідко		0,3	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3	0,5	0,4	0,5	0,9	0,0	0,4	0,4	0,3	0,3
Час від часу		0,4	0,1	0,3	0,4	0,3	0,4	0,5	0,0	0,2	0,7	0,4	0,5	0,5	0,2	0,3
Досить часто		0,3	0,1	0,2	0,1	0,3	0,2	0,4	0,2	0,3	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2
Дуже часто		0,5	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,1	0,4	0,2	0,9	0,2	0,5	0,4	0,4	0,4
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців		95,7	97,7	96,7	94,0	95,7	94,9	92,8	94,8	93,9	88,6	96,0	92,5	93,6	96,0	94,8
Чи намагався (-лась) ти зменшити або припинити вживання марихуани (коноплі), але без результатів?																
Ніколи		2,7	1,5	2,1	4,4	3,3	3,9	5,4	4,1	4,7	8,9	3,1	5,8	4,7	3,1	3,7
Рідко		0,4	0,2	0,3	0,5	0,6	0,5	0,7	0,1	0,4	1,4	0,4	0,9	0,6	0,3	0,5
Час від часу		0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,8	0,3	0,5	0,2	0,0	0,1	0,4	0,2	0,3
Досить часто		0,1	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Дуже часто		0,8	0,2	0,5	0,7	0,3	0,5	0,3	0,5	0,4	0,7	0,4	0,5	0,6	0,3	0,5
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців		95,7	97,7	96,7	94,1	95,7	94,9	92,8	94,8	93,9	88,6	96,1	92,6	93,6	96,0	94,9
Чи виникали в тебе проблеми через вживання марихуани (сварка, бійка, нещасний випадок, погані оцінки в школі тощо)?																
Ніколи		3,6	1,8	2,8	4,8	3,7	4,2	6,0	4,3	5,2	9,2	3,5	6,1	5,3	3,2	4,2
Рідко		0,0	0,2	0,1	0,3	0,2	0,3	0,7	0,4	0,5	0,9	0,4	0,7	0,4	0,3	0,3
Час від часу		0,0	0,1	0,0	0,4	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2
Досить часто		0,3	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1
Дуже часто		0,4	0,2	0,3	0,4	0,2	0,3	0,1	0,2	0,1	0,9	0,0	0,4	0,4	0,2	0,3
Не вживав (-ла) марихуану за останні 12 місяців		95,7	97,7	96,7	94,0	95,7	94,9	92,8	94,9	93,9	88,6	96,1	92,6	93,6	96,1	94,9

Серед тих, хто вживав марихуану за останні 12 місяців та дав відповідь на запитання

	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Чи вживав (-ла) ти марихуану (коноплю) у першій половині дня?																		
N=	52	28	80	82	60	142	83	67	150	50	20	70	267	175	442			
Ніколи	61,5	71,4	65,0	52,4	58,4	55,0	56,7	58,2	57,3	56,0	60,0	57,1	56,2	60,6	58,0			
Рідко	25,1	25,0	25,0	22,0	23,3	22,5	33,7	25,4	30,0	22,0	30,0	24,3	26,2	25,1	25,8			
Час від часу	3,8	0,0	2,5	14,6	8,3	12,0	7,2	11,9	9,3	12,0	5,0	10,0	9,7	8,0	9,0			
Досить часто	3,8	0,0	2,5	3,7	5,0	4,2	1,2	0,0	0,7	4,0	5,0	4,3	3,0	2,3	2,7			
Дуже часто	5,8	3,6	5,0	7,3	5,0	6,3	1,2	4,5	2,7	6,0	0,0	4,3	4,9	4,0	4,5			
Чи курив (-ла) ти марихуану (коноплю), коли ти був (-ла) на самоті?																		
N=	51	28	79	80	60	140	83	67	150	50	20	70	264	175	439			
Ніколи	68,7	67,8	68,4	67,5	78,3	72,2	66,2	76,1	70,7	58,0	70,0	61,4	65,5	74,9	69,3			
Рідко	17,6	17,9	17,7	16,2	6,7	12,1	15,7	16,4	16,0	22,0	20,0	21,4	17,4	13,7	15,9			
Час від часу	5,9	10,7	7,6	3,8	8,3	5,7	14,5	3,0	9,3	8,0	5,0	7,2	8,4	6,3	7,5			
Досить часто	0,0	0,0	0,0	2,5	0,0	1,4	3,6	0,0	2,0	8,0	0,0	5,7	3,4	0,0	2,1			
Дуже часто	7,8	3,6	6,3	10,0	6,7	8,6	0,0	4,5	2,0	4,0	5,0	4,3	5,3	5,1	5,2			
Чи були в тебе проблеми з пам'яттю, коли ти курив (-ла) марихуану (коноплю)?																		
N=	51	28	79	81	60	141	83	67	150	50	20	70	265	175	440			
Ніколи	76,5	71,3	74,7	70,4	75,0	72,3	78,3	73,1	76,0	78,0	85,0	80,0	75,5	74,8	75,3			
Рідко	3,9	17,9	8,9	9,9	6,7	8,5	14,5	17,9	16,0	12,0	10,0	11,4	10,6	13,1	11,6			
Час від часу	13,7	3,6	10,1	8,6	5,0	7,1	6,0	6,0	6,0	0,0	0,0	0,0	7,1	4,6	6,1			
Досить часто	2,0	3,6	2,5	3,7	5,0	4,3	1,2	0,0	0,7	2,0	5,0	2,9	2,3	2,9	2,5			
Дуже часто	3,9	3,6	3,8	7,4	8,3	7,8	0,0	3,0	1,3	8,0	0,0	5,7	4,5	4,6	4,5			
Чи говорили тобі друзі або члени твоєї родини про те, що ти повинен(на) зменшити або припинити вживання марихуани (коноплі)?																		
N=	51	28	79	81	60	141	83	67	150	49	20	69	264	175	439			
Ніколи	64,7	74,9	68,3	77,8	66,6	73,0	78,4	82,0	80,0	77,6	80,0	78,4	75,4	75,4	75,3			
Рідко	7,8	3,6	6,3	3,7	8,3	5,7	7,2	7,5	7,3	8,2	0,0	5,8	6,4	6,3	6,4			
Час від часу	9,8	3,6	7,6	7,4	6,7	7,1	7,2	0,0	4,0	6,0	10,0	7,2	7,6	4,0	6,2			
Досить часто	5,9	3,6	5,1	2,5	6,7	4,3	6,0	3,0	4,7	0,0	5,0	1,4	3,8	4,6	4,1			
Дуже часто	11,8	14,3	12,7	8,6	11,7	9,9	1,2	7,5	4,0	8,2	5,0	7,2	6,8	9,7	8,0			

		2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Чи намагався (-лась) ти зменшити або припинити вживання марихуани (коноплі), але без результатів?																
N=		51	28	79	79	60	139	82	67	149	49	19	68	261	174	435
Ніколи		62,8	60,8	62,0	74,6	76,7	75,5	74,3	80,6	77,3	77,7	79,0	77,8	72,8	75,9	74,0
Рідко		9,8	10,7	10,1	8,9	13,3	10,7	9,8	1,5	6,0	12,2	10,5	11,8	10,0	8,0	9,2
Час від часу		7,8	10,7	8,9	1,3	3,3	2,2	11,0	6,0	8,7	2,0	0,0	1,5	5,7	5,2	5,5
Досить часто		2,0	7,1	3,8	3,8	0,0	2,2	0,0	3,0	1,3	2,0	0,0	1,5	1,9	2,3	2,1
Дуже часто		17,6	10,7	15,2	11,4	6,7	9,4	4,9	8,9	6,7	6,1	10,5	7,4	9,6	8,6	9,2
Чи виникали в тебе проблеми через вживання марихуани (сварка, бійка, нещасний випадок, погані оцінки в школі тощо)?																
N=		51	28	79	81	60	141	83	66	149	49	19	68	264	173	437
Ніколи		84,3	78,6	82,2	80,3	85,0	82,2	83,2	84,9	83,9	79,6	89,5	82,3	81,7	84,5	82,8
Рідко		0,0	10,7	3,8	4,9	5,0	5,0	9,6	7,6	8,7	8,2	10,5	8,8	6,1	7,5	6,6
Час від часу		0,0	3,6	1,3	6,2	5,0	5,7	4,8	4,5	4,7	2,0	0,0	1,5	3,8	4,0	3,9
Досить часто		5,9	0,0	3,8	1,2	0,0	0,7	1,2	0,0	0,7	2,0	0,0	1,5	2,3	0,0	1,4
Дуже часто		9,8	7,1	8,9	7,4	5,0	6,4	1,2	3,0	2,0	8,2	0,0	5,9	6,1	4,0	5,3

(С28) Як ти вважаєш, наскільки складно тобі буде дістати зазначене, якби ти захотів (-ла)?

		2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Амфетаміни																
Неможливо		65,3	65,8	65,6	58,4	56,7	57,6	56,0	56,3	56,0	50,9	56,7	54,0	58,9	59,0	59,1
Дуже складно		9,3	10,6	9,9	10,7	11,2	10,9	12,4	13,3	12,9	11,0	11,3	11,2	10,8	11,7	11,2
Скоріше, складно		3,4	5,0	4,2	5,3	6,4	5,9	5,8	6,0	5,9	7,7	4,5	6,0	5,2	5,7	5,4
Скоріше, легко		2,3	2,5	2,4	3,5	4,5	4,0	2,6	3,6	3,2	6,1	3,2	4,6	3,2	3,5	3,4
Дуже легко		1,6	1,4	1,5	2,7	2,7	2,7	3,1	2,6	2,9	4,7	1,4	2,9	2,7	2,2	2,4
Не знаю		18,1	14,7	16,4	19,4	18,5	18,9	20,1	18,2	19,1	19,6	22,9	21,3	19,2	17,9	18,5

	2004 р.н.					2003 р.н.					2002 р.н.					2001/2000 р.н.					Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом		
Метамфетаміни																							
Неможливо	65,1	66,5	65,9	58,4	58,0	58,1	55,5	56,6	56,1	51,7	57,1	54,6	58,9	59,8	59,2								
Дуже складно	9,4	10,7	10,0	10,6	10,9	10,8	13,4	13,2	13,3	11,0	10,3	10,6	11,1	11,5	11,3								
Скоріше, складно	3,4	4,6	4,0	5,2	6,4	5,8	4,4	6,1	5,3	7,0	4,9	5,9	4,6	5,6	5,2								
Скоріше, легко	1,9	2,0	1,9	3,1	3,4	3,3	2,9	2,8	2,8	5,6	3,0	4,2	2,9	2,8	2,9								
Дуже легко	1,4	1,1	1,3	2,4	2,1	2,3	2,4	1,9	2,2	4,0	,8	2,3	2,3	1,6	2,0								
Не знаю	18,8	15,1	16,9	20,3	19,2	19,7	21,4	19,4	20,3	20,7	23,9	22,4	20,2	18,7	19,4								
Транквілізатори чи седативні засоби без призначення лікаря																							
Неможливо	61,7	61,7	61,8	56,7	53,5	55,1	54,1	52,0	53,0	52,2	51,6	51,8	57,0	55,1	56,1								
Дуже складно	9,5	10,7	10,1	11,1	11,6	11,4	11,4	12,2	11,8	10,3	9,7	10,0	10,6	11,3	11,0								
Скоріше, складно	5,6	7,8	6,7	4,6	7,5	6,1	7,0	8,6	7,9	6,5	6,7	6,6	5,7	7,8	6,8								
Скоріше, легко	2,9	3,6	3,2	4,1	5,7	4,9	3,7	5,6	4,7	5,8	6,3	6,1	3,8	5,2	4,5								
Дуже легко	1,7	2,0	1,8	2,8	3,6	3,2	2,3	2,5	2,4	4,2	2,8	3,5	2,5	2,8	2,6								
Не знаю	18,6	14,2	16,4	20,7	18,1	19,3	21,5	19,1	20,2	21,0	22,9	22,0	20,4	17,8	19,0								
Екстазі (MDMA)																							
Неможливо	66,0	67,3	66,7	59,0	57,7	58,2	55,5	57,7	56,6	52,4	57,1	54,9	59,3	60,2	59,9								
Дуже складно	8,2	9,0	8,6	10,2	10,6	10,4	11,8	11,6	11,7	10,3	10,3	10,3	10,1	10,4	10,2								
Скоріше, складно	3,3	4,7	4,0	4,8	5,8	5,3	5,8	5,6	5,7	6,5	4,7	5,5	4,8	5,3	5,1								
Скоріше, легко	2,3	2,0	2,1	2,9	4,2	3,6	3,1	3,1	3,1	6,3	3,2	4,7	3,1	3,2	3,1								
Дуже легко	1,5	1,4	1,5	2,4	2,1	2,3	2,4	2,5	2,5	3,3	1,0	2,1	2,3	1,9	2,1								
Не знаю	18,7	15,6	17,1	20,7	19,6	20,2	21,4	19,5	20,4	21,2	23,7	22,5	20,4	19,0	19,6								
Кокаїн																							
Неможливо	67,5	67,4	67,5	62,1	58,9	60,5	58,0	59,1	58,6	55,2	58,4	56,9	61,8	61,2	61,5								
Дуже складно	8,5	10,5	9,5	9,0	10,3	9,6	10,9	12,2	11,6	8,9	11,5	10,3	9,4	11,0	10,2								
Скоріше, складно	3,7	4,0	3,8	4,0	6,8	5,4	5,0	5,6	5,3	5,6	4,0	4,8	4,3	5,4	4,9								
Скоріше, легко	1,7	2,1	1,9	2,4	3,2	2,8	2,7	2,6	2,7	4,0	2,4	3,1	2,4	2,7	2,6								
Дуже легко	1,1	1,1	1,1	2,1	2,0	2,1	2,1	1,7	1,9	4,4	0,6	2,4	2,1	1,5	1,8								
Не знаю	17,5	14,9	16,2	20,4	18,8	19,6	21,3	18,8	19,9	21,9	23,1	22,5	20,0	18,2	19,0								

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Крек															
Неможливо	66,8	69,2	68,1	61,7	59,7	60,7	57,5	59,4	58,5	55,8	60,1	58,0	61,4	62,2	61,8
Дуже складно	7,9	9,1	8,5	9,0	10,3	9,7	11,5	12,8	12,2	9,3	9,3	9,3	9,4	10,6	10,0
Скоріше, складно	3,3	3,5	3,4	4,0	5,9	5,0	5,1	4,6	4,8	5,1	4,3	4,7	4,2	4,7	4,5
Скоріше, легко	2,1	1,7	1,9	2,6	2,8	2,7	1,7	1,9	1,8	3,7	1,6	2,6	2,3	2,1	2,2
Дуже легко	1,2	0,7	,9	1,8	1,7	1,7	2,1	1,5	1,8	3,3	1,0	2,1	1,9	1,3	1,6
Не знаю	18,7	15,8	17,2	20,9	19,6	20,2	22,1	19,8	20,9	22,8	23,7	23,3	20,8	19,1	19,9
Екстракти маку (ширку)															
Неможливо	65,1	66,4	65,9	58,4	57,1	57,9	56,2	56,9	56,6	53,7	56,7	55,3	59,3	59,7	59,5
Дуже складно	7,8	8,9	8,4	9,0	10,5	9,8	10,5	12,0	11,3	8,6	9,3	9,0	9,0	10,4	9,7
Скоріше, складно	3,4	4,5	3,9	4,7	5,8	5,2	5,3	5,9	5,6	6,8	4,7	5,6	4,7	5,3	5,0
Скоріше, легко	2,9	3,0	2,9	3,3	3,9	3,6	3,4	2,6	3,0	5,1	3,6	4,3	3,4	3,2	3,3
Дуже легко	1,9	1,3	1,6	3,0	3,1	3,0	2,4	2,5	2,4	4,4	1,2	2,7	2,6	2,2	2,4
Не знаю	18,9	15,9	17,3	21,6	19,6	20,5	22,2	20,1	21,1	21,4	24,5	23,1	21,0	19,2	20,1
Метадон («метал»)															
Неможливо	66,4	68,3	67,2	60,8	60,2	60,7	56,8	58,7	57,7	55,7	59,8	57,8	60,8	62,0	61,3
Дуже складно	8,0	8,5	8,3	8,4	9,6	9,0	11,4	11,9	11,7	8,9	9,3	9,1	9,2	9,9	9,6
Скоріше, складно	3,3	4,6	4,0	4,7	5,6	5,1	4,4	5,5	5,0	4,9	3,8	4,3	4,2	5,1	4,7
Скоріше, легко	1,8	1,4	1,6	2,3	2,8	2,5	2,7	2,2	2,5	4,9	2,2	3,5	2,5	2,2	2,4
Дуже легко	1,4	1,2	1,3	1,9	2,3	2,1	2,4	1,6	2,0	3,5	,6	2,0	2,1	1,6	1,8
Не знаю	19,1	16,0	17,6	21,9	19,5	20,6	22,3	20,1	21,1	22,1	24,3	23,3	21,2	19,2	20,2

(С29) Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) ...?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Екстазі (MDMA) протягом життя															
0 раз	98,2	98,8	98,5	98,1	99,1	98,6	97,4	98,8	98,2	95,5	98,2	97,0	97,6	98,8	98,2
1–2 рази	1,1	0,8	1,0	1,4	0,5	1,0	2,0	1,0	1,4	2,4	1,2	1,7	1,6	0,8	1,2
3 рази та більше	0,7	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,6	0,2	0,4	2,1	0,6	1,3	0,8	0,4	0,6

2004 р.н.		2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Загалом
Екстазі (MDMA) за останні 12 місяців															
0 раз	99,0	99,1	98,6	99,4	99,0	98,3	99,5	98,9	96,2	98,8	97,6	98,3	99,3	98,8	98,8
1–2 рази	0,6	0,7	1,0	0,4	0,7	1,3	0,3	0,8	1,9	0,8	1,3	1,1	0,5	0,8	0,8
3 рази та більше	0,4	0,2	0,4	0,2	0,3	0,4	0,2	0,3	1,9	0,4	1,1	0,6	0,2	0,4	0,4
Амфетамін протягом життя															
0 раз	98,3	98,5	97,8	98,6	98,3	97,3	97,9	97,6	94,4	97,0	95,7	97,5	98,2	97,8	97,8
1–2 рази	1,0	0,9	1,4	0,9	1,1	1,6	1,2	1,4	2,8	1,8	2,3	1,5	1,1	1,3	1,3
3 рази та більше	0,7	0,6	0,8	0,5	0,6	1,1	0,9	1,0	2,8	1,2	2,0	1,0	0,7	0,9	0,9
Амфетамін за останні 12 місяців															
0 раз	99,2	98,9	98,3	99,0	98,7	98,0	99,1	98,6	96,0	97,8	97,0	98,2	98,9	98,6	98,6
1–2 рази	0,3	0,8	0,9	0,8	0,8	1,3	0,4	0,8	2,1	1,2	1,6	1,0	0,7	0,8	0,8
3 рази та більше	0,5	0,3	0,4	0,2	0,5	0,7	0,5	0,6	1,9	1,0	1,4	0,8	0,4	0,6	0,6
Метамфетамін протягом життя															
0 раз	98,4	98,9	98,7	98,5	98,9	98,1	98,8	98,5	95,5	98,2	97,0	98,1	98,8	98,4	98,4
1–2 рази	0,9	0,7	0,8	0,7	0,8	1,0	0,7	0,8	1,7	1,2	1,4	1,0	0,8	0,9	0,9
3 рази та більше	0,7	0,4	0,5	0,4	0,5	0,9	0,5	0,7	2,8	0,6	1,6	0,9	0,4	0,7	0,7
Метамфетамін за останні 12 місяців															
0 раз	98,7	99,4	99,1	99,0	99,5	98,5	99,2	98,9	96,7	98,8	97,8	98,5	99,3	98,9	98,9
1–2 рази	0,8	0,3	0,5	0,5	0,3	0,4	0,4	0,6	1,9	0,8	1,3	0,8	0,4	0,6	0,6
3 рази та більше	0,5	0,3	0,4	0,5	0,2	0,4	0,4	0,5	1,4	0,4	0,9	0,7	0,3	0,5	0,5
Кокаїн протягом життя															
0 раз	98,2	99,0	98,7	98,6	99,0	98,8	97,9	98,7	96,5	98,2	97,4	98,1	98,8	98,5	98,5
1–2 рази	1,0	0,7	0,8	0,7	0,5	0,6	1,1	0,9	1,7	1,4	1,5	1,0	0,8	0,8	0,8
3 рази та більше	0,8	0,3	0,5	0,7	0,5	0,6	1,0	0,4	1,8	0,4	1,1	0,9	0,4	0,7	0,7
Кокаїн за останні 12 місяців															
0 раз	98,7	99,4	99,1	98,9	99,3	98,1	99,3	98,8	97,4	99,2	98,4	98,5	99,3	99,0	99,0
1–2 рази	0,8	0,4	0,6	0,5	0,3	0,4	1,1	0,5	1,9	0,6	1,2	0,9	0,4	0,6	0,6
3 рази та більше	0,5	0,2	0,3	0,6	0,4	0,5	0,8	0,2	0,7	0,2	0,4	0,6	0,3	0,4	0,4
Крек протягом життя															
0 раз	98,5	99,6	99,1	98,4	99,4	99,0	98,0	99,2	96,9	99,0	98,0	98,2	99,3	98,8	98,8
1–2 рази	0,9	0,2	0,5	0,9	0,4	0,6	1,2	0,6	1,2	0,2	0,7	1,0	0,4	0,7	0,7
3 рази та більше	0,6	0,2	0,4	0,7	0,2	0,4	0,8	0,2	1,9	0,8	1,3	0,8	0,3	0,5	0,5

2004 р.н.		2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх			
Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Крек протягом останніх 12 місяців														
0 раз	99,1	99,6	99,4	98,8	99,7	99,3	98,3	99,5	98,9	97,2	99,2	98,3	99,6	99,1
1-2 рази	0,6	0,3	0,4	0,7	0,1	0,4	0,9	0,3	0,6	0,9	0,0	0,4	0,7	0,5
3 рази та більше	0,3	0,1	0,2	0,5	0,2	0,3	0,8	0,2	0,5	1,9	0,8	1,3	0,7	0,4
Героїн протягом життя														
0 раз	98,7	99,7	99,2	98,8	99,3	99,1	98,1	99,3	98,8	96,2	99,0	97,7	98,3	99,4
1-2 рази	0,4	0,0	0,2	0,6	0,3	0,4	1,2	0,4	0,7	2,1	0,2	1,1	0,9	0,2
3 рази та більше	0,9	0,3	0,6	0,6	0,4	0,5	0,7	0,3	0,5	1,7	0,8	1,2	0,8	0,6
Героїн протягом останніх 12 місяців														
0 раз	98,9	99,6	99,3	98,9	99,4	99,1	98,5	99,5	99,0	97,9	99,2	98,6	98,7	99,5
1-2 рази	0,6	0,1	0,3	0,5	0,2	0,4	1,0	0,3	0,6	0,9	0,2	0,5	0,7	0,2
3 рази та більше	0,5	0,3	0,4	0,6	0,4	0,5	0,5	0,2	0,4	1,2	0,6	0,9	0,6	0,5

(С30) Скільки разів (якщо таке траплялося) ти нюхав (-ла) інгалянти (клей, аерозоль тощо), щоб «зловити кайф»?

2004 р.н.		2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх			
Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Протягом життя														
0 раз	91,4	85,1	88,2	92,6	88,5	90,5	94,1	91,0	92,5	92,7	93,5	93,2	92,7	88,8
1-2 рази	5,7	10,7	8,2	5,1	7,3	6,2	4,4	6,4	5,4	3,8	4,5	4,1	4,9	7,7
3 рази та більше	2,9	4,2	3,6	2,3	4,2	3,3	1,5	2,6	2,1	3,5	2,0	2,7	2,4	3,5
За останні 12 місяців														
0 раз	96,1	93,2	94,7	97,5	94,3	95,9	97,6	96,7	97,1	95,9	98,0	97,1	97,0	95,1
1-2 рази	2,6	5,2	3,9	1,6	4,0	2,8	1,6	2,2	1,9	1,7	1,0	1,3	1,9	3,5
3 рази та більше	1,3	1,6	1,4	0,9	1,7	1,3	0,7	1,2	1,0	2,4	1,0	1,6	1,1	1,4
За останні 30 днів														
0 раз	98,1	97,2	97,7	98,9	97,1	98,0	99,1	98,6	98,9	96,9	98,4	97,7	98,5	97,7
1-2 рази	1,1	1,9	1,5	0,6	1,8	1,2	0,5	0,9	0,7	1,4	1,0	1,2	0,8	1,5
3 рази та більше	0,8	0,9	0,8	0,5	1,1	0,8	0,4	0,5	0,4	1,7	0,6	1,1	0,7	0,8

(С31) Скільки разів у житті (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) які-небудь із зазначених наркотичних речовин?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
ЛСД або інші галюциногени															
0 раз	98,7	99,1	98,9	98,5	98,8	98,6	97,9	98,5	98,3	95,5	99,6	97,7	98,0	98,9	98,5
1-2 рази	0,9	0,7	0,8	1,0	0,9	1,0	1,8	1,1	1,4	2,6	0,2	1,3	1,4	0,8	1,1
3 рази та більше	0,4	0,2	0,3	0,5	0,3	0,4	0,3	0,4	0,3	1,9	0,2	1,0	0,6	0,3	0,4
Галюциногенні гриби															
0 раз	99,1	99,3	99,2	98,8	99,1	98,9	98,6	99,5	99,2	96,4	98,8	97,7	98,6	99,3	98,9
1-2 рази	0,6	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	1,0	0,3	0,6	2,4	1,0	1,6	0,9	0,5	0,7
3 рази та більше	0,3	0,2	0,3	0,7	0,3	0,5	0,4	0,2	0,2	1,2	0,2	0,7	0,5	0,2	0,4
Оксибутират натрію (або «бутират», «оксик»)»															
0 раз	99,3	99,6	99,4	99,3	99,6	99,5	98,9	99,6	99,3	96,7	99,6	98,2	98,9	99,6	99,2
1-2 рази	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	1,0	0,2	0,6	1,4	0,2	0,8	0,6	0,2	0,4
3 рази та більше	0,4	0,2	0,3	0,5	0,3	0,4	0,1	0,2	0,1	1,9	0,2	1,0	0,5	0,2	0,4
Релевін															
0 раз	99,3	99,5	99,4	99,2	99,7	99,5	99,1	99,8	99,5	97,9	99,6	98,8	99,1	99,7	99,4
1-2 рази	0,4	0,2	0,3	0,2	0,1	0,1	0,7	0,0	0,3	0,7	0,4	0,5	0,4	0,1	0,3
3 рази та більше	0,3	0,3	0,3	0,6	0,2	0,4	0,2	0,2	0,2	1,4	0,0	0,7	0,5	0,2	0,3
Наркотичні речовини, які вживають ін'єкційно за допомогою голки та шприца (героїн, кокаїн, ширку)															
0 раз	99,5	99,6	99,5	99,2	99,3	99,3	99,1	99,5	99,3	97,9	99,2	98,6	99,2	99,4	99,3
1-2 рази	0,2	0,2	0,2	0,1	0,4	0,2	0,6	0,3	0,5	0,0	0,4	0,2	0,2	0,3	0,3
3 рази та більше	0,3	0,2	0,3	0,7	0,3	0,5	0,3	0,2	0,2	2,1	0,4	1,2	0,6	0,3	0,4

(С32) Скільки разів у житті (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) які-небудь із зазначених наркотичних речовин?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Транквілізатори або седативні засоби (без призначення лікаря)															
0 раз	99,0	98,2	98,7	98,3	97,6	97,9	98,2	97,0	97,5	96,7	95,5	96,1	98,3	97,3	97,8
1-2 рази	0,5	1,2	0,8	1,0	1,4	1,2	1,4	1,6	1,5	2,1	2,9	2,5	1,1	1,6	1,3
3 рази та більше	0,5	0,6	0,5	0,7	1,0	0,9	0,4	1,4	1,0	1,2	1,6	1,4	0,6	1,1	0,9
Анаболічні стероїди															
0 раз	98,7	99,1	98,9	98,9	99,4	99,2	98,8	99,3	99,1	97,6	99,2	98,5	98,7	99,3	99,0
1-2 рази	0,9	0,7	0,8	0,6	0,4	0,5	1,0	0,4	0,7	1,9	0,8	1,3	0,9	0,5	0,7
3 рази та більше	0,4	0,2	0,3	0,5	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,5	0,0	0,2	0,4	0,2	0,3
Алкоголь разом з таблетками (ліками), щоб «зловити кайф»															
0 раз	98,8	98,5	98,7	98,4	97,7	98,0	97,9	97,4	97,6	96,7	98,2	97,5	98,2	97,9	98,1
1-2 рази	0,8	0,9	0,8	0,8	1,7	1,3	1,4	2,1	1,8	1,9	1,4	1,6	1,1	1,6	1,3
3 рази та більше	0,4	0,6	0,5	0,8	0,6	0,7	0,7	0,5	0,6	1,4	0,4	0,9	0,7	0,5	0,6
Знеболюючі, щоб «зловити кайф»															
0 раз	98,6	98,6	98,6	98,3	98,2	98,3	98,2	98,3	98,2	97,6	98,0	97,9	98,3	98,3	98,3
1-2 рази	0,7	0,9	0,8	0,8	1,2	1,0	1,2	1,3	1,3	1,7	1,6	1,6	1,0	1,2	1,1
3 рази та більше	0,7	0,5	0,6	0,9	0,6	0,7	0,6	0,4	0,5	0,7	0,4	0,5	0,7	0,5	0,6
Метадон («метал»)															
0 раз	99,4	99,4	99,4	99,2	99,6	99,5	98,8	99,6	99,3	98,4	99,4	98,9	99,1	99,6	99,3
1-2 рази	0,3	0,3	0,3	0,1	0,2	0,1	0,8	0,2	0,5	1,4	0,2	0,8	0,5	0,2	0,4
3 рази та більше	0,3	0,3	0,3	0,7	0,2	0,4	0,4	0,2	0,3	0,2	0,4	0,3	0,4	0,2	0,3

(ОСО6) В якому віці (якщо таке траплялось) ти ВПЕРШЕ ...?

	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Спробував (-ла) транквілізатори чи седативні засоби (без призначення лікаря)																		
Ніколи	98,9	98,2	98,5	98,5	97,1	97,8	98,2	96,5	97,5	95,7	95,3	95,5	98,2	97,1	97,7	97,7		
9 років і молодше	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,1	0,2	1,2	0,0	0,5	0,4	0,2	0,3	0,3		
10 років	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1		
11 років	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0		
12 років	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1		
13 років	0,2	0,3	0,3	0,4	0,2	0,3	0,0	0,1	0,0	0,7	0,0	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2		
14 років	0,3	1,1	0,7	0,1	0,7	0,4	0,2	0,8	0,5	0,2	0,4	0,3	0,2	0,8	0,5	0,5		
15 років	0,1	0,1	0,1	0,5	1,4	1,0	0,6	1,3	1,0	0,9	1,2	1,1	0,5	1,0	0,7	0,7		
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,4	1,0	0,7	0,9	3,1	2,1	0,3	0,6	0,5	0,5		
Спробував (-ла) амфетаміни або метамфетаміни																		
Ніколи	98,5	98,4	98,6	98,0	98,8	98,3	97,5	97,9	97,9	93,7	97,8	95,9	97,7	98,4	97,9	97,9		
9 років і молодше	0,2	0,2	0,2	0,4	0,1	0,3	0,5	0,0	0,2	0,9	0,0	0,4	0,4	0,1	0,3	0,3		
10 років	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1		
11 років	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,7	0,0	0,3	0,1	0,0	0,1	0,1		
12 років	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1		
13 років	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1	0,5	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1		
14 років	0,6	0,6	0,6	0,2	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,3	0,3		
15 років	0,0	0,3	0,2	0,9	0,4	0,7	0,6	1,0	0,8	1,2	0,6	0,9	0,6	0,6	0,6	0,6		
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,8	0,8	0,8	2,6	1,6	2,1	0,6	0,4	0,5	0,5		
Спробував (-ла) кокаїн чи крек																		
Ніколи	98,4	99,1	98,8	98,3	99,3	98,8	98,0	98,9	98,6	96,9	99,4	98,3	98,3	99,0	98,8	98,8		
9 років і молодше	0,3	0,1	0,2	0,4	0,1	0,3	0,2	0,0	0,1	1,2	0,0	0,5	0,4	0,1	0,2	0,2		
10 років	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1		
11 років	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,4	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1		
12 років	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1		
13 років	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1		
14 років	0,6	0,3	0,5	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2		
15 років	0,1	0,1	0,1	0,6	0,2	0,4	0,2	0,3	0,2	0,5	0,0	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2		
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,4	0,5	0,5	1,0	0,6	0,8	0,2	0,3	0,2	0,2		

		2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Спробував (-ла) екстазі																			
Ніколи	98,8	99,0	99,1	98,6	99,5	99,2	97,6	99,0	98,5	95,7	98,6	97,4	98,4	99,1	98,7				
9 років і молодше	0,3	0,1	0,2	0,5	0,1	0,3	0,3	0,0	0,1	0,7	0,0	0,3	0,4	0,1	0,2				
10 років	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,4	0,0	0,2	1,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,1				
11 років	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,0	0,3	0,0	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1				
12 років	0,1	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,1	0,5	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1				
13 років	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1				
14 років	0,6	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2				
15 років	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,2	0,3	0,5	0,4	0,0	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2				
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,6	0,4	0,5	1,4	0,8	1,1	0,3	0,3	0,3				
Спробув (-ла) інгалянти (клей, аерозоль тощо), щоб «зловити кайф»																			
Ніколи	97,4	96,5	97,0	97,7	96,8	97,2	97,7	97,5	97,8	96,5	97,8	97,1	97,7	96,9	97,4				
9 років і молодше	0,7	0,4	0,5	0,6	0,8	0,7	0,4	0,2	0,3	1,0	0,6	0,8	0,6	0,5	0,5				
10 років	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,4	0,1	0,2	0,2	0,0	0,1	0,3	0,2	0,2				
11 років	0,1	0,3	0,2	0,2	0,4	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,2	0,3	0,2				
12 років	0,3	0,4	0,4	0,3	0,1	0,2	0,4	0,2	0,3	0,2	0,0	0,1	0,3	0,2	0,3				
13 років	0,7	1,2	0,9	0,2	0,5	0,4	0,2	0,3	0,2	0,0	0,4	0,2	0,3	0,6	0,5				
14 років	0,5	0,8	0,7	0,5	0,7	0,6	0,2	0,5	0,3	0,7	0,6	0,7	0,4	0,7	0,5				
15 років	0,0	0,0	0,0	0,2	0,4	0,3	0,2	0,5	0,4	0,2	0,0	0,1	0,1	0,3	0,2				
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,5	0,3	1,0	0,6	0,8	0,1	0,3	0,2				
Вживав (-ла) алкоголь з таблетками, щоб «зловити кайф»																			
Ніколи	98,5	97,9	98,3	98,0	98,2	98,3	97,6	97,3	97,7	96,7	98,6	97,8	98,0	98,0	97,9				
9 років і молодше	0,2	0,2	0,2	0,5	0,2	0,3	0,4	0,1	0,2	1,0	0,0	0,4	0,4	0,1	0,3				
10 років	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1				
11 років	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1				
12 років	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,0	0,2	0,1	0,0	0,0				
13 років	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,3	0,2	0,2	0,2	0,0	0,1	0,2	0,1	0,2				
14 років	0,9	1,3	1,1	0,2	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	0,4	0,5	0,5				
15 років	0,0	0,1	0,0	0,8	0,9	0,8	0,7	0,9	0,8	0,2	0,2	0,2	0,5	0,6	0,5				
16 років і старше	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,4	1,2	0,8	1,0	1,2	1,1	0,2	0,5	0,4				

(С33) Нові речовини імітують ефект наркотичних речовин (таких як марихуана(конопля) або екстазі). Їх інколи називають «курильними сумішами», «спайсами», «попсами», «міксами» «сіллу». Вони можуть бути представлені в різних формах, наприклад, у вигляді трав'яних сумішей, порошків, кристалів, пігулок або рідин. Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) які-небудь з таких речовин?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Протягом життя															
0 раз	97,0	96,7	96,9	95,9	95,7	95,8	94,5	95,0	94,8	91,5	96,4	94,1	95,4	95,9	95,6
1-2 рази	1,7	1,6	1,6	1,7	2,5	2,1	2,8	3,1	2,9	2,6	2,4	2,5	2,1	2,4	2,3
3 рази та більше	0,8	1,2	1,0	1,4	1,4	1,4	1,8	1,3	1,6	3,8	0,6	2,1	1,6	1,2	1,4
Я не знаю/не впевнений (-а)	0,5	0,5	0,5	1,0	0,4	0,7	0,9	0,6	0,7	2,1	0,6	1,3	0,9	0,5	0,7
За останні 12 місяців															
0 раз	97,8	97,9	97,8	96,4	96,9	96,6	96,0	97,0	96,5	93,2	97,8	95,6	96,3	97,3	96,8
1-2 рази	1,3	0,9	1,1	2,2	1,9	2,0	1,8	1,7	1,8	2,8	1,6	2,2	1,9	1,6	1,7
3 рази та більше	0,6	1,0	0,8	0,7	0,8	0,8	1,3	0,9	1,1	1,9	0,4	1,1	1,0	0,8	0,9
Я не знаю/ не впевнений (-а)	0,3	0,2	0,3	0,7	0,4	0,6	0,9	0,4	0,6	2,1	0,2	1,1	0,8	0,3	0,6

(С34) У вигляді чого/в якій формі були нові речовини, які ти вживав (-ла) протягом ОСТАННІХ 12 МІСЯЦІВ?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей

Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не вживав (-ла) таких речовин протягом останніх 12 місяців	89,8	92,1	91,0	88,1	90,4	89,3	88,0	89,5	88,8	85,3	87,2	86,3	88,3	90,2	89,3
Курильні трав'яні суміші з ефектом, схожим на наркотичний	3,9	2,0	2,9	3,3	3,7	3,5	5,5	4,7	5,1	8,9	4,3	6,4	4,6	3,6	4,1
Порошок, кристали або пігулки (таблетки) з ефектом, схожим на наркотичний	2,5	1,5	2,0	2,4	1,7	2,0	2,0	2,4	2,2	4,2	2,2	3,1	2,5	1,9	2,2

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Рідни з ефектом, схожим на наркотичний	2,3	,6	1,4	1,6	0,9	1,3	1,1	1,6	1,4	2,3	1,2	1,7	1,8	1,1	1,4
Інше	5,7	4,0	4,8	5,3	5,0	5,1	3,8	6,1	5,0	4,9	7,7	6,4	4,9	5,4	5,2

(С35) На твою думку, наскільки люди ризикують нашкодити собі (фізично або ще як-небудь), якщо вони...?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Іноді курять сигарети															
Відсутній ризик	7,4	5,7	6,6	11,0	7,1	9,1	9,9	7,6	8,7	11,9	6,3	8,9	9,8	6,8	8,2
Слабкий ризик	24,5	27,1	25,8	25,0	31,5	28,3	29,4	30,3	29,9	28,0	30,0	29,0	26,4	29,8	28,1
Помірний ризик	34,4	40,1	37,2	36,1	40,2	38,1	32,6	39,5	36,2	28,2	42,0	35,6	33,8	40,1	37,2
Великий ризик	20,2	20,5	20,4	15,8	15,6	15,7	15,7	15,8	15,8	18,6	14,8	16,6	17,3	16,9	17,1
Не знаю	13,5	6,6	10,0	12,1	5,6	8,8	12,4	6,8	9,4	13,3	6,9	9,9	12,7	6,4	9,4
Викурюють одну або більше пачок сигарет на день															
Відсутній ризик	4,9	2,6	3,8	7,0	2,5	4,7	6,5	3,1	4,7	6,5	4,0	5,2	6,2	2,9	4,5
Слабкий ризик	5,7	5,5	5,6	6,1	4,4	5,2	6,0	4,2	5,0	6,8	4,9	5,7	6,0	4,7	5,3
Помірний ризик	21,5	20,9	21,2	19,7	23,4	21,6	20,8	20,8	20,8	21,7	20,4	21,0	20,7	21,6	21,2
Великий ризик	55,2	64,7	60,0	55,4	64,3	60,0	54,8	65,0	60,2	47,8	64,4	56,7	54,4	64,6	59,7
Не знаю	12,7	6,3	9,4	11,8	5,4	8,5	11,9	6,9	9,3	17,2	6,3	11,4	12,7	6,2	9,3
Пробували курити електронну сигарету 1 чи 2 рази															
Відсутній ризик	34,2	30,1	32,1	36,1	32,5	34,2	34,4	32,9	33,6	31,0	30,2	30,6	34,6	31,7	33,1
Слабкий ризик	31,7	40,6	36,2	34,2	40,8	37,6	32,9	41,6	37,5	31,3	39,8	35,8	32,8	40,9	37,0
Помірний ризик	9,5	12,8	11,2	8,8	11,9	10,4	9,9	10,3	10,1	7,9	14,6	11,5	9,2	12,0	10,6
Великий ризик	9,0	6,4	7,7	5,9	5,5	5,7	7,9	5,9	6,8	10,7	5,1	7,7	7,8	5,8	6,8
Не знаю	15,6	10,1	12,8	15,0	9,3	12,1	14,9	9,3	12,0	19,1	10,3	14,4	15,6	9,6	12,5
Майже щодня випивають 1–2 порції алкоголю															
Відсутній ризик	5,5	3,0	4,2	7,0	2,4	4,7	7,8	3,9	5,7	8,4	4,9	6,5	6,9	3,3	5,0
Слабкий ризик	13,1	12,2	12,7	14,7	10,6	12,6	15,3	11,1	13,1	12,4	9,9	11,1	14,2	11,1	12,6
Помірний ризик	33,6	31,1	32,3	32,7	36,0	34,4	29,3	32,9	31,2	29,6	33,8	31,8	31,7	33,5	32,6
Великий ризик	33,6	46,4	40,1	31,7	43,5	37,7	34,4	45,3	40,2	32,1	43,9	38,5	33,1	44,9	39,2
Не знаю	14,2	7,3	10,7	13,9	7,5	10,6	13,2	6,8	9,8	17,5	7,5	12,1	14,1	7,2	10,6

	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх			
	Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом	
	Майже щодня випивають 4–5 порцій алкоголю																			
Відсутній ризик	4,6	2,4	3,5	6,1	2,1	4,1	5,8	3,0	4,3	7,0	4,0	5,4	5,7	2,7	4,1					
Слабкий ризик	2,4	1,7	2,0	2,9	1,9	2,4	3,6	2,0	2,7	3,0	1,4	2,2	2,9	1,8	2,4					
Помірний ризик	15,3	15,0	15,1	15,3	12,6	14,0	16,0	13,2	14,5	13,5	13,6	13,5	15,4	13,5	14,4					
Великий ризик	61,6	73,6	67,8	60,9	75,2	68,0	59,3	74,2	67,3	58,8	73,9	66,9	60,4	74,4	67,6					
Не знаю	16,1	7,3	11,6	14,8	8,2	11,5	15,3	7,6	11,2	17,7	7,1	12,0	15,6	7,6	11,5					
Кожні вихідні випивають 5 порцій і більше алкоголю																				
Відсутній ризик	4,7	2,3	3,5	6,4	1,9	4,1	5,8	3,2	4,4	7,7	4,9	6,2	5,8	2,7	4,2					
Слабкий ризик	3,0	2,6	2,8	3,8	2,5	3,1	5,1	3,1	4,0	3,7	2,8	3,3	3,9	2,7	3,3					
Помірний ризик	12,4	11,2	11,8	15,8	14,2	15,0	14,7	15,8	15,3	17,0	15,8	16,4	14,6	14,0	14,3					
Великий ризик	63,3	75,0	69,2	56,6	72,0	64,5	57,3	69,9	64,0	52,7	67,8	60,7	58,4	71,8	65,3					
Не знаю	16,6	8,9	12,7	17,4	9,4	13,3	17,1	8,0	12,3	18,9	8,7	13,4	17,3	8,8	12,9					

Середні значення оцінки ступеня ризику за 4-бальною шкалою (1 – ризик відсутній; 4 – великий ризик)

	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх			
	Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом	
	Кожні вихідні випивають 5 і більше порцій алкоголю																			
Іноді курять сигарети	2,78	2,81	2,79	2,64	2,68	2,66	2,62	2,68	2,65	2,62	2,70	2,66	2,67	2,72	2,70					
Викорюють одну або більше пачок сигарет на день	3,46	3,57	3,52	3,40	3,58	3,50	3,41	3,59	3,51	3,34	3,55	3,46	3,41	3,58	3,50					
Пробували курити електронну сигарету 1 чи 2 рази	1,92	1,95	1,93	1,82	1,89	1,86	1,90	1,88	1,89	1,98	1,94	1,96	1,89	1,91	1,90					
Майже щодня випивають 1–2 порції алкоголю	3,11	3,30	3,21	3,03	3,30	3,18	3,04	3,28	3,17	3,04	3,26	3,16	3,06	3,29	3,18					
Майже щодня випивають 4-5 порцій алкоголю	3,60	3,73	3,67	3,54	3,75	3,65	3,52	3,72	3,63	3,51	3,69	3,61	3,55	3,73	3,64					
Кожні вихідні випивають 5 і більше порцій алкоголю	3,61	3,74	3,68	3,49	3,72	3,61	3,49	3,66	3,58	3,41	3,61	3,52	3,52	3,70	3,61					

(С36) Як ти вважаєш, наскільки люди ризикують нашкодити собі (фізично або ще як-небудь), якщо вони...?

	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Пробували курити коноплю 1–2 рази																		
Відсутній ризик	10,7	6,5	8,6	16,1	10,0	13,0	19,4	10,6	14,7	20,5	14,0	17,0	15,9	9,7	12,7			
Слабкий ризик	17,2	22,1	19,7	20,8	22,1	21,4	20,7	26,2	23,6	22,0	22,8	22,4	19,8	23,4	21,7			
Помірний ризик	20,8	26,1	23,5	17,4	28,0	22,8	16,5	23,2	20,1	13,3	22,3	18,1	17,7	25,4	21,6			
Великий ризик	30,1	32,5	31,3	25,6	27,7	26,7	24,0	27,1	25,6	23,5	27,5	25,7	26,3	28,8	27,6			
Не знаю	21,2	12,8	16,9	20,1	12,2	16,1	19,4	12,9	16,0	20,7	13,4	16,8	20,3	12,7	16,4			
Курять коноплю час від часу																		
Відсутній ризик	6,1	2,6	4,3	9,2	4,2	6,7	8,8	4,2	6,3	12,4	6,1	9,0	8,5	4,0	6,2			
Слабкий ризик	9,4	7,9	8,6	12,1	9,9	11,0	14,4	10,4	12,3	15,9	9,7	12,6	12,3	9,5	10,9			
Помірний ризик	22,5	29,5	26,0	23,6	28,3	25,9	21,8	30,6	26,5	18,2	29,6	24,3	22,2	29,5	26,0			
Великий ризик	41,7	47,9	45,0	34,7	46,0	40,5	35,4	43,4	39,6	32,1	43,1	38,0	36,7	45,3	41,1			
Не знаю	20,3	12,1	16,1	20,4	11,6	15,9	19,6	11,4	15,3	21,4	11,5	16,1	20,3	11,7	15,8			
Курять коноплю регулярно																		
Відсутній ризик	5,3	1,9	3,6	6,3	2,5	4,4	6,5	3,1	4,7	8,4	4,5	6,3	6,3	2,7	4,5			
Слабкий ризик	3,1	2,4	2,8	5,4	2,6	4,0	5,7	2,0	3,7	7,7	1,8	4,6	5,1	2,3	3,6			
Помірний ризик	9,6	8,3	8,9	11,5	9,5	10,5	13,3	8,8	10,9	13,3	11,3	12,2	11,6	9,2	10,4			
Великий ризик	60,9	75,6	68,3	56,0	74,2	65,2	53,8	74,8	65,0	48,9	71,3	60,9	56,0	74,4	65,6			
Не знаю	21,1	11,8	16,4	20,8	11,2	15,9	20,7	11,3	15,7	21,7	11,1	16,0	21,0	11,4	15,9			
Пробували екстазі 1–2 рази																		
Відсутній ризик	5,6	3,1	4,3	6,8	4,3	5,5	6,6	5,1	5,8	8,2	6,7	7,4	6,5	4,5	5,5			
Слабкий ризик	9,6	15,5	12,6	11,9	13,5	12,7	13,5	16,0	14,8	10,7	14,2	12,6	11,6	14,8	13,3			
Помірний ризик	17,4	21,9	19,7	18,2	24,6	21,5	15,8	23,4	19,8	20,5	22,7	21,7	17,6	23,3	20,5			
Великий ризик	39,5	38,8	39,2	34,6	39,0	36,9	38,4	37,8	38,2	34,0	38,6	36,5	37,0	38,6	37,8			
Не знаю	27,9	20,7	24,2	28,5	18,6	23,4	25,7	17,7	21,4	26,6	17,8	21,8	27,3	18,8	22,9			

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Регулярно вживають екстазі															
Відсутній ризик	4,8	1,9	3,3	5,2	1,9	3,5	5,1	2,2	3,6	7,0	3,6	5,2	5,3	2,2	3,7
Слабкий ризик	1,6	2,2	1,9	2,3	2,6	2,5	2,3	1,9	2,1	4,0	2,0	2,9	2,3	2,2	2,3
Помірний ризик	10,2	11,7	11,0	11,2	10,0	10,6	9,8	9,9	9,8	8,4	10,7	9,6	10,2	10,5	10,4
Великий ризик	56,8	65,5	61,2	53,5	68,4	61,0	56,8	69,6	63,6	55,2	67,4	61,8	55,6	67,9	61,8
Не знаю	26,6	18,7	22,6	27,8	17,1	22,4	26,0	16,4	20,9	25,4	16,3	20,5	26,6	17,2	21,8
Пробували амфетаміни 1–2 рази															
Відсутній ризик	5,6	3,7	4,6	6,8	3,6	5,2	6,7	4,2	5,4	8,2	6,1	7,0	6,6	4,1	5,3
Слабкий ризик	8,2	13,9	11,1	9,6	11,2	10,4	9,2	13,0	11,3	9,3	10,5	10,0	9,1	12,4	10,8
Помірний ризик	16,0	20,3	18,2	17,0	24,3	20,7	15,4	24,8	20,4	16,8	23,9	20,6	16,2	23,3	19,9
Великий ризик	43,8	41,7	42,7	39,3	42,3	40,8	42,7	41,0	41,7	38,9	42,5	40,8	41,5	41,7	41,6
Не знаю	26,4	20,4	23,4	27,3	18,6	22,9	26,0	17,0	21,2	26,8	17,0	21,6	26,6	18,5	22,4
Регулярно вживають амфетаміни															
Відсутній ризик	4,7	1,9	3,3	5,3	2,1	3,7	5,1	2,3	3,6	6,5	3,8	5,1	5,2	2,3	3,7
Слабкий ризик	0,9	1,9	1,4	1,7	1,3	1,5	1,7	0,8	1,2	1,9	0,6	1,2	1,5	1,2	1,4
Помірний ризик	7,0	6,3	6,6	6,5	6,3	6,4	5,6	4,6	5,0	6,5	5,7	6,1	6,4	5,7	6,0
Великий ризик	58,4	70,6	64,5	59,0	72,7	65,9	61,6	76,3	69,4	56,7	74,9	66,4	59,2	73,4	66,6
Не знаю	29,0	19,3	24,2	27,5	17,6	22,5	26,0	16,0	20,8	28,4	15,0	21,2	27,7	17,4	22,3
Пробували синтетичні каннабіноїди (спайси, мікси, солі) 1–2 рази															
Відсутній ризик	5,4	3,1	4,3	6,8	3,4	5,1	6,5	3,4	4,9	7,2	4,9	6,0	6,4	3,5	4,9
Слабкий ризик	5,6	9,2	7,4	6,2	7,4	6,8	5,1	10,1	7,8	7,2	8,9	8,1	5,8	8,9	7,4
Помірний ризик	12,8	20,1	16,5	13,9	20,0	17,0	12,9	20,3	16,8	13,3	18,4	16,0	13,2	19,9	16,7
Великий ризик	46,1	43,8	44,9	42,8	47,4	45,1	47,5	45,6	46,5	43,9	49,4	46,8	45,2	46,1	45,6
Не знаю	30,1	23,8	26,9	30,3	21,8	26,0	28,0	20,6	24,0	28,4	18,4	23,1	29,4	21,6	25,4

Середні значення оцінки ступеня ризику за 4-бальною шкалою (1 – ризик відсутній; 4 – великий ризик)

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Пробували курити коноплю 1-2 рази	2,89	2,97	2,93	2,66	2,84	2,75	2,56	2,77	2,67	2,50	2,73	2,63	2,68	2,84	2,77
Курять коноплю час від часу	3,25	3,40	3,33	3,05	3,31	3,19	3,04	3,28	3,17	2,89	3,24	3,09	3,09	3,32	3,21
Курять коноплю регулярно	3,60	3,79	3,70	3,48	3,75	3,62	3,44	3,75	3,61	3,31	3,68	3,52	3,49	3,75	3,63
Пробували екстазі 1-2 рази	3,26	3,21	3,24	3,13	3,21	3,17	3,16	3,14	3,15	3,10	3,14	3,12	3,17	3,18	3,18
Регулярно вживають екстазі	3,62	3,73	3,68	3,57	3,75	3,66	3,60	3,76	3,69	3,50	3,69	3,61	3,58	3,74	3,67
Пробували амфетаміни 1-2 рази	3,33	3,26	3,29	3,22	3,29	3,26	3,27	3,23	3,25	3,18	3,24	3,21	3,26	3,26	3,26
Регулярно вживають амфетаміни	3,68	3,80	3,75	3,64	3,81	3,74	3,67	3,84	3,77	3,58	3,78	3,70	3,66	3,82	3,74
Пробували синтетичні каннабіноїди (спайси, мікси, солі) 1-2 рази	3,42	3,37	3,40	3,33	3,43	3,38	3,41	3,36	3,38	3,31	3,38	3,35	3,38	3,39	3,38

(С37) За ОСТАННІ 7 ДНІВ, скільки годин (якщо таке траплялося) ти проводиш (-ла) у соціальних мережах, спілкуючись з іншими (Facebook, Vkontakte, Viber, Telegram, WhatsApp, Ask.fm, Instagram, Skype тощо)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
У робочий день (понеділок – п'ятниця)															
Жодної	10,9	3,5	7,2	10,9	2,9	6,8	9,1	3,4	6,1	10,6	3,9	7,0	10,4	3,3	6,7
Півгодини або менше	12,7	6,2	9,4	11,6	5,7	8,6	8,6	4,1	6,2	11,1	3,1	6,8	11,0	5,1	7,9
Близько 1 години	21,5	14,2	17,8	16,7	10,8	13,7	15,0	9,9	12,3	13,6	10,8	12,1	17,3	11,5	14,3
Близько 2-3 годин	25,8	25,9	25,8	27,9	26,1	27,0	29,6	25,2	27,2	22,4	24,1	23,3	27,2	25,5	26,4
Близько 4-5 годин	14,2	22,2	18,3	15,6	24,0	19,9	17,4	24,9	21,4	18,6	23,1	21,0	16,0	23,7	20,0
6 годин і більше	14,9	28,0	21,5	17,3	30,5	24,0	20,3	32,5	26,8	23,7	35,0	29,8	18,1	30,9	24,7
У вихідний день (суботу, неділю) або канікули															
Жодної	9,6	3,0	6,2	10,2	2,3	6,2	8,1	3,2	5,5	10,1	4,7	7,2	9,4	3,0	6,1
Півгодини або менше	10,7	4,3	7,4	10,7	3,5	7,0	7,5	3,3	5,3	9,2	1,6	5,1	9,6	3,5	6,4
Близько 1 години	16,0	7,1	11,5	14,2	8,5	11,3	13,5	5,6	9,3	13,1	8,0	10,4	14,4	7,2	10,7
Близько 2-3 годин	24,6	20,9	22,8	23,8	17,5	20,6	25,9	20,5	23,0	20,4	20,3	20,4	24,4	19,6	21,9
Близько 4-5 годин	17,8	25,4	21,6	17,8	27,6	22,8	20,6	25,5	23,2	19,0	23,8	21,6	18,7	25,9	22,4
6 годин і більше	21,3	39,3	30,5	23,3	40,6	32,1	24,4	41,9	33,7	28,2	41,6	35,3	23,5	40,8	32,5

(С38) Наскільки ти погоджуєшся або не погоджуєшся з такими твердженнями про спілкування з іншими за допомогою соціальних мереж?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я вважаю, що проводжу забагато часу у соціальних мережах															
Повністю погоджуюся	18,0	32,1	25,2	19,4	28,0	23,8	21,9	31,6	27,1	19,8	24,6	22,4	19,7	29,7	25,0
Частково погоджуюся	25,4	33,3	29,4	27,7	35,0	31,4	26,8	31,8	29,5	30,7	34,8	32,9	27,1	33,6	30,4
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	18,7	17,4	18,0	17,2	17,0	17,1	18,4	16,7	17,5	22,6	19,1	20,7	18,5	17,3	17,9
Частково НЕ погоджуюся	15,5	11,3	13,4	16,4	11,3	13,8	15,1	12,2	13,5	11,6	12,6	12,1	15,3	11,7	13,4
Повністю НЕ погоджуюся	22,4	5,9	14,0	19,3	8,7	13,9	17,8	7,7	12,4	15,3	8,9	11,9	19,4	7,7	13,3
У мене псується настрій, коли я не можу провести час у соціальних мережах															
Повністю погоджуюся	8,3	11,1	9,7	8,5	9,5	9,0	8,3	9,8	9,1	9,9	9,2	9,5	8,5	10,0	9,3
Частково погоджуюся	11,3	20,2	15,8	11,4	17,9	14,7	10,0	15,9	13,2	11,8	17,2	14,7	11,1	17,9	14,6
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	10,3	13,9	12,1	9,5	15,2	12,4	12,5	16,8	14,8	13,4	14,2	13,8	11,0	15,2	13,2
Частково НЕ погоджуюся	18,6	20,5	19,6	18,5	21,9	20,2	17,0	21,4	19,3	18,4	19,3	18,9	18,1	21,1	19,7
Повністю НЕ погоджуюся	51,5	34,3	42,8	52,1	35,5	43,7	52,2	36,1	43,6	46,5	40,1	43,1	51,3	35,8	43,2
Мої батьки кажуть, що я проводжу забагато часу в соціальних мережах															
Повністю погоджуюся	19,2	33,7	26,6	18,6	28,9	24,0	18,0	26,1	22,3	18,5	23,4	21,1	18,6	28,8	23,9
Частково погоджуюся	18,6	24,6	21,7	16,2	21,0	18,6	17,0	21,6	19,5	16,6	20,5	18,7	17,1	22,1	19,7
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	13,8	14,7	14,2	14,4	16,2	15,3	15,5	14,8	15,1	12,6	12,1	12,3	14,3	14,9	14,6
Частково НЕ погоджуюся	14,0	11,7	12,8	14,0	13,1	13,5	13,0	14,0	13,5	16,2	15,2	15,6	13,9	13,2	13,6
Повністю НЕ погоджуюся	34,4	15,3	24,7	36,8	20,8	28,6	36,5	23,5	29,6	36,1	28,8	32,3	36,1	21,0	28,2

ОБ'ЄДНАНА ШКАЛА

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я вважаю, що проводжу забагато часу у соціальних мережах															
Погоджуюсь (повністю погоджуюся + частково погоджуюся)	43,4	65,4	54,6	47,1	63,0	55,2	48,7	63,4	56,6	50,5	59,4	55,3	46,8	63,3	55,4
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	18,7	17,4	18,0	17,2	17,0	17,1	18,4	16,7	17,5	22,6	19,1	20,7	18,5	17,3	17,9
НЕ погоджуюся (частково НЕ погоджуюся + повністю НЕ погоджуюся)	37,9	17,2	27,4	35,7	20,0	27,7	32,9	19,9	25,9	26,9	21,5	24,0	34,7	19,4	26,7
У мене псується настрій, коли я не можу провести час у соціальних мережах															
Погоджуюсь (повністю погоджуюся + частково погоджуюся)	19,6	31,3	25,5	19,9	27,4	23,7	18,3	25,7	22,3	21,7	26,4	24,2	19,6	27,9	23,9
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	10,3	13,9	12,1	9,5	15,2	12,4	12,5	16,8	14,8	13,4	14,2	13,8	11,0	15,2	13,2
НЕ погоджуюся (частково НЕ погоджуюся + повністю НЕ погоджуюся)	70,1	54,8	62,4	70,6	57,4	63,9	69,2	57,5	62,9	64,9	59,4	62,0	69,4	56,9	62,9
Мі батьки кажуть, що я проводжу забагато часу в соціальних мережах															
Погоджуюсь (повністю погоджуюся + частково погоджуюся)	37,8	58,3	48,3	34,8	49,9	42,6	35,0	47,7	41,8	35,1	43,9	39,8	35,7	50,9	43,6
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	13,8	14,7	14,2	14,4	16,2	15,3	15,5	14,8	15,1	12,6	12,1	12,3	14,3	14,9	14,6
НЕ погоджуюся (частково НЕ погоджуюся + повністю НЕ погоджуюся)	48,4	27,0	37,5	50,8	33,9	42,1	49,5	37,5	43,1	52,3	44,0	47,9	50,0	34,2	41,8

(С39) За ОСТАННІ 30 ДНІВ, скільки годин (якщо таке траплялося) ти проводив (-ла), граючи в ігри на комп'ютері, планшеті, приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
У робочий день (понеделок – п'ятниця)															
Жодної	12,9	35,8	24,6	16,9	39,3	28,4	20,1	46,0	33,8	24,0	50,8	38,4	17,4	41,7	29,9
Півгодини або менше	9,9	24,4	17,3	11,4	24,6	18,1	11,2	20,5	16,2	10,0	18,9	14,8	10,8	22,7	17,0
Близько 1 години	21,5	17,2	19,3	18,5	16,3	17,4	17,4	13,6	15,4	17,3	12,6	14,8	18,9	15,3	17,1
Близько 2-3 годин	28,1	12,1	19,9	26,2	9,3	17,6	25,6	9,6	17,1	23,3	10,0	16,1	26,2	10,2	17,9
Близько 4-5 годин	13,3	5,3	9,2	12,3	5,3	8,7	11,6	5,0	8,1	12,8	5,1	8,7	12,5	5,2	8,7
6 годин і більше	14,3	5,2	9,7	14,7	5,2	9,8	14,1	5,3	9,4	12,6	2,6	7,2	14,2	4,9	9,4
У вихідний день (суботу, неділю) або канікули															
Жодної	10,6	30,5	20,7	13,0	35,7	24,8	15,5	42,4	29,9	20,1	47,6	35,0	13,7	37,6	26,3
Півгодини або менше	6,1	23,0	14,7	8,7	21,1	15,0	8,9	18,5	14,0	9,0	16,2	12,9	8,1	20,3	14,4
Близько 1 години	12,9	14,5	13,7	14,1	16,8	15,5	13,7	12,1	12,8	13,8	13,9	13,9	13,6	14,4	14,0
Близько 2-3 годин	26,5	16,1	21,2	22,8	10,8	16,6	22,9	13,4	17,8	22,0	10,2	15,6	23,8	13,0	18,1
Близько 4-5 годин	20,4	7,5	13,8	18,8	7,4	12,9	18,1	6,3	11,8	13,3	7,8	10,3	18,5	7,1	12,6
6 годин і більше	23,5	8,4	15,9	22,6	8,2	15,2	20,9	7,3	13,7	21,8	4,3	12,3	22,3	7,6	14,6

(С40) За ОСТАННІ 7 ДНІВ, скільки днів (якщо таке траплялося) ти проводив (-ла), граючи в ігри на комп'ютері, планшеті, приставці, смартфоні або іншому електронному пристрої?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Жодного дня	16,3	40,7	28,7	20,6	46,2	33,6	23,6	52,2	38,6	24,7	54,5	40,8	20,6	47,4	34,5
1 день	13,7	19,8	16,8	13,2	16,7	15,0	14,0	18,1	16,2	12,9	17,2	15,2	13,5	18,1	15,9
2 дні	8,4	9,3	8,9	10,1	10,0	10,0	9,5	7,2	8,3	11,3	8,7	9,9	9,6	8,8	9,2
3 дні	10,3	8,0	9,1	10,8	7,6	9,2	9,9	5,4	7,5	10,8	5,5	7,9	10,4	6,8	8,5
4 дні	8,5	3,9	6,2	7,1	4,7	5,9	7,1	3,1	5,0	7,2	2,2	4,5	7,5	3,7	5,6
5 днів	7,7	3,3	5,5	7,3	2,7	4,9	7,1	2,5	4,7	5,8	2,6	4,1	7,2	2,8	4,9
6 днів	5,1	2,2	3,6	4,2	1,4	2,8	4,0	1,1	2,5	3,1	1,2	2,1	4,3	1,5	2,8
7 днів	30,0	12,8	21,2	26,7	10,7	18,6	24,8	10,4	17,2	24,2	8,1	15,5	26,9	10,9	18,6

(С41) Наскільки ти погоджуєшся або не погоджуєшся з такими твердженнями щодо ігор за комп'ютером, планшетом, приставкою, смартфоном або іншим електронним пристроєм

	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Повністю погоджуюся	19,1	10,2	14,6	17,3	7,1	12,1	17,3	7,4	12,1	19,2	7,6	13,0	18,0	8,1	12,9			
Частково погоджуюся	23,1	10,6	16,7	19,3	9,2	14,2	19,5	8,2	13,5	17,6	9,0	13,0	20,3	9,3	14,6			
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	17,2	9,5	13,3	17,6	8,3	12,9	15,5	7,0	11,0	16,6	5,9	10,9	16,8	8,0	12,2			
Частково НЕ погоджуюся	15,9	12,3	14,1	16,3	10,9	13,6	14,9	9,6	12,1	13,5	9,2	11,2	15,5	10,7	13,0			
Повністю НЕ погоджуюся	24,7	57,4	41,3	29,5	64,5	47,2	32,8	67,8	51,3	33,1	68,3	51,9	29,4	63,9	47,3			
Я думаю, що я проведжу забагато часу за іграми																		
У мене псується настрої, коли я не можу провести час за іграми																		
Повністю погоджуюся	10,5	5,3	7,8	8,2	3,3	5,7	6,2	4,5	5,3	9,3	4,9	7,0	8,4	4,4	6,3			
Частково погоджуюся	10,6	6,7	8,6	10,0	4,7	7,3	9,5	4,3	6,7	12,4	4,3	8,1	10,3	5,1	7,6			
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	13,1	5,8	9,4	11,3	6,0	8,6	11,4	5,9	8,5	12,7	4,7	8,4	12,0	5,8	8,8			
Частково НЕ погоджуюся	17,9	9,7	13,8	18,6	9,5	13,9	14,3	7,0	10,4	14,1	6,6	10,1	16,7	8,5	12,5			
Повністю НЕ погоджуюся	47,9	72,5	60,4	51,9	76,5	64,5	58,6	78,3	69,1	51,5	79,5	66,4	52,6	76,2	64,8			
Мої батьки говорять, що я проведжу забагато часу за іграми																		
Повністю погоджуюся	23,2	12,7	17,9	20,3	8,2	14,1	15,2	8,2	11,5	19,8	8,8	13,9	19,6	9,5	14,4			
Частково погоджуюся	19,4	8,0	13,6	16,1	6,3	11,1	14,9	5,7	10,0	12,7	5,8	9,0	16,4	6,5	11,3			
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	16,0	8,1	12,0	14,7	6,0	10,2	15,9	5,7	10,5	15,6	5,8	10,3	15,5	6,5	10,8			
Частково НЕ погоджуюся	13,9	10,4	12,1	13,9	9,9	11,8	12,7	7,5	9,9	12,5	5,1	8,5	13,4	8,8	11,0			
Повністю НЕ погоджуюся	27,5	60,8	44,4	35,0	69,6	52,8	41,3	72,9	58,1	39,4	74,5	58,3	35,1	68,7	52,5			

ОБ'ЄДНАНА шкала

	2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом		Хлопці	Дівчата	Загалом
	Я думаю, що я проведжу забагато часу за іграми																		
Погоджуюся (повністю погоджуюся + частково погоджуюся)	42,2	20,8	31,3	36,6	16,3	26,3	36,8	15,6	25,6	36,8	16,6	26,0	38,3	17,4	27,5				
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	17,2	9,5	13,3	17,6	8,3	12,9	15,5	7,0	11,0	16,6	5,9	10,9	16,8	8,0	12,2				
НЕ погоджуюся (частково НЕ погоджуюся + повністю НЕ погоджуюся)	40,6	69,7	55,4	45,8	75,4	60,8	47,7	77,4	63,4	46,6	77,5	63,1	44,9	74,6	60,3				
У мене псується настрій, коли я не можу провести час за іграми																			
Погоджуюся (повністю погоджуюся + частково погоджуюся)	21,1	12,0	16,4	18,2	8,0	13,0	15,7	8,8	12,0	21,7	9,2	15,1	18,7	9,5	13,9				
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	13,1	5,8	9,4	11,3	6,0	8,6	11,4	5,9	8,5	12,7	4,7	8,4	12,0	5,8	8,8				
НЕ погоджуюся (частково НЕ погоджуюся + повністю НЕ погоджуюся)	65,8	82,2	74,2	70,5	86,0	78,4	72,9	85,3	79,5	65,6	86,1	76,5	69,3	84,7	77,3				
Мої батьки говорять, що я проведжу забагато часу за іграми																			
Погоджуюся (повністю погоджуюся + частково погоджуюся)	42,6	20,7	31,5	36,4	14,5	25,2	30,1	13,9	21,5	32,5	14,6	22,9	36,0	16,0	25,7				
Як погоджуюся, так і не погоджуюся	16,0	8,1	12,0	14,7	6,0	10,2	15,9	5,7	10,5	15,6	5,8	10,3	15,5	6,5	10,8				
НЕ погоджуюся (частково НЕ погоджуюся + повністю НЕ погоджуюся)	41,4	71,2	56,5	48,9	79,5	64,6	54,0	80,4	68,0	51,9	79,6	66,8	48,5	77,5	63,5				

(С42) Як часто (якщо таке траплялося) ти грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом ОСТАННІХ 12 МІСЯЦІВ?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців	80,0	93,9	87,2	78,2	94,3	86,4	76,7	92,3	85,0	72,4	91,9	83,0	77,8	93,3	85,9
1 раз на місяць або рідше	11,2	4,2	7,6	10,9	4,2	7,5	13,9	5,4	9,4	15,1	5,5	9,9	12,2	4,7	8,3
2-4 рази на місяць	4,6	1,2	2,8	6,0	0,9	3,4	4,2	1,6	2,8	6,0	1,8	3,7	5,1	1,3	3,1
2-3 рази на тиждень	4,2	0,7	2,4	4,9	0,6	2,7	5,2	0,7	2,8	6,5	0,8	3,4	4,9	0,7	2,7

(С43) Скільки часу (якщо таке траплялось), ти грав (-ла) в азартні ігри на гроші в ЗВИЧАЙНИЙ ДЕНЬ протягом ОСТАННІХ 12 МІСЯЦІВ?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців	80,7	94,9	87,9	79,5	95,1	87,4	78,1	93,5	86,3	73,4	94,1	84,6	78,8	94,5	87,0
Менше ніж 30 хв	10,6	2,6	6,5	8,8	3,1	5,9	11,2	4,0	7,4	10,8	3,1	6,6	10,2	3,2	6,6
Від 30 хв до 1 год	4,0	1,0	2,5	4,3	0,4	2,3	4,9	1,2	2,9	5,5	1,0	3,1	4,5	0,9	2,6
Від 1 год до 2 год	1,9	0,8	1,3	3,1	0,9	2,0	2,0	0,5	1,2	4,1	0,6	2,2	2,6	0,7	1,6
Від 2 год до 3 год	0,5	0,0	0,3	1,4	0,4	0,9	1,1	0,3	0,7	1,9	0,0	0,9	1,1	0,2	0,6
3 год і більше	2,3	0,7	1,5	2,9	0,1	1,5	2,7	0,5	1,5	4,3	1,2	2,6	2,8	0,5	1,6

(С44) Як часто (якщо таке траплялось), ти грав (-ла) в азартні ігри на гроші більше ніж 2 години (за один раз) протягом ОСТАННІХ 12 МІСЯЦІВ?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців	69,3	76,9	73,2	68,0	79,3	73,8	68,1	76,1	72,3	64,1	78,5	71,8	67,9	77,6	73,0
Ніколи	22,4	20,9	21,6	21,3	18,7	20,0	20,9	21,5	21,2	21,7	18,5	20,0	21,6	20,1	20,8
Рідше ніж щомісяця	5,0	1,3	3,1	6,0	1,3	3,6	6,6	1,8	4,1	7,5	2,2	4,6	6,1	1,6	3,7
Щомісяця	1,1	0,5	0,8	1,4	0,3	0,8	1,2	0,2	0,7	3,6	0,2	1,8	1,5	0,3	0,9
Щотижня	0,7	0,3	0,5	2,0	0,2	1,1	1,7	0,2	0,9	1,7	0,2	0,9	1,5	0,2	0,8
Щодня або майже щодня	1,5	0,1	0,8	1,3	0,2	0,7	1,5	0,2	0,8	1,4	0,4	0,9	1,4	0,2	0,8

(С45) Якщо ти грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом ОСТАННІХ 12 МІСЯЦІВ, в які ігри ти грав (-ла)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ігрові автомати (фруктові машини, нові слоти тощо)															
Я не грав (-ла) в такі ігри	93,5	96,7	95,1	93,6	97,6	95,6	93,4	97,4	95,5	90,2	96,9	93,9	93,1	97,3	95,2
1 раз на місяць або рідше	4,6	2,7	3,7	4,1	2,0	3,1	4,2	2,1	3,1	6,0	2,9	4,3	4,5	2,3	3,4
2-4 рази на місяць	1,0	0,3	0,6	1,1	0,1	0,6	1,0	0,3	0,6	2,3	0,0	1,0	1,2	0,2	0,7
2-3 рази на тиждень або частіше	0,9	0,3	0,6	1,2	0,3	0,7	1,4	0,2	0,8	1,5	0,2	0,8	1,2	0,2	0,7
Ігрові карти (покер, бридж, кості тощо)															
Я не грав (-ла) в такі ігри	87,1	91,5	89,3	85,3	91,5	88,5	86,1	91,3	88,9	80,8	91,6	86,7	85,5	91,5	88,7
1 раз на місяць або рідше	7,7	5,7	6,7	9,0	5,5	7,2	8,9	6,2	7,5	11,5	6,1	8,5	8,9	5,8	7,3
2-4 рази на місяць	3,1	2,0	2,5	3,3	2,1	2,7	3,0	1,8	2,3	5,4	2,1	3,6	3,4	2,0	2,6
2-3 рази на тиждень або частіше	2,1	0,8	1,5	2,4	0,9	1,6	2,0	0,7	1,3	2,3	0,2	1,2	2,2	0,7	1,4

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Лотерея («Лото-Забави», «Бінго», «Кено» тощо)															
Я не грав (-ла) в такі ігри	93,8	93,9	93,9	93,3	94,6	94,0	92,5	95,0	93,8	92,0	95,5	94,0	93,0	94,6	93,8
1 раз на місяць або рідше	4,3	4,4	4,3	3,7	3,8	3,8	4,8	4,2	4,5	3,3	2,9	3,1	4,2	4,0	4,1
2-4 рази на місяць	1,3	1,3	1,3	1,9	1,2	1,5	1,6	0,6	1,1	2,6	1,2	1,8	1,7	1,1	1,4
2-3 рази на тиждень або частіше	0,6	0,4	0,5	1,1	0,4	0,7	1,1	0,2	0,6	2,1	0,4	1,1	1,1	0,3	0,7
Ставки у спорті або на тварин (коней, собак тощо)															
Я не грав (-ла) в такі ігри	86,5	97,2	91,9	81,8	97,5	89,9	78,8	96,3	88,1	78,5	96,9	88,6	82,0	97,0	89,8
1 раз на місяць або рідше	6,0	1,4	3,7	7,5	1,3	4,3	11,2	2,1	6,4	9,9	2,3	5,7	8,4	1,7	4,9
2-4 рази на місяць	3,4	0,6	2,0	5,3	0,6	2,9	4,5	1,0	2,6	5,4	0,4	2,7	4,5	0,7	2,5
2-3 рази на тиждень або частіше	4,1	0,8	2,4	5,4	0,6	2,9	5,5	0,6	2,9	6,2	0,4	3,0	5,1	0,6	2,8

(С46) Якщо ти грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом ОСТАННІХ 12 МІСЯЦІВ, як часто ти використовував (-ла) Інтернет?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не грав (-ла) в азартні ігри на гроші протягом останніх 12 місяців	78,3	92,8	85,7	77,7	93,7	85,9	76,4	91,4	84,4	71,7	92,9	83,1	76,9	92,8	85,1
Я не використовував (-ла) Інтернет, коли грав (-ла) в азартні ігри на гроші	7,5	4,4	6,0	5,2	3,5	4,3	6,6	4,8	5,7	6,7	3,9	5,2	6,4	4,2	5,3
Рідко	6,0	1,0	3,4	5,2	1,2	3,2	5,4	1,7	3,4	7,2	1,4	4,1	5,7	1,3	3,4
Іноді	2,8	0,8	1,8	3,0	0,4	1,6	2,5	0,7	1,5	3,4	0,8	2,0	2,8	0,6	1,7
У більшості випадків	2,0	0,5	1,2	3,7	0,4	2,0	3,1	0,8	1,9	4,8	0,4	2,4	3,2	0,5	1,8
Завжди	3,4	0,5	1,9	5,2	0,8	3,0	6,0	0,6	3,1	6,2	0,6	3,2	5,0	0,6	2,7

(С47) Чи відчував (-ла) ти необхідність ставити дедалі більше грошей?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ні	90,9	97,9	94,5	91,8	97,5	94,7	91,3	97,2	94,4	89,3	98,5	94,3	91,2	97,7	94,5
Так	9,1	2,1	5,5	8,2	2,5	5,3	8,7	2,8	5,6	10,7	1,5	5,7	8,8	2,3	5,5

(С48) Чи було таке, що ти був (-ла) вимушений (-а) брехати важливим для тебе людям щодо того, скільки ти граєш в азартні ігри на гроші?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Ні	96,1	98,7	97,4	96,1	99,1	97,6	95,0	99,4	97,4	93,2	97,5	95,5	95,5	98,9	97,3
Так	3,9	1,3	2,6	3,9	0,9	2,4	5,0	0,6	2,6	6,8	2,5	4,5	4,5	1,1	2,7

(С49) Який найвищий рівень освіти отримав твій батько?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Початкова освіта (неповних 9 класів)	6,4	4,5	5,4	5,8	3,8	4,7	4,9	4,0	4,4	9,3	6,1	7,6	6,1	4,3	5,1
Базова (неповна) середня освіта (повних 9 класів)	12,6	11,0	11,8	10,5	10,6	10,5	9,7	8,6	9,1	8,6	11,7	10,3	10,7	10,3	10,5
Повна загальна середня освіта (11 класів)	14,7	17,2	16,0	14,9	11,4	13,1	13,8	11,4	12,5	12,8	12,5	12,6	14,3	13,1	13,7
Професійно-технічна освіта	17,5	20,6	19,1	19,0	22,0	20,8	21,9	27,0	24,6	20,8	26,1	23,6	19,6	23,6	21,6
Базова та неповна вища освіта (ЗВО I–II рівня акредитації, бакалавр)	5,8	6,9	6,3	7,5	10,5	9,0	9,2	9,5	9,4	8,4	9,6	9,1	7,6	9,1	8,4
Повна вища освіта (спеціаліст, магістр, ЗВО III–IV рівня акредитації)	16,9	16,7	16,8	18,0	18,5	18,2	18,0	18,1	18,0	14,3	14,3	14,3	17,3	17,4	17,4
Не знаю	19,9	16,0	17,9	19,4	14,5	16,9	15,3	11,4	13,3	17,9	12,9	15,2	18,2	13,8	15,9
Немає батька (не бачуся з батьком)	6,2	7,1	6,7	4,9	8,7	6,8	7,2	10,0	8,7	7,9	6,8	7,3	6,2	8,4	7,4

(C50) Який найвищий рівень освіти отримала твоя мати?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Початкова освіта (неповних 9 класів)	5,2	6,1	5,7	4,5	3,7	4,1	4,4	3,1	3,7	5,1	4,9	5,0	4,8	4,3	4,5
Базова (неповна) середня освіта (повних 9 класів)	7,5	10,1	8,8	6,9	9,7	8,4	7,3	6,6	6,9	6,8	8,8	7,9	7,2	8,8	8,0
Повна загальна середня освіта (11 класів)	20,1	18,3	19,2	18,6	14,1	16,3	15,9	14,6	15,2	13,6	14,7	14,2	17,8	15,5	16,6
Професійно-технічна освіта	13,5	18,2	15,8	16,2	18,8	17,5	19,1	25,5	22,5	19,4	25,7	22,8	16,5	21,4	19,1
Базова та неповна вища освіта (ЗВО I–II рівня акредитації, бакалавр)	9,6	9,6	9,6	10,0	14,1	12,1	12,3	13,3	12,9	10,9	14,1	12,6	10,6	12,6	11,7
Повна вища освіта (спеціаліст, магістр, ЗВО III–IV рівня акредитації)	23,9	25,6	24,8	25,0	28,6	26,8	26,7	28,2	27,5	28,9	21,8	25,1	25,5	26,9	26,2
Не знаю	19,7	11,6	15,6	18,3	10,1	14,1	13,7	7,7	10,5	14,6	8,4	11,2	17,0	9,6	13,2
Немає матері (не бачуся з матір'ю)	0,5	0,5	0,5	0,5	0,9	0,7	0,6	1,0	0,8	0,7	1,6	1,2	0,6	0,9	0,7

(C51) Який рівень добробуту (статку) твоєї родини, порівняно з іншими родинами в Україні?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Дуже високий	11,3	5,1	8,1	9,8	4,1	6,9	10,2	4,5	7,1	10,3	6,2	8,0	10,4	4,7	7,4
Набагато вищий за середній	9,7	9,8	9,8	11,4	8,2	9,8	8,1	6,2	7,1	9,5	9,4	9,5	9,8	8,2	9,0
Вищий за середній	30,5	27,3	28,9	26,8	28,1	27,5	26,7	26,8	26,8	23,0	21,8	22,3	27,5	26,9	27,1
Приблизно середній	39,0	49,6	44,4	44,7	50,0	47,2	44,2	51,5	48,0	43,7	51,0	47,6	42,7	50,4	46,7
Нижчий за середній	7,0	6,6	6,8	5,4	7,2	6,4	8,3	7,9	8,1	8,1	8,4	8,3	7,0	7,4	7,2
Набагато нижчий за середній	1,5	0,8	1,1	1,1	1,5	1,3	1,5	1,6	1,6	4,2	1,4	2,7	1,6	1,3	1,5
Дуже низький	1,0	0,8	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	1,5	1,3	1,2	1,8	1,6	1,0	1,1	1,1

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Середнє значення рівня добробуту за 7-бальною шкалою (1 – дуже високий; 7 – дуже низький)	3,29	3,48	3,39	3,31	3,56	3,44	3,41	3,63	3,53	3,47	3,58	3,53	3,35	3,56	3,46

(С52) З КИМ ТИ ПОСТІЙНО ПРОЖИВАЄШ?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей
Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Живу один(а)	1,3	0,3	0,8	1,6	0,8	1,2	3,9	2,0	2,9	4,9	4,9	4,9	2,5	1,5	2,0
Із батьком	66,3	65,4	65,8	63,4	63,0	63,2	63,3	62,6	62,9	57,1	55,3	56,1	63,6	62,7	63,1
Із вітччмом	6,1	9,8	7,9	7,2	10,4	8,8	7,0	10,3	8,8	7,9	12,6	10,4	6,9	10,5	8,7
Із матір'ю	82,7	86,4	84,6	80,4	87,4	84,0	80,3	86,3	83,5	74,1	79,4	76,9	80,4	85,9	83,2
Із мачухою	0,8	0,7	0,7	1,6	1,2	1,4	1,5	0,8	1,1	1,9	0,8	1,3	1,4	0,9	1,1
Із братом (братами)	27,9	34,5	31,3	29,4	34,0	31,8	32,3	34,2	33,3	26,1	27,1	26,7	29,5	33,4	31,5
Із сестрою (сестрами)	25,5	30,4	28,0	26,7	30,2	28,5	27,7	31,1	29,5	24,9	31,0	28,2	26,5	30,6	28,6
Із бабусею і (або) дідузем	23,5	25,0	24,3	22,1	24,3	23,2	18,7	23,3	21,1	18,6	23,7	21,3	21,2	24,1	22,7
З іншими родичами	3,5	3,7	3,6	3,3	2,6	3,0	3,5	3,5	3,5	3,3	3,6	3,5	3,4	3,3	3,3
Не з родичами (в інтернаті тощо)	1,0	0,4	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	0,3	0,4	2,3	0,4	1,3	0,9	0,4	0,6

(С53) Як часто зазначені твердження стосуються тебе?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Мій батьки встановлюють чіткі правила щодо того, чим я можу займатися вдома															
Майже завжди	8,0	6,9	7,4	8,2	3,9	6,0	9,0	5,7	7,2	8,8	5,5	7,0	8,4	5,4	6,9
Часто	15,0	10,0	12,4	11,1	8,3	9,7	9,0	7,5	8,2	8,3	6,6	7,3	11,3	8,3	9,8
Час від часу	23,5	21,2	22,3	22,9	19,1	21,0	23,6	18,8	21,0	17,0	18,3	17,8	22,6	19,5	21,0
Рідко	28,0	28,1	28,1	29,4	30,1	29,7	26,8	27,3	27,1	32,3	28,7	30,4	28,6	28,6	28,6
Майже ніколи	25,5	33,8	29,8	28,4	38,6	33,6	31,6	40,7	36,5	33,6	40,9	37,5	29,1	38,2	33,7

		2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх			
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом		
Мої батьки встановлюють чіткі правила щодо того, що я можу робити поза домом																					
Майже завжди	8,6	9,0	8,8	7,3	6,6	7,0	7,1	6,1	6,6	6,3	6,4	6,4	6,4	7,5	7,1	7,3					
Часто	14,9	13,3	14,1	11,6	11,7	11,6	11,5	13,7	12,7	12,2	10,1	11,1	11,1	12,6	12,5	12,6					
Час від часу	20,3	21,5	20,9	20,6	20,0	20,3	19,2	17,1	18,1	15,1	15,7	15,4	15,4	19,6	19,1	19,3					
Рідко	29,0	28,9	29,0	30,0	31,8	30,9	28,2	29,7	29,0	28,5	27,9	28,2	29,1	29,1	30,0	29,5					
Майже ніколи	27,2	27,3	27,2	30,5	29,9	30,2	34,0	33,4	33,6	37,9	39,9	38,9	31,2	31,2	31,3	31,3					
Мої батьки знають, з ким я проводжу час вечорами																					
Майже завжди	44,7	65,3	55,2	44,8	66,0	55,7	44,6	65,5	55,8	34,7	62,8	50,0	43,7	65,4	54,9	54,9					
Часто	28,1	21,0	24,5	26,7	19,9	23,2	24,4	21,4	22,8	27,0	20,5	23,5	26,5	20,7	23,5	23,5					
Час від часу	12,1	6,7	9,3	13,2	7,3	10,2	15,4	6,2	10,5	17,4	8,1	12,3	13,9	6,9	10,3	10,3					
Рідко	8,0	4,7	6,4	8,7	4,1	6,3	6,7	3,9	5,2	9,8	4,3	6,8	8,1	4,2	6,1	6,1					
Майже ніколи	7,1	2,3	4,6	6,6	2,7	4,6	8,9	3,0	5,7	11,1	4,3	7,4	7,8	2,8	5,2	5,2					
Мої батьки знають, де я проводжу час вечорами																					
Майже завжди	47,2	64,1	55,8	46,9	63,6	55,5	47,2	63,5	56,0	38,1	61,3	50,7	46,2	63,4	55,2	55,2					
Часто	26,6	21,0	23,8	25,5	21,5	23,4	24,3	22,7	23,4	27,4	20,8	23,8	25,7	21,6	23,6	23,6					
Час від часу	12,1	8,2	10,1	13,5	7,6	10,5	12,0	7,2	9,4	15,2	9,3	12,0	12,8	7,9	10,2	10,2					
Рідко	7,0	4,4	5,7	7,9	4,2	6,0	8,9	3,6	6,1	9,0	4,5	6,6	8,0	4,1	6,0	6,0					
Майже ніколи	7,1	2,3	4,6	6,2	3,1	4,6	7,6	3,0	5,1	10,3	4,1	6,9	7,3	3,0	5,0	5,0					
Я можу легко позичити гроші в моєї матері і/або мого батька																					
Майже завжди	26,3	39,3	32,9	26,2	39,4	33,1	25,8	41,0	33,9	24,4	38,4	32,0	26,0	39,7	33,1	33,1					
Часто	17,2	21,1	19,2	20,0	21,5	20,8	16,8	20,7	18,9	18,0	21,4	19,8	18,1	21,2	19,7	19,7					
Час від часу	20,6	17,6	19,0	20,2	18,2	19,1	22,1	16,5	19,1	17,8	17,6	17,7	20,6	17,5	19,0	19,0					
Рідко	18,4	11,3	14,8	18,1	11,0	14,4	18,2	12,5	15,2	19,3	11,2	14,9	18,3	11,5	14,8	14,8					
Майже ніколи	17,5	10,7	14,1	15,5	9,9	12,6	17,1	9,3	12,9	20,5	11,4	15,6	17,0	10,1	13,4	13,4					
Я можу легко отримати гроші в моєї матері і/або мого батька																					
Майже завжди	30,7	43,6	37,3	29,1	43,9	36,6	27,6	44,2	36,4	27,2	44,1	36,4	29,0	43,9	36,8	36,8					
Часто	22,6	25,7	24,2	23,1	25,0	24,1	24,3	25,0	24,7	20,8	23,3	22,2	23,1	25,0	24,1	24,1					
Час від часу	23,9	19,4	21,6	23,4	20,3	21,8	23,8	18,9	21,2	19,1	16,3	17,6	23,2	19,2	21,1	21,1					
Рідко	14,6	7,3	10,9	15,3	7,6	11,4	14,5	8,1	11,1	18,9	10,3	14,2	15,2	8,0	11,4	11,4					
Майже ніколи	8,2	4,0	6,0	9,1	3,2	6,1	9,8	3,8	6,6	14,0	6,0	9,6	9,5	3,9	6,6	6,6					

(С54) Нам цікаво, що ти думаєш про такі твердження. Уважно прочитай кожне твердження та познач, що ти відчуваєш стосовно кожного з них.

Бали		2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх			
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом		
Моя сім'я дійсно намагається мені допомогати																					
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	3,6	1,5	2,6	3,3	1,9	2,6	4,0	2,5	3,2	6,1	2,9	4,3	3,9	2,1	2,9					
	2	1,2	1,3	1,3	2,1	1,7	1,9	1,7	2,1	1,9	3,2	1,9	2,5	1,9	1,7	1,8					
	3	2,3	4,3	3,3	2,9	3,8	3,4	2,8	3,7	3,3	3,9	5,8	4,9	2,8	4,1	3,5					
	4	6,7	5,8	6,2	6,6	6,8	6,7	5,4	6,8	6,1	7,8	5,8	6,7	6,4	6,4	6,4					
	5	9,6	10,0	9,8	8,6	8,9	8,7	8,3	9,8	9,1	8,3	7,4	7,8	8,8	9,3	9,1					
	6	12,5	10,7	11,5	10,6	13,3	12,0	11,8	9,9	10,9	8,0	10,6	9,5	11,2	11,3	11,3					
	7	64,1	66,4	65,3	65,9	63,6	64,7	66,0	65,2	65,5	62,7	65,6	64,3	65,0	65,1	65,0					
Я отримую потрібну мені емоційну допомогу та підтримку від своєї сім'ї																					
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	4,7	2,8	3,7	4,1	3,8	3,9	4,4	4,7	4,6	6,2	4,5	5,3	4,6	3,9	4,2					
	2	2,7	5,5	4,1	4,0	3,7	3,8	3,1	6,0	4,7	5,2	7,0	6,2	3,5	5,2	4,4					
	3	5,4	6,0	5,7	3,6	6,8	5,2	4,0	5,6	4,8	5,9	6,6	6,3	4,5	6,2	5,4					
	4	6,9	8,4	7,7	8,2	9,2	8,7	8,1	6,4	7,2	10,3	6,0	8,0	8,0	7,8	7,9					
	5	9,7	10,0	9,8	9,7	10,5	10,1	10,4	9,5	9,9	8,4	9,3	8,9	9,7	9,9	9,8					
	6	15,1	12,9	14,0	13,1	14,5	13,9	13,3	13,8	13,6	9,4	12,4	11,0	13,4	13,6	13,5					
	7	55,5	54,4	55,0	57,3	51,5	54,4	56,7	54,0	55,2	54,6	54,2	54,3	56,3	53,4	54,8					
Я можу говорити про свої проблеми зі своєю сім'єю																					
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	9,5	8,2	8,8	9,1	7,5	8,3	8,7	9,1	8,9	10,0	11,8	10,9	9,2	8,6	8,9					
	2	6,1	8,8	7,5	6,0	9,5	7,8	6,0	7,9	7,0	10,5	8,0	9,2	6,5	8,7	7,6					
	3	8,1	8,7	8,4	8,9	8,2	8,5	7,5	8,5	8,0	9,7	8,2	8,9	8,4	8,4	8,4					
	4	10,0	10,5	10,3	11,2	12,1	11,7	10,6	7,7	9,0	10,5	7,2	8,7	10,6	9,8	10,2					
	5	11,3	8,0	9,6	9,5	9,1	9,3	9,9	11,0	10,5	8,3	8,5	8,4	10,0	9,3	9,6					
	6	11,1	12,2	11,7	11,8	11,3	11,5	11,5	12,3	11,9	9,5	12,4	11,1	11,3	11,9	11,6					
	7	43,9	43,6	43,7	43,5	42,3	42,9	45,8	43,5	44,7	41,5	43,9	42,8	44,0	43,3	43,7					

Бали	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	5,0	3,4	4,2	4,9	4,2	4,9	3,8	4,3	8,1	4,9	6,4	5,2	3,7	4,4
	2	2,5	3,6	3,1	3,3	3,4	3,1	4,0	3,6	4,9	5,4	5,2	3,2	3,9	3,6
	3	5,3	5,0	5,1	4,2	4,8	3,1	4,9	4,1	4,4	5,6	5,0	4,3	5,2	4,7
	4	7,1	7,6	7,4	8,5	7,7	8,1	8,2	7,6	7,9	8,8	7,3	8,1	7,5	7,7
	5	9,2	9,4	9,3	10,1	9,7	9,9	10,2	9,6	9,6	8,5	9,0	9,8	9,3	9,6
	6	16,3	14,2	15,2	13,1	16,5	14,9	15,2	17,2	13,0	14,1	13,6	14,6	15,8	15,2
Повністю погоджуюсь	7	54,6	56,8	55,7	55,9	54,7	55,3	53,3	54,3	51,2	55,5	53,5	54,8	54,6	54,8

Моя сім'я має бажання допомогати мені при прийнятті рішень

Середній показник стосовно тверджень про сім'ю за 7-бальною шкалою (1 – зовсім НЕ погоджуюсь; 7 – повністю погоджуюсь)

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Моя сім'я дійсно намагається мені допомогати	6,11	6,19	6,15	6,11	6,14	6,12	6,12	6,10	6,11	5,84	6,08	5,97	6,08	6,13	6,11
Я отримую потрібну мені емоційну допомогу та підтримку від своєї сім'ї	5,82	5,74	5,78	5,84	5,69	5,76	5,84	5,67	5,75	5,56	5,62	5,59	5,80	5,69	5,74
Я можу говорити про свої проблеми зі своєю сім'єю	5,16	5,12	5,14	5,15	5,09	5,12	5,25	5,15	5,20	4,91	5,05	4,99	5,16	5,11	5,13
Моя сім'я має бажання допомогати мені при прийнятті рішень	5,80	5,86	5,83	5,78	5,81	5,79	5,83	5,79	5,81	5,51	5,72	5,62	5,77	5,81	5,79

(С55) Нам цікаво, що ти думаєш про такі твердження. Уважно прочитай кожне твердження та познач, що ти відчуваєш стосовно КОЖНОГО з НИХ.

Бали		2004 р.н.				2003 р.н.				2002 р.н.				2001/2000 р.н.				Серед усіх	
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Мої друзі справді намагаються допомогти мені																			
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	6,1	4,4	5,3	6,1	4,1	5,1	6,5	5,1	5,7	10,0	8,8	9,4	6,6	5,0	5,8			
	2	6,6	4,7	5,6	6,2	5,1	5,6	4,8	6,2	5,6	7,4	5,7	6,5	6,0	5,4	5,7			
	3	9,5	8,4	8,9	9,6	7,8	8,7	8,4	10,1	9,3	9,3	11,1	10,3	9,2	9,0	9,1			
Повністю погоджуюсь	4	17,6	14,5	16,0	16,0	15,9	16,0	17,4	16,4	16,8	15,2	15,6	15,4	16,8	15,6	16,2			
	5	19,6	17,1	18,4	19,1	18,7	18,9	18,1	17,3	17,7	15,0	15,0	15,0	18,5	17,4	18,0			
	6	16,2	18,4	17,3	16,2	20,7	18,5	15,3	16,7	16,0	13,2	15,8	14,6	15,6	18,3	17,1			
7	24,4	32,5	28,5	26,8	27,7	27,2	29,5	28,2	28,9	29,9	28,0	28,8	27,3	29,3	28,1				
Я можу розраховувати на друзів, якщо в мене виникають неприємності																			
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	7,6	6,7	7,1	7,2	6,1	6,6	7,6	8,5	8,1	8,3	9,9	9,1	7,5	7,4	7,5			
	2	7,7	7,5	7,6	7,1	8,8	8,0	6,2	8,0	7,2	7,3	9,2	8,4	7,0	8,3	7,7			
	3	10,1	9,5	9,8	8,2	9,2	8,8	7,7	10,8	9,3	10,5	10,5	10,5	8,8	9,9	9,4			
Повністю погоджуюсь	4	14,0	11,2	12,6	14,3	12,6	13,4	12,7	12,1	12,4	13,4	14,0	13,7	13,7	12,2	12,9			
	5	15,5	13,7	14,6	15,2	15,2	15,2	13,2	15,7	14,6	11,2	13,1	12,3	14,3	14,7	14,5			
	6	17,1	17,8	17,5	16,3	19,1	17,7	17,8	16,2	16,9	14,9	14,2	14,5	16,8	17,3	17,1			
7	28,0	33,6	30,8	31,7	29,0	30,3	34,8	28,7	31,5	34,4	29,1	31,5	31,9	30,2	30,9				
Зі своїми друзями я можу ділитися радіщами та прикрощами																			
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	6,3	3,5	4,9	5,4	4,5	4,9	7,5	6,0	6,7	7,6	8,6	8,1	6,5	5,1	5,8			
	2	5,3	5,6	5,4	4,8	6,1	5,5	5,9	6,6	6,2	7,1	7,6	7,4	5,5	6,3	5,9			
	3	7,5	6,4	6,9	7,8	8,2	8,0	6,4	7,7	7,1	7,3	10,3	8,9	7,3	7,8	7,5			
Повністю погоджуюсь	4	13,3	10,0	11,6	10,5	10,5	10,5	9,7	11,8	10,8	12,2	8,6	10,3	11,3	10,5	10,9			
	5	14,0	11,5	12,7	13,7	13,1	13,4	12,9	13,7	13,3	12,0	14,8	13,5	13,4	13,0	13,2			
	6	18,1	19,3	18,7	17,6	18,8	18,2	18,5	17,2	17,8	14,9	12,9	13,8	17,7	17,9	17,8			
7	35,5	43,7	39,8	40,2	38,8	39,5	39,1	37,0	38,1	38,9	37,2	38,0	38,3	39,4	38,9				

Я можу обговорювати свої проблеми з друзями																
Зовсім НЕ погоджуюсь	1	10,5	7,2	8,8	8,9	7,4	8,1	9,7	8,2	8,9	9,8	11,3	10,6	9,7	8,0	8,8
	2	7,0	7,5	7,2	6,8	7,6	7,2	6,1	7,3	6,7	10,0	10,0	10,0	10,0	7,0	7,7
Повністю погоджуюсь	3	8,7	6,0	7,4	8,3	7,5	7,9	7,1	10,4	8,9	8,3	8,4	8,4	8,1	8,0	8,1
	4	12,7	9,4	11,0	10,8	10,6	10,7	11,3	10,9	11,1	10,0	12,1	11,2	11,4	10,5	11,0
	5	11,9	13,0	12,5	12,7	13,7	13,2	11,2	12,4	11,9	11,3	12,3	11,8	11,9	13,0	12,5
	6	15,7	17,7	16,7	15,8	17,8	16,8	17,5	16,2	16,9	13,5	14,8	14,2	16,0	17,0	16,5
	7	33,5	39,2	36,4	36,7	35,4	36,1	37,1	34,6	35,6	36,9	31,1	33,8	35,9	35,8	35,7

Середній показник стосовно тверджень про друзів за 7-бальною шкалою (1 – зовсім НЕ погоджуюсь; 7 – повністю погоджуюсь)

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Мої друзі справді намагаються допомогти мені	4,84	5,20	5,03	4,92	5,13	5,03	5,00	4,98	4,99	4,77	4,82	4,80	4,90	5,07	4,99
Я можу розраховувати на друзів, якщо в мене виникають неприємності	4,86	5,05	4,96	4,99	4,95	4,97	5,11	4,82	4,95	4,94	4,70	4,81	4,98	4,91	4,94
Зі своїми друзями я можу ділитися радіщами та прикрощами	5,20	5,53	5,37	5,36	5,33	5,34	5,27	5,20	5,23	5,14	5,01	5,07	5,26	5,31	5,29
Я можу обговорювати свої проблеми з друзями	4,90	5,23	5,07	5,06	5,11	5,08	5,09	4,99	5,04	4,91	4,73	4,81	5,01	5,07	5,04

(С56) Чи знають твоя мама або твій батько, де ти проводиш суботні вечори?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Знають завжди	59,5	69,6	64,6	56,3	68,6	62,6	54,4	67,7	61,5	52,4	67,4	60,6	56,2	68,5	62,6
Зазвичай знають	28,3	22,3	25,3	29,4	22,7	25,9	30,3	24,8	27,4	27,1	22,1	24,4	29,1	23,2	26,0
Знають іноді	9,7	6,5	8,1	11,3	6,9	9,1	11,2	6,0	8,4	14,6	8,0	11,0	11,2	6,6	8,8
Зазвичай не знають	2,5	1,6	2,0	3,0	1,8	2,4	4,1	1,5	2,7	5,9	2,5	4,0	3,5	1,7	2,6

(C57) Якби ти вживав (-ла) марихуану або гашиш (коноплю), чи сказав (-ла) би ти про це, заповнюючи цю анкету?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Уже відповів (-ла), що вживав (-ла)	8,5	5,0	6,7	9,8	6,5	8,1	12,4	7,6	9,8	16,0	8,5	11,9	10,8	6,6	8,6
Звичайно, так	42,1	51,3	46,8	44,5	53,7	49,4	46,1	55,3	51,1	44,8	52,9	49,3	44,3	53,4	49,1
Напевно, так	24,5	28,2	26,3	21,5	27,2	24,4	21,2	22,9	22,1	18,0	22,8	20,6	21,9	25,8	23,9
Напевно, ні	10,4	7,6	9,0	10,0	6,6	8,2	9,6	7,2	8,3	8,9	7,9	8,3	9,9	7,2	8,5
Звичайно, ні	14,5	7,9	11,2	14,2	6,0	9,9	10,7	7,0	8,7	12,3	7,9	9,9	13,1	7,0	9,9

(U01) Чи стикався (-лась) ти з випадками булінгу протягом останніх 2-3 місяців?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей. Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так, я піддавався (-лась) булінгу/був (-ла) жертвою булінгу	12,4	12,8	12,6	8,7	10,5	9,6	8,2	9,7	9,0	9,8	7,7	8,7	9,7	10,6	10,2
Так, я брав (-ла) участь у булінгу інших людей	7,5	4,3	5,9	7,2	5,9	6,5	6,2	4,0	5,0	6,1	3,6	4,8	6,9	4,7	5,7
Так, я спостерігав (-ла) випадки булінгу, але особисто в них участі не брав (-ла)	24,5	28,1	26,3	25,4	27,5	26,5	23,9	26,9	25,5	22,1	24,5	23,4	24,4	27,2	25,8
Ні, ніколи з такими випадками не стикався (-лась)	53,9	55,0	54,5	57,6	55,5	56,6	59,8	58,9	59,3	58,0	62,6	60,5	57,2	57,2	57,2

(U02) Якщо ти піддавався булінгу/був (-ла) ЖЕРТВОЮ булінгу, то які дії ти вчиняв (-ла) у таких випадках?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей. Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не піддавався (-лась) булінгу/не був (-ла) жертвою булінгу упродовж останніх двох місяців	62,2	67,4	64,8	64,8	64,3	66,0	60,4	66,4	63,6	56,6	66,0	61,6	61,8	66,5	64,2

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Шукав (-ла) підтримку у батьків/розповідав їм	5,4	9,5	7,5	5,0	11,2	8,1	3,2	8,7	6,1	4,0	9,5	6,9	4,5	9,8	7,3
Шукав (-ла) підтримку у вчителів/розповідав їм	1,5	2,3	1,9	1,2	2,4	1,8	1,2	1,5	1,4	2,8	1,8	2,3	1,5	2,1	1,8
Шукав (-ла) підтримку у друзів/розповідав їм	4,5	6,9	5,7	4,5	6,4	5,5	4,5	5,0	4,8	3,3	4,0	3,7	4,4	5,9	5,2
Вчиняв (-ла) опір самостійно (фізично, словесно тощо)	13,7	8,3	11,0	12,5	9,5	11,0	12,6	9,6	11,0	12,4	7,9	10,0	12,9	9,0	10,9
Ігнорував (-ла) булінг	13,5	12,8	13,2	14,5	11,6	13,0	17,5	14,7	16,0	17,2	13,6	15,3	15,4	13,1	14,2
Інше	1,7	1,9	1,8	1,6	1,8	1,7	1,6	2,2	1,9	3,0	3,0	3,0	1,8	2,1	1,9

(U03) Якщо ти піддавався (-лась) булінгу/був (-ла) ЖЕРТВОЮ булінгу та ігнорував (-ла) булінг, то чому це відбувалося?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей
Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не піддавався (-лась) булінгу/не був (-ла) жертвою булінгу упродовж останніх двох місяців	69,7	72,2	71,0	70,4	72,2	71,3	66,9	72,8	70,0	62,9	72,7	68,1	68,5	72,4	70,5
Не було до кого звернутися	3,2	2,8	3,0	2,4	2,6	2,5	2,2	2,2	2,2	1,9	1,6	1,7	2,5	2,4	2,5
Боявся (-лась) нових випадків булінгу	2,9	4,6	3,8	2,9	4,9	3,9	1,7	3,9	2,9	3,0	3,8	3,5	2,6	4,4	3,5
Це не було для мене проблемою	9,0	8,2	8,6	10,3	8,9	9,6	10,6	8,8	9,7	10,3	6,5	8,2	10,0	8,4	9,2
З цим повинні розбиратися дорослі, а не я	2,4	2,5	2,4	1,0	1,6	1,3	2,1	2,0	2,0	2,8	1,6	2,2	1,9	2,0	1,9
Не думаю, що це дало б якийсь результат	8,4	8,4	8,4	9,2	8,1	8,6	10,0	8,3	9,1	11,0	9,5	10,2	9,4	8,4	8,9
Інше	1,3	1,7	1,5	1,0	1,4	1,2	2,1	2,0	2,0	2,6	1,6	2,1	1,6	1,7	1,6

(U04) Якщо ти був (-ла) СВІДКОМ булінгу, то які дії ти вчиняв (-ла) у відповідь на булінг?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей
Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не був (-ла) свідком булінгу упродовж останніх двох місяців	55,8	60,1	57,9	56,3	59,9	58,1	56,1	60,2	58,2	56,4	61,1	58,9	56,1	60,2	58,2
Шукав (-ла) підтримки у батьків/ розповідав (-ла) їм	4,3	6,1	5,2	3,9	7,4	5,7	2,4	5,9	4,2	1,6	6,9	4,4	3,3	6,5	5,0
Шукав (-ла) підтримки у вчителів/ розповідав (-ла) їм	3,8	4,8	4,3	2,4	3,8	3,1	1,7	3,9	2,9	3,3	4,3	3,8	2,7	4,1	3,5
Шукав (-ла) підтримки у друзів/ розповідав (-ла) їм	6,1	7,4	6,8	5,3	5,9	5,6	5,0	5,6	5,3	3,3	4,9	4,1	5,2	6,1	5,7
Вчиняв (-ла) опір самостійно (фізично, словесно тощо)	15,2	13,9	14,5	17,2	14,8	16,0	15,8	15,4	15,6	16,1	11,1	13,4	16,1	14,3	15,2
Ігнорував (-ла) булінг	14,0	11,2	12,6	13,4	10,2	11,8	15,4	10,3	12,7	14,0	10,1	11,9	14,2	10,5	12,3
Інше	1,7	1,5	1,6	1,4	1,4	1,4	2,4	1,8	2,0	1,6	1,6	1,6	1,8	1,5	1,7

(U05) Якщо ти був (-ла) СВІДКОМ булінгу та ігнорував (-ла) його, то чому ти так вчинив (-ла)?

Сума відповідей не дорівнює 100%, оскільки наведено розподіл ствердних відповідей
Респондент мав можливість обрати декілька варіантів відповіді

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Я не був (-ла) свідком булінгу упродовж останніх двох місяців	61,1	63,6	62,4	62,6	63,7	63,2	61,8	63,5	62,7	59,7	65,4	62,7	61,6	63,8	62,8
Не було до кого звернутися	4,2	4,1	4,2	3,5	2,4	2,9	2,0	3,4	2,7	1,9	3,4	2,7	3,1	3,3	3,2
Боявся (-лася) стати жертвою	3,2	5,4	4,3	3,0	5,1	4,1	2,5	4,2	3,4	4,0	4,7	4,3	3,0	4,9	4,0
То не моя справа	12,9	8,9	10,9	12,0	9,5	10,7	12,1	8,9	10,4	11,4	8,1	9,6	12,2	9,0	10,6
З цим мають розбиратися дорослі, а не я	3,9	3,9	3,9	2,8	3,4	3,1	3,0	3,1	3,0	2,6	4,9	3,8	3,1	3,6	3,4
Не думаю, що мої дії дали б якийсь результат	8,9	11,2	10,0	9,6	10,6	10,1	10,1	11,1	10,6	12,1	9,3	10,6	9,8	10,7	10,3
Інше	2,6	4,0	3,3	2,9	4,2	3,6	3,9	5,2	4,6	4,0	2,2	3,0	3,2	4,2	3,7

(U06) Як ти вважаєш?

		2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
		Уникнути ВІЛ-інфікування можна, якщо мати секс тільки з одним постійним (вірним) неінфікованим партнером														
Так	41,7	38,4	40,1	45,3	44,7	45,0	49,4	49,2	49,2	49,2	44,5	52,1	48,5	45,3	45,1	45,2
Ні	19,2	20,4	19,8	19,0	20,9	20,0	20,9	22,1	21,6	21,6	20,7	20,6	20,7	19,8	21,1	20,5
Не знаю	39,1	41,2	40,1	35,7	34,4	35,0	29,7	28,7	29,2	29,2	34,8	27,3	30,8	34,9	33,8	34,3
		Уникнути ВІЛ-інфікування можна, якщо правильно використовувати презерватив під час кожного сексуального контакту														
Так	60,1	53,4	56,7	62,2	58,2	60,2	65,7	61,4	63,4	63,4	58,9	59,5	59,2	62,3	58,0	60,1
Ні	10,0	10,6	10,3	8,2	11,1	9,7	8,1	14,0	11,3	11,3	12,4	12,8	12,6	9,1	12,0	10,6
Не знаю	29,9	36,0	33,0	29,6	30,7	30,1	26,2	24,6	25,3	25,3	28,7	27,7	28,2	28,6	30,0	29,3
		Людина, яка має вигляд здорової, може бути ВІЛ-інфікованою														
Так	63,9	73,4	68,7	61,9	73,3	67,8	64,2	77,3	71,2	71,2	59,4	74,5	67,5	62,8	74,6	68,9
Ні	7,7	5,1	6,4	7,4	4,9	6,1	7,0	4,2	5,5	5,5	9,3	6,1	7,6	7,6	4,9	6,2
Не знаю	28,4	21,5	24,9	30,7	21,8	26,1	28,8	18,5	23,3	23,3	31,3	19,4	24,9	29,6	20,5	24,9
		ВІЛ-інфекцією можна заразитися через укуси комара														
Так	22,3	19,4	20,8	17,4	17,0	17,2	17,7	21,6	19,8	19,8	19,6	22,7	21,2	19,1	19,7	19,4
Ні	32,7	38,8	35,8	34,7	40,7	37,8	38,7	41,2	40,0	40,0	35,4	39,2	37,5	35,3	40,1	37,8
Не знаю	45,0	41,8	43,4	47,9	42,3	45,0	43,6	37,2	40,2	40,2	45,0	38,1	41,3	45,6	40,2	42,8
		Людина може заразитися ВІЛ, якщо пити по черзі з одного стакану з ВІЛ-інфікованою особою														
Так	14,2	14,2	14,2	14,9	12,8	13,8	13,9	13,5	13,7	13,7	13,1	12,3	12,7	14,2	13,3	13,8
Ні	42,9	51,2	47,1	43,9	56,5	50,3	48,9	60,8	55,2	47,6	47,6	60,5	54,5	45,4	56,8	51,2
Не знаю	42,9	34,6	38,7	41,2	30,7	35,9	37,2	25,7	31,1	39,3	39,3	27,2	32,8	40,4	29,9	35,0
		Людина може заразитися ВІЛ шляхом спільного користування туалетом, басейном, сауною з ВІЛ-інфікованою особою														
Так	10,7	16,0	13,4	11,8	15,6	13,7	10,9	17,9	14,6	14,6	11,4	17,0	14,4	11,2	16,5	14,0
Ні	44,1	44,8	44,5	42,4	46,7	44,6	47,4	48,3	47,9	43,4	43,4	48,4	46,1	44,4	46,9	45,6
Не знаю	45,2	39,2	42,1	45,8	37,7	41,7	41,7	33,8	37,5	45,2	45,2	34,6	39,5	44,4	36,6	40,4
		Уникнути ВІЛ-інфікування можна, якщо зробити щеплення														
Так	23,4	25,9	24,7	19,9	22,4	21,2	18,7	18,0	18,3	17,9	17,9	21,3	19,7	20,3	21,9	21,2
Ні	31,9	30,5	31,2	33,8	35,1	34,5	38,5	47,2	43,1	38,2	38,2	42,1	40,3	35,0	38,2	36,7
Не знаю	44,7	43,6	44,1	46,3	42,5	44,3	42,8	34,8	38,6	43,9	43,9	36,6	40,0	44,7	39,9	42,1
		Уникнути ВІЛ-інфікування можна, якщо не використовувати голки та шприци, якими користувалися інші люди														
Так	59,2	67,2	63,2	60,3	70,3	65,4	62,2	72,5	67,7	67,7	58,3	70,1	64,6	60,3	70,0	65,3
Ні	9,7	7,0	8,4	8,3	6,9	7,6	9,7	8,3	8,9	9,3	9,3	9,7	9,5	9,2	7,7	8,4
Не знаю	31,1	25,8	28,4	31,4	22,8	27,0	28,1	19,2	23,4	32,4	32,4	20,2	25,9	30,5	22,3	26,3

Відсоток учнівської молоді, яка правильно визначає шляхи запобігання інфікуванню ВІЛ (агрегована змінна, розрахована на основі правильних відповідей про усі твердження щодо передачі ВІЛ-інфекції, наведених в анкеті):

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Правильно визначають	13,9	13,7	13,8	14,5	14,7	14,6	18,5	17,6	18,0	15,6	17,6	16,7	15,6	15,6	15,6

% тих, хто правильно визначає шляхи передачі ВІЛ та знає, як ВІЛ не передається

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Уникнути ВІЛ-інфікування можна, якщо... Правильні твердження – наведена частка тих, хто надав відповідь «так»															
...мати секс тільки з одним постійним (вірним) неінфікованим партнером	41,7	38,4	40,1	45,3	44,7	45,0	49,4	49,2	49,2	44,5	52,1	48,5	45,3	45,1	45,2
...правильно використовувати презерватив під час кожного сексуального контакту	60,1	53,4	56,7	62,2	58,2	60,2	65,7	61,4	63,4	58,9	59,5	59,2	62,3	58,0	60,1
...не використовувати голки та шприци, якими користувалися інші люди	59,2	67,2	63,2	60,3	70,3	65,4	62,2	72,5	67,7	58,3	70,1	64,6	60,3	70,0	65,3
Людина, яка має вигляд здорової, може бути ВІЛ-інфікованою	63,9	73,4	68,7	61,9	73,3	67,8	64,2	77,3	71,2	59,4	74,5	67,5	62,8	74,6	68,9
Неправильні твердження – наведена частка тих, хто обрав правильну відповідь «ні»															
ВІЛ-інфекцією можна заразитися через укуси комара	32,7	38,8	35,8	34,7	40,7	37,8	38,7	41,2	40,0	35,4	39,2	37,5	35,3	40,1	37,8
Людина може заразитися ВІЛ, якщо пити по черзі з одного стакану з ВІЛ-інфікованою особою	42,9	51,2	47,1	43,9	56,5	50,3	48,9	60,8	55,2	47,6	60,5	54,5	45,4	56,8	51,2
Людина може заразитися ВІЛ шляхом загального користування туалетом, басейном, сауною з ВІЛ-інфікованою особою	44,1	44,8	44,5	42,4	46,7	44,6	47,4	48,3	47,9	43,4	48,4	46,1	44,4	46,9	45,6
Уникнути ВІЛ-інфікування можна, якщо зробити щеплення	31,9	30,5	31,2	33,8	35,1	34,5	38,5	47,2	43,1	38,2	42,1	40,3	35,0	38,2	36,7

(U07) Чи знаєш ти, куди потрібно звертатися, якщо ти бажаєш пройти тестування на ВІЛ-інфекцію?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так	54,7	62,7	58,8	57,3	66,8	62,2	63,1	69,4	66,5	64,3	69,6	67,2	58,9	66,8	63,0
Ні	45,3	37,3	41,2	42,7	33,2	37,8	36,9	30,6	33,5	35,7	30,4	32,8	41,1	33,2	37,0

(U08) Чи обрав (-ла) ти вже свого сімейного лікаря (педіатра/терапевта)?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так, лікаря обрав (-ла) самостійно та декларацію підписано	14,8	14,8	14,8	17,7	18,6	18,1	24,1	21,8	22,8	24,7	25,3	25,0	19,4	19,2	19,3
Так, лікаря обрав (-ла) самостійно, проте декларацію не підписано	1,3	1,5	1,4	1,4	0,7	1,1	1,5	1,5	1,5	1,9	2,0	2,0	1,4	1,3	1,4
Так, лікаря обрала батьки та декларацію підписано	42,7	54,8	48,8	41,6	55,7	48,8	40,1	52,1	46,6	31,0	48,4	40,3	40,4	53,6	47,2
Так, лікаря обрала батьки, проте декларацію ще не підписано	2,7	4,2	3,5	2,1	3,6	2,9	3,1	3,9	3,5	4,0	3,0	3,5	2,8	3,8	3,3
Ні, лікаря ще не обрано	6,5	6,4	6,4	6,3	5,8	6,0	3,7	6,3	5,1	7,2	6,3	6,7	5,7	6,2	5,9
Не знаю	32,0	18,3	25,1	30,9	15,6	23,1	27,5	14,4	20,5	31,2	15,0	22,5	30,3	15,9	22,9

(U09) Куди ти звертався (-лася) за медико-соціальними послугами в разі необхідності упродовж останніх 12 місяців?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
За консультацією лікаря за місцем реєстрації/проживання															
Так	58,0	67,9	63,0	58,9	73,7	66,4	61,7	76,5	69,5	62,2	77,7	70,5	59,8	73,4	66,8
Ні	42,0	32,1	37,0	41,1	26,3	33,6	38,3	23,5	30,5	37,8	22,3	29,5	40,2	26,6	33,2
Проходив (-ла) комплексне медичне обстеження (терапевта, хірурга, окуліста, ЛОРа, ортопеда)															
Так	52,1	58,9	55,6	54,4	65,5	60,1	58,4	62,3	60,5	52,9	60,9	57,2	54,7	62,3	58,6
Ні	47,9	41,1	44,4	45,6	34,5	39,9	41,6	37,7	39,5	47,1	39,1	42,8	45,3	37,7	41,4
Травмпункт															
Так	31,2	29,6	30,4	28,9	26,1	27,5	26,9	24,4	25,5	27,5	20,6	23,8	28,8	25,9	27,3
Ні	55,5	62,6	59,1	59,0	68,4	63,8	62,4	70,0	66,4	58,5	72,5	66,0	59,0	67,8	63,5
Не знаю про існування такої організації	13,3	7,8	10,5	12,1	5,5	8,7	10,7	5,6	8,1	14,0	6,9	10,2	12,2	6,3	9,2
Медичний працівник закладу освіти															
Так	31,5	39,6	35,6	30,7	40,6	35,7	27,4	37,7	32,8	29,6	36,0	33,1	29,9	39,0	34,6
Ні	54,0	52,8	53,4	56,8	53,0	54,9	60,3	57,1	58,6	57,3	57,5	57,4	57,0	54,6	55,8
Не знаю про існування такої особи	14,5	7,6	11,0	12,5	6,4	9,4	12,3	5,2	8,6	13,1	6,5	9,5	13,1	6,4	9,6
Психолог закладу освіти															
Так	16,7	15,2	15,9	16,6	15,1	15,8	13,8	13,9	13,9	16,8	13,4	15,0	15,8	14,6	15,2
Ні	69,6	78,6	74,2	71,3	79,9	75,7	74,3	81,5	78,1	70,1	79,7	75,2	71,6	80,0	75,9
Не знаю про існування такої особи	13,7	6,2	9,9	12,1	5,0	8,5	11,9	4,6	8,0	13,1	6,9	9,8	12,6	5,4	8,9
Соціальний педагог															
Так	14,5	12,1	13,3	14,1	9,4	11,7	11,5	10,5	11,0	14,7	7,9	11,1	13,6	10,3	11,9
Ні	69,7	80,7	75,2	72,6	83,7	78,3	76,2	83,2	79,9	70,1	84,6	77,8	72,5	82,8	77,8
Не знаю про існування такої особи	15,8	7,2	11,5	13,3	6,9	10,0	12,3	6,3	9,1	15,2	7,5	11,1	13,9	6,9	10,3

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так	14,3	10,2	12,2	14,2	8,8	11,5	12,1	8,6	10,2	14,5	8,1	11,1	13,7	9,0	11,3
Ні	66,9	77,6	72,3	70,8	78,9	74,9	72,7	81,1	77,2	70,1	81,2	76,0	70,1	79,5	74,9
Не знаю про існування такої організації	18,8	12,2	15,5	15,0	12,3	13,6	15,2	10,3	12,6	15,4	10,7	12,9	16,2	11,5	13,8
Громадська організація															
Так	10,2	7,0	8,6	10,2	5,9	8,0	9,3	5,1	7,1	11,9	4,7	8,0	10,1	5,8	7,9
Ні	71,3	80,4	75,9	74,2	83,3	78,9	76,4	85,3	81,1	70,9	86,0	79,0	73,7	83,4	78,7
Не знаю про існування такої організації	18,5	12,6	15,5	15,6	10,8	13,1	14,3	9,6	11,8	17,2	9,3	13,0	16,2	10,8	13,4
Благодійний фонд															
Так	8,0	5,4	6,6	9,3	4,4	6,8	8,2	4,8	6,4	10,7	5,1	7,7	8,8	4,9	6,7
Ні	74,7	85,2	80,1	76,1	86,4	81,3	78,0	86,5	82,5	73,0	87,0	80,5	75,9	86,1	81,3
Не знаю про існування такої організації	17,3	9,4	13,3	14,6	9,2	11,9	13,8	8,7	11,1	16,3	7,9	11,8	15,3	9,0	12,0
Гаряча лінія															
Так	10,1	6,6	8,3	11,6	5,8	8,7	8,3	4,6	6,3	10,3	3,6	6,7	10,1	5,4	7,7
Ні	73,7	84,7	79,3	73,9	86,6	80,3	77,7	87,1	82,7	72,5	87,3	80,4	74,7	86,3	80,7
Не знаю про існування такої організації або особи	16,2	8,7	12,4	14,5	7,6	11,0	14,0	8,3	11,0	17,2	9,1	12,9	15,2	8,3	11,6

(U10) Чи вважаєш ти, що медичний персонал збереже конфіденційність (тобто не повідомлятиме в школу, батькам) щодо твого звернення до медичного закладу?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так	26,4	23,0	24,7	27,5	23,6	25,5	28,3	27,1	27,7	31,0	30,8	30,8	27,8	25,3	26,5
Ні	29,1	28,8	29,0	26,7	27,9	27,3	27,0	26,2	26,6	26,8	26,5	26,7	27,5	27,5	27,5
Важко відповісти, не знаю	44,5	48,2	46,3	45,8	48,5	47,2	44,7	46,7	45,7	42,2	42,7	42,5	44,7	47,2	46,0

(U11) Чи вважаєш ти, що психолог/соціальний педагог закладу освіти збереже конфіденційність (тобто не повідомлятиме вчителю, батькам тощо) щодо твого звернення до них?

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Так	31,5	31,2	31,4	31,9	32,9	32,4	30,9	33,3	32,1	31,7	34,8	33,4	31,5	32,8	32,1
Ні	28,0	30,0	29,0	26,8	28,8	27,8	28,9	28,5	28,7	27,0	30,2	28,7	27,8	29,2	28,5
Важко відповісти, не знаю	40,5	38,8	39,6	41,3	38,3	39,8	40,2	38,2	39,2	41,3	35,0	37,9	40,7	38,0	39,4

(U12) Наскільки часто ти отримуєш новини про конфлікт на Сході України?

		2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
По телебаченню																
Ніколи		16,3	11,6	13,9	16,5	11,9	14,1	17,5	12,5	14,8	19,3	12,8	15,8	17,0	12,1	14,4
Рідко		16,7	19,5	18,1	20,0	17,8	18,9	18,3	20,0	19,2	20,6	24,6	22,8	18,6	19,7	19,2
Інколи		22,0	25,9	24,0	23,2	27,3	25,3	22,2	25,6	24,0	22,4	24,4	23,5	22,5	26,1	24,4
Часто		45,0	43,0	44,0	40,3	43,0	41,7	42,0	41,9	42,0	37,7	38,2	37,9	41,9	42,1	42,0
По радіо																
Ніколи		57,6	65,4	61,5	58,6	60,5	59,6	54,6	58,5	56,7	58,4	58,3	58,3	57,1	61,0	59,2
Рідко		22,9	19,0	21,0	20,7	21,5	21,1	22,2	22,7	22,5	20,0	22,9	21,6	21,7	21,4	21,5
Інколи		11,2	10,3	10,7	11,4	12,8	12,1	13,9	12,3	13,0	10,1	13,8	12,1	11,9	12,0	12,0
Часто		8,3	5,3	6,8	9,3	5,2	7,2	9,3	6,5	7,8	11,5	5,0	8,0	9,3	5,6	7,3
В Інтернеті або друкованих засобах масової інформації																
Ніколи		16,3	12,8	14,5	15,1	10,5	12,7	12,7	10,7	11,6	13,9	11,1	12,4	14,7	11,2	12,9
Рідко		19,4	22,3	20,8	19,5	18,1	18,8	15,8	17,5	16,8	19,9	19,0	19,4	18,5	19,2	18,9
Інколи		28,8	28,3	28,6	26,7	33,3	30,2	28,6	30,4	29,6	26,4	26,1	26,3	27,8	30,3	29,1
Часто		35,5	36,6	36,1	38,7	38,1	38,3	42,9	41,4	42,0	39,8	43,8	41,9	39,0	39,3	39,1
У соціальних мережах																
Ніколи		17,6	12,2	14,8	17,7	12,4	14,9	13,7	10,5	12,0	18,4	11,6	14,7	16,7	11,7	14,0
Рідко		22,6	18,1	20,3	20,9	16,7	18,7	18,8	16,5	17,6	17,3	16,0	16,6	20,4	17,0	18,6
Інколи		24,0	28,6	26,4	25,5	29,0	27,3	27,1	28,6	27,8	23,9	24,3	24,1	25,3	28,2	26,9
Часто		35,8	41,1	38,5	35,9	41,9	39,1	40,4	44,4	42,6	40,4	48,1	44,6	37,6	43,1	40,5

(U13) Наскільки часто ти обговорюєш конфлікт на Сході України?

		2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
		Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Зі своїми вчителями в школі																
Ніколи	53,9	46,5	50,2	48,5	46,9	40,3	43,3	45,4	45,9	45,6	50,7	44,1	47,2			
Рідко	29,6	31,0	30,3	30,6	30,0	33,1	31,7	32,2	30,8	31,4	30,0	31,7	30,9			
Інколи	11,6	17,7	14,7	15,6	16,0	20,3	18,3	14,5	19,9	17,5	13,2	19,1	16,3			
Часто	4,9	4,8	4,8	5,3	7,1	6,3	6,7	7,9	3,4	5,5	6,1	5,1	5,6			
Зі своїми батьками та/або сім'єю																
Ніколи	37,2	27,9	32,4	31,9	31,4	27,3	29,2	33,3	23,9	28,3	34,7	27,5	30,9			
Рідко	29,4	32,4	30,9	32,0	32,7	32,2	32,4	34,6	36,4	35,5	31,8	32,6	32,1			
Інколи	22,1	25,9	24,1	24,4	24,0	25,4	24,8	20,3	28,6	24,8	21,9	26,7	24,5			
Часто	11,3	13,8	12,6	11,7	11,9	15,1	13,6	11,8	11,1	11,4	11,6	13,2	12,5			
З однокласниками																
Ніколи	43,9	46,0	45,0	42,0	34,9	40,6	38,0	38,4	40,6	39,6	39,7	42,9	41,4			
Рідко	30,6	33,0	31,8	32,2	32,3	33,8	33,1	29,9	33,3	31,8	31,1	33,4	32,3			
Інколи	17,6	16,2	16,9	17,1	22,3	19,5	20,8	18,7	20,0	19,4	19,0	17,8	18,4			
Часто	7,9	4,8	6,3	8,7	10,5	6,1	8,1	13,0	6,1	9,2	10,2	5,9	7,9			
У соціальних мережах																
Ніколи	62,5	65,4	64,0	62,3	54,5	61,0	58,0	55,2	59,6	57,6	58,8	63,0	61,0			
Рідко	20,3	20,0	20,2	20,3	24,8	21,7	23,1	21,2	23,2	22,3	21,8	20,8	21,3			
Інколи	9,7	8,8	9,2	10,8	12,5	11,7	12,1	10,4	10,9	10,6	11,1	10,4	10,7			
Часто	7,5	5,8	6,6	6,6	8,2	5,6	6,8	13,2	6,3	9,5	8,3	5,8	7,0			

(U14) Порівнюючи себе з іншими дітьми твого віку, як ти оцінюєш рівень своєї навчальної успішності за такими предметами:

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Математика															
Високий	9,1	7,1	8,1	8,2	8,7	8,5	9,7	6,4	7,9	7,4	4,8	6,0	8,8	7,2	8,0
Вищий за середній	17,3	17,1	17,2	16,7	16,1	16,4	16,0	16,4	16,2	15,5	11,1	13,1	16,6	15,9	16,2
Середній	39,2	44,2	41,8	40,8	41,8	41,3	40,4	40,2	40,3	40,3	42,8	41,6	40,2	42,1	41,2
Нижчий за середній	23,8	21,1	22,4	23,9	22,0	22,9	22,1	23,2	22,7	21,6	23,1	22,4	23,1	22,2	22,6
Низький	10,6	10,5	10,5	10,4	11,4	10,9	11,8	13,8	12,9	15,2	18,2	16,9	11,3	12,6	12,0
Природничі науки (біологія, хімія, фізика, природознавство тощо)															
Високий	8,2	7,6	7,9	7,0	9,0	8,1	8,2	6,7	7,4	7,4	5,9	6,6	7,7	7,6	7,7
Вищий за середній	19,3	22,3	20,8	21,2	20,9	21,1	18,9	23,0	21,1	18,9	20,1	19,5	19,8	21,8	20,8
Середній	46,6	50,7	48,8	46,8	51,9	49,4	49,4	50,8	50,2	48,4	51,0	49,8	47,6	51,2	49,5
Нижчий за середній	18,4	15,3	16,8	17,4	14,0	15,6	18,1	14,3	16,0	17,4	15,0	16,1	17,9	14,5	16,1
Низький	7,5	4,1	5,7	7,6	4,2	5,8	5,4	5,2	5,3	7,9	8,0	8,0	7,0	4,9	5,9
Історія															
Високий	9,5	10,8	10,2	8,7	9,5	9,1	11,4	9,0	10,1	10,2	8,6	9,4	9,8	9,6	9,7
Вищий за середній	21,3	22,9	22,1	23,9	23,2	23,5	21,0	22,8	22,1	18,6	20,3	19,5	21,9	22,7	22,3
Середній	45,3	44,7	45,0	44,2	46,4	45,4	49,0	46,6	47,7	49,4	49,8	49,6	46,4	46,3	46,4
Нижчий за середній	17,4	16,6	17,0	18,2	16,5	17,3	14,7	15,9	15,3	17,6	15,2	16,3	16,9	16,2	16,5
Низький	6,5	5,0	5,7	5,0	4,4	4,7	3,9	5,7	4,8	4,2	6,1	5,2	5,0	5,2	5,1
Українська мова															
Високий	7,7	16,3	12,1	8,9	15,7	12,4	10,0	16,5	13,5	8,7	14,3	11,7	8,8	16,0	12,6
Вищий за середній	23,4	36,0	29,8	27,2	35,9	31,7	26,0	37,3	32,1	24,6	32,5	28,8	25,5	36,0	31,0
Середній	49,2	38,9	43,9	46,7	40,8	43,6	51,3	39,3	44,9	48,3	43,7	45,9	49,0	40,0	44,3
Нижчий за середній	14,8	6,5	10,6	13,1	5,5	9,2	9,4	4,9	6,9	15,9	7,2	11,2	12,8	5,8	9,1
Низький	4,9	2,3	3,6	4,1	2,1	3,1	3,3	2,0	2,6	2,5	2,3	2,4	3,9	2,2	3,0
Іноземна мова															
Високий	12,4	15,1	13,8	12,6	15,6	14,2	12,7	12,4	12,5	8,7	9,5	9,1	12,2	13,8	13,1
Вищий за середній	21,0	23,9	22,4	23,5	25,1	24,3	18,4	21,3	20,0	17,4	16,5	16,9	20,7	22,6	21,7
Середній	35,7	37,6	36,7	34,9	33,3	34,1	37,4	35,5	36,4	36,9	37,2	37,1	36,0	35,6	35,8
Нижчий за середній	20,9	14,2	17,5	19,5	18,0	18,7	21,7	21,0	21,3	25,1	23,5	24,2	21,1	18,5	19,7
Низький	10,0	9,2	9,6	9,5	8,0	8,7	9,8	9,8	9,8	11,9	13,3	12,7	10,0	9,5	9,7

ОБ'ЄДНАНА шкала

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
	Математика														
Високий (високий + вищий за середній)	26,4	24,2	25,3	24,9	24,8	24,9	25,7	22,8	24,1	22,9	15,9	19,1	25,4	23,1	24,2
Середній	39,2	44,2	41,8	41,3	41,8	41,3	40,4	40,2	40,3	40,3	42,8	41,6	40,2	42,1	41,2
Низький (низький + нижчий за середній)	34,4	31,6	32,9	33,8	33,4	33,9	33,9	37,0	35,6	36,8	41,3	39,3	34,4	34,8	34,6
Природничі науки (біологія, хімія, фізика, природознавство тощо)															
Високий (високий + вищий за середній)	27,5	29,9	28,7	29,2	29,9	29,2	27,1	29,7	28,5	26,3	26,0	26,1	27,5	29,4	28,5
Середній	46,6	50,7	48,8	49,4	51,9	49,4	49,4	50,8	50,2	48,4	51,0	49,8	47,6	51,2	49,5
Низький (низький + нижчий за середній)	25,9	19,4	22,5	21,4	18,2	23,5	23,5	19,5	21,3	25,3	23,0	24,1	24,9	19,4	22,0
Історія															
Високий (високий + вищий за середній)	30,8	33,7	32,3	32,6	32,7	32,6	32,4	31,8	32,2	28,8	28,9	28,9	31,7	32,3	32,0
Середній	45,3	44,7	45,0	44,2	46,4	45,4	49,0	46,6	47,7	49,4	49,8	49,6	46,4	46,3	46,4
Низький (низький + нижчий за середній)	23,9	21,6	22,7	23,2	20,9	22,0	18,6	21,6	20,1	21,8	21,3	21,5	21,9	21,4	21,6
Українська мова															
Високий (високий + вищий за середній)	31,1	52,3	41,9	44,1	51,6	44,1	36,0	53,8	45,6	33,3	46,8	40,5	34,3	52,0	43,6
Середній	49,2	38,9	43,9	43,6	40,8	51,3	51,3	39,3	44,9	48,3	43,7	45,9	49,0	40,0	44,3
Низький (низький + нижчий за середній)	19,7	8,8	14,2	12,3	7,6	12,7	12,7	6,9	9,5	18,4	9,5	13,6	16,7	8,0	12,1
Іноземна мова															
Високий (високий + вищий за середній)	33,4	39,0	36,2	36,1	40,7	38,5	31,1	33,7	32,5	26,1	26,0	26,0	32,9	36,4	34,8
Середній	35,7	37,6	36,7	34,9	33,3	34,1	37,4	35,5	36,4	36,9	37,2	37,1	36,0	35,6	35,8
Низький (низький + нижчий за середній)	30,9	23,4	27,1	29,0	26,0	27,4	31,5	30,8	31,1	37,0	36,8	36,9	31,1	28,0	29,4

Середні значення відповідей щодо самооцінки рівня успішності за 5-бальною шкалою, де «1» – «високий», а «5» – низький

	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Математика	3,09	3,11	3,10	3,12	3,11	3,11	3,10	3,22	3,16	3,22	3,39	3,31	3,12	3,17	3,15
Природничі науки (біологія, хімія, фізика, природознавство тощо)	2,98	2,86	2,92	2,97	2,83	2,90	2,93	2,88	2,91	3,00	2,99	2,99	2,97	2,87	2,92
Історія	2,90	2,82	2,86	2,87	2,83	2,85	2,79	2,86	2,83	2,87	2,90	2,89	2,85	2,85	2,85
Українська мова	2,86	2,43	2,64	2,76	2,42	2,59	2,70	2,39	2,53	2,79	2,51	2,64	2,78	2,42	2,59
Іноземна мова	2,95	2,79	2,87	2,90	2,78	2,83	2,98	2,95	2,96	3,14	3,15	3,14	2,96	2,87	2,91

Рівень навчальної успішності учнівської молоді:

(розраховано за відповідями самооцінки своєї навчальної успішності з різних предметів)

Шість груп за рівнем успішності	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Найвищий	12,0	16,7	14,4	13,8	16,9	15,4	12,1	14,6	13,4	11,9	9,5	10,6	12,6	15,3	14,0
	17,4	21,6	19,5	18,3	22,0	20,1	18,7	21,8	20,3	16,8	20,4	18,7	18,0	21,6	19,9
	13,3	13,4	13,3	12,4	13,2	12,8	12,5	13,4	13,0	9,6	11,5	10,6	12,4	13,1	12,8
	21,5	15,8	18,6	20,5	17,4	18,9	23,1	15,8	19,3	22,6	20,4	21,5	21,8	16,8	19,2
	22,1	23,7	23,0	21,2	20,4	20,9	22,5	24,0	23,3	23,9	24,8	24,4	22,1	23,0	22,5
Найнижчий	13,7	8,8	11,2	13,8	10,1	11,9	11,1	10,4	10,7	15,2	13,4	14,2	13,1	10,2	11,6

Три групи за рівнем успішності	2004 р.н.			2003 р.н.			2002 р.н.			2001/2000 р.н.			Серед усіх		
	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом	Хлопці	Дівчата	Загалом
Високий	29,4	38,2	33,9	32,1	38,9	35,5	30,8	36,4	33,8	28,7	30,0	29,4	30,6	36,9	33,9
Середній	34,8	29,2	31,9	33,0	30,6	31,8	35,6	29,2	32,3	32,2	32,0	32,0	34,2	30,0	32,0
Низький	35,8	32,6	34,2	34,9	30,5	32,7	33,6	34,4	39,9	39,1	38,0	38,6	35,2	33,1	34,1

Додаток 3

Таблиці, що презентують дані опитування цільової вікової групи учнівської молоді міжнародного проекту за окремими показниками у динаміці: 1995, 1999, 2003, 2007, 2011, 2015 та 2019 роки

Цільові групи дослідження:

Об'єктом дослідження в 1995 р. виступали учні 1979 року народження, тобто на момент дослідження (весна 1995 р.) респондентам було 15-16 років. Загальна кількість опитаних становила 6680 осіб (3081 хлопець та 3599 дівчат).

У 1999 р. до цільової групи європейського опитування були включені учні 1983 року народження, яким на період анкетування (весна 1999 р.) виповнилося 15-16 років. В Україні під час цієї хвилі були опитані учні 1981-1985 років народження, тобто у віці від 13 до 17 років. Загальна кількість опитаних – 10 386 (4837 хлопців та 5549 дівчат).

У 2003 р. об'єктом європейського дослідження виступали учні 1987 року. В Україні до вибіркової сукупності були включені учні 1985–1989 років народження, тобто віком 13-17 років. Загальна кількість опитаних 5795 учнів (2656 хлопців та 3139 дівчат).

У 2007 р. (цільова група міжнародного дослідження – народжені 1991 р.) в Україні опитано учнів 1990–1992 років народження, тобто віком 15–16 років. Усього опитано 5122 учні (2354 хлопці та 2768 дівчат).

У 2011 р. (цільова група – народжені 1995 року) в Україні опитано учнів 1994-1996 років народження, тобто віком 15-17 років. Усього опитано 7512 осіб (з них 4157 дівчат та 3355 хлопців).

У 2015 р. (цільова група міжнародного дослідження – народжені 1999 року) в Україні було охоплено учнів 1998–2000 років народження, тобто віком 15-17 років. Усього опитано 6674 респонденти (з них 3459 дівчат та 3215 хлопців).

Опитуванням 2019 р. (цільова група міжнародного дослідження – народжені 2003 р.) в Україні було охоплено учнів 2000-2004 років народження, тобто віком 15-19 років. Усього опитано 8509 респондентів (з них 4401 дівчину та 4108 хлопців).

Таблиці цього додатку, які презентують динаміку поведінкових практик щодо куріння, вживання алкогольних напоїв та наркотичних речовин, посилаються на дані цільової вікової когорти міжнародного дослідницького проекту ESPAD: серед 15–16-річних юнаків і дівчат певного року народження: у 1995 р. – 1979 р. н., у 1999 р. – 1983 р. н., у 2003 р. – 1987 р. н., у 2007 р. – 1991 р. н., у 2011 р. – 1995 р. н., у 2015 р. – 1999 р. н., у 2019 р. – 2003 р. н.

С05. Як ти вважаєш, наскільки складно тобі буде дістати сигарети (крім електронних сигарет)*, якби ти захотів (-ла)?
(сума відповідей «дуже легко» і «скоріше, легко»)

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Дуже легко або, скоріше, легко	-	78,0	85,2	59,8	47,6	45,7	42,9	-	71,4	76,2	49,2	40,7	39,3	42,1	-	74,7	80,8	54,6	44,0	42,3	42,4

* Формулювання «крім електронних сигарет» у запитанні з'явилося у 2019 р.

С06. Скільки разів у житті (якщо таке траплялося) ти курив (-ла) сигарети (крім електронних сигарет)*?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
0	21,0	20,3	19,4	28,4	32,3	39,6	45,3	45,4	41,0	40,4	47,1	45,0	54,0	53,6	34,1	30,7	29,7	37,4	39,0	47,2	49,5
1-2	13,8	14,2	14,6	20,5	20,0	19,8	19,2	14,7	16,2	16,5	19,6	19,7	20,8	17,6	14,3	15,2	15,5	20,1	19,8	20,3	18,4
3-5	7,7	7,2	9,3	8,4	8,9	7,4	8,8	7,2	8,5	7,5	6,8	9,0	7,4	7,0	7,4	7,9	8,4	7,7	9,0	7,4	7,9
6-9	4,6	6,4	6,3	6,1	5,2	4,5	3,3	5,4	4,7	6,1	5,2	4,5	4,3	5,1	5,0	5,5	6,2	5,6	4,8	4,4	4,2
10-19	5,5	6,7	6,3	5,9	5,1	6,1	4,4	5,0	5,8	5,8	3,9	4,6	3,7	3,4	5,3	6,2	6,0	4,9	4,9	4,8	3,9
20-39	6,0	5,9	6,6	4,2	3,4	2,8	3,0	4,8	5,6	4,8	3,9	3,8	2,3	3,6	5,3	5,7	5,8	4,1	3,6	2,5	3,3
40 і більше	41,4	39,3	37,5	26,5	25,1	19,8	16,0	17,5	18,2	18,9	13,5	13,4	7,5	9,7	28,6	28,8	28,4	20,2	18,9	13,4	12,8

* Формулювання «крім електронних сигарет» у запитанні з'явилося у 2019 р.

С07. Як часто ти курив (-ла) сигарети (крім електронних сигарет)* протягом ОСТАННІХ 30 ДНІВ?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх											
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	
Не курив (-ла) взагалі	49,4	49,8	49,8	50,7	63,6	64,8	64,8	74,3	74,3	72,4	71,1	71,8	77,9	75,8	86,8	81,4	61,8	60,3	61,1	70,6	70,7	78,0
Менше, ніж одну сигарету на тиждень	-	8,6	-	-	5,5	-	-	4,5	7,0	-	9,2	-	6,2	-	3,9	6,9	-	8,9	-	5,9	-	4,2
Менше, ніж одну сигарету на день	13,8	5,6	13,4	13,4	3,5	11,4	2,8	3,3	14,7	5,2	12,1	3,8	11,5	2,9	2,6	14,3	5,4	12,7	3,6	11,3	2,9	2,9
1-5 сигарет на день	19,9	17,2	16,3	16,3	11,6	10,3	8,0	6,9	9,6	8,5	9,7	6,5	7,0	3,3	5,2	14,3	12,9	13,1	9,1	8,6	5,5	6,0
6-10 сигарет на день	9,8	9,8	10,7	8,5	7,4	5,1	4,7	1,9	3,5	4,0	3,5	3,0	3,5	2,0	2,3	5,5	6,7	7,4	5,8	5,3	3,5	3,5
11-20 сигарет на день	3,5	3,7	4,8	3,7	4,8	3,4	3,3	2,2	0,6	1,2	1,2	1,3	1,2	0,4	1,1	2,0	2,5	3	2,5	2,3	1,8	1,6
Більше, ніж 20 сигарет на день	3,6	5,3	4,1	3,6	2,7	2,0	1,6	0,8	1,3	1,2	1,3	1,2	1,0	0,7	0,5	2,1	3,3	2,7	2,5	1,8	1,3	1,0

* Формулювання «крім електронних сигарет» у запитанні з'явилося у 2019 р.

С08. У якому віці (якщо таке траплялося) ти ВПЕРШЕ ...?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Викури́в (-ла) першу сигарету (крім електронних сигарет)*																					
Ніколи	24,7	24,0	21,8	28,2	32,1	39,0	45,0	45,2	41,6	40,0	45,4	44,8	53,9	52,9	35,8	32,7	30,7	36,7	38,7	46,8	48,9
9 років і молодше	-	-	-	18,4	18,1	11,3	9,5	-	-	-	7,2	7,3	5,3	4,8	-	-	-	12,9	12,4	8,2	7,1
10 років	-	-	-	7,9	7,2	6,0	5,1	-	-	-	3,1	3,5	2,6	2,5	-	-	-	5,5	5,3	4,2	3,8
11 років	29,0	32,3	32,5	4,6	5,2	4,2	2,7	6,8	8,7	10,8	3,2	3,4	3,9	2,6	17,0	20,6	21,8	3,9	4,2	4,1	2,7
12 років	11,3	10,1	12,0	7,9	7,4	8,6	4,5	6,9	8,3	8,6	5,5	5,5	5,6	4,7	8,9	9,2	10,3	6,7	6,4	7,0	4,6
13 років	12,0	11,8	12,6	10,1	10,4	8,0	7,7	10,5	12,1	11,7	8,8	9,4	7,3	7,6	11,2	11,9	12,2	9,5	9,9	7,6	7,7
14 років	11,8	13,2	10,3	12,1	10,9	11,8	13,7	14,7	15,1	13,7	12,6	12,5	8,9	12,5	13,4	14,2	12	12,3	11,8	10,3	13,1
15 років	9,3	7,9	8,0	8,7	6,7	8,2	11,2	13,6	12,6	11,0	10,5	9,6	11,0	11,8	11,6	10,2	9,5	9,6	8,2	9,7	11,5
16 років і старше	1,9	0,7	2,8	2,1	2,0	2,9	0,6	2,3	1,6	4,2	3,7	4,0	1,5	0,6	2,1	1,2	3,5	2,9	3,1	2,1	0,6
Щодня курив (-ла) сигарети (крім електронних сигарет)*																					
Ніколи	60,4	62,7	58,0	64,5	72,0	74,5	78,4	80,8	81,3	79,6	81,3	83,3	88,2	84,3	71,6	72,0	68,6	72,7	77,9	81,9	81,4
9 років і молодше	-	-	-	3,8	2,2	1,6	1,5	-	-	-	0,8	0,5	0,2	0,7	-	-	-	2,3	1,3	0,8	1,1
10 років	-	-	-	1,7	1,1	1,6	0,8	-	-	-	0,6	0,3	0,3	0,7	-	-	-	1,2	0,7	0,9	0,7
11 років	4,7	4,7	4,6	1,4	0,8	1,5	0,5	0,6	1,0	0,6	0,3	0,5	0,1	0,3	2,4	2,8	2,6	0,9	0,7	0,7	0,4
12 років	3,3	3,6	4,6	1,9	1,8	1,9	1,1	1,3	1,1	1,7	0,9	0,8	0,2	0,9	2,2	2,4	3,2	1,4	1,3	1,0	1,0
13 років	6,2	6,4	6,4	4,3	3,1	2,2	2,2	2,0	3,2	3,0	2,3	2,2	1,0	1,6	3,9	4,8	4,7	3,3	2,6	1,6	1,9
14 років	9,9	9,3	10,7	7,7	6,4	4,2	4,5	6,0	5,4	6,9	4,7	3,9	2,5	4,3	7,8	7,3	8,8	6,2	5,1	3,3	4,4
15 років	12,2	11,3	10,7	9,7	6,5	8,3	9,6	7,5	6,7	5,5	6,0	4,8	4,7	6,4	9,6	9,0	8,2	7,9	5,6	6,4	8,0
16 років і старше	3,3	2,0	5,0	5,0	6,1	4,2	1,4	1,8	1,3	2,7	3,1	3,7	2,8	0,8	2,5	1,7	3,9	4,1	4,8	3,4	1,1

* Формулювання «крім електронних сигарет» з'явилося у 2019 р.

С14. Як ти вважаєш, наскільки складно тобі буде дістати такі алкогольні напої, якби ти захотів (-ла) б? (сума відповідей «дуже легко» і «скоріше, легко»)

	Хлопці						Дівчата						Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	1995	1999	2003	2007	2011	2015	1995	1999	2003	2007	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Дуже легко або скоріше, легко	74,2	77,3	88,0	70,8	58,4	52,3	50,6	60,2	75,1	85,3	66,1	57,9	48,6	51,6	66,7	76,3	86,7	68,5	58,2	50,4	51,2		
Дуже легко або скоріше, легко	-	-	-	-	47,7	46,3	47,5	-	-	-	-	46,6	44,8	51,0	-	-	-	-	-	-	47,1	45,6	49,2
Слабоалкогольні напої/коктейлі промислового виробництва, що мають міцність 4-6°, такі як «Шейк», «Лонгер», «Рево», «Кінгз Брідж», «Бренді-колу», «Ром-колу», «Джин-тонік», «Бірмакс» тощо)																							
Дуже легко або скоріше, легко	-	-	-	-	64,3	57,8	55,1	-	-	-	-	68,5	58,9	62,7	-	-	-	-	-	-	66,5	58,4	59,1
Вино																							
Дуже легко або скоріше, легко	67,4	70,2	78,9	57,1	44,4	40,3	46,4	60,2	68,2	77,4	54,7	41,2	40,7	50,9	63,5	69,2	78,2	55,8	42,7	40,5	48,7		
Міцні напої (горілку, віскі, коньяк, ром, лікер, самогон тощо)																							
Дуже легко або скоріше, легко	61,2	59,7	66,6	37,9	27,9	25,8	28,8	54,2	53,5	60,1	29,9	21,1	18,7	26,2	57,5	56,6	63,4	33,9	24,3	22,1	27,4		

С15. Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) які-небудь алкогольні напої?

	Хлопці						Дівчата						Серед усіх								
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Протягом життя																					
0	13,8	13,9	11,8	8,9	13,3	16,2	18,7	11,6	10,9	11,3	9,5	11,4	14,0	10,9	12,6	12,4	11,6	9,2	12,3	15,1	14,8
1-2	13,3	12,7	11,4	13,9	12,8	16,1	15,9	12,6	13,9	11,6	12,5	11,8	16,1	14,0	12,9	13,3	11,4	13,2	12,3	16,0	14,9
3-5	15,4	14,1	11,9	10,6	11,8	17,0	12,5	15,1	12,5	13,3	13,6	14,8	17,1	13,8	15,2	13,3	12,6	12,1	13,4	17,1	13,2
6-9	14,5	12,5	12,1	12,1	10,3	12,1	11,5	16,3	14,6	13,5	15,0	13,0	15,7	13,9	15,5	13,5	12,8	13,5	11,7	13,9	12,7
10-19	17,7	16,6	16,1	15,5	14,2	13,1	16,1	20,1	18,4	18,3	16,7	16,8	17,9	16,3	19,0	17,5	17,2	16,1	15,6	15,6	16,2
20-39	9,8	11,8	12,5	14,3	11,4	8,6	9,3	11,8	11,7	13,1	14,6	13,5	9,9	13,4	10,9	11,8	12,8	14,4	12,5	9,3	11,4
40 і більше	15,5	18,4	24,2	24,7	26,2	16,9	16,0	12,5	18,0	18,9	18,1	18,7	9,3	17,7	13,9	18,2	21,6	21,5	22,2	13,0	16,8
За останні 12 місяців																					
0	23,5	21,2	16,7	18,3	23,9	31,4	31,7	19,2	16,2	15,2	17,3	20,2	27,3	19,9	21,2	18,6	15,9	17,8	22,0	29,2	25,7
1-2	22,1	24,3	22,6	19,5	20,5	24,5	22,4	24,0	24,6	23,5	23,5	23,5	28,3	22,8	22,9	24,5	23	21,6	22,1	26,5	22,6
3-5	19,5	19,2	14,9	15,3	14,2	15,0	14,5	21,1	21,8	20,9	17,4	17,9	17,8	19,2	20,4	20,5	17,9	16,3	16,1	16,5	16,9
6-9	14,3	13,3	15,2	14,6	12,4	9,8	10,3	16,8	15,0	15,4	15,3	14,1	12,6	13,0	15,7	14,2	15,3	14,9	13,3	11,3	11,7
10-19	11,0	12,0	14,6	13,2	11,5	10,1	9,3	11,3	12,0	14	14,7	11,9	7,6	13,1	11,2	12,0	14,3	13,9	11,7	8,8	11,2
20-39	4,9	5,9	7,7	9,4	7,5	4,0	4,6	4,4	6,2	6,2	7,0	6,7	2,9	6,8	4,7	6,0	7,0	8,2	7,1	3,4	5,7
40 і більше	4,7	4,1	8,3	9,7	10,0	5,2	7,2	3,2	4,2	4,8	4,8	5,7	3,5	5,2	3,9	4,2	6,6	7,3	7,7	4,3	6,2
За останні 30 днів																					
0	48,4	46,6	41,4	38,9	46,5	58,0	60,0	42,7	40,9	42	42,2	46,3	57,9	50,9	45,3	43,9	41,7	40,5	46,3	58,1	55,4
1-2	30,4	31,9	28,3	28,0	23,7	22,1	19,2	36,5	35,5	33,9	30,3	27,8	27,4	26,4	33,7	33,6	31	29,1	25,8	24,8	22,9
3-5	12,6	12,2	15,8	14,6	13,0	10,4	9,7	14,1	13,5	14,3	13,9	11,9	8,7	12,4	13,4	12,9	15,2	14,3	12,5	9,5	11,1
6-9	5,0	5,1	8,3	8,6	7,9	4,0	4,9	4,4	6,3	5,7	7,6	7,2	3,2	5,9	4,7	5,7	7,0	8,1	7,5	3,6	5,4
10-19	2,0	2,6	3,2	6,3	5,5	3,1	2,9	1,6	2,9	3,2	4,2	4,7	1,6	3,1	1,8	2,7	3,2	5,3	5,1	2,3	3,0
20-39	0,9	0,7	1,1	1,5	1,7	0,5	1,1	0,3	0,7	0,5	1,0	1,4	0,9	0,6	0,6	0,7	0,8	1,2	1,6	0,7	0,8
40 і більше	0,7	0,9	1,9	2,1	1,7	1,9	2,2	0,4	0,2	0,4	0,8	0,7	0,3	0,7	0,5	0,5	1,1	1,5	1,2	1,0	1,4

S20. Скільки разів (якщо таке траплялося) ти відчував (-ла) стан алкогольного сп'яніння, наприклад, у тебе була нетверда хода, не міг (не могла) говорити, блював (-ла) або не пам'ятав (-ла), що сталося?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Протягом життя																					
0	49,0	29,8	19,8	46,8	39,8	53,0	58,1	59,4	33,0	24,8	54,9	44,1	60,1	54,8	31,4	22,2	50,9	42,2	56,7	56,4	56,4
1-2	28,1	22,7	21,8	29,4	28,5	26,7	22,5	27,3	26,8	27,9	29,8	30,6	28,1	27,1	24,8	24,9	29,6	29,6	27,4	27,4	24,9
3-5	11,1	13,9	13,2	9,6	12,9	9,0	8,1	8,0	14,3	16,2	7,9	13,3	7,5	9,1	14,1	14,8	8,7	13,1	8,2	8,2	8,6
6-9	5,3	9,4	9,0	4,9	6,2	5,7	4,6	2,7	9,3	11,0	3,9	5,3	2,1	3,9	9,3	9,9	4,4	5,7	3,8	3,8	4,2
10-19	3,1	8,3	12,3	4,2	5,1	3,1	2,6	1,4	6,4	8,5	2,0	2,9	0,9	2,9	7,3	10,4	3,1	3,9	2,0	2,0	2,8
20-39	1,2	7,1	10,3	1,9	2,5	0,7	1,5	0,6	5,1	5,3	0,8	1,8	0,7	1,1	6,1	7,8	1,4	2,1	0,7	0,7	1,3
40 і більше	2,2	8,8	13,6	3,2	5,0	1,8	2,6	0,6	5,1	6,3	0,7	2,0	0,6	1,1	7,0	10,0	1,9	3,4	1,2	1,2	1,8
За останні 12 місяців																					
0	65,0	39,4	29,4	63,9	57,6	70,8	71,8	74,7	46,4	38,5	72,1	64,1	76,9	68,2	42,9	33,9	67,9	61,1	74,2	69,9	69,9
1-2	23,3	27,3	26,3	21,8	25,3	19,3	16,9	19,7	27,3	29,6	20,4	23,1	17,3	21,2	27,3	27,9	21,1	24,2	18,3	19,1	19,1
3-5	6,2	12,9	13,7	5,9	6,9	5,0	5,6	3,5	11,1	14,2	4,3	7,2	3,4	5,5	12,0	14,0	5,2	7,0	4,1	5,6	5,6
6-9	2,7	8,5	13,3	3,4	3,9	2,7	2,2	1,1	6,0	8,8	1,8	2,4	1,2	2,9	7,4	11,0	2,6	3,1	1,9	2,5	2,5
10-19	1,5	6,0	8,1	2,3	3,0	1,2	1,2	0,6	6,1	5,0	0,9	1,9	0,7	1,3	6,0	6,6	1,6	2,4	0,9	1,3	1,3
20-39	0,7	3,9	5,3	0,8	1,5	0,5	0,7	0,2	2,0	3,1	0,2	0,7	0,1	0,4	2,9	4,2	0,5	1,1	0,2	0,5	0,5
40 і більше	0,6	2,0	3,9	1,9	1,8	0,5	1,6	0,2	1,1	0,8	0,3	0,6	0,4	0,5	1,5	2,4	1,1	1,1	0,4	1,1	1,1
За останні 30 днів																					
0	83,5	62,2	56,4	82,3	78,6	88,3	87,4	89,2	67,8	67,1	89,2	83,8	91,1	87,0	65,1	61,7	85,6	81,4	89,8	87,2	87,2
1-2	12,7	24,7	24,8	11,6	13,6	8,0	8,3	9,4	22,6	22,1	8,0	12,1	7,0	10,0	23,6	23,5	9,8	12,8	7,5	9,2	9,2
3-5	2,0	7,5	9,4	2,9	4,1	1,8	1,6	0,9	5,7	6,1	1,8	2,6	1,1	1,3	6,6	7,8	2,4	3,3	1,4	1,4	1,4
6-9	0,9	3,3	5,7	1,3	1,6	0,3	1,0	0,2	2,5	3,4	0,6	0,9	0,5	0,8	2,9	4,5	1,0	1,2	0,4	0,9	0,9
10-19	0,5	1,1	2,4	0,7	1,0	0,5	0,5	0,2	1,1	1,0	0,2	0,2	0,1	0,3	1,1	1,7	0,5	0,6	0,3	0,4	0,4
20-39	0,2	0,6	0,4	0,3	0,4	0,5	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1	0,2	0,0	0,2	0,4	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
40 і більше	0,2	0,6	0,9	0,9	0,7	0,6	1,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,4	0,3	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,7

S21. В якому віці (якщо таке траплялося) ти ВПЕРШЕ зробив (-ла) таке?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Напився (-лася)																					
Ніколи	63,0	30,9	22,4	47,6	56,3	57,2	58,3	72,2	35,2	29,6	56,5	63,6	68,3	57,2	68,0	33,0	26,0	52,0	60,3	63,1	57,7
9 років і молодше	-	-	-	2,9	1,8	1,2	1,5	-	-	-	1,0	0,5	0,5	0,4	-	-	-	2,0	1,1	0,9	0,9
10 років	-	-	-	1,3	1,0	1,2	0,5	-	-	-	0,5	0,2	0,1	0,1	-	-	-	0,9	0,6	0,6	0,3
11 років	1,2	9,6	8,9	1,7	0,9	1,1	0,8	0,1	3,6	3,3	1,1	0,6	0,2	0,4	0,6	6,7	6,2	1,4	0,7	0,6	0,6
12 років	1,7	6,1	8,7	4,3	2,8	1,1	1,8	0,6	4,1	5,0	1,9	1,7	1,4	1,0	1,1	5,1	6,8	3,1	2,2	1,2	1,4
13 років	4,5	9,9	15,2	6,9	5,4	3,7	4,2	2,7	10,2	11,1	4,4	3,9	3,0	5,7	3,5	10,0	13,2	5,7	4,6	3,3	5,0
14 років	10,2	19,9	19,6	14,6	12,5	9,3	14,5	7,8	19,8	19,4	12,4	10,1	6,9	13,5	8,9	19,9	19,5	13,5	11,2	8,0	14,0
15 років	15,6	20,0	16,7	13,5	11,6	14,9	16,9	13,6	22,5	21	14,6	12,1	13,1	20,0	14,5	21,2	18,8	14,0	11,8	14,0	18,5
16 років і старше	3,8	3,6	8,5	7,2	7,7	10,3	1,5	3,0	4,6	10,6	7,6	7,3	6,5	1,7	3,4	4,1	9,5	7,4	7,5	8,3	1,6
Випив (-ла) алкогольний напій (хоча б 1 келих)																					
Ніколи	-	-	-	-	-	-	20,4	-	-	-	-	-	-	12,1	-	-	-	-	-	-	16,1
9 років і молодше	-	-	-	-	-	-	11,3	-	-	-	-	-	-	7,2	-	-	-	-	-	-	9,2
10 років	-	-	-	-	-	-	4,6	-	-	-	-	-	-	5,1	-	-	-	-	-	-	4,9
11 років	-	-	-	-	-	-	3,6	-	-	-	-	-	-	3,7	-	-	-	-	-	-	3,7
12 років	-	-	-	-	-	-	6,5	-	-	-	-	-	-	9,7	-	-	-	-	-	-	8,2
13 років	-	-	-	-	-	-	12,9	-	-	-	-	-	-	16,1	-	-	-	-	-	-	14,6
14 років	-	-	-	-	-	-	21,5	-	-	-	-	-	-	25,3	-	-	-	-	-	-	23,2
15 років	-	-	-	-	-	-	17,9	-	-	-	-	-	-	20,0	-	-	-	-	-	-	19,0
16 років і старше	-	-	-	-	-	-	1,3	-	-	-	-	-	-	0,8	-	-	-	-	-	-	1,1

S24. Як ти вважаєш, наскільки складно тобі буде дістати марихуану або гашиш (коноплю), якби ти захотів (-ла)? (сума відповідей «дуже легко» і «скоріше, легко»)

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Дуже легко або скоріше, легко	6,6	13,9	17,6	15,8	13,4	15,5	12,8	2,9	7,8	8,7	8,1	7,5	8,9	12,9	4,7	10,9	13,2	12,1	10,3	12,1	12,9

С25. Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) марихуану або гашиш (коноплю)?

	Хлопці						Дівчата						Серед усіх								
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Протягом життя																					
0	80,1	73,6	70,8	81,1	83,7	84,3	90,4	91,3	87,3	88,0	92,6	93,7	93,3	92,9	86,1	80,5	79,3	86,9	89,0	88,9	91,7
1-2	10,5	11,4	13,4	9,6	7,7	6,6	4,6	5,3	7,2	6,9	4,6	3,7	3,8	3,7	7,7	9,2	10,2	7,1	5,6	5,1	4,1
3-5	3,5	4,6	5,5	3,5	3,1	2,3	1,4	1,5	1,7	2,1	1,5	0,9	1,4	1,7	2,4	3,1	3,8	2,5	1,9	1,9	1,5
6-9	1,9	2,8	2,7	1,8	1,4	2,7	1,0	0,8	1,7	1,5	0,4	0,8	0,5	0,8	1,3	2,3	2,1	1,1	1,1	1,6	0,9
10-19	1,5	3,5	2,8	0,9	1,4	1,0	0,7	0,4	0,9	0,5	0,4	0,4	0,5	0,3	0,9	2,2	1,7	0,6	0,9	0,8	0,5
20-39	0,9	2,2	1,9	1,1	0,8	1,1	0,3	0,3	0,7	0,5	0,1	0,1	0,2	0,2	0,6	1,5	1,2	0,6	0,4	0,6	0,3
40 і більше	1,6	1,9	2,9	2,0	1,9	2,0	1,6	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,4	1,0	1,2	1,7	1,2	1,1	1,1	1,0
За останні 12 місяців																					
0	87,7	82,1	82,2	88,2	90,2	89,2	93,4	94,8	92,2	93,7	95,8	96,5	95,3	95,3	91,7	87,0	87,7	92,0	93,5	92,4	94,3
1-2	6,6	8,2	8,8	5,7	4,6	4,0	3,0	3,4	4,4	3,7	3,2	2,0	2,9	2,7	4,8	6,3	6,4	4,4	3,2	3,4	2,9
3-5	1,7	3,6	3,3	2,1	1,6	2,4	1,0	0,7	1,6	1,2	0,4	0,8	0,9	0,7	1,2	2,7	2,3	1,2	1,2	1,6	0,9
6-9	1,6	2,5	1,6	1,0	1,0	1,6	0,6	0,4	0,9	0,6	0,3	0,4	0,6	0,4	0,9	1,7	1,1	0,6	0,7	1,1	0,5
10-19	0,9	1,6	1,7	1,2	1,1	0,8	0,7	0,4	0,5	0,3	0,1	0,1	0,0	0,4	0,6	1,0	1,0	0,7	0,6	0,4	0,6
20-39	0,5	1,3	0,9	0,6	0,4	0,6	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,3	0,8	0,5	0,4	0,2	0,4	0,1
40 і більше	1,0	0,7	1,5	1,2	1,1	1,4	1,1	0,1	0,2	0,4	0,1	0,1	0,1	0,4	0,5	0,5	1,0	0,7	0,6	0,7	0,7
За останні 30 днів																					
0	94,2	92,7	92,4	94,2	95,3	94,4	96,3	97,6	97,2	98,2	98,9	99,0	98,4	98,0	96,1	95,0	95,3	96,6	97,2	96,7	97,2
1-2	3,6	4,2	3,2	2,9	2,1	2,9	1,5	1,6	2,0	1,1	0,7	0,8	1,2	1,2	2,5	3,1	2,2	1,8	1,4	2,0	1,3
3-5	0,9	1,2	1,3	0,8	0,7	0,7	0,5	0,4	0,4	0,3	0,1	0,1	0,2	0,4	0,6	0,8	0,8	0,4	0,4	0,4	0,5
6-9	0,5	0,9	1,1	0,5	0,7	0,8	0,4	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,3	0,5	0,5	0,3	0,3	0,4	0,2
10-19	0,3	0,6	0,7	0,7	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2	0,3	0,4	0,4	0,2	0,1	0,1
20-39	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3	0,1	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,0	0,1
40 і більше	0,3	0,2	0,9	0,7	0,6	0,9	0,8	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,2	0,1	0,6	0,4	0,3	0,4	0,6

C26. В якому віці (якщо таке траплялося) ти ВПЕРШЕ спробував (-ла) марихуану або гашиш (коноплю)?

	Хлопці										Дівчата										Серед усіх																							
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019																
Ніколи	93,4	96,8	80,9	81,2	83,8	85,1	90,2	97,3	93,7	93,8	93	93,5	92,5	92,4	95,6	89,8	87,2	87,5	89	88,9	91,4	93,4	96,8	80,9	81,2	83,8	85,1	90,2	97,3	93,7	93,8	93	93,5	92,5	92,4	95,6	89,8	87,2	87,5	89	88,9	91,4		
9 років і молодше	-	-	-	1,5	0,8	0,6	0,9	-	-	-	0,3	0,2	0,1	0,4	-	-	-	0,3	0,5	0,3	0,6	-	-	-	0,3	0,2	0,1	0,4	-	-	-	0,3	0,2	0,1	0,4	-	-	0,3	0,5	0,3	0,6			
10 років	-	-	-	0,3	0,4	0,1	0,1	-	-	-	0,0	0	0,1	0,0	-	-	-	0,0	0,2	0,2	0,1	-	-	-	0,0	0	0,1	0,0	-	-	-	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1		
11 років	0,4	0,3	1,1	0,7	0,2	0,7	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1	0,2	0,2	0,7	0,4	0,1	0,4	0,1	0,4	0,3	1,1	0,7	0,2	0,7	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,7	0,4	0,1	0,2	0,2	0,7	0,4	0,1	0,4	0,1		
12 років	0,3	0,3	1,2	1,2	0,5	0,6	0,4	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,5	0,7	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	1,2	1,2	0,5	0,6	0,4	0,0	0,1	0,2	0,2	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,3	0,3
13 років	0,8	0,5	2,3	2,3	1,4	1,0	0,7	0,3	0,9	0,8	0,6	0,7	0,2	0,8	0,5	1,7	1,5	1,5	1,0	0,6	0,7	0,8	0,5	2,3	2,3	1,4	1,0	0,7	0,3	0,9	0,8	0,6	0,7	0,2	0,8	0,5	1,7	1,5	1,5	1,0	0,6	0,7		
14 років	1,8	0,6	5,4	4,9	4,5	3,9	3,2	0,8	1,8	1,5	1,9	1,7	2,3	3,0	1,2	3,3	3,5	3,5	3,0	3,1	3,1	1,8	0,6	5,4	4,9	4,5	3,9	3,2	0,8	1,8	1,5	1,9	1,7	2,3	3,0	1,2	3,3	3,5	3,5	3,0	3,1	3,1		
15 років	2,6	1,3	5,3	5,3	5,4	5,0	3,9	1,3	3,0	2,1	2,5	2,5	3,3	3,0	1,9	3,8	3,7	3,9	3,9	4,1	3,4	2,6	1,3	5,3	5,3	5,4	5,0	3,9	1,3	3,0	2,1	2,5	2,5	3,3	3,0	1,9	3,8	3,7	3,9	3,9	4,1	3,4		
16 років і старше	0,7	0,2	3,8	2,6	3,0	3,0	0,4	0,2	0,4	1,5	1,4	1,2	1,4	0,1	0,4	0,7	2,7	2,0	2,0	2,2	0,3	0,7	0,2	3,8	2,6	3,0	3,0	0,4	0,2	0,4	1,5	1,4	1,2	1,4	0,1	0,4	0,7	2,7	2,0	2,0	2,2	0,3		

C29 (a, b). Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) екстазі?*

	Хлопці										Дівчата										Серед усіх																					
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019														
0	99,7	97,4	98,5	95,6	95,4	97,2	98,1	99,9	98,8	99,6	98,4	98,1	99,3	99,1	99,9	98,0	99,0	97,0	96,8	98,4	98,6	99,7	97,4	98,5	95,6	95,4	97,2	98,1	99,9	98,8	99,6	98,4	98,1	99,3	99,1	99,9	98,0	99,0	97,0	96,8	98,4	98,6
1-2	0,2	1,7	0,9	2,4	2,5	1,1	1,4	0,0	0,9	0,2	1,0	1,3	0,4	0,5	0,1	1,3	0,6	1,7	1,9	0,8	1,0	0,2	1,7	0,9	2,4	2,5	1,1	1,4	0,0	0,9	0,2	1,0	1,3	0,4	0,5	0,1	1,3	0,6	1,7	1,9	0,8	1,0
3 та більше*	0,1	0,9	0,6	2,0	2,1	1,7	0,5	0,1	0,3	0,2	0,6	0,6	0,3	0,4	0,0	0,7	0,4	1,3	1,3	0,8	0,4	0,1	0,9	0,6	2,0	2,1	1,7	0,5	0,1	0,3	0,2	0,6	0,6	0,3	0,4	0,0	0,7	0,4	1,3	1,3	0,8	0,4
За останні 12 місяців																																										
0	-	-	-	96,9	97,0	98,0	98,6	-	-	-	99,2	99,0	99,6	99,4	-	-	-	98,0	98,0	98,9	99,0	-	-	-	96,9	97,0	98,0	98,6	-	-	-	99,2	99,0	99,6	99,4	-	-	-	98,0	98,0	98,9	99,0
1-2	-	-	-	1,6	1,5	0,6	1,0	-	-	-	0,4	0,6	0,2	0,4	-	-	-	1,0	1,0	0,4	0,7	-	-	-	1,6	1,5	0,6	1,0	-	-	-	0,4	0,6	0,2	0,4	-	-	-	1,0	1,0	0,4	0,7
3 та більше*	-	-	-	1,5	1,5	1,4	0,4	-	-	-	0,4	0,4	0,2	0,2	-	-	-	0,4	0,4	0,7	0,3	-	-	-	1,5	1,5	1,4	0,4	-	-	-	0,4	0,4	0,2	0,2	-	-	-	1,0	1,0	0,7	0,3

* У 1995–2015 рр. шкала була більш детальна: 0 разів, 1–2 рази, 3–5 разів, 6–9 разів, 10–19 разів, 20–39 разів, 40 і більше разів, у 2019 р. шкала була такою: 0 разів, 1–2 рази, 3 рази та більше. Через малу наповненість категорій «3–5 разів», «6–9 разів», «10–19 разів», «20–39 разів», «40 і більше разів» у 1995–2015 рр. у даній таблиці наведено об'єднані дані, більш детальну інформацію за кожною вказаною категорією за 1995–2015 рр. можна побачити у додатку 1 звіту за результатами дослідження 2015 р.: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD-FortWEB.pdf>

C29 (c, d). Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) амфетаміни?*

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Протягом життя																					
0	99,8	98,4	98,6	97,6	97,2	97,5	97,8	99,8	99,7	99,1	99,5	98,9	98,6	98,6	99,0	98,9	98,4	98,0	98,1	98,3	
1-2	0,1	1,2	0,6	1,1	1,5	1,3	1,4	0,1	0,2	0,5	0,5	0,8	1,1	0,9	0,6	0,5	0,8	1,1	1,2	1,1	
3 та більше*	0,1	0,4	0,8	1,3	1,3	1,2	0,8	0,1	0,1	0,4	0,0	0,3	0,3	0,5	0,4	0,6	0,8	0,9	0,7	0,6	

* У 1995–2015 рр. шкала була більш детальна: 0 разів, 1–2 рази, 3–5 разів, 6–9 разів, 10–19 разів, 20–39 разів, 40 і більше разів, у 2019 р. шкала була такою: 0 разів, 1–2 рази, 3 рази та більше. Через малу наповненість категорій «3–5 разів», «6–9 разів», «10–19 разів», «20–39 разів», «40 і більше разів» у 1995–2015 рр. у даній таблиці наведено об'єднані дані, більш детальну інформацію за кожною вказаною категорією за 1995–2015 рр. можна побачити у додатку 1 звіту за результатами дослідження 2015 р.: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD-ForWEB.pdf>

C29 (g, h). Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) кокаїн?*

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Протягом життя																					
0	99,4	99,3	99,2	98,6	98,1	98,0	98,6	99,6	99,3	99,9	99,9	99,5	99,1	99,0	99,7	99,3	99,5	99,2	98,8	98,6	98,8
1-2	0,4	0,4	0,3	0,4	0,7	1,0	0,7	0,3	0,4	0,0	0,1	0,3	0,7	0,5	0,3	0,3	0,2	0,3	0,5	0,8	0,6
3 та більше*	0,2	0,3	0,5	1,0	1,2	1,0	0,7	0,1	0,3	0,1	0,0	0,2	0,2	0,5	0,0	0,4	0,3	0,5	0,7	0,6	0,6

* У 1995–2015 рр. шкала була більш детальна: 0 разів, 1–2 рази, 3–5 разів, 6–9 разів, 10–19 разів, 20–39 разів, 40 і більше разів, у 2019 р. шкала була такою: 0 разів, 1–2 рази, 3 рази та більше. Через малу наповненість категорій «3–5 разів», «6–9 разів», «10–19 разів», «20–39 разів», «40 і більше разів» у 1995–2015 рр. у даній таблиці наведено об'єднані дані, більш детальну інформацію за кожною вказаною категорією за 1995–2015 рр. можна побачити у додатку 1 звіту за результатами дослідження 2015 р.: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD-ForWEB.pdf>

C29 (i, j). Скільки разів (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) крек?*

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Протягом життя																					
0	99,7	99,6	98,8	98,4	98,3	98,1	98,4	99,8	99,6	99,8	99,8	99,8	99,3	99,4	99,9	96,6	99,3	99,0	99,2	98,9	99,0
1-2	0,2	0,2	0,5	0,5	0,6	0,8	0,9	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,4	0,1	0,2	0,3	0,4	0,3	0,6	0,6
3 та більше*	0,1	0,2	0,7	1,1	1,1	1,1	0,7	0,1	0,2	0,1	0,0	0,1	0,3	0,2	0,0	0,2	0,4	0,6	0,5	0,5	0,4

* У 1995–2015 рр. шкала була більш детальна: 0 разів, 1–2 рази, 3–5 разів, 6–9 разів, 10–19 разів, 20–39 разів, 40 і більше разів, у 2019 р. шкала була такою: 0 разів, 1–2 рази, 3 рази та більше. Через малу наповненість категорій «3–5 разів», «6–9 разів», «10–19 разів», «20–39 разів», «40 і більше разів» у 1995–2015 рр. у даній таблиці наведено об'єднані дані, більш детальну інформацію за кожною вказаною категорією за 1995–2015 рр. можна побачити у додатку 1 звіту за результатами дослідження 2015 р.: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD-ForWEB.pdf>

S30. Скільки разів (якщо таке траплялося) ти нюхав (-ла) інгальнти (клей, аерозоль тощо), щоб «зловити кайф»?*

	Хлопці						Дівчата						Серед усіх								
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Протягом життя																					
0	93,1	92,2	91,4	95,3	95,4	95,0	92,6	96,4	96,7	96,1	98,1	97,8	95,2	88,5	94,6	93,7	96,6	96,6	95,0	90,5	
1-2	4,3	3,6	5,5	2,9	2,9	3,3	5,1	2,7	1,9	3,0	1,5	1,7	3,5	7,3	3,4	4,2	2,2	2,3	3,4	6,2	
3 та більше*	2,6	4,2	3,1	1,8	1,7	1,7	2,3	0,9	1,4	0,9	0,4	0,5	1,3	4,2	1,6	2,1	1,2	1,1	1,6	3,3	
За останні 12 місяців																					
0	96,8	94,6	96,5	97,9	97,6	97,5	97,5	99,0	96,3	98,7	99,2	99,3	98,1	94,3	98,0	97,6	98,4	98,5	97,8	95,9	
1-2	1,9	3,4	2,0	0,9	1,1	1,2	1,6	0,7	2,4	1,0	0,5	0,4	1,1	4,0	1,2	2,9	0,7	0,7	1,1	2,8	
3 та більше*	1,3	2,0	1,5	1,2	1,3	1,3	0,9	0,4	1,3	0,3	0,3	0,3	0,8	1,7	0,8	1,7	0,9	0,8	1,1	1,3	
За останні 30 днів																					
0	98,4	97,6	98,3	98,3	98,6	98,3	98,9	99,5	97,5	99,6	99,5	99,5	98,8	97,1	99,0	97,6	99,2	99,0	98,6	98,0	
1-2	1,1	1,5	1,0	0,5	0,6	0,6	0,6	0,4	1,8	0,3	0,2	0,3	0,5	1,8	0,7	1,6	0,1	0,4	0,5	1,2	
3 та більше*	0,5	0,9	0,7	1,2	0,8	1,1	0,5	0,1	0,7	0,1	0,3	0,2	0,7	1,1	0,3	0,8	0,7	0,6	0,9	0,8	

* У 1995–2015 рр. шкала була більш детальна: 0 разів, 1–2 рази, 3–5 разів, 6–9 разів, 10–19 разів, 20–39 разів, 40 і більше разів, у 2019 р. шкала була такою: 0 разів, 1–2 рази, 3 рази та більше. Через малу наповненість категорій «3–5 разів», «6–9 разів», «10–19 разів», «20–39 разів», «40 і більше разів» у 1995–2015 рр. у даній таблиці наведено об'єднані дані, більш детальну інформацію за кожною вказаною категорією за 1995–2015 рр. можна побачити у додатку 1 звіту за результатами дослідження 2015 р.: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD-ForWEB.pdf>

С29, 31, 32. Скільки разів у житті (якщо таке траплялося) ти вживав (-ла) які-небудь із зазначених наркотичних речовин?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Транквілізатори або седативні засоби (без призначення лікаря)																					
0	96,9	97,2	97,8	96,7	97,5	98,2	98,3	96,9	97,7	98,6	95,1	98,1	98,4	97,6	96,9	97,5	98,2	95,8	97,8	98,3	97,9
1-2	1,8	1,5	1,0	1,9	1,3	0,9	1,0	1,8	1,4	0,6	3,4	1,4	1,0	1,4	1,8	1,4	0,8	2,7	1,4	1,0	1,2
3 та більше*	1,3	1,3	1,2	1,4	1,2	0,9	0,7	1,3	0,9	0,8	1,5	0,5	0,6	1,0	1,3	1,1	1,0	1,5	0,8	0,7	0,9
ЛСД або інші галюциногени																					
0	99,2	97,5	98,6	97,9	97,1	98,0	98,5	99,6	97,5	99,5	99,1	99,1	99,1	98,8	99,4	97,5	99,0	98,5	98,2	98,6	98,6
1-2	0,6	1,6	0,5	0,7	1,7	1,2	1,0	0,2	1,6	0,4	0,5	0,8	0,7	0,9	0,4	1,6	0,4	0,6	1,2	0,8	1,0
3 та більше*	0,2	0,9	0,9	1,4	1,2	0,8	0,5	0,2	0,9	0,1	0,4	0,1	0,2	0,3	0,2	0,9	0,6	0,9	0,6	0,6	0,4
Релевін																					
0	99,8	99,6	99,4	98,7	98,5	98,9	99,2	99,8	100	99,9	100,0	99,8	99,5	99,7	99,9	99,7	99,6	99,2	99,3	99,4	99,5
1-2	0,1	0,1	0,0	0,3	0,4	0,2	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,1
3 та більше*	0,1	0,3	0,6	1,0	1,1	0,9	0,6	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,0	0,2	0,3	0,6	0,5	0,3	0,4
Героїн																					
0	99,5	97,6	99,6	98,5	98,1	98,8	98,8	99,7	97,7	99,9	99,8	99,7	99,5	99,3	99,7	97,8	99,7	99,1	99,0	99,2	99,1
1-2	0,4	1,6	0,1	0,6	0,8	0,6	0,6	0,2	1,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,3	0,3	1,3	0,1	0,3	0,4	0,4	0,4
3 та більше*	0,1	0,8	0,3	0,9	1,1	0,6	0,6	0,1	1,2	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	0,0	0,9	0,2	0,6	0,6	0,4	0,5
Галюциногенні гриби																					
0	-	99,3	98,7	97,8	97,5	97,5	98,8	-	99,7	99,7	99,8	99,7	99,3	99,1	-	99,4	99,2	98,7	98,7	98,5	98,9
1-2	-	0,5	0,6	1,1	1,0	1,3	0,5	-	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6	0,6	-	0,4	0,4	0,7	0,6	0,9	0,6
3 та більше*	-	0,2	0,7	1,1	1,5	1,2	0,7	-	0,1	0,1	0	0,1	0,1	0,3	-	0,2	0,4	0,6	0,7	0,6	0,5
Оксibuтират натрію (або «бутират», «оксик»)»																					
0	-	-	99,3	99,0	98,4	99,2	99,3	-	-	100	99,8	99,8	99,9	99,6	-	-	99,6	99,3	99,0	99,7	99,5
1-2	-	-	0,2	0,2	0,6	0,2	0,2	-	-	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1	-	-	0,1	0,2	0,4	0,1	0,1
3 та більше*	-	-	0,5	0,8	1,0	0,6	0,5	-	-	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3	-	-	0,3	0,5	0,6	0,2	0,4
Анаболічні стероїди																					
0	96,6	98,4	98,2	98,2	97,8	98,3	98,9	99,0	99,8	99,7	99,9	99,6	99,7	99,4	97,9	99,1	98,9	99,1	98,8	99,0	99,2
1-2	2,3	0,5	0,6	0,8	1,1	0,8	0,6	0,6	0,2	0,2	0,1	0,2	0,3	0,4	1,4	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6	0,5
3 та більше*	1,1	1,1	1,2	1,0	1,1	0,9	0,5	0,4	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,2	0,7	0,6	0,6	0,4	0,5	0,4	0,3

* У 1995-2015 рр. шкала була більш детальна: 0 разів, 1-2 рази, 3-5 разів, 6-9 разів, 10-19 разів, 20-39 разів, 40 і більше разів, у 2019 р. шкала була такою: 0 разів, 1-2 рази, 3 рази та більше. Через малу наповненість категорій «3-5 разів», «6-9 разів», «10-19 разів», «20-39 разів», «40 і більше разів» у 1995-2015 рр. у даній таблиці наведено об'єднані дані, більш детальну інформацію за кожною вказаною категорією за 1995-2015 рр. можна побачити у додатку 1 звіту за результатами дослідження 2015 р.: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD-FortWEB.pdf>

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Наркотичні речовини, які вживають ін'єкційно за допомогою голки та шприца (героїн, кокаїн, ширку)																					
0	99,6	99,1	99,3	98,7	98,8	98,9	99,2	99,7	99,6	99,7	99,9	99,7	99,6	99,3	99,8	99,4	99,5	99,5	99,2	99,3	99,3
1–2	0,2	0,6	0,1	0,2	0,2	0,5	0,1	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2	0,1	0,4	0,2	0,4	0,2	0,1	0,2	0,3	0,2
3 та більше*	0,2	0,3	0,6	1,1	1,0	0,6	0,7	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,3	0,3	0,0	0,2	0,3	0,4	0,6	0,4	0,5
Алкоголь разом з таблетками (ліками), щоб «зловити кайф»**																					
0	95,0	96,5	96	97,6	97,4	97,5	98,4	96,7	97,0	96,5	98,9	99,6	98,5	97,7	95,9	96,8	96,2	98,1	98,0	98,1	98,0
1–2	4,2	2,3	2,4	1,3	1,1	1,4	0,8	2,8	2,4	2,6	0,9	0,2	1,2	1,7	3,4	2,3	2,5	1,1	1,1	1,3	1,3
3 та більше*	0,8	1,2	1,6	1,1	1,5	1,1	0,8	0,5	0,6	0,9	0,2	0,2	0,3	0,6	0,7	0,9	1,3	0,8	0,9	0,6	0,7

* у 1995–2015 рр. шкала була більш детальна: 0 разів, 1–2 рази, 3–5 разів, 6–9 разів, 10–19 разів, 20–39 разів, 40 і більше разів, у 2019 р. шкала була такою: 0 разів, 1–2 рази, 3 рази та більше. Через малу наповненість категорій «3–5 разів», «6–9 разів», «10–19 разів», «20–39 разів», «40 і більше разів» у 1995–2015 рр. у даній таблиці наведено об'єднані дані, більш детальну інформацію за кожною вказаною категорією за 1995–2015 рр. можна побачити у додатку 1 звіту за результатами дослідження 2015 р.: <http://www.uisr.org.ua/img/upload/files/ESPAD-ForWEB.pdf>

** у 1995–2015 рр. у формулюванні замість «зловити кайф» використовувалось «сп'яніти».

С49. Який найвищий рівень освіти отримав твій батько?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Початкова освіта (неповних 9 класів)	2,4	1,4	2,2	1,8	1,1	5,0	5,8	1,7	1,9	1,1	0,7	0,9	3,2	3,8	2,0	1,7	1,6	1,3	1,0	4,1	4,7
Базова (неповна) середня освіта (повних 9 класів)	7,9	5,0	3,2	2,3	2,4	7,9	10,5	6,1	5,1	2,4	2,6	2,4	9,6	10,6	6,9	5,0	2,8	2,4	2,4	8,8	10,5
Повна загальна середня освіта (11 класів)	46,0	41,7	39,3	33,9	31,6	11,4	14,9	47,4	41,1	43,4	34,7	35,3	11,2	11,4	46,9	41,4	41,3	34,2	33,6	11,3	13,1
Професійно-технічна освіта	–	–	–	–	–	23,7	19,0	–	–	–	–	–	25,8	22,0	–	–	–	–	–	24,8	20,8
Базова та неповна вища освіта (ЗВО I–II рівня акредитації, бакалавр)	4,4	6,5	9,0	8,4	11,5	7,5	7,5	3,9	6,9	6,8	8,6	9,0	9,7	10,5	4,1	6,7	7,9	8,5	10,2	8,6	9,0
Повна вища освіта (спеціаліст, магістр, ЗВО III–IV рівня акредитації)	28,0	30,0	30,0	34,8	33,4	21,5	18,0	25,7	25,9	27,3	30,8	30,5	18,3	18,5	26,7	28,0	28,7	32,9	31,8	19,8	18,2
Не знаю	11,3	15,4	16,3	18,8	20,0	17,8	19,4	15,2	19,1	19,0	22,6	21,9	14,4	14,5	13,4	17,2	17,7	20,7	21,0	16,1	16,9
Немає батька (не бачуся з батьком)						5,2	4,9						7,8	8,7						6,5	6,8

С50. Який найвищий рівень освіти отримала твоя мати?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Початкова освіта (неповних 9 класів)	1,5	1,1	1,1	1,9	0,5	3,8	4,5	1,3	0,8	1,1	0,5	1,0	2,7	3,7	1,4	0,9	1,1	1,2	0,8	3,2	4,1
Базова (неповна) середня освіта (повних 9 класів)	7,1	3,1	2,3	1,6	2,0	6,9	6,9	5,3	4,0	2,7	2,3	2,7	8,6	9,7	6,2	3,6	2,5	2,0	2,4	7,8	8,4
Повна загальна середня освіта (11 класів)	44,4	38,9	34,6	29,5	29,7	15,5	18,6	50,4	43,7	42,8	33,9	33,6	15,7	14,1	47,7	41,3	38,7	31,7	31,8	15,6	16,3
Професійно-технічна освіта	-	-	-	-	-	19,2	16,2	-	-	-	-	-	23,1	18,8	-	-	-	-	-	21,2	17,5
Базова та неповна вища освіта (ЗВО I–II рівня акредитації, бакалавр)	6,2	7,9	9,3	10,1	11,0	11,5	10,0	5,5	7,4	8,1	10,4	12,1	14,2	14,1	5,8	7,7	8,7	10,3	11,6	12,9	12,1
Повна вища освіта (спеціаліст, магістр, ЗВО III–IV рівня акредитації)	31,5	38,1	42,6	43,7	44,3	27,7	25,0	27,1	32,9	36,7	41,2	40,7	25,4	28,6	29,1	35,6	39,7	42,3	42,4	26,5	26,8
Не знаю	9,3	10,9	10,1	13,2	12,5	14,5	18,3	10,4	11,2	8,6	11,7	9,9	8,9	10,1	9,8	10,9	9,3	12,5	11,0	11,7	14,1
Немає матері (не бачуся з матір'ю)						0,9	0,5						1,4	0,9						1,1	0,7

С51. Який рівень добробуту (статку) твоєї родини порівняно з іншими родинами в Україні?

	Хлопці					Дівчата					Серед усіх										
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Дуже високий	-	13,7	4,5	8,7	6,8	10,5	9,8	-	8,9	1,8	3,5	3,8	5,1	4,1	-	11,4	3,2	6,1	5,3	7,7	6,9
Набагато вищий за середній	-	7,8	7,8	10,6	10,7	9,8	11,4	-	4,9	5,4	8,3	8,5	7,3	8,2	-	6,4	6,6	9,5	9,5	8,5	9,8
Вищий за середній	-	16,4	20,3	26,0	24,9	24,4	26,8	-	12,8	18,3	24,1	22,7	26,3	28,1	-	14,6	19,3	25,1	23,7	25,4	27,5
Приблизно середній	-	47,6	52,6	45,3	46,9	47,6	44,7	-	52,5	58,5	54,7	55,2	52,7	50,0	-	50,0	55,6	49,8	51,3	50,3	47,2
Нижчий за середній	-	10,8	10,3	6,4	7,9	5,2	5,4	-	13,6	12	7,3	7,6	6,8	7,2	-	12,2	11,1	6,9	7,7	6,0	6,4
Набагато нижчий за середній	-	2,2	2,6	1,3	1,8	1,4	1,1	-	4,7	2,8	1,4	1,5	0,9	1,5	-	3,4	2,7	1,4	1,7	1,1	1,3
Дуже низький	-	1,5	1,9	1,7	1,0	1,1	0,8	-	2,6	1,2	0,7	0,7	0,9	0,9	-	2,0	1,5	1,2	0,8	1,0	0,9

С52. З ким ти постійно проживаєш?

	Хлопці						Дівчата						Серед усіх								
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Живу один (-а)	5,1	0,7	0,9	3,0	1,2	1,7	1,6	2,8	0,1	0,4	1,2	0,5	1,1	0,8	3,8	0,4	0,6	2,1	0,8	1,4	1,2
Із батьком	70,4	69,9	68,8	65,9	65,4	66,5	63,4	72,3	69,4	68,8	65,7	63,7	63,8	63,0	71,5	69,6	68,8	65,8	64,5	65,1	63,2
Із вітчимом	5,0	5,5	55,7	7,7	7,8	9,1	7,2	6,2	7,5	6,2	8,5	10,0	9,5	10,4	5,6	6,5	5,9	8,1	9,0	9,3	8,8
Із матір'ю	81,8	84,0	83,6	81,5	83,7	83,3	80,4	86,9	88,8	88,6	86,4	87,7	87,7	87,4	84,5	86,4	86,1	83,9	85,8	85,6	84,0
Із мачухою	0,9	0,6	0,8	1,4	1,1	0,5	1,6	0,8	1,2	0,8	0,7	1,0	1,2	1,2	0,8	0,9	0,8	1,1	1,0	0,8	1,4
Із братом (братами)	-	-	-	28,6	26,8	30,5	29,4	-	-	-	29,6	29,3	34,8	34,0	-	-	-	29,1	33,0	32,8	31,8
Із сестрою (сестрами)	-	-	-	24,6	32,1	28,8	26,7	-	-	-	27,6	33,8	33,3	30,2	-	-	-	26,1	28,1	31,2	28,5
З братом (братами) і (або) сестрою (сестрами)*	59,6	50,9	51,0	-	-	-	-	63,0	51,9	55,6	-	-	-	-	61,4	51,4	53,3	-	-	-	-
Із бабусяю і (або) дідусем	18,3	15,0	18,1	22,1	25,0	26,0	22,1	17,8	14,2	18,0	22,1	24,9	27,3	24,3	18,0	14,6	18,1	22,1	25,0	26,7	23,2
З іншими родичами	3,2	1,8	3,5	3,3	3,1	3,8	3,3	3,3	1,8	3,1	2,6	3,1	3,6	2,6	3,2	1,8	3,3	3,0	3,1	3,7	3,0
Не з родичами (в інтернаті, тощо)	0,9	1,4	1,4	1,6	1,5	1,4	0,6	1,3	1,0	2,1	1,4	1,3	1,6	0,5	1,1	1,2	1,7	1,5	1,4	1,5	0,5

* У 1995–2003 рр. пропонувався варіант відповіді «З братом (братами) і (або) сестрою (сестрами)» разом, у 2007–2019 рр. пропонувалися варіанти «Із братом (братами)» та «Із сестрою (сестрами)» окремо.

С53. Як часто зазначені твердження стосуються тебе?

	Хлопці						Дівчата						Серед усіх								
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
Мої батьки встановлюють чіткі правила щодо того, чим я можу займатися вдома																					
Майже завжди	-	18,2	22,8	24,1	19,4	11,7	8,2	-	16,5	20,1	21,2	18,3	8,7	3,9	-	17,4	21,4	22,7	18,8	10,1	6,0
Часто	-	18,1	17,0	20,2	21,0	14,0	11,1	-	15,9	13,2	17,1	19,4	9,5	8,3	-	17,0	15,1	18,7	20,2	11,7	9,7
Час від часу	-	24,5	17,1	14,7	17,9	26,0	22,9	-	22,7	15,3	14,7	19,0	24,0	19,1	-	23,6	16,2	14,7	18,5	25,0	21,0
Рідко	-	16,0	19,8	18,3	22,0	26,5	29,4	-	18,4	21,3	20,3	21,3	30,6	30,1	-	17,2	20,5	19,3	21,6	28,6	29,7
Майже ніколи	-	23,2	23,3	22,7	19,7	21,8	28,4	-	26,5	30,1	26,7	22,0	27,2	38,6	-	24,8	26,8	24,6	20,9	24,6	33,6
Мої батьки встановлюють чіткі правила щодо того, що я можу робити поза домом																					
Майже завжди	-	12,1	14,8	18,9	15,5	9,2	7,3	-	16,1	18,2	19,5	17,5	9,3	6,6	-	14,1	16,5	19,2	16,6	9,3	7,0
Часто	-	15,1	14,7	19,4	20,4	15,0	11,6	-	17,7	14,1	18,9	18,9	15,0	11,7	-	16,4	14,4	19,1	19,6	15,0	11,6
Час від часу	-	20,8	16,6	15,2	18,0	21,4	20,6	-	21,2	17,1	16,5	18,9	25,0	20,0	-	21,0	16,9	15,8	18,5	23,3	20,3
Рідко	-	21,4	21,5	21,5	22,0	27,6	30,0	-	17,2	21,6	19,9	23,7	28,5	31,8	-	19,3	21,6	20,7	23,0	27,9	30,9
Майже ніколи	-	30,6	32,4	25,0	24,1	26,8	30,5	-	27,8	29,0	25,2	21,0	22,2	29,9	-	29,2	30,6	25,2	22,4	24,4	30,2

	Хлопці										Дівчата										Серед усіх																						
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019															
Мой батьки знають, з ким я проведу час вчорами																																											
Майже завжди	-	39,9	46,9	47,4	46,2	43,3	44,8	-	54,1	59,1	60,9	62,6	66,5	66,0	-	47,0	53,0	54,2	55,1	55,5	55,7	Майже завжди	-	42,2	48,7	48,3	46,2	45,1	46,9	-	55,4	61,5	61,4	61,2	68,3	63,6	-	48,7	55,0	55,0	54,2	57,1	55,5
Часто	-	18,7	17,4	19,1	22,3	25,4	26,7	-	20,3	18,3	17,7	17,7	21,1	19,9	-	19,5	17,8	18,4	19,9	23,1	23,2	Часто	-	19,2	18,9	19,2	22,2	25,9	25,5	-	21,8	18,5	18,8	18,7	19,7	21,5	-	20,5	18,7	19,0	20,3	22,7	23,4
Час від часу	-	16,6	12,7	11,5	13,0	15,9	13,2	-	13,8	10,2	8,7	9,4	7,0	7,3	-	15,2	11,4	10,1	11,1	11,2	10,2	Час від часу	-	19,0	12,8	12,1	13,7	14,3	13,5	-	13,0	10,1	8,7	9,9	6,7	7,6	-	16,0	11,5	10,4	11,6	10,3	10,5
Рідко	-	12,9	11,5	10,7	9,7	8,9	8,7	-	7,2	7,4	6,9	6,1	3,2	4,1	-	10,0	9,5	8,8	7,7	6,0	6,3	Рідко	-	10,2	11,2	9,7	9,6	8,5	7,9	-	6,1	6,4	5,9	6,1	3,4	4,2	-	8,2	8,8	7,8	7,7	5,8	6,0
Майже ніколи	-	11,9	11,5	11,3	8,8	6,5	6,6	-	4,6	5,0	5,8	4,1	2,3	2,7	-	8,3	8,3	8,5	6,3	4,3	4,6	Майже ніколи	-	9,4	8,4	10,7	8,3	6,2	6,2	-	3,7	3,5	5,2	4,1	1,9	3,1	-	6,6	6,0	7,8	6,0	3,9	4,6
Я можу легко позичити гроші в моєї матері і/або мого батька																																											
Майже завжди	-	34,9	42,1	38,7	35,2	43,6	26,2	-	36,0	44,4	44,5	42,7	54,7	39,4	-	35,4	43,2	41,6	39,2	49,2	33,1	Майже завжди	-	34,9	42,1	38,7	35,2	43,6	26,2	-	36,0	44,4	44,5	42,7	54,7	39,4	-	35,4	43,2	41,6	39,2	49,2	33,1
Часто	-	18,5	17,7	17,4	18,2	21,1	20,0	-	18,5	14,9	15,0	16,2	22,0	21,5	-	18,5	16,3	16,2	17,1	21,6	20,8	Часто	-	18,5	17,7	17,4	18,2	21,1	20,0	-	18,5	14,9	15,0	16,2	22,0	21,5	-	18,5	16,3	16,2	17,1	21,6	20,8
Час від часу	-	25,3	9,9	11,4	12,1	16,5	20,2	-	22,7	9,6	9,1	11,4	12,0	18,2	-	24,1	9,8	10,3	11,7	14,2	19,1	Час від часу	-	25,3	9,9	11,4	12,1	16,5	20,2	-	22,7	9,6	9,1	11,4	12,0	18,2	-	24,1	9,8	10,3	11,7	14,2	19,1
Рідко	-	11,7	11,9	11,4	12,2	10,3	18,1	-	13,6	12,1	11,9	10,4	6,2	11,0	-	12,6	12,0	11,6	11,3	8,2	14,4	Рідко	-	11,7	11,9	11,4	12,2	10,3	18,1	-	13,6	12,1	11,9	10,4	6,2	11,0	-	12,6	12,0	11,6	11,3	8,2	14,4
Майже ніколи	-	9,6	18,4	21,1	22,3	8,5	15,5	-	9,2	19,0	19,5	19,3	5,1	9,9	-	9,4	18,7	20,3	20,7	6,8	12,6	Майже ніколи	-	9,6	18,4	21,1	22,3	8,5	15,5	-	9,2	19,0	19,5	19,3	5,1	9,9	-	9,4	18,7	20,3	20,7	6,8	12,6
Я можу легко отримати* гроші у моєї матері і/або мого батька																																											
Майже завжди	-	16,9	34,5	30,4	37,9	29,5	29,1	-	13,3	39,6	34,4	46,5	40,0	43,9	-	15,1	37,1	32,2	42,5	35,0	36,6	Майже завжди	-	16,9	34,5	30,4	37,9	29,5	29,1	-	13,3	39,6	34,4	46,5	40,0	43,9	-	15,1	37,1	32,2	42,5	35,0	36,6
Часто	-	9,4	15,7	15,2	18,6	17,6	23,1	-	9,0	15,1	14,8	17,2	20,5	25,0	-	9,2	15,4	14,9	17,9	19,1	24,1	Часто	-	9,4	15,7	15,2	18,6	17,6	23,1	-	9,0	15,1	14,8	17,2	20,5	25,0	-	9,2	15,4	14,9	17,9	19,1	24,1
Час від часу	-	13,9	9,7	9,3	11,0	19,9	23,4	-	14,7	9,6	8,7	9,7	15,0	20,3	-	14,3	9,6	9,0	10,3	17,3	21,8	Час від часу	-	13,9	9,7	9,3	11,0	19,9	23,4	-	14,7	9,6	8,7	9,7	15,0	20,3	-	14,3	9,6	9,0	10,3	17,3	21,8
Рідко	-	15,5	12,8	12,7	10,1	14,5	15,3	-	17,7	11,8	13,4	8,8	10,5	7,6	-	16,6	12,3	13,1	9,4	12,4	11,4	Рідко	-	15,5	12,8	12,7	10,1	14,5	15,3	-	17,7	11,8	13,4	8,8	10,5	7,6	-	16,6	12,3	13,1	9,4	12,4	11,4
Майже ніколи	-	44,3	27,3	32,4	22,4	18,5	9,1	-	45,3	23,9	28,7	17,8	14,0	3,2	-	44,8	25,6	30,8	19,9	16,2	6,1	Майже ніколи	-	44,3	27,3	32,4	22,4	18,5	9,1	-	45,3	23,9	28,7	17,8	14,0	3,2	-	44,8	25,6	30,8	19,9	16,2	6,1

* у 1995–2015 рр. у формуванні замість «отримати» використовувалось «взяти».

С56. Чи знають твоя мама або твій батько, де ти проводиш суботні вечори?

	Хлопці										Дівчата										Серед усіх									
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019		
Знають завжди	-	44,5	47,7	44,6	42,5	51,5	56,3	-	50,0	56,0	53,5	54,8	68,2	68,6	-	47,2	51,7	49,0	49,0	60,1	62,6	-	47,2	51,7	49,0	49,0	60,1	62,6		
Зазвичай знають	-	25,2	26,3	29,1	29,8	28,9	29,4	-	28,6	28,0	29,1	27,7	25,0	22,7	-	26,8	27,2	29,1	28,7	26,9	25,9	-	26,8	27,2	29,1	28,7	26,9	25,9		
Знають іноді	-	24,8	20,4	20,8	23,1	16,7	11,3	-	18,4	13,5	15,2	15,1	5,9	6,9	-	21,7	17,0	18,0	18,9	11,1	9,1	-	21,7	17,0	18,0	18,9	11,1	9,1		
Зазвичай не знають	-	5,5	5,6	5,5	4,6	2,9	3,0	-	3,0	2,5	2,2	2,4	0,9	1,8	-	4,3	4,1	3,9	3,4	1,9	2,4	-	4,3	4,1	3,9	3,4	1,9	2,4		

С57. Якби ти вживав (-ла) марихуану або гашиш (коноплю), чи сказав (-ла) би ти про це, заповнюючи цю анкету?

	Хлопці										Дівчата										Серед усіх																					
	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019														
Уже відповів (-ла), що вживав (-ла)	11,2	16,2	12,3	11,1	9,8	10,0	9,8	5,5	8,3	4,9	5,1	5,6	6,3	6,5	8,1	12,2	8,7	8,1	7,6	8,0	8,1	11,2	16,2	12,3	11,1	9,8	10,0	9,8	5,5	8,3	4,9	5,1	5,6	6,3	6,5	8,1	12,2	8,7	8,1	7,6	8,0	8,1
Звичайно, так	40,2	41,4	44,3	42,3	43,2	43,4	44,5	45,5	56,9	56,4	51,3	47,9	52,3	53,7	43,0	49,1	50,2	46,8	45,6	48,1	49,4	40,2	41,4	44,3	42,3	43,2	43,4	44,5	45,5	56,9	56,4	51,3	47,9	52,3	53,7	43,0	49,1	50,2	46,8	45,6	48,1	49,4
Напевно, так	26,9	22,1	24,8	22,8	25,3	23,4	21,5	33,3	26,1	29,1	28,1	30,7	24,7	27,2	30,4	24,1	26,9	25,4	28,2	24,1	24,4	26,9	22,1	24,8	22,8	25,3	23,4	21,5	33,3	26,1	29,1	28,1	30,7	24,7	27,2	30,4	24,1	26,9	25,4	28,2	24,1	24,4
Напевно, ні	7,5	4,4	7,3	8,8	9,9	10,3	10,0	5,8	2,1	4,8	7,6	8,6	7,9	6,6	6,6	3,3	6,1	8,2	9,2	9,1	8,2	7,5	4,4	7,3	8,8	9,9	10,3	10,0	5,8	2,1	4,8	7,6	8,6	7,9	6,6	6,6	3,3	6,1	8,2	9,2	9,1	8,2
Звичайно, ні	14,2	15,9	11,3	15,0	11,8	12,9	14,2	9,9	6,6	4,8	7,9	7,2	8,8	6,0	11,9	11,3	8,1	11,5	9,4	10,7	9,9	14,2	15,9	11,3	15,0	11,8	12,9	14,2	9,9	6,6	4,8	7,9	7,2	8,8	6,0	11,9	11,3	8,1	11,5	9,4	10,7	9,9

U09. Куди ти звертався (-лася) за медико-соціальними послугами в разі необхідності упродовж останніх 12 місяців?
Розподіл ствердних відповідей

	Хлопці			Дівчата			Серед усіх		
	2011	2015	2019	2011	2015	2019	2011	2015	2019
Поліклініка/фельдшерсько-акушерський пункт/лікарська амбулаторія за місцем проживання*	53,5	34,0	—	66,0	40,6	—	60,4	37,5	—
За консультацією лікаря за місцем реєстрації/проживання*	—	—	58,9	—	—	73,7	—	—	66,4
Клініка дружня до молоді	6,2	16,1	14,2	4,5	17,2	8,8	5,3	16,7	11,5
Громадська організація	3,4	13,2	10,2	2,6	11,0	5,9	3,0	12,1	8,0
Гаряча лінія	—	1,7	11,6	—	1,8	5,8	—	1,8	8,7
Проходив (-ла) комплексне медичне обстеження (терапевт, хірург, окуліст, ЛОР, ортопед)	—	—	54,4	—	—	65,5	—	—	60,1
Травмпункт	—	—	28,9	—	—	26,1	—	—	27,5
Медичний працівник закладу освіти	—	—	30,7	—	—	40,6	—	—	35,7
Психолог закладу освіти	—	—	16,6	—	—	15,1	—	—	15,8
Соціальний педагог	—	—	14,1	—	—	9,4	—	—	11,7
Благодійний фонд	—	—	9,3	—	—	4,4	—	—	6,8

* У зв'язку із реформуванням системи охорони здоров'я, розпочатою у 2017 р., в анкетах 2011–2015 рр. та 2019 р. використовувались різні формулювання.

**Куріння, вживання алкоголю та наркотичних речовин
серед підлітків, які навчаються: поширення й тенденції в Україні
за результатами дослідження 2019 року в рамках міжнародного проекту
«Європейське опитування учнів щодо вживання алкоголю
та інших наркотичних речовин – ESPAD»**

Авторський колектив

О.М. Балакірева, канд. соціол. наук (кер. авт. кол.); Д.М. Павлова, канд. соціол. наук;
Н-М.К. Нгуєн; О.Г. Левцун, канд. соціол. наук; Н.П. Пивоварова, канд. соціол. наук; О.Т. Сакович;
О.В. Флярковська, канд. пед. наук.

Рецензенти:

Л.М. Герасіна, д. соціол. наук
І.П. Рущенко, д. соціол. наук
Ю.І. Завалевский, д. пед. наук

Підписано до друку: 08.10.2019. Формат: 64x90/16.
Папір офсетний. Друк офсетний. Гарнітура Myriad.
Ум. др. арк.: 17,2. Обл-вид. арк.: 20,64.
Наклад: 1000 прим. Замовл. №247.
Надруковано «ТОВ «ОБНОВА КОМПАНІ».
Київ, вул. Машинобудівна, 50А, оф. 113

ДЛЯ КОЖНОЇ ДИТИНИ

Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ)
Представництво в Україні
01021, Київ, вул. Інститутська, 28
Тел.: +380 44 521 01 15
Факс: +380 44 230 25 06
www.unicef.org.ua
facebook.com/UNICEFUkraine
twitter: @unicef_ua
instagram: @unicef_ukraine

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
СОЦІАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
імені
Олександра Яременка
ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ

Український інститут соціальних досліджень
імені Олександра Яременка
01011, Київ, Панаса Мирного, 26,
блок А, оф. 210
Тел.: +380 44 501 50 76
+380 50 310 80 16
Факс: +380 44 501 50 75
www.uisr.org.ua
facebook.com/UISR.Yaremenko/